111. Tiistaina 8 päivänä marraskuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 4499

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 135
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 lakialoitteesta laiksi valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n muuttamisesta (LA 11) .. 4582

3) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50 hallituksen esityksen johdosta laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 157) ..... „

4) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51 hallituksen esityksen johdosta laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE 158) 4583

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52 hallituksen esityksen johdosta laiksi teleliikenteen verottamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 159) ..... „

6) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53 hallituksen esityksen johdosta laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1995 (HE 161) ..... „

7) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtiovarainministeriön päätös maahan tuodun rakennussementin perushinnasta ja lisätullista (MP 2) 4583

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55 halli8tuksen esityksen johdosta laiksi talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslain 1 ja 6 §:n muuttamisesta (HE 177) ..... „

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56 hallituksen esityksen johdosta laiksi veronkantolain muuttamisesta (HE 133)

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57 hallituksen esityksen johdosta laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta (HE 156) ..... „

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58 hallituksen esityksen johdosta Filippiinien kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 244) ..... „

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59 hallituksen esityksen johdosta Puolan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 245) ..... „

13) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä laiksi ulkomaalaisvirastosta, laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta (HE 219) ..... „

14) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 31 hallituksen esityksestä laiksi Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 124) 4583

15) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 32 hallituksen esityksestä laiksi maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain 1 ja 8 §:n muuttamisesta (HE 139) ..... „

16) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 33 hallituksen esityksestä kasvinsuojelulaiksi (HE 168) ..... „

17) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 34 hallituksen esityksestä laiksi torjunta-ainelain muuttamisesta (HE 170) ..... „

18) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä laiksi valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain 9 ja 21 §:n muuttamisesta (HE 187) ..... „

19) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30 hallituksen esityksestä laiksi valtion eläkelain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 190) ..... „

20) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi asumistukilain 3 ja 15 §:n muuttamisesta (HE 272) ..... „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Kauppinen, Kohijoki, Koskinen, Kuittinen, Laukkanen V., Pura, Ranta, Rehn O., Stenius-Kaukonen, Tiuri, Urpilainen, Varpasuo ja Vehkaoja.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kuittinen ja Vehkaoja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Urpilainen, virkatehtävien takia ed. Tiuri sekä yksityisasioiden takia edustajat Kauppinen, Pulliainen, Pura, O. Rehn, Varpasuo, Vehkaoja ja Viljamaa, tästä ja huomisesta päivästä sairauden takia ed. E. Aho sekä tämän kuun 11 päivään sairauden takia ed. Kohijoki ja 14 päivään yksityisasioiden takia ed. V. Laukkanen.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on viime perjantaina 4 päivänä marraskuuta 1994 antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 284—290.

Eta-yhdentymisasiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 3 päivänä marraskuuta 1994 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 a §:ssä tarkoitettu yhdentymisasia n:o 30.

Yhdentymisasian n:o 30 ennakkokäsittelyyn lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että puhemies on tänään toimittanut nyt saapuneeksi ilmoitetun yhdentymisasian n:o 30, ehdotuksen Euroopan unionin neuvoston direktiiviksi biosidisten tuotteiden markkinoille saattamisesta, ennakollisesti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 567, 576, 586, 589, 591, 593—597, 600, 601, 603, 604, 606—608, 613 ja

626. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 135
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Tuomioja: Arvoisa puhemies! Suomen jäsenyydestä Euroopan unionissa ei ole varmastikaan puhuttu liikaa itse asian asialliseen merkitykseen ja kauaskantoisuuteen nähden. Tältä kannalta on varmaan myös myönnettävä, että tämän asian asiallisellekin käsittelylle varattiin alunperin ehkä liian vähän aikaa. Kokonaan toinen asia sitten on se, ovatko kaikki tämän asian yhteydessä käytetyt puheenvuorot edistäneet asiallista keskustelua millään tavoin. Itse asiassa ensimmäisessä käsittelyssä kävi niin, että eduskunnan pieni vähemmistö pystyi menettelytavoillaan estämään asiallisen keskustelun. Toivon, että tästä eteenpäin eduskunnassa todellakin käydään tästä itse EU-asiasta sellainen keskustelu, jonka se ehdottomasti ansaitsee. Tämä keskustelu on tärkeätä siitäkin huolimatta, että itse jäsenyyskysymys on itse asiallisesti ratkaistu äskettäin toimeenpannulla kansanäänestyksellä.

Sekä yksittäisten kansanedustajien enemmistö että myös eduskuntaryhmien selvä enemmistö oli jo ennen kansanäänestystä sitoutunut selvästi kunnioittamaan kansan antamaa neuvoa. Näin myös minä omasta jaa-kannastani huolimatta lähdin siitä, että jos ei-ääniä olisi 50,1:kin prosenttia, sen mukaan on täällä eduskunnassa meneteltävä.

EU-jäsenyys on epäilemättä sellainen kysymys, jota ei voi ratkaista ei pidä ratkaista ilman kansan enemmistön selkeästi ilmaisemaa hyväksyntää. Sama periaate koskee myös tulevia syventäviä integraatioratkaisuja, jos sellaiset Suomen eteen vielä tulevat. Ulkoasiainvaliokuntakin on nimenomaan todennut mietinnössään, että Euroopan yhdentymisen tulevaisuuden kannalta on tärkeätä, että ratkaisut ovat aina kansojen enemmistön hyväksymiseen ankkuroituneita. Siinä suhteessa lähdetään myös siitä, että kansanäänestysmenettely saattaa vastaisuudessakin olla oikea tapa ratkaista tällaiset asiat.

Totta kai kansanäänestysmenettelyyn voidaan kohdistaa myös paljon epäilyjä ja varmasti tässä kansanäänestyksessä ja siihen liittyneissä lieveilmiöissä on paljon oppimista vastaisuuden varalle. Kuitenkin se seikka, että EU-jäsenyys päätettiin alistaa kansanäänestykseen, oli mielestäni jo sellaisenaan merkittävä demokratian voitto siinä suhteessa, että se on merkinnyt lopullista päätepistettä sille Suomen sodanjälkeiselle hallitsemistavalle, jota on leimannut eräänlainen ulkopoliittinen johtajuuskultti, käsitys, että ulkopoliittisen johdon on tarvittaessa tehtävä ratkaisuja vastoin (Hälinää) ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän edustajia rauhoittumaan!

Puhuja: ... kansan yleistä mielipidettä. Tällainen käsitys on ollut aikanaan välttämättömyyden sanelema ja perusteltu sodan jälkeisissä olosuhteissa, mutta me opimme Suomessa tekemään tästä välttämättömyydestä sellaisen hyveen, että siitä pidettiin kiinni vielä silloinkin, kun se ei enää ollut perusteltua. Tämä käytäntö oli osa meidän itsesuomettumistamme.

Mutta nyt vastaisuudessa kaikki keskeiset, myös ulkopoliittiset ratkaisut ja nimenomaan nekin on ankkuroitava kansan kansan hyväksymiseen, ja se merkitsee sitä, että ennen tällaisia ratkaisuja kaikki asiaan liittyvät näkökohdat, tekijät ja seikat on tuotava avoimen keskustelun ja arvioinnin kohteiksi.

Jaa- tai ei-kysymyksenasettelu on jo määritelmän mukaisesti aina jakava. (Hälinää — Puhemies koputtaa) Nyt on kuitenkin tärkeätä, että myös ei-puoli saadaan mukaan Suomen vastaisen Eurooppa-politiikan muotoiluun. (Ed. Seppänen: Aivan, Suomen vastaisen!) Vaikka sitä ei välttämättä kaikista tässäkin salissa käytetyistä puheenvuoroista tai tuolla turuilla ja toreilla vastaan tulevista mielipiteistä ehkä huomaisikaan, on toki niin, että enemmistö niistä kansalaisista, jotka äänestivät ei, tekivät sen omalta kannaltaan ihan perustelluin, hyväksyttävin perustein. He ovat aivan yhtä hyviä suomalaisia kuin me muutkin ja heillä on myös tärkeitä näkemyksiä ja

arvioita Euroopan unionista ja Suomen roolista siellä. Kun hyvin paljon, vaikka on kysymys ylikansallisesta päätöksenteosta, Euroopan unionin jäsenyydessä on kysymys meidän kansallisesta edunvalvonnastamme, niin se voi onnistua silloin parhaiten, jos sen takana on mahdollisimman laaja yhteisymmärrys. Toivon, että tämä EU-käsittely täällä olisi alku tällaisen yhteisymmärryksen rakentamiselle EU-politiikassa.

Tärkein tehtävä tässä eduskuntakäsittelyssä olisikin nyt viitoittaa meidän tulevaa Eurooppapolitiikkaamme. Tulen kolmannessa käsittelyssä sosialidemokraattisen ryhmän nimessä käsittelemään tätä kysymystä ja asiaa vielä laajemmin. Mutta nyt haluan palata muutamiin EU-keskustelun mielestäni keskeisimpiin kysymyksiin. Se, että tässä yhteydessä en puutu tulliliittoon, rahaliittoon tai maatalouteen, ei tarkoita näiden asioiden väheksymistä. Ne ovat tärkeitä kysymyksiä. Esimerkiksi rahaliiton osalta on asiaa mielestäni hyvin tyydyttävästi käsitelty ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, ja se on riittävä kannanotto tässä vaiheessa tuohon asiaan. Mutta EU-keskustelun yksi ongelma ennen kansanäänestystä ja vielä täälläkin on se, että ankkuroidutaan ja pureudutaan yksityiskohtiin, sellaisiin, jotka voivat sellaisinaan olla tärkeitä ja merkityksellisiä, mutta jos EU-kysymystä lähestytään vain tällaisten yksityiskohtien, direktiivien siteeraamisen kautta, ei nähdä kokonaisuutta eikä pystytä arvioimaan asiaa sen todellisesta merkityksestä käsin. Yksityiskohdista ei totuutta löydy.

Itse pidän oleellisimpina kysymyksinä — ja juuri näitä kysymyksiä kansalaiset EU-keskustelussa useimmiten esittivät — kysymyksiä siitä, miten käy työllisyyden, miten käy meidän hyvinvointiyhteiskuntamme, miten käy suomalaisen sosiaaliturvan ja miten käy naisten aseman, jos me liitymme unionin jäseneksi. Minusta nämä ovat erittäin perusteltuja kysymyksiä ja näiden takana olevan huolen tunnustaa myös ulkoasiainvaliokunta mietinnössään, kun se toteaa, että markkinayhdentyminen merkitsee etuja ennen muuta vahvoille ja kilpailukykyisille yksilöille, alueille ja ryhmille ja siitä pääsevät välittömimmin hyötymään ihmiset, joilla on parhaiten kielitaitoa, koulutusta ja muita resursseja, joita menestyminen rajojen avautuessa ja eri tasoisen kilpailun lisääntyessä edellyttää. Vastaavasti ne, joilta eri syistä puuttuu valmiuksia ja voimavaroja, ovat vaarassa jäädä jälkeen. Vaikka kansantalouden paremman kehityksen myötä myös jälkimmäiset hyötyvät (Hälinää) ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kehotan edustajia pitämään yksityiset kokouksensa istuntosalin ulkopuolella!

P u h u j a : ... saattaa eriarvoisuus kasvaa. Siksi valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen politiikka sekä unionissa että Suomessa pyrkii estämään tällaisen yhteiskunnallisen kehityksen. Tämän voi ymmärtää myös sillä tavoin, että eivät ainoastaan viljelijät tarvitse tukipakettia, vaan tässä yhteydessä meidän on pidettävä kaikkien kansalaisten kilpailukyvystä, nimenomaan sosiaalisesta kilpailukyvystä, ja asemasta huolta.

Sinänsä maatalouden kansallinen tukipaketti on välttämättömyys. Me sosialidemokraatit emme ole missään vaiheessa sitä kiistäneet. Me olemme ainoastaan olleet eri mieltä sen mitoituksesta ja eräiltä osin myös sen suuntaamisesta, sillä on äärimmäisen tärkeätä ja myös ja nimenomaan maatalouden omien etujen mukaista, että nuo kansalliset tukitoimet kohdistetaan siten, että se parhaiten edesauttaa sitä välttämätöntä rakennemuutosta, joka maataloudella on joka tapauksessa edessään ja olisi edessään EU-jäsenyydestä riippumatta. Tämäkin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä tuodaan kiitettävän selvästi esiin, kun todetaan, että ei vallitsevassa valtion- ja kansantaloudellisessa tilanteessa ole ajateltavissa, että viime vuosina Suomessa noudatettu maatalouspolitiikka voisi jatkua ilman suuria muutoksia.

Mutta näihin esittämiini kysymyksiin hyvinvoinnista, sosiaaliturvasta, työllisyydestä on useitakin tapoja antaa vastauksia. Muodollinen vastaus voisi lähteä analysoimaan sitä, mitä näistä asioista sanotaan Euroopan unionin päätöksissä ja mitkä niistä kuuluvat ylipäänsä unionin toimivaltaan, ja silloin voisi todeta, että ei näillä asioilla oikeastaan ole unionin jäsenyyden kanssa varsinaisesti tekemistä. Sosiaaliturvan osalta se sosiaalinen ulottuvuus, joka EU:ssa nyt vasta on vireillä, ei tule meidän sosiaaliturvaamme ohjaamaan. Se vain pyrkii tiettyjen minimisäännösten aikaansaamiseen, jotka ovat tähän sisämarkkinayhteistyöhön liittyen tarpeen. Sama vastaus voitaisiin esittää muiltakin kohdin. Mutta tällainen muodollinen vastaus on harhaanjohtava eikä se ole oikea.

Nähdäkseni vastaus näihin tärkeisiin kysymyksiin riippuu kahdesta asiasta: Ensinnäkin taloutemme vahvuudesta ja kilpailukyvystä. Jos unionin jäsenyys antaa meille paremmat mahdollisuudet taloutemme kehitykselle ja kasvulle, niin kuin uskon, se antaa myös paremmat mah-

dollisuudet eli lisää resursseja ylläpitää ja kehittää sosiaaliturvaa ja hyvinvointiyhteiskuntaa sekä pyrkiä parempaan työllisyyteen. Tässäkin vastauksessa on kaksi sanaa, jotka on ehkä alleviivattava: "uskon", eli tosiasia on, että ei ole olemassa eikä ole saatavissa objektiivista tietoa unionin jäsenyyden taloudellisista vaikutuksista. Mutta mielestäni on kuitenkin riittävästi pohjaa luottaa siihen, lähinnä investointivaikutuksien kautta, että unioni tuo enemmän myönteisiä vaikutuksia, vaikka se myös samalla tuo joitakin sopeutumisongelmia, niin kuin aina tällaisissa markkinayhdentymisratkaisuissa on asianlaita. Toinen alleviivattava sana on "mahdollisuus", sillä väärällä talouspolitiikalla pystymme nämä mahdollisuudet tulevaisuudessakin tuhrimaan — se vapaus, se itsenäisyys tulee meillä kaikissa olosuhteissa edelleenkin säilymään.

Toinen asia, josta näiden tärkeiden kysymysten tulevaisuus riippuu, on poliittinen tahto, mitä me itse Suomessa suomalaisina haluamme suomalaisen yhteiskunnan kehitykseltä, minkälaista sosiaaliturvaa, minkälaista hyvinvointiyhteiskuntaa, millä lailla panostaa työllisyyteen jne. Tämä on asia, joka poliittisessa demokratiassa ratkeaa vaalien kautta ja poliittisen päätöksenteon ja keskustelun seurauksena.

Se, mikä on tämän päivän maailmassa oleellista, on, että tämä ei enää riipu yksinomaan poliittisesta tahdosta Suomessa, vaan Suomi on mukana markkinayhdentymisessä, jolle sellaisenaan ei ole mitään vaihtoehtoa olemassa, johon olemme myös Eta-sopimuksen kautta entistä syvemmin sitein liittyneet, mikä merkitsee sitä, että me olemme varsinkin viime vuosina saaneet havaintoopetusta siitä, millä tavoin yksi toisensa jälkeen tärkeitä talouden ohjauskeinoja on karannut käsistämme, ei siksi, että niitä olisi annettu ylikansallisille järjestöille, vaan pääosin siksi, että anonyymit markkinavoimat ovat ottaneet tosiasiallisen ratkaisuvallan niiden osalta. Näin on käynyt korkojen osalta, näin on käynyt valuuttakurssien osalta, näin on käymässä pitkälti myös monien verokysymysten osalta. Talouspolitiikassa muutoinkin liikkumatila koko ajan kapenee.

Jos me haluamme palauttaa osinkin näitä hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa ja täystyöllisyyteen pyrittäessä tärkeitä välineitä demokraattiseen päätöksentekoon, se edellyttää eurooppalaista yhteistyötä, eurooppalaista poliittista tahtoa ja päätöksiä. Uskoisin, että tämän seikan toteaminen on ollut varsin ratkaisevaa monille sosialidemokraateille Suomessa ja muualla, jotka ovat ehkä aikaisemmin suhtautuneet epäluuloisesti tai peräti kielteisesti Euroopan yhdentymiseen. Juuri tämän tosiasian tunnustaminen on saanut heidät ajattelemaan asiaa uudelleen ja näkemään, että vain tämän ylikansallisen yhteistyön kautta me voimme kehittää sitä poliittista tahtoa, johon yksinomaan tahtomme kansallisella tasolla ei enää riitä.

Kun tämän toteaa, ei pidä kuvitella, että tässä olisi nopeasti muutoksia aikaansaatavissa tai että Suomen jäsenyys Euroopan unionissa nopeasti kääntäisi politiikan suunnan sellaisen tahdon mukaisesti, jota me tässä salissa, ainakin me sosialidemokraatit, edustamme. Näin ei pidä tietenkään kuvitella. Itse asiassa, mehän olemme voineet nähdä sekä Suomessa, mutta varsinkin naapurimaassamme Ruotsissa, miten ihmisiä on hämmentänyt se, että unionin jäsenyyttä on voitu perustella täysin päinvastaisin näkemyksin ja perustein. Meillä on ollut yhtäältä oikeisto, erityisesti Carl Bildt, joka vaatii Ruotsia unionin jäseneksi, jotta voitaisiin saada markkinakuria, jotta voitaisiin purkaa ylimitoitettua sosiaaliturvaa ja hyvinvointia ja edistää yksityistämistä, sekä palvelujen että yritysten yksityistämistä, ja saada markkinakuriolosuhteet Ruotsissakin voimaan, ja taas Ingvar Carlsson, joka on perustellut täysin päinvastaisin Ruotsin hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisen, kehittämisen ja sen ajattelun eurooppalaistamisen perustein jäsenyyttä EU:ssa.

Ihmiset ovat olleet epäilemättä hämmentyneitä. Mutta on nähtävä, että molempien näkemysten takana samoin kuin sen takana, että Iiro Viinanen ja minäkin olemme voineet päätyä Euroopan unionin jäsenkannalle, on se, että me molemmat näemme, me kaikki näemme sen, että se, miten suomalainen yhteiskunta vastaisuudessa näiltä tärkeiltä osin kehittyy, ei riipu yksinomaan poliittisesta tahdosta ja päätöksenteosta Suomessa, vaan myös eurooppalaisesta päätöksenteosta. Me haluamme olla mukana siellä, missä sitä tahtoa muodostetaan, vaikka tiedämme, että sellaisten tulosten, joita ainakin minä pitäisin ensisijaisen tärkeinä, odottamiseen pitää varautua ehkä pitkäksi aikaa.

Kaiken kaikkiaan unionin jäsenyys on Suomelle ja suomalaisille suuri haaste, mutta se on myös valtava mahdollisuus, johon meidän on nyt tietoisesti tartuttava ja mentävä selkein tavoittein ja päämäärin unionin jäseneksi.

Ed. Kuittinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli myönteistä kuulla, että ed. Tuomioja totesi, että asian asialliselle käsittelylle alun perin varattiin liian vähän aikaa. Haluan vielä muistuttaa siitä, että tästä epänormaalin nopeutetusta aikataulusta oli vastuussa sinipunarintama, joka yritti todellakin ajaa päätöksen epänormaalilla tavalla, kiihdytetyllä aikataululla, mutta tämä ei onnistunut.

Esitin oman puheenvuoroni aikana ensimmäisessä käsittelyssä lukuisia kysymyksiä ulkoasiainvaliokunnan jäsenille ja myös ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajalle Pertti Paasiolle. Pidän myönteisenä sitä, että ed. Tuomioja vastasi näistä eräisiin. Haluan kuitenkin vielä todeta sen, että erityisesti toivoisin ed. Paasion kertovan, mitä ulkoasiainvaliokunta tarkoittaa, kun se poikkeaa puolustusvaliokunnan yksimielisestä ponnesta, jonka mukaan Suomen mahdollinen tarkkailijan asema Länsi-Euroopan unionissa vaatii eduskunnan suostumuksen. Ulkoasiainvaliokuntahan on valmis tyytymään vain eduskunnan käsittelyyn. Mikä on syy siihen, että eduskunnan suostumusta näin tärkeälle päätökselle ei tarvittaisi, vaan ainoastaan käsittely eduskunnassa? Ja ennen kaikkea, tarkoittaako ed. Paasio ja ulkoasiainvaliokunta sitä, että samalla hankittaisiin myös eduskunnan suostumus näin tärkeälle asialle?

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a: Arvoisa puhemies! Ed. Tuomiojan puheenvuoro oli asiallinen ja rakentava. Erityisesti ilahduin siitä, että ed. Tuomioja korosti asiallista EU-keskustelua ja asiallista asian käsittelyä.

Haluan vain todeta ed. Tuomiojalle, että puolueenne naisvarapuheenjohtajasta ei voi sanoa samaa. Pidän hyvin outona sitä, että puolueenne ylimmän johdon taholta tulkitaan julkisesti asian jarrutukseksi, jos vaatii asian asiallista käsittelyä. Näin tapahtui viime viikon lopulla.

Toivon kuten ed. Tuomiojakin myös sitä, että ei-EU-puoli tulisi vihdoinkin mukaan EU-politiikan muotoiluun, mitä me ennen kaikkea tarvitsemme. Toivon, että suurin oppositiopuolue ei alentuisi enää tällaiseen halpahintaiseen panetteluun, kuten nyt on tapahtunut. En ymmärrä sitä oikein mistään näkökulmasta, sillä nyt jos milloinkaan pitäisi Eurooppa-politiikalle ja tälle asialle löytää ja hakea tietoisesti yhteisymmärrystä, ja sietäisi myös eduskunnan kaikin puolin pyrkiä siihen, että se vihdoinkin kohottaisi omaa arvovaltaansa.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä erittäin myönteistä, että toinen käsittely alkaa tällaisella puheenvuorolla kuin ed. Tuomioja teki. Toivottavasti se on esimerkkinä siihen, että ymmärretään sekä kriittisiä ei- että kriittisiä kyllä-kantoja ja että tältä pohjalta on mahdollista saada mahdollisimman suuri enemmistö tämän taakse.

Minusta on myös hyvin arvokasta, että ed. Tuomioja, vaikka onkin ns. kyllä-leirissä, uskaltaa tunnustaa, että eduskunnalla oli liian kiireinen aikataulu. Itse asiassa nyt kun on sanottu, että täällä on ollut arvoton näytelmä tai että tästä ei ole tykätty, niin ainut syy tämän syntymiseen oli se, että haluttiin normaalia aikataulua. Se kyllä kääntyi minun mielestäni puhtaasti vähemmistön perustuslailliseksi oikeudeksi vaatia sitä, kun sitä ei muuten meinannut olla tulossa. On erittäin arvokasta, että esitetään näkökulma, että pitäisi tähän käsittelyyn hyväksyä myös nämä kriittiset ja ei-mielipiteet.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttuisin ed. Tuomiojan puheessa kansanäänestysmenettelyyn. Se pitää paikkansa, että moraalisesti ja poliittisesti suuri osa kansanedustajista on kytkenyt oman EU-ratkaisunsa kansanäänestyksen tulokseen. Syy, minkä vuoksi tämä hässäkkä on syntynyt, on se, että hallitusmuoto ei anna meille mahdollisuutta järjestää sitovaa kansanäänestystä, vaan se on neuvoa-antava. Tämä on antanut vähemmistöön jääneille kansanedustajille ja sen kellokkaille täällä eduskunnassa mahdollisuuden pelata sillä ikivanhalla ulkopoliittisella kortilla, vieraalla kortilla, jota ed. Väyrynen on tottunut omassa toiminnassaan 70-luvulla käyttämään jatkuvasti, eli sillä, että Suomen päätökset ja eduskunnan päätökset riippuvat jostain muusta kuin meidän omasta tahdostamme ja oman kansamme mielipiteestä.

Minä ihmettelen ministeri Isohookana-Asunmaan ja ed. Kemppaisen puheenvuoroja. Kyllä kriittiset puheenvuorot ovat nyt tulleet kirjatuiksi pöytäkirjaan ja niitä on kuunnellut hyvin suuri joukko hiljaisesta enemmistöstä. Tämä hiljainen enemmistökö on jarruttanut tätä asiallista käsittelyä? Jos hallitus ja hallituspuolueiden kansanedustajat olisivat todella halunneet, että asiaa asiallisesti käsitellään, niin te olisitte voineet keskuudessanne, nimenomaan keskustapuolue, käsitellä asiaa eikä tuoda sitä ristiriitaa tänne eduskuntaan kaikkien kansanedustajien töllisteltäväksi ja ihmeteltäväksi.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan kiinnittää huomiota siihen tiukkaan aikatauluun, jonka ed. Tuomioja myönsi. Mutta samalla huomautan siitä, että nimenomaan hänen oma puolueensa on ollut kaikkein aggressiivisin eduskunnan puhemiesneuvostossa tämän asian ajamiseksi läpi eduskunnassa ennen Ruotsin kansanäänestystä, ja tältä osin sinipunan voimat ovat taas löytäneet toisensa. Toinen aggressiivinen puolue tässä asiassa on ollut kokoomus.

Tässä mielessä asian perusteellinen käsittely on tärkeää tehdä. Uskon, että siihen on valmiutta nyt, kun aikataulukysymys on saatu nollatuksi, ja siihen liittyen joudumme varmaan puhumaan lisää siitä rahaliitosta, minkä ed. Tuomioja kovin ylimalkaisella maininnalla ohitti. Nimittäin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä tästä asiasta on lausuttu aivan erilainen käsitys kuin minkä käsityksen Suomi on ilmoittanut Euroopan unionille sekä ennen neuvottelujen aloittamista presidentti Koiviston puheissa että neuvottelujen avajaispuheessa, jonka piti ministeri Salolainen. Tämä ulkoasiainvaliokunnan mietintö on ristiriidassa näiden puheenvuorojen kanssa. Tältä osin mietinnössä on sellaisia kosmeettisia piirteitä, jotka eivät ole Suomea sitovia ja jotka eivät muovaa Suomen pohjaa. Olisin toivonut, että ulkoasiainvaliokunta olisi tältä osin lausunut jotain sellaista tästä ristiriidasta, joka nyt aiheutuu, eikä vain siitä, että koetetaan antaa vaikutelma niin kuin Suomi ei olisi sitoutunut siihen, mihin mm. ministeri Salolainen, joka istuu paikalla, on sitoutunut.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Huomautan kansanedustajille äskeisten vastauspuheenvuorojen johdosta ja vastaisen varalle, että vastauspuheenvuorojen tulee liittyä siihen puheenvuoroon, jonka perusteella ne on pyydetty.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikka olenkin ed. Tuomiojan kanssa monessa asiassa eri mieltä hänen puheensa sisällöstä, niin kuten täällä on aikaisemmin todettu, se oli erinomainen avaus, niin kuin ed. Tuomiojalta yleensä, asiallinen ja syvästi analysoiva näin lyhyessä ajassa.

Siitä huolimatta, kun hän puhui asiallisen käsittelyn vaatimuksesta, niin se on, ed. Tuomioja, että täällä pieni ryhmä on valvonut yönsä sen johdosta, että saataisiin tälle asialle asiallinen käsittelyaikataulu. Nyt se asia on varmistettu ja nyt voidaan puhua paremmin asiasta, niin kuin ed. Tuomiojakin on tehnyt.

Minä toivoisin vielä ja totean sen, että kun puhutaan 18. päivästä, jolloin olisi kolmannen käsittelyn äänestys, sitä voisi lykätä vieläkin pidemmälle, jotta sellaiset, jotka tuntevat olevansa riippuvaisia Ruotsin kansanäänestyksestä, voisivat sulatella asiaa ja tehdä päätöksensä sillä perusteella. Mahdollisimman pitkä aikataulu. Minä en tarvitse sitä sulattelua. Minä olen ratkaisuni tehnyt jo ajat sitten, mutta tällä tavalla voisi sulatella asiaa ja Ruotsin kansanäänestystä hän, joka tuntee tarvitsevansa sellaista sulattelua.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On tietenkin myönteistä se, että hallituksen ministerit, mm. Isohookana-Asunmaa, nyt ilmestyvät eduskunnan isoon saliin puolustamaan hallituksen esitystä, nyt kun pomminvarmasti on todettu se, että hallituksen esitys siirtyy Ruotsin kansanäänestyksen jälkeen, ja kun varmasti olemme luovuttaneet oman kansanäänestyksen tahtomme itse asiassa ruotsalaisten ratkaistavaksi. Jokainen lapsikin on huomannut jo ulkoasiainvaliokunnan käsittelystä lähtien, että ed. Väyrysen ja monen muun ainoa tavoite ei ollut suinkaan tavoite käsitellä hallituksen esitys EU-jäsenyydestä huolellisesti, vaan ainoa tavoite oli siirtää asian ratkaisu Ruotsin kansanäänestyksen jälkeen. Sen takia väitän, että aikaa olisi ollut riittävästi, jos se aika, mitä on käytetty menettelytapakeskusteluun ja jarrutukseen, olisi käytetty asian huolelliseen käsittelyyn.

Kaikki ne, jotka ovat antaneet tukensa tälle keskustelulle siitä, että aikaa ei ole riittävästi, ovat itse asiassa sivusta tukeneet jarrutusta. Minusta kysymys ei ole suinkaan siitä, että ei- ja jaarintama olisivat tässä jotenkin vastakkain, vaan kysymys on paljon vaikeammasta ja syvällisemmästä ongelmasta, siitä että Suomen hallituksen päähallituspuolue, Suomen keskusta, on synnyttänyt tämän poliittisen kriisin, ja se siitä saa kantaa myös vastuun. Nyt on tietenkin aika koota kyllä-voimat ja hoitaa itse pääasia suotuisaan satamaan. Siksi minusta nyt on ollut tarpeetonta käynnistää jälleen kerran tämä aikataulukeskustelu. Nyt kannattaisi suunnata ...

Vastasin ministeri Isohookana-Asunmaan minulle henkilökohtaisesti esittämään syytteeseen.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Tuomiojan pu-

heenvuoro oli erittäin rakentavahenkinen ja tulevaisuuteen tähtäävä. Kiinnitän siinä huomiota vain pariin näkökohtaan.

Kun hän piti neuvoa-antavaa kansanäänestystä demokratian voittona, koetun valossa minusta se todellinen demokratian voitto olisi ollut sitova kansanäänestys. Kun hän viittasi tulevaisuuteen, että näitä kansanäänestyksiä toivottavasti on tulevaisuudessakin, kai tämän perusteella ainoa oikea vaihtoehto on sitova kansanäänestys.

Toinen asia on se, että hän totesi — tämä on tarkka siteeraus: "Totuutta ei löydy yksityiskohdista." Arvoisa ed. Tuomioja, minusta se keskustelu, mikä käytiin ensimmäisen käsittelyn aikana, osoitti juuri sen, että jos lukematon määrä yksityiskohtia saa sen kohtelun, minkä äsken osoititte, menee paljon pesuveden mukana, tosi huikeita määriä. Otan luonnonsuojelualalta sen mitä on tapahtunut, otan elinkeinoista kalastuksen. Menee valtava määrä, kun yhtään ainutta neuvottelutavoitetta ei saavutettu.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron nimenomaan vastatakseni ed. Tuomiojan puheenvuoroon, niin kuin puhemies toivoi.

Ed. Tuomioja totesi, että kolmannen käsittelyn yhteydessä hän tulee esittelemään sosialidemokraattien Eurooppa-politiikkaa. Muistutan, että itse jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä kyllä toivoin, että se keskustelu olisi pitänyt sisällään nimenomaan eri puolueiden eri edustajien Eurooppa-politiikkaa, mutta näin ei valitettavasti silloin käynyt.

Oli rehellistä ed. Tuomiojalta, että hän myönsi, että kun ainakin valtaosa sosialidemokraateista on koko ajan kannattanut EU-jäsenyyttä, se perustuu ilmeisesti hyvin pitkälti uskoon mahdollisuuksista, kuten hän totesi, nimenomaan talouden kasvun ja kilpailukyvyn osalta.

Ed. Tuomioja myös totesi, että kansalaiset myös ratkaisivat tältä perustalta kansanäänestyksessä arvioiden, että paremmat mahdollisuudet työllisyyden ja hyvinvointiyhteiskunnan hoitamiseen saadaan sitä kautta. Ed. Tuomioja ei viitannut ollenkaan siihen uhkaan, joka ainakin omassa mielessäni on painanut hyvin paljon, että vaikka taloudellinen kasvu tulisi EU:n myötä, mikä sekin on siis uskomus, paineet sosiaaliturvan rahoitusperustaan ovat valtavat. Ne perustuvat nimenomaan verotuksen yhdenmukaistamiseen ja harmonisointiin.

Ed. Tuomioja, eikö ole juuri niin, kuten totesitte, että Ruotsissa Bildt ja Carlsson ovat päätyneet jäsenyyden kannalle täsmälleen eri syistä? Eikö myöskin ole niin, että kotimaassakin jatkossa meillä tulee olemaan täysin erilaiset näkemykset siitä? Uskon, että kokoomus pitkälti noudattaa Bildtin linjaa elikkä haluaa EU-jäsenyyden myötä ajaa hyvinvointivaltiota alas, kun taas uskon, että vasemmassa kentässä nimenomaan, jos Suomi EU:n jäseneksi liittyy, niin kuin näyttää, halutaan nimenomaisesti sitä kautta korostaa ja vahvistaa hyvinvointiyhteiskuntaa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Neuvoa-antavan kansanäänestyksen jälkeen jokainen kansanedustaja joutuu miettimään, kenen neuvoa tässä kuuntelee. Minusta kansanedustaja edustaa täällä äänestäjiään. Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto. Lappi sanoi "ei". Kyllä minä kun olen Lapin edustaja, katson, että silloin minulla on oikeus ja myös velvollisuus sanoa "ei". Tässä törmää ilman muuta kaksi demokratiakäsitystä, mutta omituista sekin olisi, jos 43 prosenttia suomalaisista on äänestänyt "ei" ja 100 prosenttia kansanedustajista äänestäisi "kyllä", eli ei-ihmisillä ei olisikaan eduskunnassa enää yhtään edustajaa. Tämähän on tietysti monimutkainen kysymys, mutta jollakin lailla tässä täytyy ne äänestäjät muistaa, joiden edustajina täällä ollaan. Minä aion kuulla heidän ääntään enkä koe, että se on jollakin lailla epädemokraattista. Olen tehnyt sen ennenkin ja teen sen nytkin. (Ed. Jaakonsaari: Mutta Rovaniemi sanoi "kyllä"!) — No, minä olen Lapin kansanedustaja ja äänestän Lapin äänen mukaisesti eli äänestän "ei".

Ed. Jaakonsaari puhui siitä, että ei saa puhua aikataulusta, ja alkoi itse puhua siitä.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voidaan todella kysyä, kuinka järkevää on enää tässä toisen käsittelyn yhteydessä käydä aikataulukeskustelua, keskustelua käydystä aikataulukeskustelusta. Ehkä on sitten perusteltua, että se käydään tässä, jolloin toisen käsittelyn muu osa samoin kuin koko kolmas käsittely keskittyy pelkästään itse asiaan. Teen kuten ed. Jaakonsaari, kyseenalaistan aikataulukeskustelun mielekkyyden ja lausun itsekin siitä muutaman sanan.

On aivan turha syyttää puhemiesneuvostoa tai puhemiestä siitä, että täällä olisi pyritty epänormaaliin kiirehtimiseen. Totuus on se, että puhemiesneuvosto ja puhemies pyrkivät normaaliin aikatauluun, sellaiseen aikatauluun, että Suo-

men eduskunnassa sen puitteissa olisi tehty Suomen EU-jäsenyydestä päätös vain ja nimenomaan Suomen kansanäänestyksen tuloksen valossa. Tämä on mielestäni täysin legitiimi, oikeutettu, pyrkimys.

Kun ed. Väyrynen sanoi sunnuntai-iltana, että niiden edustajien tulisi hävetä, jotka jarrutusta ovat vastustaneet, jos tässä jonkun edustajan tai edustajaryhmien pitäisi jotain hävetä, niin mielestäni nimenomaan niiden kansanedustajien, jotka haluavat tässä asiassa toimia Suomen kansan vapaassa kansanäänestyksessä ilmaisemaa tahtoa vastaan ja vielä siten, että he tässä pyrkimyksessään koukkaavat, eivät Moskovan kautta niin kuin ennen vanhaan, vaan Tukholman kautta, eli pyrkivät Ruotsin kansanäänestyksen tuloksella, Ruotsin kansan mielipiteellä toimimaan oman maamme kansan mielipidettä vastaan.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen vähän pettynyt, mutta en kovin hämmästynyt enää siitä, että suurin osa näistä puheenvuoroista koski jälleen tätä menettelytapaa ja aikataulua. Varauduin siihen, että olisin voinut kommentoida jotakin itse EU-jäsenyyden perusteita koskeviin puheenvuoroihin. Niitä ei kovin paljon ollut.

Ed. Pulliaiselle toteaisin, että yksityiskohdat ovat tärkeitä ja ne on tunnettava ja käytävä läpi, mutta itse kanta tähän asiakokonaisuuteen pitää pystyä muodostamaan riittävän laaja-alaisesti siten, että se ei ole yksityiskohtiin hirttäytymistä.

Ed. O. Ojala on aivan oikeassa siinä, kun hän puhui paineista sosiaaliturvan rahoitukseen, joita on olemassa. Mutta ne paineet ovat olemassa siitä riippumatta, olemmeko EU:n jäseniä vai emme. Hän totesi myös aivan oikein, että hyvin tärkeätä on se, kuka käyttää Suomen puhevaltaa. Samalla lailla kuin poliittinen tahto tässä salissa ratkaisee, miten me täällä toimimme, niin kyllä Suomen poliittinen tahto ratkaisee sen, kenet me lähetämme EU:n ministerineuvostoon, kun siellä käsitellään verotuksen harmonisointikysymyksiä, onko se ministeri Viinanen vai onko se joku salin tältä puolelta oleva edustaja. En minä luota ministeri Viinaseen meidän Eurooppa-edustajanamme yhtä vähän kuin minä luotan häneen Suomen valtiovarainministerinä.

Ed. H a u t a l a: Arvoisa puhemies! Tälle puheenvuorolle kohtuudella kuuluu korkeintaan 15 minuuttia, ja ajattelin käyttää ensimmäiset minuutit siitä neuvoa-antavan kansanäänestyksen ongelmallisuuden pohdintaan.

Ed. Ukkola ja myös ed. Pulliainen viittasivat siihen, että jatkossa EU-sopimuksen kaltaiset päätökset tulisi päättää sitovassa kansanäänestyksessä. Olen täsmälleen samaa mieltä. Jätinkin toukokuussa lakialoitteen, jossa esitetään hallitusmuotoa muutettavaksi sillä tavalla, että kansanäänestys voidaan järjestää joko sitovana tai neuvoa-antavana. Jos kysymys on ulkovaltojen kanssa solmittavasta sopimuksesta, jonkalaiseksi EU-sopimuskin voidaan katsoa ja jolla luovutetaan merkittävä määrä kansallista päätösvaltaa kansainvälisille toimielimille, sopimuksen hyväksymistä tai hylkäämistä koskeva eduskunnan päätös on vahvistettava sitovalla kansanäänestyksellä. Eduskunnan viimeistä piirtoa myöten loppuun asti käsittelemä päätös saatettaisiin siten kansan enemmistön hyväksyttäväksi tai hylättäväksi.

Aloitteessani esitetään, että eduskunnan päätös on kumottava, jos enemmistö sitovassa kansanäänestyksessä annetuista äänistä ei hyväksy päätöstä ja jos kansanäänestyksessä on äänestänyt vähintään puolet äänioikeutetuista.

Arvoisa puhemies! Ei tarvita kovin suuria ennustajanlahjoja. Tällaisen asian on kyllä voinut nähdä tarpeelliseksi jo toukokuussa, paljon aikaisemminkin. Varsinkin jos on seurannut EU-kansanäänestyksiä muissa maissa, on voinut todeta, että tämä on ainoa kansalaisia kunnioittava ja kohtuudella hyväksyttävä menettely myös meille. Sen takia tulen kolmannessa käsittelyssä jättämään ponsiesityksen, jossa esitän, että eduskunta sopimuksen hyväksyessään edellyttäisi, että hallitus selvittää tarpeet muuttaa hallitusmuotoamme edellä esitetyllä tavalla.

Kansalaiset ovat käyttäytyneet EU-asiassa vastuullisemmin ja sivistyneemmin kuin kansanedustuslaitos. On turha käyttää tässä keskustelussa aikaa syyllisten etsimiseen. Koko kansanedustuslaitoksen pitäisi mennä itseensä ja miettiä, kuinka se on ollut niin harkitsematon, että se ei ole tullut pohtineeksi neuvoa-antavan kansanäänestyksen ongelmallisuutta, ennen kuin kaikki on kaikille selvää ja aivan liian ilmeistä.

Myöskään ed. Tennilää ei olisi edellä esitetyn kaltaisessa sitovassa kansanäänestyksessä saatettu sellaiseen tilanteeseen, että hän joutuu harkitsemaan, kuunteleeko hän lappilaisia, rovaniemeläisiä vai koko kansanäänestyksessä äänioikeuttaan käyttänyttä enemmistöä. Mielestäni on kohtuutonta, että asiasta on sitten tehty suuri numero, koska kyse on tästä koko kansanäänestysmenettelystä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö on tärkeä ja korkeatasoinen poliittinen asiakirja. Siinä korostetaan sitä, että EU ja Maastrichtin sopimus eivät ole mitään kohtalonsinfonioita tai hirvittäviä freskoja tulevaisuudesta, jossa kaikki on jo ennalta toteen näytetty.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan sitä, että eduskunnalla voi jatkossakin olla tahtoa EU-politiikassa, jopa vastoin niitä käsityksiä, joita tasavallan presidentillä tai maan hallituksella on ollut. Tässä suhteessa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietintö on varmasti merkittävämpi asiakirja kuin hallituksen ilmaisemat kannat.

Olisi ollut hyödyllistä, että ulkoasiainvaliokunnan mietintö olisi ollut kansalaisten nähtävissä ja käytettävissä silloin, kun kansanäänestys järjestettiin, koska siinä nimenomaan korostetaan sitä, että eduskunta tahtoo aikanaan tehdä päätökset kansalaisia erittäin paljon huolestuttavista tulevaisuutta koskevista asioista. Tämähän koskee talous- ja rahaliiton kolmatta vaihetta eli yhteistä EU-valuuttaa, mikäli sellainen joskus syntyy. Mietinnössä myös käsitellään ehtoja, joita Suomen on syytä edellyttää yhteiseltä valuutalta, ennen kuin siihen voidaan Suomessa siirtyä.

Ulkoasiainvaliokunta on myös korostanut sitä, että turvallisuuspoliittisissa ratkaisuissa eduskunnan täytyy säilyttää keskeinen päätäntävalta itsellään ja jopa lisätä sitä. On erittäin merkittävää, että ulkoasiainvaliokunta vaatii, että eduskunnan täytyy päästä käsittelemään mahdollista päätöstä Länsi-Euroopan unionin tarkkailijajäseneksi ryhtymisestä, samalla kun valiokunta toteaa, että se ei sinänsä pidä jäsenyyttä tässä sotilasliitossa tavoiteltavana asiana.

Ympäristövaliokunnan kannalta on ollut erittäin mieluista, että ulkoasiainvaliokunta on ottanut todesta kansalaisten laajasti kokeman huolen siitä, että maamme voisi joutua ottamaan vastaan EU-maista ulkomaista alkuperää olevaa ydinjätettä ja käytettyä ydinpolttoainetta. En voi kuvitella, että ulkoasiainvaliokunta olisi voinut enää paremmin paneutua tähänkään asiaan. Joiltakin osin ulkoasiainvaliokunnan vaatimukset menevät jopa ympäristövaliokunnassa esitettyjä pitemmälle, kun niissä kiinnitetään huomiota siihen, että tulevassa laissa pitäisi kieltää myös ulkomaista alkuperää olevien ydinjätteiden välivarastointi ja kauttakuljetus Suomessa.

Arvoisa puhemies! Nyt on aika keskustella siitä, minkälaisia tavoitteita Suomella ja suomalaisilla on Euroopan unionissa. Itse pidän keskeisenä sitä, että kaikin mahdollisin voimin lähdetään rakentamaan kansalaisten mahdollisuutta osallistua Euroopan unionin päätöksentekoon. Euroopan unioni ei ole demokraattinen järjestelmä, mutta se on monista kansainvälisistä järjestelmistä ja järjestöistä paras lähtökohta sellaisen ylikansallisen demokratian kehittämiseen, jota vapaasti liikkuvien pääomien ja tavaroiden maailmassa tarvitaan.

Olen itse kallistunut jäsenyyden kannalle, koska näen, aivan niin kuin ed. Tuomioja, että kansallisvaltiot eivät enää kykene yksin päättämään keskeisistä talouspoliittisista kysymyksistä. Ja kun ne eivät pysty yksin tekemään ratkaisuja talouspolitiikassa, sitä myötä kaatuu suuri osa muutakin itsenäisyydestä, mahdollisuus itsenäiseen hyvinvointipolitiikkaan, itsenäiseen ympäristöpolitiikkaan jne. Katson, että maailmassa tulisi jokaisen kansallisvaltion vapaaehtoisesti luopua osasta muodollista itsenäisyyttään ja tunnustaa, että pääomien kansainväliset liikkeet ovat aikoja sitten ajaneet valtioiden politiikan ylitse. Nyt tarvitaan ylikansallista politiikkaa ja ylikansallista demokratiaa.

Olisi ollut syytä järjestää aikanaan Suomessa kansanäänestys jo Eta-sopimuksesta. Sillä otettiin ratkaiseva askel markkinoiden yhdentymisen maailmassa. On hyvin näennäistä ajatella, että voisimme säilyttää itsenäisyyttämme Euroopan unionin ulkopuolella enempää, kun olemme jo Eta-sopimuksella mukana Euroopan unionin sisämarkkinoissa. Euroopan unionin sisämarkkinoiden kautta on myös aiheutettu suurimmat riskit suomalaiselle ympäristölle ja suomalaiselle hyvinvoinnille, koska markkinayhdentymisen paine kansallista politiikkaa kohtaan on erittäin kova.

En ole lainkaan varma siitä, että Euroopan unionin ulkopuolella voitaisiin harjoittaa pehmeämpää ja sosiaalisempaa ja ekologisempaa talouspolitiikkaa. Päinvastoin jotkut tutkimukset osoittavat, että unionin ulkopuolella saattaisimme joutua sopeuttamaan kansallista talouspolitiikkaamme vielä enemmän markkinoiden ehtoihin kuin sen jäsenenä, jolloin meillä olisi puolestaan mahdollisuus ottaa osa menetetystä talouspoliittisesta itsenäisyydestä takaisin.

Euroopan unionin keskeisiä haasteita on päätöksenteon demokratian ja avoimuuden lisääminen. Se on suorastaan unionin kohtalonkysymys. Ihmiset kääntävät selkänsä koko yhdentymiselle, koko Euroopan unionille, jos päätöksiä yhä vain valmistellaan ja tehdään salassa asiantuntija- ja virkavallan ehdoilla ja jos nämä päätökset

tuntuvat ihmisten mielestä arkielämälle vierailta. Tästä syystä tuleekin tehdä kaikki mahdollinen, että unionin päätöksentekoon raivataan tilaa kansalaisten näkemyksille ja kokemuksille sekä poliittiselle mielikuvitukselle. Emme suinkaan voi odottaa, että pöytä olisi valmiiksi katettu.

Vihreät haluavat olla mukana laajemmassa eurooppalaisessa kansalaisliikkeessä, joka edistää demokratiaa ja avoimuutta niin unionin tasolla kuin myös sen jäsenmaissa. Erityisesti on pyrittävä muotoilemaan tavoitteita unionin jäsenmaiden hallitusten vuonna 1996 järjestämään konferenssiin. Silloin tehdään kauaskantoisia linjauksia myös unionin päätöksenteosta.

Keskeinen tavoite on se, että unionin sekavat tekniset ja vaikeasti tulkittavat perussopimukset korvataan selkeällä perustuslailla. Sanon tämän silläkin uhalla, että toisille sana perustuslaki on EU:ssa kauhistus. Unionin perussopimukset, joista tärkein on Rooman sopimus Maastrichtin sopimuksella muutettuna, muodostavat jo eräänlaisen perustuslain Euroopan unionille. Mutta se ei täytä demokratian alkeellisimpiakaan vaatimuksia. Se ei ole syntynyt kansalaisten tahdosta. Kansalaisnäkökulmasta se on erittäin teknokraattinen, vaikeasti ymmärrettävä ja tulkinnanvarainen.

Siitä syystä kannatan ajatusta, että nämä sopimukset on korvattava uudella perustuslailla, jolla on myös kansalaisten hyväksyntä. On täysin mahdoton ajatus, että Euroopan unionin tulevaisuus voitaisiin jättää pelkästään jäsenmaiden hallitusten käsiin. Ei sitä voida, arvoisa puhemies, myöskään jättää Suomen hallituksen käsiin, vaan myös Suomessa kansalaisten on pyrittävä mukaan tähän prosessiin, jossa siis merkittävästi edetään vuonna 1996.

Keskeistä on, että määritellään selkeästi Euroopan unionin toimivaltuudet suhteessa sen jäsenmaihin. Maastrichtin sopimuksessa on subsidiariteetti- eli toissijaisuusperiaate, mutta siltä puuttuu konkreettinen sisältö. Nythän tämän subsidiariteettiperiaatteen sisällön määrittelee unioni tapauskohtaisesti. Näin ei voi jatkua. Vuonna 1996 on annettava konkreettinen sisältö tälle toissijaisuusperiaatteelle, joka merkitsee siis sitä, että päätöksiä ei tehdä ikään kuin korkeammalla tai kansalaisista etäisemmällä tasolla, kuin mikä on hyödyksi kullekin asialle.

Toinen ongelma on se, että unionissa ei ole selkeästi erotettu lainsäädäntövaltaa toimeenpanovallasta. Parlamentti ei siellä niissäkään asioissa, jotka unionille kuuluvat, ole minkäänlainen täysivaltainen lainsäädäntöelin. Hallitusten edustajista, ministereistä, koostuva neuvosto on samaan aikaan sekä hallitus, lainsäätäjä että diplomaattien konferenssi.

Euroopan unionin parlamentille pitäisikin antaa aloiteoikeus, jolloin sen enemmistöpäätöksellä voitaisiin tehdä unionissa lakialoitteita. Mielessäni on ajatus, jota en ole itse keksinyt, että jäsenmaiden hallituksia edustavasta ministerineuvostosta puolestaan pitäisi vähitellen tehdä lainsäädäntövaltaa käyttävä toinen kamari. Oma näkemykseni on, että tällä hetkellä unionin päätöksenteko ja valta on liikaa hallitusten edustajilla eli ministerineuvostolla. Kannatan itse sitä, että parlamentin valtaa suhteessa myös ministerineuvostoon, ei ainoastaan komissioon, kasvatetaan. Ministerineuvoston ja parlamentin välillä täytyy olla tasapaino, mutta tällä hetkellä ei voida puhua tasapainosta.

Toki myös kansallisten parlamenttien vaikutusvaltaa omien hallitustensa päätöksiin pitäisi lisätä. Suomen malli on tällä hetkellä edistyksellisin. Jopa Tanska, joka on suuressa määrin ollut esikuva Suomen parlamentin vaikutusvallalle EU-asioissa, on nyt tietääkseni kehittämässä omaa malliaan Suomessa siihen kehitettyjen parannusten suuntaan; lähinnä siten, että Suomen parlamentissa myöskin erikoisvaliokunnat pääsevät käsittelemään EU-asioita, ei ainoastaan integraatioasioihin erikoistunut suuri valiokunta.

Euroopan unionin kansalaisuus on monien mielestä pelottava asia. Itse näen sen mahdollisuutena, jolla voidaan unionin toimivaltaan kuuluvissa asioissa määritellä myös kansalaisten perusoikeuksia. Tässä varmasti selkeänä ja yleisesti hyväksyttynä pohjana ovat Euroopan ihmisoikeussopimuksen säädökset. Unionin kansalaisten oikeuksia voitaisiin laajentaa myös ekologisiin ja sosiaalisiin perusoikeuksiin. Myöskin vähemmistön oikeudet ovat keskeisiä. Oma näkemykseni on, että unionin kansalaisuuden pitää olla kaikkien jäsenmaissa pysyvästi asuvien ihmisen oikeus. Euroopassa on miljoonia ihmisiä, joilla ei ole minkäänlaista kansalaisuutta tällä mantereella.

Arvoisa puhemies! Alan lähestyä 15 minuutin rajaa ja toteankin lopuksi, että Euroopan unioni on muodostumassa yleiseurooppalaisen päätöksenteon pohjaksi. Sen vuoksi on mielestäni epätodennäköistä, että Ruotsi ja Norjakaan kovin kauan pysyisivät unionin ulkopuolella. Olisi nähtävä, että Pohjoismaiden mukaantulo voi luoda edellytyksiä unionin laajenemiselle edelleen. Seuraava suunta on Itä-Eurooppa. Suomen tulee mielestäni aktiivisesti edistää tätä, koska

Itä-Euroopan ja Venäjän kehitys on Suomelle monessakin mielessä erittäin olennainen kysymys.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hautala puuttui moniin asioihin, mutta kommentoin niistä kahta.

Toinen oli kysymys kansanäänestyksen sitovuudesta. Mielestäni ed. Hautala on oikeassa siinä, että kansanäänestykset pitäisi järjestää tulevaisuudessa sitovina. Itse pelkään, että keskustelu menee Suomen kansanäänestyksen jälkeen siihen, että kansanäänestys tuotti monia ongelmia, eduskunta ei oikein tiedä, miten se neuvoa noudattaisi tai miten se ottaisi sen huomioon. Siitä seuraa, että katsotaan vaikeaksi jatkossa järjestää kansanäänestyksiä EU:n kehityksestä.

Mielestäni tämä johtopäätös on väärä. Lakia tulisi muuttaa niin, että eduskunta käsittelisi asian ensin ja sen jälkeen järjestettäisiin kansanäänestys, jolloin kaikki nämä omantunnon ongelmat, joita tästä käsittelyjärjestyksestä on seurannut, olisivat poissa. Siinä mielessä ulkoasiainvaliokunta olisi voinut ottaa rohkeammin kantaa tulevien kansanäänestysten puolesta.

Toinen kysymys on sitoutuminen Maastrichtin sopimukseen. Siihen viittasi myös ed. Seppänen aiemmin keskustelussa. Mielestäni ei ole siten, kuin jotkut tulkitsevat, että Suomen eduskunnan pitäisi juosta hallituksen perässä, kun hallitus on sanonut, että se sitoutuu kaikin tavoin Maastrichtin, tai presidentin perässä, vaan nyt on Suomen eduskunnan aika sanoa oma kantansa siitä, miltä Maastrichtin sopimuksen eri yksityiskohdat ja mm. Emun kolmas vaihe näyttävät.

Ihmettelen niitä edustajia, jotka tässä salissa ikään kuin antavat mennä nyt sitten kaiken: Koska EU vie meiltä kaiken, niin antaa mennä vain, ja näin paha se EU on. Nyt juuri olisi oikea hetki sanoa, mitä salissa ajatellaan näistä asioista, millaiset ehdot eduskunta hallitukselle näissä kysymyksissä jatkossa asettaa. Siinä mielessä ei pitäisi antautua tällaisen laisser faire -mielialan valtaan, kuten jotkut edustajat salissa tekevät.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hautalan puheenvuorossa oli monta asiaa, mutta tässä ei voi kommentoida kuin yhtä. Haluan sanoa kansanäänestyksestä. Hänen mielestään sitä pitäisi käyttää paljon enemmän. Ehkä pitäisikin, mutta mielestäni ennen kuin edes ajatellaan uusia kansanäänestyksiä, pitäisi kyllä jonkun neutraalin, puolueettoman tahon tai monien tahojen tehdä tutkimus siitä, miten tämä kansanäänestys järjestettiin. Minusta tässä oli niin runsaasti epäkohtia ja niin runsaasti sellaisia asioita, joita pitäisi tarkastella viileästi.

Aivan täysin epäonnistunut oli äänestysajankohdan valinta. Siihen ei ole muuta perustetta oikeastaan uskallettu tai haluttu sanoa, kuin että sillä haluttiin vaikuttaa Ruotsin tulokseen. Minusta tällaiset kyllä pitäisi pystyä ennakoimaan.

Ajatus, jonka ed. Haavisto toi esille, että kansanäänestys olisi jälkikäteen, on toki yksi hyvä vaihtoehto. Mutta ei ole oikein, että kansanäänestystä käytetään sillä tavalla, että vastuulliset päättäjät voivat sillä mennä kansan selän taakse. Sitten alkaa ehkä myös tällainen peli, jos asetelma ei ole selvä, niin kuin nyt, miten tulosta tulkitaan.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hautalan puheenvuorossa oli kolme asiaa, joita haluan kommentoida.

Hän oli minusta turhan optimistinen, kun hän sanoi, että ulkoasiainvaliokunnan mietintöä voi lukea sillä tavalla, että koko eduskunta pääsee päättämään Weu-asiasta. Jos näin olisi, silloin ed. Wahlströmin tekemä ehdotus olisi hyväksytty, jossa yksiselitteisesti esitettiin, että "eduskunnan päätettäväksi". Mietinnössä lukee "eduskunnan käsiteltäväksi". Vaikka ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Paasio totesi, että hänen tulkintansa asiasta on, että eduskunta päättää, niin asia ei ole yksiselitteinen.

Toinen asia, jota haluan kommentoida, liittyy kansallisen parlamentin asemaan. Olen pitkälti samaa mieltä kuin ed. Hautala tästä asiasta, mutta muistutan kuitenkin Tanskan-mallista, että siellä on ainakin käytännöksi tullut ja siellä on järjestelmänä, että markkinavaliokunta voi antaa ministereitä sitovia ohjeita. Suomen osalta tämä asia ei ole vielä ollenkaan niin selvä. Pitäisi huolehtia, että myös erikoisvaliokunnat voivat antaa sellaisia ohjeita, jotka ovat todella ministereitä ministerineuvostossa sitovia niin, etteivät he voi poiketa ohjeista ilman, että asia tuotaisiin uudelleen käsiteltäväksi.

Kolmas asia koskee kansanäänestystä. Tälle kansanäänestykselle ainoa vaihtoehtohan olisi ollut ennenaikaiset eduskuntavaalit, kun eduskunnassa ei ollut valmiutta sitovaan kansanäänestykseen. Itse olen kyllä jatkossa sitä mieltä, että kansanäänestyksiä tulee järjestää, mutta kuten ed. Haavisto totesi ja olen itsekin useita viikkoja sitten sanonut, että jatkossa pitäisi harkita sitä, että eduskunnan päätös alistettaisiin kan-

sanäänestykseen. Se voisi olla eräissä tapauksissa selkeämpi kuin nykyinen malli, mutta tässäkään ei voi välttämättä tarvitse olla mitään ehdotonta ja yksiselitteistä käytäntöä. Minä näen kansanvallan edellyttävän, että me käytämme tässä maassa niin koko maan tasolla kuin myös kunnallisella tasolla enemmän kansanäänestyksiä tulevaisuudessa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hautala oli aivan oikeassa korostaessaan kansalaisten mahdollisuuksia osallistua EU-asioitten käsittelyyn. Sehän voi tapahtua vain sillä tavalla, että EU-asiat olisivat Euroopassa avoimia eivätkä salaisia kuten tällä hetkellä. Sen sijaan en kyllä hyväksy sitä, kun keskustelussa on korostettu, kuinka hirmuisen avoin ja vapaa yhteiskunta Suomi on. Päinvastoin, meidän virkamiestemme avoimuus on diaariavoimuutta. Yhdessäkään muussa Euroopan maassa ei ole sellaista lainsäädäntöä, joka tuomitsee asioita vuotavan virkamiehen vuodeksi vankeuteen eli sellaisen virkamiehen, joka kertoo valmisteltavina olevista ei-julkisista asioista julkisuuteen. Missään muussa maassa ei tällaista säännöstä ole kuin Suomessa, eikä sillä juuri kannata ylpeillä.

Toinen asia, mihin puutun, on se, että mitä enemmän Euroopan parlamentille annetaan valtaa, sitä vähemmän sitä jää omalle kansalliselle parlamentille. Tässä suhteessa me joudumme jatkossa tasapainottelemaan, missä asioissa on annettava valtaa Euroopan parlamentille ja missä asioissa se todella on säilytettävä Suomen oman eduskunnan käsissä. Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Hautala, että ulkoasiainvaliokunnan mietintö korostaessaan EU-asioiden tärkeyttä, nimenomaan korostaessaan parlamentin asemaa ja mahdollisuuksia valvoa etukäteen EU-asioissa, on vallankumouksellinen. Tätä asiaa ei EU-vastustajien puolella ole tajuttu. Eihän kotimaisissakaan asioissa anneta eduskunnalle sellaista valtaa kuin tulevaisuudessa EU-asioitten käsittelyssä.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanäänestyksestä vielä muutama näkökohta liittyen ed. Hautalan puheenvuoroon.

On ihan selvä asia, että ensimmäinen valinta tehdään sen välillä, onko äänestys sitova vai neuvoa-antava, ja seuraava vaihe on sen ratkaiseminen, mitä alistetaan kansanäänestykseen. Siinä suhteessa olen ed. Haaviston kanssa samaa mieltä, että nimenomaan eduskunnan päätös alistettaisiin, koska sillä tavalla eduskunnallakin olisi selvä rooli. Keskustelu käytäisiin ensin täällä ja sen äänestyksen tulos alistettaisiin kansanäänestykseen ja lopputulos olisi sitova. Silloin siinä olisi koko päätöksentekokoneisto ja kansa mukana ja hallituskin olisi saanut tehdä oman ehdotuksensa käsittelyyn.

Toiseksi ed. Hautala kiinnitti huomiota pääomaliikkeisiin. Ymmärsin, että hän tarkoitti niillä myös valuutan nopeita siirtoja alueilta toisille. Totean, että ensimmäisen käsittelyn aikana tämä oli ehkä niitä suosituimpia keskustelun aiheita, ja keskustelussa tuotiin voimallisesti esille se, että talousalueena Euroopan unionin nykyinen 12 jäsenvaltion alue on vain 6 prosenttia kaupan volyymiltään ja 94 prosenttia on ulkopuolella. Omassa puheenvuorossani perusteellisesti käsittelin asiaa ja osoitin, millä tavalla tämä 94 prosenttia voi täydellisesti kävellä unionin yli, jolloin olemalla siellä nalkissa voi Suomellekin käydä todella huonosti.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Hautala viittasi Maastrichtin sopimuksen mukanaan tuomaan EU-kansalaisuuteen ja sanoi pitävänsä tätä askelta myönteisenä. Ulkoasiainvaliokunta toteaa suurin piirtein samoin eikä ole käsitellyt niitä ongelmia, joita EU-kansalaisuus saattaa mukanaan tuoda. Tilannehan on se, että erotukseksi ns. Eta-kansalaisuudesta EU-kansalaisuutta ei sidota eli väliaikaista oleskelua Suomessa ei sidota enää tulevaisuudessa, jos Suomi on EU:n jäsen, työntekoon ja työpaikkaan. Kuka tahansa EU-maiden kansalainen tai jossakin EU-maassa oleskeluoikeuden saanut voi tulla Suomeen ilman että saapumista olisi rajoitettu esimerkiksi tiettyihin sellaisiin ehtoihin, jotka liittyvät työntekoon ja työpaikkaan. Pysyväisluontoisenkin asumisoikeuden tulevaisuudessa saa Suomessa ilman työpaikkaa.

Tämä aiheuttaa ja on jo aiheuttanut monissa EU-maissa sellaisen ongelman kuin pimeän työvoiman ongelman. 10 prosenttia EU-maiden bruttokansantuotteesta tulee tällä hetkellä pimeän työvoiman tuloksena. Olen aivan varma, että EU-kansalaisuus tulee Suomessa merkitsemään sitä, että halpatyövoiman suoranainen tuonti Suomeen lisääntyy. Tämä taas lisää mm. painetta työehtosopimusten yleissitovuuteen nähden. Me tiedämme, että jo tällä hetkellä työehtosopimusten yleissitovuutta rikotaan käyttämällä erilaisia sopimusteknisiä välineitä mm. halpatyövoiman käyttämiseksi. Näihin ongelmiin ulko-

asiainvaliokunta ei ole lausunnossaan ottanut minkäänlaista kantaa, tuskinpa on edes kuullut näistä asioista.

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minäkin haluan painottaa sitä, että näitten kansanäänestysten merkitys on erittäin suuri ja kokemuksesta pitää ottaa nyt opiksi. Koko järjestelmää pitää kehittää eikä niin, että katsotaan, että syntyneet ongelmat merkitsisivät toista vaihtoehtoa eli niistä luopumista. Moni näkee kansanäänestyskäytännön jollakin tavalla edustuksellisen demokratian vastakohtana. Minun mielestäni kysymys on edustuksellisen demokratian kehittämisestä ja siitä, että kansalaiset ovat entistä tiiviimmin mukana tässä päätöksenteossa. Sen vuoksi minusta on välttämätöntä, että järjestelmää kehitetään juuri niin, että kansanäänestyksestä tulee sitova ja että kansalaiset tarkkaan tietävät, mistä äänestetään ja mikä on ratkaisu. Tuntuu aivan käsittämättömältä, että sen jälkeen, kun kansanäänestys on järjestetty, ruvetaan ihmettelemään, mitähän ruotsalaiset tästä ajattelevat, ja asiaa sen vuoksi siirretään. (Ed. Kemppainen: Olisi pitänyt tietää etukäteen!)

Varmasti nämä ongelmat osittain johtuvat siitä, että kansanäänestystä alun alkaen vähäteltiin eikä myöskään riittävän syvästi paneuduttu järjestelmän toimeenpanoon. Olisihan ollut mahdollista se, että perustuslakia hyvin nopealla aikataululla olisi muutettu, jos olisi riittävän suuri tahto ollut tämän asian kehittämiseksi.

Kun ed. Ukkola sanoi, että kaikki se valta, joka on EU-parlamentilla, on omalta parlamentilta pois, niin minusta asia ei suinkaan ole niin. Parlamentaarista kontrollia voidaan lisätä molempaa kautta ja sen lisäksi käyttää kansanäänestyksiä silloin, kun esimerkiksi sopimuksen perusteissa tapahtuu oleellisia muutoksia. Otetaan kokemuksesta opiksi ja pidetään hyvin tarkkaan huolta siitä, että kaikki ne suuret askelet, joita Euroopan unionin suhteen otetaan, kansalaisten enemmistö voi myös hyväksyä.

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnassa ensimmäisen käsittelyn aikana mielestäni käytettiin erittäin hyviä puheenvuoroja, myös niiden taholta, jotka eivät sitoutuneet ns. jarrutusryhmään. Ei voida väittää, että he, jotka osallistuivat keskusteluun muiden kanssa, olisivat olleet jarrutuksessa mukana, vaan hyvin perusteltua ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liittyvää keskustelua käytiin. Se minusta osoitti sen, että kansanedustajat olivat erittäin huolellisesti valmistautuneet keskustelemaan kyseessä olevasta asiasta ja nimenomaan sen sisällöstä. Toinen asia sitten ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Räty, onko tämä vastauspuheenvuoro ed. Hautalan puheenvuoroon?

Puhuja: Viittaan nimenomaan ed. Hautalan puheenvuoroon, jossa hän tästä mainitsi puheenvuoronsa alkuosassa.

Mitä tulee neuvoa-antavaan kansanäänestykseen, niin minusta se 10 miljoonan operaatio kokonaisuudessaan on niin kallis ja arvokas asia, että sitä päätöstä, kansan enemmistön tahtoa, täytyy kunnioittaa myös eduskunnassa. Uskon, että näin tulee myös tapahtumaan. On aivan hölmöä kysyä kansalta neuvoa, jos me emme siitä neuvosta ota vaarin. Se on varmasti jokaiselle selvä.

Vielä jarrutuskeskustelusta: Mielestäni se loi jo tarpeeksi epävarmuutta markkinoille ja se tuli maksamaan lähes 2 miljoonaa markkaa. (Ed: Kemppainen: Ei se ollut jarrutusta!) Toivon, että siitäkin otamme opiksi, kuten ed. Kuuskoski mainitsi kansanäänestyksen osalta.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hautala mainitsi kansanäänestyksestä. Kun täällä aikaisemmin ed. Väyrynen ja muun muassa nyt ed. Kemppainen ovat kovasti viitanneet Ruotsin kansanäänestyksen merkitykseen, niin voi kysyä, miksi yleensä Suomessa järjestettiin oma kansanäänestys. (Ed. Kemppainen: Ruotsin jälkeen!) Olisimme selvinneet paljon halvemmalla ja paljon vaivattomammin, jos olisimme pelkästään tyytyneet Ruotsin kansanäänestykseen ja todenneet ed. Kemppaisen logiikan mukaisesti, että katsotaan, mitä ruotsalaiset päättävät ja sen mukaisesti sitten eletään.

Toinen kysymys, johon haluan puuttua ed. Hautalan puheessa, ja myös vakava kysymys on näkemys Euroopan unionin instituutioista ja niiden välisistä suhteista. Ed. Hautala puolsi Euroopan parlamentin aseman vahvistamista suhteessa Euroopan unionin ministerineuvostoon. Totta kai, jos Euroopan unioni olisi valtio, liittovaltio, niin olisi aivan luonnollista vaatia parlamentille lisää valtaa ja tätä valtaa siirrettäväksi pois ministerineuvostolta, hallitusten väliseltä yhteistyöltä. Mutta kun Euroopan unioni ei ole valtio, ei liittovaltio eikä edes valtioliitto, eikä

sitä mielestäni siihen suuntaan myöskään tulisi kehittää, niin ei mielestäni ole perusteita vaatia Euroopan parlamentin aseman vahvistamista. Euroopan parlamentin aseman vahvistaminen suhteessa ministerineuvostoon merkitsee ylikansallisen päätöksenteon vahvistumista ja valtioiden välisen yhteistyön heikentymistä, hallitusten välisen yhteistyön kautta tapahtuvan vaikutusvallan heikentymistä. Ja kuitenkin, ed. Hautala, hallitusten välinen yhteistyö, ministerineuvostossa tapahtuva yhteistyö on se, mitä kautta kansallisten valtioiden, Euroopan unionin jäsenvaltioiden ääni ja niiden kansojen ääni kuuluu unionin päätöksenteossa ja tuleekin kuulua.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan selventää, että omassa ehdotuksessani sitovasta kansanäänestyksestä nimenomaan esitetään, että eduskunnan päätös on alistettava kansanäänestykseen, jossa se voidaan hyväksyä tai hylätä. Tässä tapauksessa ulkoasiainvaliokunnan mietintö olisi ollut käytettävissä ja eduskunta olisi ensin kantanut omalta osaltaan täyden vastuun ratkaisusta menemättä kenenkään taakse. Sen jälkeen kansalaisilla olisi tilaisuus harkita, haluavatko he jättää eduskunnan hyväksymän sopimuksen voimaan vai hylätä sen. Siitäkin olisi selkeät säännöt. Ei keskusteltaisi jälkeenpäin, minkälainen enemmistö riittää, kuinka suuri äänestysprosentin olisi tullut olla. Olen syvästi pettynyt siihen, että monet EU:n vastustajat ovat taktisista syistä ryhtyneet nyt vähättelemään kansanäänestyksen tuloksen merkitystä.

Kunnioitan ed. Wahlströmiä, jonka repliikki jäi viime viikolta mieleen. Ed. Wahlström sanoi, että demokratia on periaate-, ei tarkoituksenmukaisuuskysymys.

Ed. Zyskowiczille Euroopan parlamentin aseman vahvistamisesta. Oma näkemykseni on se, että Euroopan unionissa tehtäisiin selkeästi sosiaalisempaa ja ekologisempaa politiikkaa, jos Euroopan unionin parlamentilla olisi nykyistä enemmän valtaa suhteessa kansallisiin hallituksiin.

Nimenomaan salaisuus, päätöksenteon sulkeutuneisuus ja julkisuuden puute, jota me arvostelemme Euroopan unionissa, liittyy ministerineuvoston lohkolle, ei niinkään parlamenttiin.

Ed. M. Laukkanen: Arvoisa rouva puhemies! Aikataulu ei tietenkään ole olennaista, asia on. Nyt on vain huolehdittava tässä salissa siitä, että aikataulusta huolimatta itse asia toteutuu sillä tavoin kuin kansa on kansanäänestyksessä hyvin selvän neuvon antanut.

Täällä on ensimmäisessä käsittelyssä puhuttu kovin paljon kansallisesta itsemääräämisoikeudesta, että siitä tulisi huolehtia myös EU-jäsenyyden oloissa. Nyt meillä on erinomainen tilaisuus siitä huolehtia, päättää asia itse. Koko tältä debatilta olisi vältytty, jos alunpitäen olisi valittu kaikkien Pohjoismaiden kesken Suomen, Ruotsin ja Norjan kanssa yhteinen sama kansanäänestyspäivä. On selvää, että sillä olisi ollut kaikkein vähiten vaikutusta siihen, mistä nyt puhutaan: vaikuttaako joku toinen maa toisen maan päätökseen.

Rouva puhemies! Huolimatta siitä, että nyt on kysymyksessä toinen käsittely, joudun käyttämään yleisluontoisemman puheenvuoron, koska ensi viikon Pohjoismaiden neuvoston kokous sotkee varsin monen edustajan mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti kolmanteen käsittelyyn. Tulen tarkastelemaan jossain määrin ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta tätä kysymystä, samoin miten Emu-kriteereihin sitoutuminen vaikuttaa Suomen talouspolitiikkaan, Suomen EU-politiikan linjanvetoja sekä tietysti myös jäsenyyden mukanaan tuomia paineita keskeisten valtiollisten toimielinten väliseen suhteeseen.

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisen Euroopan kehityksen suunta on ollut hyvin selvä. Maanosamme on ottanut hyvin pitkiä askeleita kylmän sodan suurvalta-asetelmasta kohti yhteistyötä ja turvallisuutta tavoittelevaa Eurooppaa. Tietysti samaan aikaan äärinationalismin kielteiset ilmiöt puhkeavat kansallisina kriiseinä, jotka nekin ovat osa tämän päivän eurooppalaista todellisuutta.

On muistettava, että unionin laajenemisen tavoitteena on ennen muuta vahvistaa maanosan rauhanomaista kehitystä ja tukea Itä-Euroopan vanhojen sosialistimaiden taloudellista ja poliittista prosessia. Ilman tätä muutosprosessia ei Suomikaan olisi koskaan joutunut nyt vastaamaan tähän kysymykseen, hakeudummeko Euroopan unionin jäseneksi vai emme. Nimittäin kylmän sodan Euroopassa tätä kysymystä meille ei olisi koskaan tehty. Nyt Euroopan myönteinen muutosprosessi teki välttämättömäksi Suomelle ja myös muille Pohjoismaille kansallisen ratkaisun teon suhteessa Euroopan unionin jäsenyyteen.

Euroopan ulko- ja turvallisuuspoliittinen arkkitehtuuri on nyt kovassa murroksessa. Suomen on jäsenyysratkaisun myötä valittava, haluam-

meko olla mukana tekemässä sitä muutosta vai tyytyä sivusta seuraajan tahdottoman sopeutujan osaan.

Vaikka onkin hyvin selvää, että Suomen alulle paneman Ety-prosessin jatkuminen, sen merkitys ylipäätään on aivan yhtä avoinna kuin Weu:n, Länsi-Euroopan unionin, ja Naton rooli tulevassa eurooppalaisessa kehityksessä, nimenomaan kahden jälkimmäisen prosessin merkitys kasvaa. Siksi on ollutkin hyvin luontevaa Suomelle ottaa ensiaskeleet lyhyinä, siis hyväksyä Naton rauhankumppanuussopimus, joka sopii parhaiten Suomen ja Ruotsin kaltaisille puolueettomille maille, ja toisaalta asettaa tavoitteeksi tarkkailijajäsenyys Weu:ssa jäsenyyden toteutumisen myötä.

On huomattava tässä yhteydessä, kuten ulkoasiainvaliokunta mietinnössään toteaa, että myöhemmät askeleet Weu:n täysjäsenyyden ja Naton jäsenyyden suhteen edellyttävät ilman muuta Suomen eduskunnan myötävaikutusta.

Rauhankumppanuusratkaisun myötä Suomi voi tarjota kokemusta ja kykyä rauhanturvatoiminnassa, josta käsitteellisesti ja sisällöllisesti on vielä kovin pitkä matka rauhaanpakottamiseen, josta vasta sitten seuraisi se kysymys, josta ensimmäisessä käsittelyssä paljon keskusteltiin, osallistuvatko suomalaiset sotilaat eurooppalaisten sotilaallisten kriisien aseellisiin ratkaisuihin.

On tietysti oikein, että hallitus on todennut hyvin selväsanaisesti, ettei Suomi tällä jäsenyydellä hae uusia puolustusratkaisuja tämänkaltaisen osallistumisen kautta, vaan lähtökohtana on edelleen sotilaallinen liittoutumattomuus, itsenäinen, uskottava puolustus. Tätä taustaa vasten puolustusvoimien uuden komentajan linjapuheessa esitettyjen, puolustusvoimien valmiutta koskevien toiveiden ei todellakaan soisi kaikuvan kuuroille korville eduskunnassa.

Suomi ei ole hakemassa jäsenyydestä sen enempää puolustusjärjestelyä kuin turvallisuustakeitakaan. Ne hoidamme edelleen itse siten, että sitoudumme unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan omien kansallisten ratkaisujemme pohjalta.

On vielä kerran muistutettava, että unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on jäsenmaiden hallitusten välistä yhteistyötä. Alue kuuluu nk. toisen pilarin asioihin, jotka edellyttävät aina yksimielisyyttä kaikissa tätä aluetta koskevissa päätöksissä. Siksi tämä ei pidä sisällään sellaisia pelkoja, joita keskustelussa on herätelty.

Turvallisuuskäsite pitää sisällään myös muita ulottuvuuksia kuin pelkän turvan sotilaalliselta uhalta. Erityisesti on syytä mainita ympäristöuhat, kansalliset ristiriidat ja elintasoerojen kärjistyminen saman maanosan sisällä. Ne ovat niin ikään turvallisuusuhkia, joiden ratkaiseminen on monin verroin helpompaa laajan yhteistyön kautta.

Suomen jäsenyys tuo EU:lle uuden tekijän, nimittäin yhteisen rajan Euroopan unionin ja Venäjän välille, jota aiemmin ei ole ollut. Tämä asettaa tietysti Suomelle hyvin suuren vastuun ja haasteen huolehtia yhteisen rajan rauhallisuudesta kaikin tavoin mutta tuo tietysti myös Suomelle erinomaiset mahdollisuudet vaikuttaa unionin Venäjän-politiikkaan. Koko Euroopan kehityksen kannalta on tärkeää, että Venäjän taloudellinen ja poliittinen kehitys jatkuu rauhanomaisena ja suotuisasti. Sellaisessa tilanteessa Suomelle voi koitua jäsenyyden oloissa erityisen paljon mahdollisuuksia kaupan ja ennen muuta EU:n ja Venäjän välisen liikenteen kauttakulkumaana.

Jos me luotamme kovin paljon vanhaan, myyttisenomaiseen osaamiseemme Venäjän asioissa, emme toki selviä sillä kovin kauan. Muissakin maissa osataan venäjää ja tehdä kauppaa. Se olikin meille aivan liian helppoa bilateraalisten kauppasuhteiden aikana. Nyt Suomen tulisikin jäsenyyden oloissa löytää Venäjä-suhteissa aivan uusi vaihde ja satsata sen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin erityisen paljon.

Rouva puhemies! Euroopan talous- ja rahaunionin eteneminen on täynnä vähintään yhtä suuria kysymysmerkkejä kuin Euroopan turvallisuus- ja ulkopoliittinen kehitys erityisesti Emun kolmannen vaiheen osalta. Viime vuodet ovat osoittaneet hyvin kovalla kädellä Suomelle, että me olemme jo osa eurooppalaista raha- ja talouspolitiikkaa käytännössä, haluamme sitä tai emme. Yhä enemmän maamme rajojen ulkopuolella tehtävät ratkaisut vaikuttavat Suomen tapaisen pienen, viennistä elävän, hyvin suhdanneherkän maan kansalliseen talouspolitiikkaan, joka on valtiontalouden velkaantumisesta johtuen yhä riippuvaisempaa paitsi ulkoisista rahoittajista myös entistä enemmän silkkaa sopeutumista tähän ulkoiseen kehitykseen.

On kuitenkin muistettava, että sitoutuminen Emu-kriteereihin, siis matalaan inflaatioon, alhaiseen korkokantaan ja julkisen talouden tasapainon hakemiseen, on toki aivan eri asia kuin sitoutuminen Emun kolmanteen vaiheeseen. Täytyy tässäkin yhteydessä, rouva puhemies, muistuttaa, että myös se ratkaisu tulee aikanaan

vaatimaan eduskunnan suostumuksen, eduskunnan myötävaikutuksen.

Kaikki Euroopan maat ovat mittavien julkisen talouden alijäämien mukanaan tuomien ongelmien äärellä. Valuuttamyrskyt ovat osoittaneet viime vuosina sen tosiseikan, että Suomen on nimenomaisesti tavoiteltava vakaata valuuttaa ja että jäsenyyden mukanaan tuoma sopeutuminen kurinalaiseen ja tiukkaan talouspolitiikkaan luo myös Suomelle pitkän päälle parhaat edellytykset ratkaista valtiontalouden ja kansantalouden mittavat ongelmat. Siksi keskustelu tällä hetkellä Suomen talouspolitiikasta nimenomaan jäsenyyden oloissa on hyvin olennaista, koska sitoutuminen EU-maiden kaltaiseen Emukriteerit täyttävään talouspolitiikkaan toki merkitsee silloin hyvin selkeitä valtiontalouden alijäämän supistamiseen tähtääviä toimia, sellaisia toimia, mitä tämä hallitus on pyrkinyt voimakkaasti ajamaan. Se merkitsee pidättyvyyttä tulopoliittisissa ratkaisuissa tänä syksynä. Se merkitsee tietyin osin myöskin presidentti Ahtisaaren asettaman työttömyystyöryhmän ehdotusten toteuttamista.

Mitä tulee EU-jäsenyyden mukanaan tuomien hyötyjen ja haittojen väliseen puntarointiin, on tietysti selvää, että olennaista on nähdä metsä puilta. Hyöty tai haitat eivät tule siitä erotuksesta, mitä me maksamme sinne tai sieltä tukimarkkoina saamme, vaan ennen muuta kansantalouden vahvistumisen, tuotannon ja viennin kasvun, alhaisen inflaation kautta ja siihen liittyen tietenkin alhaisen korkokannan kautta, joka mahdollistaa myöhemmin myöskin valtiontalouden mittavien ongelmien hoidon, se mahdollistaa työttömyyden hoidon ja alhainen korkokanta saavutettaessa myöskin uudet investoinnit maahan. Siksi katsonkin, että jäsenyyden toteutumisen myötä maallemme syntyy sellaisia vahvuuksia, joiden myötä kansantalouden ongelmien hoito kokonaisuudessaan helpottuu.

Olisi ollut kovin onnetonta maallemme, että olisimme toisenlaisessa asetelmassa kuin missä nyt olemme, asetelmassa jossa Suomi olisi päätymässä ei-ratkaisuun ja Ruotsi olisi sen sijaan valitsemassa EU-jäsenyyden. Tämä asetelma, missä nyt olemme, että eduskunnalla on pohjalla selkeä kansan äänestyksessä antama neuvo ja Ruotsissa on ratkaisu avoin, merkitsee kuitenkin lopultakin, vaikka Ruotsi päätyisi ei-ratkaisuun, enemmän pääsärkyä Ruotsille kuin meille. (Ed. Paasio: Oikein!) Käytännössä tämä tarkoittanee — tämä on oma arvioni — että Ruotsin hallitus joutuisi joka tapauksessa hakemaan sellaisia keinoja, että maan jäsenyys EU:ssa joka tapauksessa toteutuisi hyvin nopealla aikataululla.

Rouva puhemies! Täällä on paljon puhuttu kansanäänestyksen luonteesta. Haluan tässä yhteydessä vielä muistuttaa sen merkityksestä myös siinä valossa, missä perustuslakivaliokunta tarkasteli asiaa lausunnossaan: "Kansanäänestyksen järjestämistä puoltaa myös se, että jäsenyyskysymys on ajankohtaistunut nykyisen eduskuntakauden aikana. Näin muodostuva menettelykokonaisuus, jossa myönteiseen liittymisratkaisuun sisältyy sekä äänestäjien enemmistön kannatus kansanäänestyksessä että eduskunnan kahden kolmasosan enemmistöllä tekemä päätös liittymisen vaatiman voimaansaattamislain hyväksymisestä, täyttää valiokunnan käsityksen mukaan sekä laillisuuden että legitimiteetin vaatimukset." Tämä on mielestäni hyvin olennainen kysymys, kun pohditaan tilannetta, jossa nyt olemme.

On selvää, että tätä äsken lukemaani perustuslakivaliokunnan näkökohtaa vasten kansanäänestyksellä oli tavattoman suuri merkitys kokonaisuuden satamaan saattamisen osalta. Käytännössä se tietysti merkitsee sitä, että poliittinen ja moraalinen sitoutuminen kansanäänestyksessä syntyneeseen tulokseen antaa mahdollisuuden tehdä kansallisesti riippumattoman ratkaisun, tehdä se Suomen kansallisesta edusta lähtien. Näin tietysti tulee ilmiselvästi myöskin toimia huolimatta siitä, että Suomella, Ruotsilla ja Norjallakin on keskeinen kohtalonyhteys taloudessa. On selvää, että Pohjoismaiden olisi ollut helpompi yhdessä toimia suhteessa EU:hun, tai joko mennä sisään tai jäädä sen ulkopuolelle. Norjan osalta on toki huomattava, että Norja on jo samassa pöydässä EU:n jäsenmaiden kanssa Nato-jäsenyyden sekä Weu:n liitännäisjäsenyyden kautta. Norjan kansalliset energiaresurssit ja muut kansantaloudelliset näkökohdat ovat perin erilaiset kuin meidän. Siksi Norjan ratkaisua täytyy toki katsoa eri valossa kuin Suomen ja Ruotsin.

Rouva puhemies! Aikaisemmassa keskustelussa on täällä osoitettu kovaakin kritiikkiä Suomen keskustan eduskuntaryhmää kohtaan. Minusta keskustan ryhmää ei pidä sotkea siihen, mitä ensimmäisessä käsittelyssä tapahtui. On selvää, että ei ryhmää eikä sen yksittäisiä jäseniä tietenkään voida pakottaa mihinkään. Ei tietysti voida pakottaa myöskään kansaa. On vain niin, että me keskustalaiset EU-myönteiset kansanedustajat, joita on selkeä enemmistö kuitenkin ryhmässä, huomattava ja selkeä enemmistö,

(Hälinää yleisöparvekkeella) olemme toimineet tässä kysymyksessä äärimmäisen vaikealla kentällä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Huomautan, että eduskunnan lehterillä ei saa huudella.

Puhuja: Rouva puhemies! On hyvin tärkeää nähdä tämän työn tosiasiallinen merkitys. Ilman sitä työtä koko jäsenyys ei olisi toteutunut. Ilman sitä työtä, vaikeissa oloissa tehtyä työtä ei kansanäänestyksen lopputulos olisi ollut sellainen kuin se nyt on. Minusta on hyvin tärkeää, että tämä näkökohta otetaan nyt huomioon, kun jäsenyyden kokonaisuutta viedään eteenpäin.

Rouva puhemies! Samalla tavoin kuin kansanäänestys on nähtävä osana kokonaisuutta, myöskin elintarviketalouden kansallinen sopeutumispaketti on osa neuvottelutulosta. Se on osa liittymissopimusta. Perustuslakivaliokunta totesi EU-kansanäänestyslakia koskevassa mietinnössään tästä kokonaisuudesta siten, että maassamme käydyssä keskustelussa ovat nousseet elintarviketalouden EU-jäsenyyteen sopeuttamista koskevat kansalliset toimenpiteet keskipisteeseen. Tämä keskustelu on merkittävä kansanäänestyslain kannalta siltä osin, kuin sillä on yhtymäkohtia kansanäänestyksessä esitettävän kysymyksen sanamuotoon. Kansanäänestyksen kysymyksenasettelu kytkeytyy, niin kuin on todettu, Suomen jäsenyydestä EU-jäsenvaltioiden kanssa neuvoteltavaan sopimukseen. Suomen kansan vastaus piti sisällään myöskin selkeän kannanoton elintarviketalouden sopeutumispaketin hyväksymisestä. Näin mielestäni tulee myöskin edetä.

Ratkaisu ei voi olla vain kaupunkilaisten ja eteläsuomalaisten ratkaisu. Sen täytyy olla koko Suomen ratkaisu, kaikkien suomalaisten ratkaisu. On ollut valitettavaa se vähäinen ymmärtämys, joka keskustelussa on laajemminkin ollut niitä näkökohtia kohtaan, joita varsinkin maaseudulla epäluuloina tätä ratkaisua kohtaan tunnetaan. Kysymyksenasettelu EU:sta on sinänsä kansaa jakava, ollaan joko puolesta tai vastaan. Vastuu kansallisen yksituumaisuuden hakemisesta kansanäänestyksen ja eduskunnan tekemän päätöksen jälkeen kuuluu kummallekin osapuolelle, sekä vastustajille että kannattajille. Vastustajien soisi kunnioittavan kansanäänestyksessä annettua neuvoa, kannattajien taas osoittavan omilla toimillaan vääräksi sen pelon, että EU-jäsenyys kärjistäisi ja lisäisi sosiaalista syrjäytymistä, maaseudun alasajoa ja alueellista eriarvoisuutta.

EU-keskustelu ei tietystikään ole ohitse jäsenyyspäätöksen jälkeen. Sitten se vasta alkaakin ja sen on todella alettava. Suuri kysymys on: Mikä on Suomen linja EU:ssa? Minkälaista Eurooppa-politiikkaa hallitus aikoo harjoittaa jäsenyyden toteutumisen myötä?

Kansanedustaja Olli Rehn hahmotteli EU:n kehityksestä seuraavat kolme erilaista suuntautumisvaihtoehtoa. Eräät tahtovat puhdasveristä isänmaiden Eurooppaa, joka on vain laajennettu vapaakauppa-alue ilman ylikansallista päätöksentekoa. Tämä jää pitkälle Maastrichtin sopimuksen tavoitteista. Toiset taas puoltavat keskitettyä Euroopan unionia, jolla on oma puolustusarmeija, sulkeutuva kauppapolitiikka ja tiukasti yhteennivottu talous- ja yhteiskuntapolitiikka. Tosiasiassa tämä merkitsisi linnoitus-Euroopan rakentamista federalismin kauniiden nimikylttien suojassa.

Pahaa pelkään, että myös edellä kuultu ed. Hautalan puheenvuoro tietyin osin tähtäsi tähän samaan. On selvää, että jos vahvistamme EU:ssa nimenomaan Euroopan parlamentin, komission, valtaa, silloin me vahvistamme ylikansallisten instituutioiden valtaa sen sijaan, että vahvistaisimme kansallisten parlamenttien, kansallisten hallitusten toimintamahdollisuuksia EU:n sisällä.

On selvää, että todellinen vaihtoehto Suomen kaltaiselle pienelle maalle on laajeneva, avautuva, asteittain syvenevä Euroopan unioni. Se laajenisi pikku hiljaa itäisen Keski-Euroopan suuntaan, tiivistäisi suhteitaan Venäjään, se vahvistaisi päätöksentekoaan ja sisäistä demokratiaansa, se soveltaisi lähiperiaatetta eikä sortuisi liialliseen byrokratiaan. Se vapauttaisi maailmankauppaa, rakentaisi euroatlanttista turvallisuusyhteisöä Yhdysvaltain kanssa.

Rouva puhemies! Lopuksi vielä muutama sana jäsenyyden mukanaan tuomista tarpeista uudistaa meidän valtiosääntöämme. Lyhyesti vielä lainaan perustuslakivaliokunnan asiaa koskevaa lausuntoa, jossa otetaan kantaa myös ajankohtaiseen edustuskiistaan, edustuskysymykseen. Kysymykseen Suomen edustautumisesta Eurooppa-neuvostossa sisältyy valtiosäännön kannalta erinäisiä epäselvyyksiä. Asia tulee luontevimmin esille valiokunnassa siinä yhteydessä, kun käsitellään valiokunnan edellyttämän hallituksen esityksen pohjalta EU:n jäsenyydestä johtuvia muutoksia valtiopäiväjärjestykseen.

Tässä yhteydessä hallitukselle on todellakin syytä toistaa vahvasti toivomus, että se antaisi hyvin nopeasti tämän lakiesityksen, joka tietysti sinänsä on vain osa suurempaa kysymystä keskeisten valtiollisten toimielinten valtasuhteista EU-jäsenyyden oloissa. On huolehdittava ennen muuta siitä, että Suomen ulkopolitiikan yhtenäisyys säilyy myös jäsenyyden oloissa. Eduskunnan ja sen luottamuksen varassa toimivan hallituksen ja toisaalta suoralla kansanvaalilla valitun presidentin täytyy pystyä hyvään yhteistyöhön, jotta asioiden valmistelu eri pilareita koskevien asioiden osalta tapahtuu luonnollisella ja koordinoidulla tavalla.

Tämä keskustelu on painottunut tällä hetkellä aivan liian voimakkaasti akseliin presidenttipääministeri sen sijaan, että yhtä tärkeä lähtökohta on turvata eduskunnan myötävaikutuksen ja tahdonilmaisun mahdollisuus hallituksen suuntaan, ja tätä koskevat valtiopäiväjärjestyksen muutokset on todella jäsenyyden myötä välttämätöntä tuoda eduskuntaan.

EU on nimenomaan luonteeltaan hallitusten välinen elin, mistä seuraa tietysti tosiasiallinen vastuu hallituksen asioiden valmistelusta ja Suomen EU-politiikan toteuttamisesta nimenomaan hallitustasolla. EU:n luonne merkitsee myös hallituksen ulkopoliittisen roolin korostumista nykyisestään. Tasavallan presidentille jäsenyys asettaa sen tosiasiallisen vaateen, että hänen on kyettävä entistä tiiviimpään ulkopoliittiseen seurusteluun hallituksen kanssa sen ulkoasiainvaliokunnassa ja tekemään ulkopoliittisia päätöksiä hallituksessa. Mikäli hallitusmuodon muutosta ei pystytä tekemään pykälien täsmennyksellä, sama asia täytyy toteuttaa joka tapauksessa käytännön uudistusten myötä, mikä sitovuus niillä sitten tosiasiallisesti onkaan.

Maan ulkoministeri ei voi saada ohjeitaan kahdelta taholta: hallitukselta ja tasavallan presidentiltä. Suomella ei voi olla kahta kantaa EU:ssa. Tämänhetkinen tilanne hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen osalta esimerkiksi mahdollistaa tällaisen kahden kannanmäärittelyn tilanteen. Sellaista näytelmää, mikä Suomen komissaarin valinnassa näyteltiin ja nähtiin, ei tietenkään missään muussa EU-maassa voisi syntyä, koska hallitus vastaa myös tämän tyyppisistä ratkaisuista yksin ja selkeästi.

On hyvä, että hallitus on tähän mennessä jo antanut eduskunnalle tasavallan presidentin sisäpoliittista valtaa kaventavan lakiesityksen. Olisin suonut, että siinä olisi toteutettu laajemminkin Nikulan toimikunnan esitykset, mutta tärkein eli pääministerin valinnan siirto eduskunnalle on mukana ja siitä on ilmaistava tyytyväisyys.

Nyt hallituksen tulisi edetä hyvin ripeästi Tiitisen toimikunnan työn pohjalta ja täten saattaa päätökseen myös eduskunnan ilmaisema nk. Helteen ponnen sisältö. Sen tosiasian lähtökohtahan oli eduskunnan päätös siirtyä suoraan kansanvaaliin tasavallan presidentin valinnassa, ja sen johdonmukaisena seurauksena olisi samassa yhteydessä pitänyt tehdä päätökset ja mahdolliset säädösmuutokset tasavallan presidentin valtaoikeuksien osalta. (Ed. Aittoniemi: Se ponsi tuli köyhille kalliiksi!)

Nyt eduskunnan tahdon toteutuminen on ikävä kyllä vain heiveröisesti sen itsensä käsissä. Onkin suotavaa, että tässä edetään nyt ripeästi, kuten hallitus on luvannut, ja eduskunta saa tasavallan presidentin ulkopoliittisia valtaoikeuksia täsmentävän lakiesityksen käsiteltäväkseen vielä tämän vuoden puolella. Parlamentaarisen hallitustavan kehittäminen on yleinen ja normaali käytäntö EU-jäsenmaissa, ja siksi jäsenyys sinänsä tuo myös Suomelle paineita näiden hankkeiden toteuttamiseen.

Rouva puhemies! Lopuksi katson, että hallituksen tulisi antaa liittymissopimuksen hyväksymisen jälkeen eduskunnalle selonteko Suomen EU-politiikan suuntaviivoista. Näin ensi askeleet EU:n jäsenenä otettaisiin parlamentaarisessa hengessä ja hallitus saisi valitsemalleen linjalle myös eduskunnan suostumuksen.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen puuttui puheenvuorossaan moniin kiinnostaviin kysymyksiin. Kommentoin niistä vain yhtä eli hän puhui Suomen idänpolitiikasta, Suomen Venäjän-politiikasta ja tuhannesta kilometristä yhteistä rajaa. On aivan totta, että tässä tilanteessa tähän sisältyy hyvin suuria haasteita. Mielestäni ei ole riittävästi käsitelty sitä Venäjän ja EU:n välistä sopimusta, joka Korfulla kesäkuussa hyväksyttiin ja jossa luodaan ne periaatteet, joiden mukaan EU ja Venäjä jatkossa käyvät dialogia, jossa mm. EU sitoutuu tukemaan demokraattista kehitystä Venäjällä hyvin voimakkaasti. Siinä on tavallaan poliittinen tavoite. Jos vertaa sitä Suomen ja Venäjän välisiin sopimuksiin, niin ne ovat sisällöltään oikeastaan paljon pragmaattisempia ja käytännöllisempiä, mutta tämä politiikan suuri tavoite ei ehkä meidän kahdenvälisissä suhteissamme tietenkään ole vastaavalla tavalla esillä. Pitäisikin miettiä Suomen idänpolitiikkaa tavallaan

uudestaan myös tämän EU:n ja Venäjän välisen sopimuksen valossa pohtien, mitä uusia elementtejä se tuo siihen. Siihen kuuluvat myös sosiaalisen kuilun tasoittaminen ja tämän tyyppiset kysymykset.

Tämä on tärkeää erityisesti sen vuoksi, että meidän lähialueyhteistyössämme meitä riivaa sellainen ongelma, että kun olemme hajauttaneet lähialueyhteistyön tavallaan aivan oikein läänitasolle ja maakuntien tasolle, niin poliittisesti tämä joskus saattaa tarkoittaa hyvin vanhan vallan tukemista lähialueillamme tosiasiassa eli ei uskalleta puhua avoimesti tai voimakkaasti demokraattisen kehityksen puolesta. Tiedämme, mitä ongelmia lähialueillamme juuri poliittisessa kehityksessä on. Venäjällä on hyvin konservatiivisia alueita, paikkakuntia, ja Suomelta tavallaan puuttuu visio, mihin Venäjä on menossa, mikä on suuri trendi siinä. Haluaisin, että tässä EU-käsittelyn yhteydessä myös näitä kysymyksiä Suomessa mietittäisiin, mikä on tavallaan Suomen suuri visio Venäjä-yhteistyössämme, minkälaisen Venäjän kanssa olemme jatkossa tekemisissä.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Laukkanen joko tarkoituksella tai tarkoituksetta väheksyi kyllä Maastrichtin sopimuksen merkitystä. Sillä sopimuksella on joka tapauksessa luotu peruspiirteet Euroopan unionin kehittymiselle. Sillä sopimuksella ymmärtääkseni luonnostellaan hyvin pitkälle EU:n peruspilari, talous- ja rahaliitto Emu, jonka ed. M. Laukkanen jätti hyvin vähälle toteamalla ja vyöryttämällä vastuun siitä jonnekin hamaan tulevaisuuteen. Kuitenkin Emu on yksi maiden kannalta erittäin keskeinen tekijä, ja mitä Emu-sopimuksen kautta on sovittu, sehän johtaa talouspolitiikan yhtenäistämiseen, keskuspankin perustamiseen ja loppuvaiheessa mahdollisesti yhteiseen rahaan.

Kun ed. M. Laukkasella on näkemys, että siitä voidaan sopia Suomen osaltakin joskus hamassa tulevaisuudessa ja irrottautua siitä Maastrichtin sopimuksen kautta, niin on erittäin epätodennäköistä, että tulee onnistumaan. Jo Maastrichtin sopimuksen solmiminen paljasti sinänsä ongelmia koko Emun sisällä. Iso-Britannia ja Tanska eivät siihen halunneet sitoutua eivätkä halunneet sitoutua nimenomaan yhteiseen rahaan. On erittäin helppo kyllä löytää perusteita, joilla voi perustella sitä, että Efta-maiden ei missään nimessä tulisi sitoutua Maastrichtin sopimuksen tarkoitusperiin. Olisi kyllä erittäin mielenkiintoista ollut kuunnella, miten ed. M. Laukkanen perustelee kokonaisuudessaan Emuun sitoutumista eikä yritä vyöryttää vastuuta jonnekin hamaan tulevaisuuteen, jota ei ole edes olemassa.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Laukkanen kiinnitti moneen tärkeään asiaan huomiota, mm. talouden tasapainoon ja Emu-kriteereihin. Näistähän on käytännössä äänestetty tässäkin talossa jo hyvin moneen kertaan, ja vaikka tiettyä sanaa ei ole tarpeen tässä sanoa, niin ei niitä ainakaan kiihdytetty ole päätöksinä tässä talossa.

Toinen asia oli tämä sama kansanäänestyspäivä. Epäilemättä sen valinnalla olisi paljon niitä ongelmia voitu välttää, joita nyt kiistämättä on tullut.

Mutta on vielä kolmas ja ehkä tärkein asia, johon ed. M. Laukkasen puheenvuorossa haluaisin kiinnittää huomiota. Minulla ei ole mitään tarvetta vaikuttaa millään tavalla siihen, mitä Ruotsi tai ruotsalaiset tekevät. Mehän päätämme vain omista asioistamme. Mutta kun täällä yksi Svenska Dagen on vietetty kuitenkin eduskunnan tiloissa, niin haluan huomauttaa ed. M. Laukkaselle, että eilisissä televisiouutisissa, joita hän ehkä nykyisessä tehtävässään ei ehdi niin usein seurata kuin aikaisemmin, Ruotsissa se asiantuntija, joka on tiettävästi ollut laatimassa kansanäänestyslakia heillä, totesi, että jos sattuisi käymään niin, että nyt heillä Ruotsissa äänestetään "ei", asia voidaan ottaa uudestaan esille aikaisintaan 97, koska se pitää käsitellä kaksilla valtiopäivillä, siis ennen vuoden 98 vaaleja ja vaalien jälkeen uudestaan valtiopäivillä. Siinä mielessä ed. M. Laukkasen arvio Ruotsin mahdollisesta nopeasta uudesta käsittelystä ei sieltä saadun ja television välittämän asiantuntijalausunnon mukaan välttämättä pidä paikkaansa.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun samaan asiaan, johon jo ed. Korhonen viittasi Maastrichtin sopimuksen ja rahaliiton yhteydessä. Nimittäin siitä esitetään vähän saman tapaisia käsityksiä kuin ed. M. Laukkanenkin, ikään kuin se olisi irrallinen. Tosiasiassa rahaliiton hyväksyminen on sopimuksen muiden määräysten tavoin ollut edellytys meidän liittymissopimuksemme synnylle. Sillä tavoin olemme kyllä rahaliittoon jo sitoutuneet.

Kun ulkoasiainvaliokunta asiaa käsitteli, se ei sinänsä nähnyt ongelmallisena Suomen ilmoitusta pyrkiä rahaliiton kriteereiden toteuttamiseen, mutta ilmoitus on tietysti aivan toinen asia kuin

todellisuus, ja sen vuoksi myös valiokunta painottaa sitä, että liittyy suuria epäilyjä siihen, miten rahaliitto voisi toteutua ja miten se voisi toimia. Valiokunta mm. muistuttaa, että toimiakseen rahaliitto vaatii esimerkiksi joko erittäin suuria hintojen ja palkkojen joustoja, joilla tarkoitetaan joustoja lähinnä alaspäin, tai mahdollisuutta suuriin työvoiman muuttoliikkeisiin jne., muita keinoja ulkoisia vaikutuksia vastaan. Siinä mielessä valiokunta painotti sitä, että rahaliittoon pyrkimisen eräs edellytys on, että meidän kansantaloutemme ja valtiontaloutemme valmiudet ovat riittävät yhteiseen rahapolitiikkaan osallistumiseen ja yhteisen rahayksikön toteuttamiseen ja ettei siitä aiheudu vakavia tasapainohäiriöitä Suomen kansantaloudelle. Jälkimmäinen osa tästä virkkeestä on tietysti hurskaiden toiveiden puolella, koska silloin ei siihen välttämättä mitään keinoja enää ole, vaikka tässäkin todetaan, että pitäisi olla keinoja mm. työttömyyden kytkemiseksi tähän.

Näin ollen entistä tärkeämmiksi tulevat ne keinot, mitä käytetään kotimaassa, että noudatettaisiin toisenlaista talouspolitiikkaa kuin nyt tämän hallituksen aikana on noudatettu.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni oli tärkeää, että ed. Markku Laukkanen keskustapuolueen kansanedustajana luki lakia, näin ymmärsin, myös keskustapuoluetta edustaville häiriköille, jotka tekivät viime viikosta tavattoman synkän ja surullisen viikon. Vaikka nyt onkin rakentamisen aika, niin haluan vielä todeta sen, että kun ed. M. Laukkanen antoi ymmärtää, että keskustapuolueen edustajilla ei ole mitään vastuuta siitä, miten merkittävä joukko keskustapuolueen kansanedustajia pilasi ensimmäisen käsittelyn, niin vaikka ei nyt ollakaan veljien vartijoita, kyllä minä olisin toivonut, että viime viikon keskustelussa nämä järkevät keskustapuolueen edustajat olisivat ojentaneet täällä Väyrysiä, Aittoniemiä ja mitä kaikkia näitä nyt olikaan. Koen nimittäin kyllä keskustapuolueen vastuullisten ministerien toiminnan tässä asiassa vastuun pakoiluna, etten sanoisi raukkamaisena käyttäytymisenä. Heillä on päävastuu, mutta olisi ollut suotavaa, että myös keskustapuolueen järkevät kansanedustajat olisivat tuoneet hyvät perusteensa esille, joihin nyt, kiitos siitä, ed. Markku Laukkanen painavalla tavalla otti kantaa.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen kiinnitti huomiota nopeaan tarpeeseen saada valtiopäiväjärjestyksen muutos, jolla eduskunnan rooli EU-jäsenyyden aikana taattaisiin.

Tietysti ensimmäinen edellytys nopeudelle on, että keskustapuolue hallituspuolueena toimii hallituksen päätavoitteen, EU-jäsenyyden, nopeaksi aikaansaamiseksi. Sen jälkeen kyllä valtiopäiväjärjestyksen muutos on varmasti varsin nopeasti tarpeellinen.

Meidän on syytä lähestyä sitä kysymystä luomalla eräänlainen parlamentaarinen kate Suomen edustamiseen Euroopan unionissa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että tällä talolla, eduskunnalla, olisi aina oleellinen sana, kun Suomen puhevaltaa Euroopan unionissa käytetään. Silloin törmätään myös edustamiskysymykseen, jonka ed. M. Laukkanen otti esille, kuitenkin ehkä siinä mielessä vähän virheellisessä yhteydessä, kun hän totesi, että tasavallan presidentin valtaoikeuksien kaventamisesta on johdonmukaisesti ollut kysymys. Minusta ei ole ollut siitä kysymys. On ollut kysymys eduskunnan toimivallan lisäämisestä. Ei ole mikään itsetarkoitus kaventaa presidentin valtaa. Itsetarkoitus on lisätä meidän eduskuntamme valtaa. Tämä viimeksi mainittu tavoite luonnollisesti heijastuu kyllä sitten tasavallan presidentin valtaoikeuksiin.

Edelleen M. Laukkanen kiinnitti huomiota komissaarinäytelmään, kuten hän sitä nimitti. Joudun kyllä nyt kysymään, oliko lopputulos sittenkin hallituksen esittämää parempi.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen totesi, että hallitus on antanut meille esityksen hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta Nikulan toimikunnan esityksen pohjalta. Tosin tuo esitys on vesitetty eräin osin. Tuo vesittäminen ei lupaa kovin hyvää odotettavissa olevasta hallitusmuodon muutosesityksestä, jos puututaan nimenomaan ulkopoliittisen päätöksenteon osuuteen ja siihen, miten Suomessa hallinnoidaan mahdollisen EU-jäsenyyden yhteydessä näitä asioita. Hallituksen antamassa esityksessä todetaan eräällä sivulla, että hallitus tulee antamaan tällaisen esityksen, ja muutama sivu myöhemmin, että tällainen esitys annettaneen. Jo tällainen epävarmuus on aika kiusallista.

Toisaalta ongelmana on, että meillä tulisi olla, jos Suomesta nyt tulee ensi vuoden alusta EU:n jäsen, jo uusi tapa hoitaa näitä asioita tuolloin. Nyt tiedämme, että se ei ole käytännössä mahdollista. Valitettavasti monesti on usein niin, että kun johonkin systeemiin men-

nään, niin alkutavat otetaan malliksi ja niitä on erittäin vaikea jälkeenpäin muuttaa. Tässä yhteydessä näin valitettavasti näyttää käyvän. Meidän tulisi kyllä pyrkiä siihen, että mahdollisimman nopeasti saadaan uusi, nimenomaan parlamentin oikeuksiin perustuva tapa hoitaa jäsenyysasioita.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Laukkanen viittasi niihin tarpeisiin, jotka ovat edessämme mm. hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen osalta, kun EU-jäsenyyteen päädytään. Aivan oikeutetusti ja perustellusti ed. M. Laukkanen esitti eduskunnan aseman korostamista näiden muutosten yhteydessä. Jään mielenkiinnolla odottamaan ed. M. Laukkasen suhtautumista aikanaan perustuslakivaliokunnan jäsenenä, kun näitä asioita käsitellään.

Mehän muutimme vuoden 1993 joulukuussa valtiopäiväjärjestystä nimenomaan eduskunnan aseman turvaamiseksi Eta-sopimuksen kautta tulevien EU-asioiden käsittelyssä. Siinä eduskunta ikävä kyllä päätyi keskittämään ennakkopäätöksen ja vallankäytön suureen valiokuntaan. Muutamia harvoja edustajia, mm. vasemmistoliitosta, lukuun ottamatta päädyttiin suuren valiokunnan roolin vahvistamiseen koko täysistuntokäsittelyn kustannuksella.

Ed. M. Laukkanen peräänkuulutti myös sitä, miksi keskustaa syytellään viime viikon tapahtumista. Kehottaisin ed. M. Laukkasta kuuntelemaan ministerien Pekkarinen ja Isohookana-Asunmaa puheenvuoroja.

Ed. S e i v ä s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen maalaili kolme vaihtoehtoa EU:n kehityksessä. Sen kolmas vaihtoehto oli, en muista aivan tarkkaa sanamuotoa, laajeneva, avautuva ja asteittain syventyvä Euroopan unioni, joka pyrkii euroatlanttisen yhteistyön korottamiseen. Tuossa yhteydessä jäin hieman kaipaamaan, mihin tuo toinen suurvalta Venäjä jäi tässä tulevaisuuden visiossa.

Ed. M. Laukkanen toivoi tietyissä asioissa hidasta syvenemistä. Haluatteko te nyt jotenkin kritisoida Maastrichtin sopimusta, johon Suomi on näissä neuvotteluissa täysin sitoutunut ja siihen aikatauluun, joka siellä on sovittu? Miltä osin te mahdollisesti katsotte, että aikataulu, joka Maastrichtissa on sovittu EU:n syventämisen kohdalla, olisikin sellainen, ettei se oikein sovi Suomelle?

Ed. T o i v o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen käsitteli puheessaan jonkin verran Suomen ja Venäjän suhdetta EU-sopimuksen näkökulmasta, ja ed. Haavisto täydensi sitä mielestäni erinomaisesti korostamalla, että Venäjän ja EU:n välistä Korfulla solmittua sopimusta olisi syytä analysoida meillä.

Pari näkökulmaa: Olin viime viikon maanantaina eduskunnan puhemiehen seurueessa Svetogorskissa, ja keskustelimme siellä Leningradin oblastin varakuvernöörin sekä Viipurin ja Svetogorskin kaupunginjohdon kanssa. Kaikilla heillä tuntui olevan voimakkaita ja positiivisia odotuksia Suomen EU-jäsenyyden suhteen sen mukaan, miten rakennerahastot, yhteisöaloitteet sekä Interreg-ohjelmat mahdollistaisivat taloudellista yhteistyötä, joka hyödyntäisi raja-aluetta.

Sen lisäksi olin edellisellä viikolla Pietarissa Euroopan neuvoston komiteakokouksessa, ja siellä minulla oli mahdollisuus keskustella useitten Venäjän duuman jäsenten kanssa. Heillä oli myös voimakkaita positiivisia odotuksia nimenomaan Korfulla solmitun EU:n ja Venäjän välisen sopimuksen suhteen. Olen ed. Haaviston kanssa samaa mieltä, että nämä muodostavat hyvin mielenkiintoisen ja tärkeän näkökulman meidän kannaltamme, koska on kaikin tavoin meidän intressissämme, että Venäjä EU:n Korfun sopimuksen ja Suomen solmiman sopimuksen mahdollisuuksien kautta pystyy vahvistamaan omaa talouttaan ja sen myötä vahvistamaan omaa demokratisoitumisprosessiaan.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensin on varmasti syytä kiittää hyvistä, asiallisista vastauspuheenvuoroista.

Mitä tulee valtaoikeuskysymykseen keskeisten valtiollisten toimielinten, eduskunnan, hallituksen ja tasavallan presidentin, suhteen, paine muutokseen syntyy kahdesta asiasta: toisaalta EU-jäsenyydestä ja toisaalta aikaisemmin eduskunnan päättämästä suorasta kansanvaalista tasavallan presidentin vaalin suhteen. Minusta se linja on hyvin johdonmukainen, mitä nyt noudatetaan. Sen takia jäsenyys tekee hyvin olennaiseksi, että myös ulkopolitiikan vallankäytön osalta toimivaltasuhteita tarkennetaan. Ed. Kaarilahti toteaa vielä, että suuren valiokunnan tarkoitushan on myös EU-jäsenyystilanteessa olla eduskunnan työrukkanen, sellainen työrukkanen, joka tulee antamaan nopealla aikataululla hallitukselle toimintaohjeet ja neuvot, millä ta-

valla Eurooppa-politiikkaa, EU-politiikka EU-jäsenyydessä tehdään. Tässä suhteessa Eta-malli ei kovin paljon täsmennyksiä tämän talon sisäisen myötävaikutuksen suhteen kaipaa ja tarvitse.

Totean edustajille Korhonen ja Wahlström Maastrichtin sopimuksen sitovuudesta ennen muuta sen, että kyllä minä lähden siitä, että Maastrichtin sopimuksen luonnehan on nähtävä enemmän tavoitteena kuin sellaisena, että se on tässä ja nyt oleva sopimus, joka sitoo jäsenmaita. Se on tavoite, ja on muistettava, että kun tehdään Emun kolmannen vaiheen ratkaisua tai ulko- ja turvallisuuspolitiikassa uusia ratkaisuja, se vaatii aina kansallisen käsittelyn eduskunnan ja hallituksen kautta. Me tulemme vuorenvarmasti ottamaan tässä talossa niihin asioihin kantaa, ennen kuin uusia askeleita otetaan. Tässä mielessä Maastrichtin sopimuksen luonne pitää nähdä tavoitteena.

Lopuksi, rouva puhemies, ed. Gustafssonille vielä, että ei eduskuntaryhmiä, sen jäseniä sen enempää kuin kansaakaan näissä asioissa pakoteta. Kyllä jokaisella edustajalla tietysti on oma oikeutensa toimia näissä asioissa. Muistutan — tämä on kauhean vaikea ja monisäikeinen asia — ettei keskustankaan ryhmässä ole katsottu tietenkään välttämättömäksi minkäänlaisia pakkotoimia käyttää.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen toivoi, että keskustan ryhmää ei asetettaisi vastuuseen ensimmäisestä käsittelystä. Sanoisin kyllä päinvastoin. Keskustahan on vetänyt koko eduskunnan osapuoleksi omiin sisäisiin ongelmiinsa, ja tästä hyvin pitkälle myös ensimmäisen käsittelyn näytelmässä oli kysymys.

Minulla on ollut sellainen käsitys, että Suomi ja suomalaiset ovat sisäistäneet kansanvaltaiset menettelytavat. Kansalaiset varmasti ovatkin, mutta valitettavasti eivät kaikki heidän edustajansa täällä parlamentissa. Tästä syystä on syytä vakavasti viritellä keskustelua kansanvallan itsepuolustuksesta. Nythän ei ole kysymys vain eduskunnan enemmistöstä tai vähemmistöstä, on kysymys kansanäänestyksen tuloksen kunnioittamisesta. Jarrutuskeskustelussa useat kansanedustajat halveksivat kansan mielipidettä sanomalla, että kansanäänestykseltä on pudonnut pohja pois. Miksi? Siksikö, että kansa äänesti eri tavalla kuin sen olisi näiden edustajien mielestä pitänyt äänestää? Kypsät, demokratian pelisäännöt sisäistäneet kansanedustajat eivät voi eivätkä saa sortua kansanvallan horjuttamiseen.

Kansanäänestystä EU-jäsenyydestä vaativat erityisesti ne, jotka olivat jo ryhmittäytyneet eiliikkeen taakse. Nyt osa heistä haluaa kieltää kansanäänestyksen tuloksen, koska tulos ei ollut oikea, kansalaiset äänestivät väärin. Tällaiset ajattelijat kantavat sisällään, jolleivat suorastaan kansanvallan vastaisuutta, ainakin jossain määrin hyväksyvät sen.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunta sai riittävästi aikaa perehtyä EU-sopimukseen. Omassa lausunnossaan ympäristövaliokunta tarkasteli Suomen EU-jäsenyyttä ennen muuta ympäristövaikutusten kannalta. Jäsenten enemmistön mielestä EU-jäsenyys pikemminkin parantaa kuin heikentää ympäristön tilaa Suomessa. Tämä näkemys pohjautuu siihen, että ympäristökysymyksissä on välttämätöntä päästä rajat ylittävään yhteistyöhön, eiväthän ympäristöongelmatkaan pysähdy rajoille.

On totta, että EU ei ole ympäristöprojekti tai ei ainakaan tähän saakka ole sitä ollut. Puutteistaan huolimatta EU on kuitenkin maailmanlaajuisesti edelläkävijä ympäristökysymyksissä. Tämä tuli esille mm. Rion ympäristökokouksessa. EU on hyväksynyt 1993 viidennen ympäristöohjelman Kohti kestävyyttä. Yhdessä tämä ohjelma ja Maastrichtin sopimus tuo ympäristöasiat paremmin esille EU:n päätöksenteossa. Tähän ovat jäsenvaltiot myös sitoutuneet. Edelleen on kuitenkin jatkuva tarve muistuttaa EU:n päätöksentekijöitä siitä, että tavaroiden vapaan liikkumisen oikeus ei saa mitätöidä ympäristönsuojelun tavoitteita. EU:n piirissä virinnyttä ympäristöarvojen entistä parempaa ymmärtämystä on ruokittava lisää omilla aloitteilla ja toimimalla ympäristöasioissa yhdessä edistyneimpien jäsenvaltioiden kanssa.

Verrattuna Eta-sopimukseen on EU-sopimus ympäristön kannalta parempi. Neljän vapauden tuomat rasitteet, tavaroiden ja ihmisten lisääntyvät liikkuminen tulee jo Etan kautta. EU:ssa Suomi on mukana yhdessä muiden jäsenvaltioiden kanssa suitsemassa erilaisilla normeilla ja säädöksillä näiden vapauksien mukanaan tuomia haittoja.

EU-jäsenyyden hakeminen merkitsi sitä, että Suomessa aloitettiin raju lainsäädännön uudistaminen. Jätelaki ja Yva ovat osoituksia EU:n direktiivien vaikutuksista. Molemmat parantavat ympäristönsuojelun tasoa Suomessa. Kiireellä on valmisteltu myös uutta luonnonsuojelulakia. EU:ssa hyväksytty elinympäristödirektiivi edel-

lyttää meitä säilyttämään harvinaiset lajit ja niiden elinympäristöt. Direktiivin perusteella Suomeen on luotava myös Natura 2000:n mukainen luonnonsuojelualueiden verkosto.

Auki on kuitenkin vielä rantojensuojelu, johon tällä hallituksella ei ole ollut rohkeutta tai halua puuttua. Päinvastoin julkisuudessa olleen uuden rakennuslakiehdotuksen mukaan rantojensuojelua ollaan vielä nykyisestäänkin heikentämässä. On kuitenkin oletettavissa, että paineet rannoillemme tulevat kasvamaan. On oman etumme mukaista, että päätämme itse, mitkä rannat rakennetaan ja mitkä säilyvät luonnontilaisina tai ainakin rakentamattomina tarjoten jokamiehelle perinteiset liikkumis- ja leiriytymismahdollisuudet.

Ympäristövaliokunnan käsittelyssä kävi selväksi, että aivan ongelmatonta ei EU:n normien ottaminen osaksi Suomen lainsäädäntöä ole. Esimerkiksi EU:n kasvinsuojeludirektiivi saattaa Suomessa sellaisenaan toteutettaessa lisätä haitallisten aineiden määrää luonnossamme. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomi voi kuitenkin ympäristösyihin nojaten kieltää sellaisen kasvinsuojeluaineen käytön, joka huomioon ottaen pohjoisen sijaintimme heikentää ympäristömme tilaa.

Maatalous on noussut yhdeksi puhutuimmista asioista EU-sopimuksen sekä kansanäänestyksen yhteydessä. Tämä on ymmärrettävää, ovathan muutokset siellä rajumpia kuin muualla yhteiskunnassa. Tästä syystä oli valitettavaa, ettei hallitus tässä yhteydessä lähtenyt perusteellisesti kehittämään maaseutua. Tämän olisivat mahdollistaneet erilaiset EU:lta saatavat tuet. Esimerkiksi ympäristötukea, joka on yhteensä 1,7 miljardia markkaa, olisi voitu suunnata niille viljelijöille, jotka ottavat käyttöön vähemmän ympäristöä kuluttavia tuotantomenetelmiä. Näin ei tehty, vaan ympäristötuki lähes kokonaisuudessaan käytetään viljelijöiden suoraan tulotukeen. Kun ympäristöviranomaiset ovat tehneet selvityksiä ympäristöohjelmista, joiden perusteella ympäristötukea annetaan, nämä ohjelmat eivät paranna ympäristömme tilaa, eivätkä siten millään tavalla Suomen suurinta ympäristöongelmaa eli maa- ja metsätalouden hajakuormitusta saada aisoihin.

Ympäristövaliokunta ehdottaakin lausunnossaan ponnen muodossa: Hallituksen tulee seurata tarkoin maatalouden ympäristöohjelman toteutumista, ja jos myönteinen kehitys jää vähäiseksi eikä valtakunnallisen ohjelman tavoitteita saavuteta, on hallituksen ryhdyttävä toimiin ohjelman parantamiseksi. Toivon todella, että tätä tilannetta selvitetään sen vuoksi, että nyt meillä on kymmenen taalan paikka Suomessa päästä käsiksi hajakuormitukseen ja saada siihen erittäin paljon myös tukea.

Arvoisa puhemies! Ydinjätteiden maahantuonti ja loppusijoittaminen on puhuttanut ympäristövaliokuntaa ja suurta saliakin jo vuosia. Nyt ympäristövaliokunta on tutkinut asian perusteellisesti. Johtopäätös on, ettei EU vaikuta siihen, loppusijoittaako Suomi omalle maaperälleen vieraita ydinjätteitä vai ei. Asia on Suomen päätettävissä, olimmepa EU:ssa tai ulkopuolella. Suomessa noudatetaan oman ydinenergialain säädöksiä. Se, että sekä ympäristövaliokunta että ulkoasiainvaliokunta ovat ottaneet mietintöönsä pontena vaatimuksen siitä, että ydinenergialakia muutettaisiin niin, että Suomeen kiellettäisiin vieraiden ydinjätteiden loppusijoittaminen, on vaatimus itsellemme ja tuleville päättäjillemme ja tästä syystä varsin tarpeellinen.

Muistuttaisin, että tässäkin asiassa kannattaa pitää omat ovipielet puhtaina. On moraalisesti tuomittavaa, että samanaikaisesti, kun kiellämme vieraat ydinjätteet omalta maaperältämme, olemme edelleen valmiit viemään omat jätteemme rajan yli olosuhteisiin, joiden turvallisuudesta ei ole mitään takeita. Venäjän ja muidenkin lähialueidemme ydinlaitokset ja ydinjätteet ovat suurin ympäristöuhkamme. Näyttää siltä, että näillä mailla ei ole resursseja tilanteensa korjaamiseen nopeasti.

Suomen mahdollisuudet olla mukana tarvittavilla rahallisilla panoksilla ovat olemattomat. Niinpä Suomen tulee EU:n jäsenenä olla aloitteellinen yhteisten voimavarojen ohjaamisessa näiden alueiden ympäristötuhojen korjaamiseen.

EU-maissa on otettava käyttöön Rion ympäristökokouksessa suositeltu ns. tekninen ympäristöapu, jolla on tarkoitus auttaa Keski- ja Itä-Euroopan maita sekä kehitysmaita ratkaisemaan omia ympäristöongelmiaan. Tämän ylimääräisen ympäristöavun tulisi vuoteen 2005 mennessä vastata 0,2:ta prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta. Suomen tulee olla aktiivinen ja tarjota omaa ympäristöosaamistaan näihin tehtäviin.

Ympäristönsuojelutyö lähialueilla on jo tuottanut tuloksia. Suomen onkin pidettävä huolta, että myös EU:n jäsenyydessä omat raja-alueemme pääsevät hyötymään EU:n kasvavasta kiinnostuksesta madaltaa idän ja lännen elintasokuilua.

Näillä alueilla mm. yliopistoissa ja kunnissa syntynyttä tietotaitoa on käytettävä hyväksi

suunniteltaessa tulevia yhteistyöhankkeita. Joensuun yliopistosta yhdessä muiden Suomessa lähialueyhteistyössä kunnostautuneiden laitosten kanssa olisi muodostettavissa koko Euroopan unionia varten hankekoordinaattori. On aikaansaatava kolmio, jossa kärjet ovat Suomessa, Brysselissä ja Moskovassa. Moskovan tilalla on tietysti lähialueita ajatellen vaihtoehtoisesti esimerkiksi Baltian maiden pääkaupungit. Vain tällaisella yhteistyöllä saadaan liikkeelle riittävän suuria hankkeita, ja suurissa hankkeissahan Suomen kannattaa olla mukana.

Rajan mahdollisuudet on Suomessa käytettävä täysimääräisesti hyväksi. Niinpä infrastruktuurin on oltava rajan molemmin puolin kunnossa. Tämä tarkoittaa erityisesti liiketoimintaa edistäviä palveluja, mutta myös niin tieto- kuin muitakin liikennepalveluja. Meidän itäsuomalaisten onkin ollut vaikea ymmärtää, että suomalaiset eivät ole halunneet riittävän hyvin tätä näkökulmaa pitää esillä viedessään mm. liikenneverkkoamme Euroopan kartalle.

Niin sanotussa Ten-verkossa rajayhteydet ja rajanylityspaikat oli ainakin aluksi vedetty varsin huolettomasti. Ylityspaikka puuttui sieltä, missä sitä on molempien valtioiden toimesta viime vuosina kehitetty voimakkaasti, ja piirretty kohtaan, jossa ei edes vielä ole ylityspaikkaa. Nyttemmin esitetyissä kartoissa Niiralan rajanylityspaikka on ollut ja tulee ollakin. Tämän puutteen korjaaminen ei poista liikennevaliokunnan lausuntoon liittämäni vastalauseen ajankohtaisuutta. Tulenkin asian kolmannessa käsittelyssä esittämään seuraavan sisältöistä pontta eduskunnan hyväksyttäväksi:

"Hallituksen tulee huolehtia siitä, että Suomi EU:n jäsenenä Ten-verkkoa käsittelevässä työryhmässä huolehtii siitä, että liikenneverkon puutteet Itä-Suomen osalta korjataan."

Oikein toimittuna entisestä raja-alueesta ja takamaasta saadaan kehittyvä ja muuta Suomea eteenpäin vievä innovatiivinen alue. Tätä kehitystä voidaan auttaa käyttämällä oikein ja järkevästi EU:n rahastojen mahdollisuuksia. Esimerkiksi Itävallassa rajayhteistyö on ymmärretty hyvin. Siellä mm. raja-alueilla erilaisia koulutushankkeita. Suomessakin olisi syytä varsin seikkaperäisesti miettiä, miten esimerkiksi ammattikorkeakoulua ja ammatillista koulutusta voitaisiin käyttää apuna rakennemuutoksen hallitsemisessa. Tällaiseen koulutukseen voidaan kytkeä uuden innovaation ja uusien tuotteiden kehittäminen sekä vuorovaikutus verkostoitumisen kautta muun maailman kanssa. Tässäkin Suomen raja-alueen niin yliopistoilla kuin ammatillisellakin koulutuksella voisi olla suuria mahdollisuuksia toimia yhteistyökumppanina niin EU:hun kuin lähialueillekin päin.

Arvoisa puhemies! Tässä vain alustava esimerkki siitä, mistä suunnasta meidänkin tulisi hakea tulevaisuutemme mahdollisuuksia. Koulutus on avain monen ongelman ratkaisuun.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myller puheenvuorossaan totesi, että EU:lta saatava maatalouden ympäristötuki käytetään pääsääntöisesti muuhun kuin ympäristön tilan parantamiseen. Haluan oikaista ed. Myllerin käsitystä, koska ed. Myller on unohtanut sen, että jotta tämän ympäristötuen tulotukenakin saisi, se edellyttää maatiloilla ympäristöohjelmien laatimista vuoteen 98 mennessä, edellyttää suojakaistoja ja edellyttää monenlaisia muitakin toimenpiteitä. Eli kyllä tähän kytkeytyy hyvin keskeisesti myös maatilan ympäristön parantaminen, mikä on ihan oikea tavoite. Mutta ed. Myller, toivon, että perehdytte hieman paremmin niihin ehtoihin, jotka sisältyvät siihen ohjelmaan, jonka hallitus on toimittanut Brysseliin. Siitä tämä hyvin selkeästi ja yksinkertaisesti selviää.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myllerin puheenvuorosta saattoi saada sellaisen käsityksen, että tämä Euroopan unionin jäsenyys tietyllä tavalla edellyttäisi Suomen muuttavan ympäristölainsäädäntöään ja ympäristön hoidon tilaa parempaan suuntaan. Kun lukee tätä ulkoasiainvaliokunnan mietintöä ja lukua Ympäristöpolitiikka, tulee kyllä toisenlaiseen johtopäätökseen eli siihen, että meillä on lainsäädännön taso ja myös ympäristönsuojelun taso itse asiassa monilta osiltaan hyvinkin paljon pitemmällä kuin Euroopan unionin piirissä. Itse asiassa tässä lausunnossakin todetaan, että liittymissopimuksessa Suomi saa 3—4 vuoden siirtymäajat omille, EU:ta tiukemmille säädöksilleen, jotka koskevat mm. eräitä ympäristönsuojeluun liittyviä diesel-, rikki- ym. päästöjä.

Tässä liittymissopimuksessa luvataan myös, että Euroopan unioni sitoutuu ennen siirtymäaikojen päättymistä arvioimaan yhdessä uusien jäsenvaltioiden kanssa tiukempien säädösten tar-

peellisuuden myös Euroopan unionissa. Tässä jää tietysti toivomaan, että jos Suomi Euroopan unionin jäsenenä vaikuttaa, me voisimme vaikuttaa näitten ympäristönormien osalta sillä tavalla, että meillä nyt oleva tiukempi lainsäädäntö toteutuu. Viittaan vain esimerkiksi kadmiumpäästöihin. Keski-Euroopassa sallitaan lannoitteissa olevan kadmiumia, sen sijaan Suomessa ei. Jos kadmium kiellettäisiin, suomalaiselle lannoiteteollisuudellekin avautuisi aika huomattavia uusia mahdollisuuksia.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myller ehkä hieman liian yksioikoisesti selosti sitä tilannetta, joka seuraa ydinjätteen ongelmasta. Nimittäin kansainvälisen atomienergiajärjestön mukaan ei todellakaan Suomeen voida tuoda ydinjätettä, ja siinä suhteessa ei ollut mitään uutta EU-sopimuksen suhteen.

Asiaan liittyvä EU-direktiivi (92/3 Euratom) sen sijaan puhuu ydinjätteen kuljetusten valvonnasta ja lupajärjestelmistä, mutta on syytä huomata, että direktiivi ei koske jätettä, jolla katsotaan olevan myöhemmin joku käyttötarkoitus. Se ongelma, mikä ympäristövaliokunnassakin on ollut esillä, johtuu juuri tästä, että on kaksi asiaa: ydinjäte ja käytetty ydinpolttoaine, ja käytetty ydinpolttoaine ei ole yksiselitteisesti jätettä. Siitä syntyy juuri ongelma, että jos haudataan meidän oma jätteemme meidän kallioperäämme, silloin ei voida tavaroiden vapaan liikkuvuuden nojalla myöskään torjua muiden maiden käytettyä ydinpolttoainetta. Voidaanko näin tehdä, se riippuu loppujen lopuksi EU:n tuomioistuimen päätöksestä, miten tämä tulkinta tapahtuu. Sen vuoksi on hyvin tärkeätä, että meillä olisi omassa laissamme, niin kuin ulkoasiainvaliokuntakin on edellyttänyt, määräys siitä, ettemme joudu ottamaan vastaan sen paremmin jätettä kuin käytettyä ydinpolttoainettakaan.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myller otti tärkeän näkökohdan sinänsä esille ympäristövaliokunnan jäsenenä eli ympäristönsuojelun merkityksen ja sen kokonaisuuden. Käytetyn ydinpolttoaineen ongelmatiikkaan ei sen enempää. Ed. Wahlström toi sen esille.

Mutta kyllä jotenkin tuntuu, että ed. Myllerillä on erittäin ruusuinen kuva EU:n ympäristönsuojelusta ja sen merkityksestä. Tulee esimerkiksi mieleen vesiensuojelu Belgiassa. Ymmärtääkseni Brysselissä vesienpuhdistus tapahtuu suunnilleen siten, että hetekat otetaan kiinni putken suulta. Kaikki muu menee jokeen. Hollantia voi käyttää esimerkkinä maatalouden ympäristönsuojeluongelmista. Tanskaa voi käyttää esimerkkinä. Eli ei siellä ympäristönsuojelu niin korkealla tasolla ole kuin annetaan jostakin kumman syystä ymmärtää.

Tulee väistämättä mieleen sama ajatus, minkä ed. Korva toi esille, että kun me nyt kiistatta kumminkin menemme sinne vaikuttamaan 3,3 prosentin ääniosuudella ja sillä vallalla, minkä se antaa, mitä tapahtuu esimerkiksi ympäristönsuojelulainsäädännölle tulevaisuuden Suomessa, kun lähdetään mahdollisesti noudattamaan ja ratifioimaan sopimuksia, joita tehdään muissa maissa muiden maiden tarpeista lähtien, jotka eivät välttämättä ole meidän omiamme. Onko se kuva ruusuinen, niin kuin ed. Myller antoi ymmärtää? Epäilen erittäin vahvasti, että se saattaa olla toisen suuntainen, ikävä kyllä.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myller totesi, että maatalouden ympäristötuki käytetään lähes kokonaan viljelijöiden tulotukeen. Näin todella käykin, sillä maa- ja metsätalousministeriö ei esitellyt maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteisen työryhmän laatimaa maatalouden ympäristötukiohjelmaa EU-ministerivaliokunnalle vaan omansa. Se poikkeaa oleellisesti niistä ympäristöä suojelevista tavoitteista, joita työryhmä nimenomaan esitti. Tästä syystä tulen myöskin itse asianomaisen lain kohdalla palaamaan asiaan ja esittämään, että jatkossa maatalouden ympäristötuen painopiste on ohjattava ympäristöä suojelevaan tuotantoon ja tuotantomenetelmiin.

Ed. Myller mainitsi myöskin liikenneverkostosta. On todella valitettavaa, että Suomen liikenneverkkoja ei ole viety Ten-verkkoon ajatellen kokonaisuutta. Lähinnä itäinen liikenne on jätetty kartalta kokonaisuudessaan pois. Liikennevaliokunta kiinnittikin tähän huomiota omassa lausunnossaan ulkoasiainvaliokunnalle. Niin näyttää tehneen myöskin ulkoasiainvaliokunta. Siinä mielessä on tärkeää, että tämä asia on huomioitu.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilan väite, että koko 1,7 miljardia käytetään niin, että sillä parannetaan maatalouden ympäristön tilaa, ei pidä paikkaansa. Kriteerit on laitettu niin alas, että ne eivät ylitä niitä käytäntöjä, jotka nykyisin ovat Suomessa

vallalla. Sen takia myöskään ympäristön tilassa ei tapahdu parannusta.

Ed. Korvalle sanoisin, että lait, jotka mainitsin puheessani, ovat niitä lakeja, jotka johtuvat EU-direktiiveistä ja EU:n vuoksi ne on Suomessa valmisteltu. Toki niitä olisi tarvittu muutenkin, mutta jostain syystä Suomessa ei ollut saatu aikaiseksi tällaista parempaa, uudempaa jätelakia, joka oli toki valmistelussa jo pidempään. Esimerkiksi yva-laki on sellainen, joka voidaan suoraan johtaa direktiiveistä. Ympäristönsuojelulaki, jota ollaan valmistelemassa tällä hetkellä, on suoraan EU-direktiiveistä tai niistä vaatimuksista.

Ed. Wahlströmille sanoisin, että täällä ympäristöministeriön paperissa, joka on lähetetty ympäristövaliokunnalle, lukee: "Koska käytetty polttoaine joka tapauksessa aina sisältää radioaktiivista jätettä, voidaan katsoa, että maininta radioaktiivisesta jätteestä koskee väkisinkin myös käytettyä polttoainetta". Olen siitä ed. Wahlströmin kanssa samaa mieltä, että kansallista lainsäädäntöä tarvitaan, mutta toistan vielä, että sitä tarvitaan meitä itseämme varten.

Ed. Korhoselle sanoisin vesiensuojelusta, että en puhunut mitään siitä tasosta, mikä joissakin maissa tällä hetkellä on. Sanonkin nyt sen, mikä jäi puheessani mainitsematta, että nimenomaan valvontapuoli on EU:ssa retuperällä. Toivottavasti nyt Kööpenhaminaan perustettu toimisto, jonka tehtävänä on valvoa ympäristönsuojelun tavoitteiden toteutumista, parantaisi tilannetta.

Ed. T ö r n q v i s t : Arvoisa puhemies! Suomen EU-jäsenyyttä koskeneen neuvoa-antavan kansanäänestyksen tuloksista on mielestäni esitetty kummallisia arvioita ja väitteitä. On väitetty, että kansanäänestys olisi jakanut kansan kahtia: rikkaaseen etelään ja köyhään pohjoiseen tai köyhään muuhun Suomen. Väitettä pönkitti myös useissa lehdissä julkaistu kartta, jossa Suomi oli väritetty EU-kansanäänestyksen tuloksen mukaisesti.

On myös väitetty, että kansalta saatu neuvo olisi epäselvä ja että kansa ei olisikaan sanonut selkeästi "kyllä". Tämän vuoksi eduskunnan määrävähemmistön velvollisuus olisi sitten kaataa jäsenyys. Väite kansan jakautumisesta kahtia ei kestä lähempää tarkastelua. On aivan luonnollista, että suurissa ja vaikeissa kysymyksissä mielipiteet jakaantuvat. Niinhän ne jakaantuvat eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa jne. Tuskinpa monikaan äänestäjä on ollut sataprosenttisesti jommallakummalla kannalla. Mielipiteiden kirjo ei ole mustavalkoinen. Jokaisessa vaalipiirissä on äänistä ollut vähintään 43 prosenttia kyllä-ääniä. Kyse ei kuitenkaan ole vaalipiirikohtaisesta vaan kansallisesta asiasta. Kullakin äänestäjällä on ollut käytössään vain yksi ääni. Riippumatta mielipiteensä jyrkkyydestä hänen on tullut valita "kyllä" tai "ei".

Sama pätee Suomen kansaan. Kansanäänestyksen tulos voi olla vain "kyllä" tai "ei". Kansa eri painotuksin eri osissa maata on vastannut aivan selkeästi "kyllä". Tämän vuoksi en voi ymmärtää sitä, että nyt vaaditaan kunkin kansanedustajan noudattavan vain oman vaalipiirinsä tai oman kotikuntansa äänestystulosta. Meistä varmasti jokainen on saanut tällaisia kirjeitä viime viikkoina tusinoittain.

En voi myöskään ymmärtää sitä, että eduskunnan tulisi noudattaa kansanäänestyksen tulosta siten, että 43 prosenttia kansanedustajista voisi äänestää "ei". Jos eduskunta ja yksittäinen kansanedustaja haluaa noudattaa kansan antamaa neuvoa ja kunnioittaa kansanäänestyksen tulosta, olisi pikemminkin kaikkien kansanedustajien äänestettävä "kyllä".

Suomessa on järjestetty kansanäänestys ensimmäistä kertaa yli 60 vuoteen. Olisi järkyttävää, jos eduskunta nyt sivuuttaisi kansan tahdon ja estäisi Suomen jäsenyyden. Koko ajatus kansanäänestyksestä ja kansalaisten suorasta osallistumisesta joutuisi aivan kestämättömään valoon. Syntyisi vakava demokratian kriisi.

Kaikkein järkyttävintä olisi, jos Suomen kansan tahdon sivuuttamiseen käytettäisiin perusteena Ruotsin kansanäänestyksen tulosta. Sosialidemokraatit aikovat sunnuntai-iltana merkitä Ruotsin kansanäänestyksen tuloksen tiedoksi. Jos Ruotsin tulos on myönteinen, olemme siitä iloisia, koska uskomme Ruotsinkin liittymisen vahvistavan Euroopan unionia ja ohjaavan sen kehitystä myönteiseen suuntaan. Jos se on kielteinen, kunnioitamme Ruotsin kansan päätöstä. Maanantaina eduskunnassa etenemme joka tapauksessa Suomen kansan tahdon mukaisesti.

Suomen EU-jäsenyys ja kansan tahdon kunnioittaminen vaatii meiltä sitä, että yhteiset voimat kootaan Suomen etujen ajamiseksi Euroopan unionissa, kun tästä revohkasta selvitään. Siksi keskustelussa on siirryttävä käsittelemään sitä, mitä asioita Suomi ajaa Euroopan unionin jäsenenä. Tässä keskustelussa on kaikkien suomalaisten, niin jäsenyyttä kannattaneiden kuin siitä vastustaneidenkin panos tärkeä. Myös jäsenyyttä vastustaneilla on omat näkemyksensä, toiveensa ja odotuksensa annettavana yhteisen

politiikan muotoilemiseen. EU:n jäsenenä aktiivisesti toimiva Suomi ei ole vain kyllä-ihmisten Suomi, vaan se on yhteinen asiamme.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit haluavat johtaa Suomen politiikkaa EU:ssa siten, että EU:sta kehittyy entistä voimakkaammin kansalaisten Eurooppa. Markkinayhdentymisen rinnalle on kehitettävä aito poliittinen ja sosiaalinen yhteistyö. Kansalaisten Eurooppa on erityisesti tasa-arvon Eurooppa. Tasa-arvoa on toteutettava ihmisten kesken voimistamalla EU:n työllisyyspolitiikkaa, sosiaalista lainsäädäntöä ja muuta toimintaa sosiaalipolitiikan alalla. Tasa-arvoa on toteutettava sukupuolten välillä EU:n tasa-arvolainsäädännöllä sekä varmistamalla naisten ja miesten tasavertainen osallistuminen päätöksentekoon kaikilla Euroopan unionin tasoilla.

Tasa-arvoa on toteutettava Euroopan ja Suomen eri alueitten kesken tehostamalla unionin alue- ja rakennepolitiikkaa. Lisäksi tasa-arvoa on toteutettava Euroopan suhteissa Euroopan unionin ulkopuolisiin alueisiin: Venäjään, Keski- ja Itä-Euroopan maihin ja Baltian maihin sekä myös kehitysmaihin.

Arvoisa puhemies! Suomen tulisi ottaa Euroopan unionin jäsenenä erityiseksi painopistealueekseen Euroopan unionin yhteistyö itäisten ja pohjoisten lähialueiden kanssa. Tämän pohjana olisi luontevasti tiivis pohjoismainen yhteistyö, hyvät suhteemme Baltian maihin sekä tietotaitomme, jota meille on kertynyt itärajan yli tehdystä yhteistyöstä. Suomi on keskellä uutta Pohjois-Eurooppaa, joka ulottuu Itämereltä Jäämerelle ja Atlantilta Barentsinmerelle.

Suomen lähialueet ovat jo nyt merkittävä mahdollisuus myös pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle. Itämeren alue on nyt ja lähitulevaisuudessa voimakkaan taloudellisen kasvun alue. Pietari ympäristöineen on suomalaisille luonteva markkina-alue. Karjalan alue Venäjällä on uuden kehityksen alussa.

Suomen tulisikin Euroopan unionin jäsenenä vaikuttaa mm. siihen, että Venäjästä ja Baltian maista tulisi mahdollisimman nopeasti Gattin seuraajan Maailman kauppajärjestön jäseniä. Baltian maat tulisi ottaa mukaan Euroopan unionin Keski- ja Itä-Eurooppaa koskeviin toimintaohjelmiin.

Suomen lähialueet Karjalassa ja Pietarin ympäristössä on saatava voimakkaasti mukaan Euroopan unionin kehitys- ja rajaseutuohjelmiin. Suomen omaa perusrakennetta tulisi kehittää sitä silmällä pitäen, että olemme portti paitsi idän ja lännen myös Jäämeren ja Itämeren välillä. Suomi voi olla luonteva toimintamaa ja tukikohta niin Baltiaan, Pietariin, Karjalaan kuin arktisillekin alueille suuntautuvassa toiminnassa.

Oman perusrakenteemme kehittämisen ja kunnossapidon lisäksi vaaditaan voimakkaita investointeja naapurimaissamme. Yksin noiden investointien toteuttamiseen ei Suomella ole mahdollisuuksia, mutta eurooppalaisen yhteistyön puitteissa ne voisivat toteutua.

Ed. Haavisto puhui aikaisemmin, että Euroopan unionin jäsenenä Suomen ja Euroopan unionin tulisi myös vahvistaa demokratian kehittymistä Venäjällä. Tässä tapauksessa tietysti, kun puhun Karjalasta, niin koskettelen Karjalaa.

Itä-Suomen neuvottelukunnan toimesta demokratian kehittämistä on viety Karjalaan Petroskoihin, Sortavalaan ja muihin ystävyyskaupunkeihin sillä tavoin, että esimerkiksi kunnallishallinnosta on viety luentona esimerkkejä: on kerrottu, miten Suomessa kunnallishallinto toimii, miten toimii valtionhallinto jne. On tietysti Venäjän ja Karjalan oma asia, miten he haluavat kehittää demokratiaansa.

Näin ollen lähialueyhteistyö ei ole vain taloudellista yhteistyötä. Suomella ja suomalaisilla on paljon sekä annettavaa että saatavaa yhteistyöstä myös koulutuksen ja tutkimuksen, ympäristönsuojelun ja energiapolitiikan alalla, pakolais- ja siirtolaispolitiikassa sekä yhteistyössä rikosten torjumiseksi.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin jäsenyys merkitsee Suomelle ja suomalaisille kovaa työtä, mutta siihen työhön tulisi käydä innolla käsiksi. Jäsenyyden tarjoamat mahdollisuudet tehostaa erityisesti alue- ja rakennepolitiikkaa sekä lähialueyhteistyötä ovat siinä määrin mittavia ja haastavia, että jarrutteluun liikkeelle lähdössä ei meillä ole varaa.

Erityisen tärkeää ripeä ja tehokas valmistautuminen jäsenyyteen olisi Suomen itäisille ja pohjoisille alueille, jotka ovat jäsenyyden myötä selkeästi nettosaajia ja sijaitsevat maantieteellisesti keskellä uutta, taloudellisesti kehittyvää Eurooppaa.

Nyt on katsottava Suomen EU-kansanäänestyksen jälkeiseen tulevaisuuteen, ei taaksepäin. Siksi eduskunnan on omalta osaltaan mahdollistettava ja vahvistettava se, minkä kansa on kansanäänestyksessä päättänyt ja Suomen suunnaksi osoittanut.

Ed. K u u s k o s k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Törnqvist käsitteli kansan-

äänestyksen tulosta. Olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä, että kansanäänestyksen tulos on selkeä: enemmistö suomalaisista oli liittymisen kannalla. Silloin kun tätä kokonaisuutta käsitellään, on hyvä pitää mielessä, että asiaan liittyy todella hyvin laajoja kokonaisuuksia, hyvin vaikeita asioita, ja on selvää, että niistä ollaan eri mieltä. On hyvin vaikeatakin joihinkin kysymyksiin omaa kantaa muodostaa. Mutta kun ollaan päätöksentekotilanteessa, niin silloin joudutaan kysymään, liitytäänkö vai ei. Siinä ei ole olemassa mitään muita vaihtoehtoja, ja sen vuoksi myös kansanäänestyksen asetelma oli aivan oikea. Kun tämä neuvo on saatu, minä pidän hyvin luonnollisena, että eduskunta ottaa neuvosta vaarin ja hyvin ripeästi nyt ratkaisunsa tekee.

On tietysti totta, että meidän päätöksentekojärjestelmämme mukaan kansanedustajilla on viimeinen sananvalta tässä ja viimeinen harkintavalta, mutta spekulaatiot siitä, ovatko suomalaiset jäsenyyden kannalla vai eivät, ovat aivan turhia. Kansan neuvo on selvä "jaa". Olen ed. Törnqvistin kanssa samaa mieltä siitä, että asia pitäisi nyt ripeästi päättää, jotta päästään todella käsittelemään näitä vaikeita asioita, millä tavalla me toimimme siellä, millä tavalla me pystymme vastaamaan tähän äärimmäisen suureen haasteeseen.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen ed. Kuuskosken puheenvuorosta. Asia on juuri niin kuin hän sanoi. Nyt molemmilta, niin kyllä- kuin ei-puolen kannattajiltakin tarvittaisiin yhteisymmärrystä ja molemmin puolin vastaantuloa, että tänä syksynä ja ensi talvena voitaisiin todella tehokkaasti yhteistyössä asettaa Suomen tavoitteet ja asettaa ne sillä tavoin tärkeysjärjestykseen, että voitaisiin valita ne painopisteet, mitä asioita todella ajamme Euroopan unionissa.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Äskeisiin kahteen vastauspuheenvuoroon on sikäli helppo yhtyä, että jos todella nyt jo tässä salissa löytyisi yhteinen vastuullinen ote tähän merkittävään asiaan, niin se olisi tavattoman hyvä ihan siitä syystä, että kyllä jäsenyysneuvottelujen aikana hyvin selvästi näkyi se, että Suomen päästä lobattiin hallituksen yksimielisesti asettamia jäsenyystavoitteita vastaan. Se selittää sen, että me emme saaneet maatalouteen siirtymäkautta, yhden esimerkin vain mainitakseni. (Ed. Törnqvist: Mutta eiväthän muutkaan Pohjoismaat saaneet!) Jos nyt on löytynyt yhteinen sävel, niin se on tavattoman tärkeä asia.

EU-jäsenyyden ensimmäisen käsittelyn farssi olisi voitu välttää, jos hallitus alunperin olisi sopinut Suomen kansanäänestyksen aikatauluksi pääministeri Esko Ahon ehdotuksen mukaisesti sen, että kaikki Pohjoismaat äänestäisivät yhtä aikaa, esimerkiksi 13.11. Silloin kansanäänestykset olisivat jokaisessa maassa olleet vapaat dominopelijärjestelmästä. Nyt virheistä pitää oppia ja ottaa jatkossa demokratiassa aina kohtuullisessa määrin huomioon myös vähemmistön näkemykset. Ei toimiva demokratia voi kovin pitkälle toimia niin, että aina vähemmistön näkemykset sivuutetaan, koska tulee se tilanne, että sitten vähemmistö käyttää niitä oikeuksia, jotka sille valtiopäiväjärjestys suo.

Itävalta äänesti 12.6., ja vasta nyt Itävalta on valmistautumassa parlamenttivaaliensa jälkeen sopimuksen ratifiointiin.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö Suomen EU-jäsenyydestä on varsin myönteinen. Itse olisin toivonut siitä näkyvän myös hieman enemmän niitä ongelmia, joita jäsenyys kieltämättä meille myös aiheuttaa. Valiokunnan mietinnöstä puuttuu presidentti Ahtisaaren asettaman työllisyystyöryhmänkin raportissa voimakkaasti korostettu sitoutuminen tiettyihin tavoitteisiin.

Nyt meiltä Suomen päättäjiltä vaaditaan hyvin vahvaa sitoutumista mm. niiden väestöryhmien ongelmien minimoimiseen, jotka jäsenyydestä kaikkein eniten kärsivät. Muistutan mieliin vain, että kun ulkoasiainvaliokunta tapasi presidentti Ahtisaaren, hän kysyttäessä korosti konkreettisia toimia niiden väestöryhmien ongelmien lieventämiseksi, jotka jäsenyydestä kärsivät. Tällaisia väestöryhmiä ovat työttömät, konkurssiin menneet pienyrittäjät, viljelijät ja koko elintarviketalousketju.

Arvoisa rouva puhemies! Maailmahan on kokemassa 1990-luvulla yhden suurimmista murroksistaan. Tyytyväisiä voinemme olla siitä, että ainakaan toistaiseksi nämä muutokset eivät ole toteutumassa suursodan muodossa. Mutta aikakausi ja elinolot tulevat muuttumaan perusteellisesti. Muutos näkyy nyt jo hahmonomaisesti, ja siinä voidaan nähdä seuraavia taustatekijöitä.

Idän ja lännen kahtia jaettu maailma muuttuu monenkeskiseksi, ja saatamme olla taas olla jakautumassa sivilisaatioiksi, joiden ytimenä ovatkin uskonnot. Teollisuus ja kauppa ylikansallistuvat, yritykset tulevat toimimaan entistä enemmän maailmanmarkkinoilla toimivina jätteinä ja tulevat työntämään tieltään kansallisvaltiot ja

niiden säätelykeinot. Juuri tästähän on kysymys nyt EU-jäsenyydessä, jossa päätösvalta siirtyy ylikansallisille toimielimille.

Markkinat muuttuvat maailman laajuisiksi, ja tätä edistää myös Gatt-sopimus, joka avaa myös omalla tavallaan maataloustuotteiden vapaata liikkumista vähitellen. Kilpailu tulee markkinoilla kovenemaan ja kilpailukeinoiksi noussevat enenevästi tuotteen hinta- ja laatusuhteen lisäksi myös tuotteen visuaalinen ulkonäkö, sen valmistuksen ja vaikutuksen eettinen ja ekologinen laatu.

Miten suomalainen yhteiskunta sopeutuu tämän kovenevan kilpailun vaatimuksiin? Muun muassa sisäisen devalvaation tietä. Kokemukset tältä vaalikaudelta ovat huonoja. Todellakin, jos jäsenyys toteutuu, meidän on kyettävä sisäisin keinoin kustannustasoamme alentamaan, koska rahan arvon muutospolitiikka sulkeutuu pois.

Kuluttajat ovat enenevästi tiedostamassa, miten ja minkälaisissa olosuhteissa tuote on tuotettu. Tässä viittaan vain metsien osalta käytyyn keskusteluun Saksassa. Olen sitä mieltä, että jatkossa kysytään myös sitä, miten eläin on kasvatettu ja hoidettu. Eläinsuojelunäkökohdat tulevat nousemaan entistä tärkeämmiksi kuluttajan arvovalinnoissa lähitulevaisuudessa.

Näistä uusista arvovalinnoista lähtien suomalaisella elintarviketaloudella onkin omat vahvuutensa. Meidän tuleekin enenevästi panostaa ekologiset vaatimukset täyttävien tuotteiden tuottamiseen ja aivan erityisesti huolehtia siitä, että suomalainen maaperä ja ympäristö säilyvät, jotta tälle ekologiselle tuotannolle on mahdollisuuksia. Tässä viittaan ed. Myllerin puheenvuoroon. Jokaisen, joka epäilee, ettei näin ole käymässä, on syytä tutustua hallituksen ohjelmaan, jonka se on maatalouden ympäristöohjelmaksi Brysseliin toimittanut.

Oma käsitykseni on, että kuluttajien valinnoissa 5—10 vuoden kuluessa tulee tapahtumaan merkittävä muutos juuri tähän suuntaan. Tähän samaan suuntaan tähtää kestävän kehityksen ajatus, jota kovasti jo nyt juhlapuheissa viljellään. Kansainvälisissä sopimuksissa siitä puhutaan, mutta sen lainsäädännöllinen pohja ja konkreettiset toimet puuttuvat. Perusongelmanahan siinä on se, miten yhteensovittaa kestävä kehitys ja kovan kilpailun markkinatalouden päämäärät. Kestävä kehityshän heikentää kilpailukykyä. Mikäli kaikki eivät noudata samoja pelisääntöjä samoilla markkinoilla toimittaessa, vääristää se ilman muuta kilpailua. EU:n tehomaataloustuottajamaiden on ollutkin hyvin vaikea ratifioida kestävän kehityksen ja ympäristön kannalta välttämättömiä säädöksiä.

Suomen koko elintarviketalouden tulevaisuuden EU-jäsenyydessä ratkaisevat viime kädessä suomalaiset kuluttajat. Kuluttajat ostopäätöstä tehdessään tekevät samalla aina päätöksen myös tuotteeseen sisältyvän työn ostamisesta. Ostaessamme kotimaisia laadukkaita elintarvikkeita tuemme samalla kotimaista työtä. Olen ilokseni huomannut, että enenevästi ns. kotimaisuuskampanjoita on nyt käynnistynyt ja käynnistymässä EU-jäsenyyden myötä. Olemmekohan me jo valitettavasti myöhässä näiden kampanjoiden kanssa? Toiseksi, koko elintarviketalousketjun sisälle pitää saada saumaton ja tiivis yhteistyö, jossa tuottajat, jalostajat, teollisuus ja kauppa yhteistyössä kuluttajien kanssa huolehtivat siitä, että elintarviketalousketju säilyy elinvoimaisena myös EU-Suomessa.

Suomen EU-jäsenyys on kaikkein suurin haaste Suomen maaseudulle. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnankin käsityksen mukaan Suomen elintarviketalouden selviytymisestä EU-jäsenyydessä ei ole varmoja takeita. Paljon riippuu valittavasta toimintastrategiasta ja ennen kaikkea kansallisesta yhteisymmärryksestä.

Maatalouden ongelmia on pahentanut jäykkä kotieläintuotantolupajärjestelmä, joka on estänyt tilojen rakennekehityksen, mutta EU-jäsenyydessä sääntely vapautuu, joskin paljon tulee erilaista hallintobyrokratiaa tilalle. Kysymys on nyt siitä, miten me kykenemme hallitsemaan vuodenvaihteen tilanteen, kun samanaikaisesti luvat poistuvat, hinnat puolittuvat ja tilalle tulevat erilaiset tuet. Tätä varten maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon liittyy seuraava kehotus hallitukselle: "Hallituksen tulee tarkoin seurata maa- ja puutarhatalouden sopeutumista jäsenyyteen ja tarvittaessa aloittaa neuvottelut EU-järjestelmässä."

Euroopan unionin jäsenyys on syvällinen kielteinen muutos viljelijöiden toimeentuloedellytyksiin, ja se selittää heidän jyrkän vastustuksensa. Jos tämä sama toimenpide tehtäisiin jollekin muulle väestöryhmälle, se olisi johtanut yleislakkoon. Kuitenkaan viljelijöidenkään ei pidä tuudittautua siihen uskoon, että ilman jäsenyyttä kaikki säilyisi ennallaan. Näinhän asia ei ole, vaan kaikissa tilanteissa suomalainen maatalous tulee kokemaan hyvin radikaalin muutoksen niin rakenteen kuin taloudellisen ympäristönsäkin osalta. Kuitenkin jäsenyyden ulkopuolella tätä muutosta olisi kyetty hallitsemaan ja hallinnoimaan huomattavasti paremmin kuin nyt, kun se

tapahtuu markkinavoimien pitkälti ohjastamina.

Koko yhteiskunnan on sitouduttava pitämään huolta suomalaisen maaseudun selviytymisestä ja koko elintarviketalouden ketjun saamisesta kilpailukykyiseksi. Tässä taas vaaditaan maatalouden neuvontajärjestöjen, maataloustutkimuksen ja maataloushallinnon hyvin tiivistä yhteistyötä rakentaa strategia, miten maaseudulle luodaan uskoa tulevaisuuteen ja rakennetaan uusia selviytymismahdollisuuksia.

Erityisen tärkeiksi muodostuvat erilaiset yhteistoimintaverkot, joilla luodaan mahdollisuuksia jalostusarvon nostoon, tuotteiden markkinointiin jne. Maaseudun selviytymisen edessä olevasta EU-jäsenyydestä ratkaisevatkin ennen kaikkea ympäröivän yhteiskunnan asenteet, maamme poliittinen tahto ja halu kansallisen sopeutuspaketin toteuttamiseen. Vastaavasti maataloustuotannon volyymin EU-jäsenyydessä ratkaisevat pitkälti suomalaiset kuluttajat omilla ostopäätöksillään, samoin kuin vientimäärät, jotka kyetään Suomesta viemään.

Arvoisa puhemies! Olisin todella toivonut, että ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä olisi löytynyt laaja poliittinen yhteisymmärrys maa- ja puutarhatalouden kansallisen sopeutuspaketin toteuttamisesta ottamalla siitä ponnen muotoon laadittu maininta valiokunnan mietintöön. Tätä ei valitettavasti ollut mahdollista löytää. Pelkäänpä, että tänään sen löytymiselle on vielä vähemmän mahdollisuuksia kuin valiokunnan käsittelyssä.

Euroopan unionin jäsenyys tulee merkitsemään myös hyvin paljon suomalaiselle työntekijälle ja työelämälle. Ihmiset ovat enenevästi jo nyt jakautumassa työelämän kannalta erilaisiin ihmisryhmiin. On luovaa, kehittävää ja kiinnostavaa tietotyötä tekeviä ihmisiä, jotka ovat usein hyvin menestyvien vientiyritysten palveluksessa. Samaan aikaan ovat kuitenkin rutiininomaista, jokapäiväisen elämän kannalta tärkeää työtä tekevät ns. alemmin palkatut ihmiset. Lisäksi on meillä myös iso joukko työttömiä. Tämä työelämän eriarvoistuminen saattaa hallitsemattomana johtaa yhä syvenevään eriarvoisuuteen ja myös eri väestöryhmien vastakkainasetteluun. Tästä valitettavasti ei ole kovin pitkä matka luokkayhteiskuntaan.

Euroopan unionin Valkoisen kirjan tavoite työllisyyden parantamiseksi tuleekin ottaa Suomessa ennakkoluulottomasti tarkasteluun yhdessä presidentin työllisyystyöryhmän ehdotusten kanssa. Niissä keskeisin kysymys on edessä olevan syksyn tupokierros. Kyetäänkö siinä ohjaamaan palkankorotusvarat uusien työpaikkojen perustamiseen, on syksyn tupokierroksen pääkysymys. Nyt pitäisi tehdä laaja yhteinen päätös siitä, että pidättäydytään palkankorotuksista sillä ehdolla, että vastaavalla summalla tähän maahan perustetaan uusia työpaikkoja. Tähän saakka kansantalouden kasvu on ohjattu lisäliksana heille, jotka ovat työssä.

Arvoisa puhemies! Voimakas kansallisvaltio on siirtymässä historiaan, koska sillä ei ole tilaa kilpailu- ja markkinatalouden yhteiskunnassa. Osa kansallisvaltion tämän päivän tehtävistä siirtyy alaspäin yhteisöille ja maakunnille, osa alueellisille yhteenliittymille ja osa Euroopan unionille. Tämä kehitys tulee olemaan hyvin merkittävä myöskin päätöksenteon kannalta. Eduskunnan rooli tulee merkittävästi heikkenemään. Tilalle tulevat ylikansalliset Euroopan unionin tekemät päätökset ja myös maakunnissa tehtävät päätökset.

Mikä on sitten Suomen eduskunnan rooli EU-jäsenyydessä, sitä minusta pitäisi tässä keskustelussa pohtia.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokuntaa vastaava Saksan valiokunta vieraili Suomessa. He kertoivat Saksan järjestelmästä. Siellä on saatu erittäin hyviä kokemuksia mm. siitä, että Saksan maa- ja metsätalousvaliokunta käsittelee EU-direktiivien ja päätösten valmisteluun annettavat Saksan kannanotot ennen EU-ministerineuvoston kokousta. Saksalaisen puheenjohtajakollegan käsityksen mukaan ministerin viesti Brysselin päätöksentekoon on huomattavasti painavampi, kun se tulee alan erikoisvaliokunnan viestinä. Siksi pidän välttämättömänä, että kun Suomessa asioita valmistellaan, mietitään avoimesti erilaisia vaihtoehtoja niiden ennakkokantojen valmistelemiseksi eduskunnassa, joita EU-jäsenyys meiltä edellyttää.

Lopuksi on todettava, että Euroopan unionin jäsenyys ei tule ratkaisemaan yhtään meidän nykyistä ongelmaamme. Meidän on itse löydettävä menestymisemme avaimet uusissa ja muuttuvissa olosuhteissa. Suomelle on tärkeätä myös kasvattaa sellaisia poliitikkoja ja virkamiehiä, jotka osaavat pitää Suomen puolta kansojen vuorovaikutuksessa. Sitä tärkeämpää on, että Suomi on joka kohdastaan sisäisesti ehyt ja vahva. Tämä vahvuus lähtee painotetusti meistä jokaisesta ihmisestä ja lähiyhteisöstämme. Meillä tarvitaan laajempaa poliittista yhteisvastuuta ja yhteistyötä niissä asioissa, joita yhdessä EU:ssa puolustamme. Olemme nyt jäsenyysneuvotteluissa näh-

neet, miten meille käy, kun Suomen päästä lobataan hallituksen asettamia tavoitteita vastaan. Silloinhan meidät on erittäin helppo sivuuttaa, kun olemme jo itse lähtökohtaisesti valmiiksi hajalla. Tavoitteemme painoarvo kärsii tällaisesta hajanaisuudesta.

Arvoisa puhemies! Suuri taloudellinen yhteisö, jossa markkinavoimat määräävät tapahtumien kulun, on aina luonteeltaan toimintoja keskittävä. Silloin yksiköt kasvavat, tuotanto ja väestö keskittyvät sinne, missä pääoman tuotto on korkein. Tässä ympäristössä häviäviä ovat aina sellaiset elinkeinot, joissa pääoman tuotto jää alhaiseksi. Häviäjiä ovat myös maat ja alueet, jotka sijaitsevat kauimpana valtakeskuksista ja -väylistä. Suomi on pieni kansantalous, harvaanasuttu maa, syrjässä unionin tärkeimmistä markkinoista. Siksi EU-järjestelmä eriarvoistaisi liikaa, enkä itse olekaan tullut vakuuttuneeksi, että se olisi Suomelle parasta.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila kahteen kertaan mainitsi, miten hallituksesta on lobbailtu EU-neuvotteluita ja Suomen etuja vastaan. Minulle ei kuitenkaan selvinnyt, miten tämä on tapahtunut ja kenen toimesta. Ed. Anttila toi hyvin esiin sen tosiasian, että juuri maatalous tulee eniten, sanonko näin, kärsimään. Se pitää paikkansa, se on nyt jo kärsinyt EU-jäsenyydestä ja Suomen vaikeasta taloudellisesta tilanteesta.

Mutta en voi yhtyä siihen kantaanne, että EU:n ulkopuolelle jääminen olisi se parempi vaihtoehto, vaikka, niin kuin ed. Anttila sanoi, ulkopuolella meillä olisi paremmat mahdollisuudet, kun me voisimme itse säädellä tämän välttämättömän rakennemuutoksen. Mistä tulevat rahat, koska kaikki riippuu siitä, mikä on Suomen taloudellinen tilanne, kuinka paljon me pystymme verorahoja irrottamaan hyvinvointimme ylläpitämiseen ja myös maatalouden tukemiseen? EU:n jäsenenä meillä on saatavissa EU:sta tietty taloudellinen tuki, jolla betonoidaan Suomen maatalouden jatkuminen. Tietojeni mukaan myös elintarviketeollisuus näyttää olevan paremmassa kunnossa ja kilpailukykyinen ja erittäin toimiva jo nyt Eta-vaiheessa eikä siinä mielessä ole niin suuren uhkan edessä, kuin on annettu ymmärtää.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila kiinnitti huomiota työelämän eriarvoistumiseen. On erittäin harvinaista ed. Anttilalta, että hän työelämään puuttuu, sen eriarvoistumiseen, muuten kuin sillä perusteella, että hän neuvoo, miten tulisi tehdä, niin kuin hän nytkin teki. Työelämän eriarvoistuminen on jo tosiasia, enkä usko, että Euroopan unioniin liittyminen siihen kovin paljon vaikuttaa. Eniten työelämän eriarvoistumiseen on vaikuttanut se, että meillä on puoli miljoonaa työtöntä. Se jakaa kansaa kahtia, on jo jakanut, ja erityisesti syrjäytyvät pitkäaikaistyöttömät, ne, jotka ovat vuoden tai kaksi olleet työelämästä poissa. Heidän on hyvin vaikea päästä työelämään käsiksi.

Ed. S-L. Anttila neuvoi palkansaajajärjestöjä, että palkankorotusvara tulisi käyttää uusien työpaikkojen luomiseen. Tästä ei ole mitään mallia, ei minkäänlaisia takuita, että näin todella tapahtuisi, jos palkansaajat jättäisivät palkankorotukset vaatimatta ja saamatta. Palkat ovat nyt vuoden 91 tasolla. Ainakin matalapalkkaisilla aloilla palkka ei enää riitä elämiseen, ei ainakaan liikealalla, josta kassoista esimerkiksi on yli 80 prosenttia osa-aikatyössä. Sen vuoksi kuntien sosiaalitoimistoissa toimeentulotukea hakemassa on yhä enemmän pienipalkkaisessa työssä käyviä naisia. Ostovoiman lisääminen elvyttäisi myös yleisesti kauppaa ja tavaroiden tuotantoa.

Ed. Iivari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hyvin iloinen siitä, että maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja puhui niistä mahdollisuuksista, mitä suomalaisille elintarvikkeille EU-jäsenyys tarjoaisi. Jos EU-jäsenyyden hyviä puolia miettii, niin kyllä kai yksi hyvä puoli on se, että suomalainen maa- ja metsätalous on alkanut kovasti kiinnittää huomiota ympäristöasioihin. Aikaisemminhan ei näin ole ollut.

Olen tyytyväinen myös siitä, että ed. Sirkka-Liisa Anttila ei ole niitä keskustalaisia edustajia, jotka syyttävät eduskuntaa hätiköinnistä, koska hänen johtamassaan valiokunnassa olemme todella tehneet kiivastahtista työtä maanantaipäivät mukaan lukien koko syksyn saadaksemme maatalouspakettiin kuuluvat lait valmiiksi, koska myös me sosialidemokraatit oppositiossa olemme lähteneet siitä, että on kohtuullista, että maataloustuottajat tietävät, mikä tilanne on. Sen takia varmaan olisi myös hyvä, että jäsenyydestä voitaisiin päättää säällisessä ajassa eduskunnassa, koska maatalouden tukipaketin lait voidaan tuoda kolmanteen käsittelyyn vasta sen jälkeen. Nyt keskustapuolue on aika paljon johtavana hallituspuolueena vas-

tuussa siitä, että maataloustuottajat eivät vielä tänäkään päivänä oikein tiedä, mikä on maatalouspaketin kohtalo täällä ja mikä on Brysselin vastaus näihin neuvotteluihin. Neuvottelut Brysselissähän ovat myös keskeytyksissä suomalaisen kalabaliikin vuoksi.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että nyt on vihdoin päästävä mm. maatalouspolitiikan osalta sisältökeskusteluun. Totta on myös se ed. S-L. Anttilan esille tuoma asia, että maatalouspolitiikassa ja myös aluepolitiikassa on paljon pieniä ja suuria asioita, joissa meidän on valvottava kansallista etuamme mm. Brysselin suuntaan siirtymäaikojen ym. takia.

Sosialidemokraatit ovat vaatineet, että vuoden 96 alkuun mennessä on laadittava EU-ympäristöön soveltuva suomalaisen maatalouden ja maaseudun selviytymisohjelma ja tarkennettava niitä toimenpiteitä, joita nyt on tehty, kahdestakin syystä. Me tarvitsemme toki kansallista sopeutumista, mutta siinä on se ongelma, että hallitus on tehnyt sen hyvin pitkälti vanhakantaisen maatalouspolitiikan raamiin, eli hyvin pitkälti eteläsuomalaisen rehuviljelijän, jopa sivutoimisen, tukilaskelmien ja tuotantotasojen perusteella. Ympäristötukea ei ole käytetty esimerkiksi meidän vahvuutemme luonnonmukaisen tuotannon eli laadun markkinoinnin ja tuotannon hyväksi. Eräitä muitakin vastaavia kysymyksiä on. Kotieläintuottajien asema suhteessa esimerkiksi muihin tuottajaryhmiin on huonompi johtuen siitä, että ylituotantoa tämä hallitus maksattaa veronmaksajien ohella myös hyvin paljon kotieläintuottajilla erityisesti rehuviljan ylituotannon osalta.

Puhtaasti toinen asia on se, että hallitus käyttää poliittista ylivaltaa kotimaisen rahastuksen osalta siinä, että se kohtelee eri väestöryhmiä, kuten ed. Törnqvist totesi, eriarvoisella tavalla esimerkiksi muihin yrittäjiin ja palkansaajiin nähden. Vertaan esimerkiksi ylimääräisiä veronalennuksia ja verohyvityksiä ja esimerkiksi omenanviljelijöiden erityisen suuria lopettamistukia. Eli tässä suhteessa kyseessä on kotimainen sisäpoliittinen peli. Hallitus on kohdellut esimerkiksi juuri ansiosidonnaisen työttömyysturvan ja palkansaajaväestön asioita niin eri tavalla tänä kautena. Tältä osin pitää erottaa kansallinen sopeuttamisen välttämättömyys ja sen oikea suuntaaminen ja mitoittaminen puhtaasti näistä ylilyönneistä kotimaisessa maatalouspolitiikassa, mitä hallitus on esittänyt.

Ed. S e i v ä s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Iivari totesi aivan oikein, että elintarviketalouteen liittyvät kysymykset ovat vielä osittain auki, ja ehkä siihen on joitakin muitakin syitä kuin ns. kotimainen kalabaliikki, kuten ed. Iivari tätä keskustelua kuvasi.

Sen sijaan minulle jäi hieman epäselväksi ed. S-L. Anttilan puheenvuorossa se, mitä hän tarkoitti lobbauksella Suomen suunnasta Brysseliin hallituksen elintarviketalouteen liittyviä tavoitteita vastaan. Sisältyikö teidän puheenvuoroonne selvä väite siitä, että jos tällaista lobbausta ei olisi harjoitettu, niin EU olisi mahdollisesti suostunut siihen, että koko Suomi on pysyvän pohjoisen tuen piirissä? Ainakin näyttää siltä, että tämä ratkaisu, joka nyt on syntynyt ja syntymässä, joka on viimeistä silausta vailla, tuottaa erinomaisen suuria ongelmia mm. Varsinais-Suomelle ja erityisesti siellä Loimaan seudulle.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuoron jälkeen voisi sanoa, että eikö mikään enää riitä. Kun Suomen kansa ja ennen muuta poliittisesti vastuulliset puolueet ovat jo aikaa sitten periaatteessa hyväksyneet ne reunaehdot, joilla kansallista tukipakettia ryhdytään toteuttamaan, jotta voisimme estää tai jollakin tavalla pehmentää sitä törmäystä, joka väistämättä maatalousväestön ja elintarviketeollisuuden kohtaloksi tässä tilanteessa tulee, ja joka paketti merkitsee miljardien sitoutumista vuositasolla veronmaksajilta jollekin elinkeinoryhmälle, niin täällä vielä iletään puhua siitä, että vielä lisää tarvittaisiin kansallista suurta yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Olen erityisen hyvilläni, jos sitä löytyy, mutta pahoillani siitä, että kansallista yhteenkuuluvuutta tuntuvat peräänkuuluttavan ne, jotka toisella kädellä ovat koko ajan hämmentämässä tilannetta entistä sekavammaksi. Mielestäni tämä ei edesauta ratkaisussa lainkaan.

Pakko sanoa, rouva puhemies, että ylimitoitetut maatalouden vaatimukset, epärealistiset vaatimukset ja liian pitkälle ajettu vanhakantainen maatalouspolitiikka johtivat siihen, että maatalousväki tuntee oikeutetusti itsensä petetyksi. Samalla tavalla petetyiksi tuntevat palkansaajat itsensä. Ei heitä suuriakaan lämmitä se, että täällä joissakin puheenvuoroissa ollaan ikään kuin huolissaan siitä, miten nyt käy palkansaajien, kun on todella pidetty huoli siitä, että palkansaajien kävisi huonosti.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttila vaati yhteistä säveltä meiltä eduskunnassa. Tietysti toivonkin sitä, että saneluun ja uhkailuun perustuvan yhteistyön aika olisi ohitse, sillä tähän saakka se on sitä ollut paitsi keskustapuolueen osalta, niin myös osin koko hallituksen taholta.

Samaa mieltä olen ed. Sirkka-Liisa Anttilan kanssa siitä, että maatalouteen kohdistuvat paineet ovat selvästi olemassa, ja näin ollen näihin meidän tietysti tulee voida vastata.

Sen sijaan eri mieltä olen täydellisesti siitä, että maatalous selviytyisi paremmin edessä olevasta muutoksesta ulkopuolella Euroopan unionin kuin täysjäsenyydessä. Euroopan unionin täysjäsenyys tuo nimenomaan tullessaan eri järjestelmien turvin mahdollisuuden tietyn ajanjakson puitteissa maataloudelle ja maaseudulle selviytyä nyt retuperälle päässeestä maatalouspolitiikasta, joka joka tapauksessa olisi uudistettava. Lisäksi tulevat, kuten ed. Saario totesi, veronmaksajien kotimaiset tuet, jotka ovat todella miljardien luokkaa. Tämänkaltaista pottia ei maatalous saisi kotimaisin toimin missään oloissa, etenkään nykyisissä.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Ala-Harja ilmeisesti kuunteli puheenvuoroni aika huonosti taikka sitten ilmaisin itseäni huonosti. Kiistaton tosiasia on se, että silloin kun jäsenyysneuvotteluja käytiin, mm. elintarviketeollisuusryhmä 93 lobbasi hyvin selkeästi hallituksen yksimielisiä neuvottelutavoitteita vastaan koskien tätä siirtymäaikaa. Tässä vain yksi vastaus siihen. (Ed. Ala-Harja: Hallitus ei lobannut!) — Ei ole hallitus lobannut, niin en ole väittänytkään. (Ed. Väyrynen: Demarit kylläkin!) Te olette kuullut puheenvuoroni väärin.

Mistä rahat, kysyttiin. Suomen jäsenyysmaksuhan on yli 6 miljardia markkaa. Kun otetaan huomioon vielä aikamoinen määrä verotulojen menetyksiä, jotka tämän jäsenyyden kautta aiheutuvat, niin ei ole mikään taloudellinen ongelma Suomen maatalouden tuen maksaminen EU-jäsenyyden ulkopuolella. Kysymys on vain siitä, hyödytäänkö tästä jäsenyydestä niin paljon, että näin mittava miljardimäärä siihen on järkevää sijoittaa. Sen näyttää aika. Siinä mielessä keskustelu siitä, että tänään kyllä-ihmiset tai ei-ihmiset, jommatkummat ovat oikeassa, toiset väärässä, on aivan ennenaikaista.

Ed. Törnqvistille haluaisin vastata palkankorotusvaroista. Toivon, että ed. Törnqvist perehtyy EU:n Valkoiseen kirjaan. Sen keskeisin sanoma on se, että pitää talouden kasvu ohjata uusiin työpaikkoihin eikä lisäliksana heille, joilla jo on työ. Tämä on se haaste, johon suomalaisten pitää seuraavana vastata, kun EU-jäsenyys toteutuu.

Arvostan suuresti maa- ja metsätalousvaliokunnan varapuheenjohtajan ed. Iivarin käyttämää puheenvuoroa. Siinä oli juuri sitä yhteisymmärrystä, jota me tarvitsemme ja jota valiokunnassa pitkälti on ollut.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Tämän asian ensimmäisen käsittelyn yhteydessä monissa puheenvuoroissa esitettiin toivomus siitä, että pitäisi keskustella siitä, mitä Suomi siinä tapauksessa tekee, jos eduskunta päättää jäsenyysehdotuksen hyväksymisestä.

Omalta osaltani yritin ensimmäisen käsittelyn yhteydessä lausua eräitä mielipiteitäni Suomen linjasta, jos sellainen tilanne eteen tulee. Arvioin myös EU-jäsenyyden vaikutuksia Suomelle ja olen yrittänyt luonnehtia Euroopan unionin olemusta, ja tämä puheenvuoroni liittyy viimeksi mainittuun asiaan.

Euroopan unionin piirissä virkamiesten taholta salamyhkäisyys on varsin yleistä. Vuosikausien kehitys on vienyt Euroopan unionin byrokratiaa yhä loitommalle demokraattisesta kontrollista, jolle hallinnon avoimuus ja julkisuus ovat välttämättömiä. Tämä salailukulttuuri on viety, sanoisin, aivan huippuunsa, ja unionin byrokratia on lähes täydellinen umpio.

Kun me mietimme tätä tilannetta, niin on katsottava, miten tämä saattaisi heijastua Suomeen, ellei ryhdytä toimenpiteisiin. Kun Suomessa nyt ryhdyttiin valmistelemaan julkisuuslainsäädännön uudistamista, esiintyi toivomuksia, mielipiteitä ja uskomuksia siitä, että tämän EU-taudin leviäminen Suomeen voitaisiin estää. Tarkoitan nyt salailua ja byrokratiaa. Esimerkiksi ministeri Jäätteenmäen eräät julkisuuteen esittämät lausunnot näyttivät viittaavan siihen, että Suomessa todella valmistellaan julkisuuslainsäädäntöä niin, että turvataan julkisuus Suomessa jopa nykyistä paremmin.

Eilen Helsingin Sanomissa julkaistiin tietoja virkamiesmuistiosta, joka on valmistunut oikeusministeriön ja ulkoministeriön virkamiesten yhteistyönä. Kiinnitän huomiota siihen, että eihän tätä muistiota ole kansanedustajille jaettu eikä näin ollen voi arvioida muuta kuin nyt tämän lehtikirjoituksen perusteella, mistä siinä on kysymys.

Eilen Helsingin Sanomissa julkaistun mukaan Helsingin yliopiston hallinto-oikeuden professori Mäenpää on tuon luonnoksen nähnyt, koskapa hän kertoo tässä haastattelussa, että tuohon virkamiesmuistioon sisältyvä luonnos julkisuuslainsäädännöksi on niin yleisluontoisesti muotoiltu, että se antaa viranomaisille hyvin laajat valtuudet salata EU-tietoa. Suomeen saapuvat EU-asiakirjat joutuvat lisäksi sellaiseen käsittelyyn, että niistä suodattuu paljon oleellista tietoa ennen julkistamista. Näin tässä uutisoidaan. Sitten kerrotaan, että ratkaisevin osa EU-lakien valmistelusta tapahtuu EU-komissiossa ja että tämän virkamiesmuistion mukaan komissiosta Suomen viranomaisille saapuva alustava säädösehdotus ei tule julki. Sen sijaan ministeriö laatii siitä oman muistion, joka "pääsääntöisesti" on julkinen. Ministeriön muistioon ei kuitenkaan sisällytetä ulkoasiain salaisuuden piiriin kuuluvia asioita, siis ulkoasiain piiriin kuuluvia asioita, näin kuulemma tässä luonnoksessa tuon uutisen mukaan kerrotaan.

Mäenpää haastattelussa pitää juuri ulkoasioiden puhdistamista ongelmallisena siitä syystä, että tuossa muistiossa ei ole määritelty, mitkä ovat ulkoasioita. Mäenpää jatkaa seuraavasti: "Nykyinen ulkoasiain salaisuutta koskeva asetus antaisi mahdollisuuden karsia pois kaiken Suomen rajan ylittävän tiedon. Uusi asetusluonnos parantaisi hiukan asiaa, mutta sen voimaantulosta ei ole mitään tietoa."

Sitten haastattelussa Mäenpää lausuu vielä näin: "Jotenkin Brysselin dokumentteja pidetään niin arkoina ja pyhinä, että niitä ei haluta näyttää suomalaisten silmille. EU:n politiikkaa koskevan asian salaamisen ymmärrän, mutta mitä arkaluonteista voi olla esimerkiksi EU:n säädösehdotuksessa? Siitä tulee kaikkia sitova lainsäädäntö."

Olen tällä lainauksella pätevänä asiantuntijana tunnetun professorin lausunnosta halunnut vain kertoa sen, että nyt näyttää kuitenkin siltä, etteivät toteudu alkuperäiset arviot siitä, että Suomessa tultaisiin julkisuuslainsäädännön uudistamisessa huolehtimaan siitä, että asiat eivät ole niin salaisia kuin EU:n käytäntö on. Mutta asiantuntijapuheenvuoro jo viittaa siihen, että näin ei nyt kuitenkaan ole tapahtumassa, vaan salailulainsäädäntö saattaisi tuon mukaan vielä voimistua.

Samaan johtopäätökseen voi päätyä myös sen johdosta, että valtiovarainministeriö on aivan hiljattain lausuessaan mielipiteensä siitä, mitkä asiat ovat julkisia, mitkä eivät, päätynyt myös siihen, että budjetin julkistamisessa säilytettäisiin nykyinen tilanne ja että sen sijaan on otettava huomioon se, mitä Euroopan unionin piirissä on esitetty ja arvioitu sekä että siitä nimenomaan pitäisi ottaa oppia Suomessa. Siis mielestäni tämä kaikki viittaa nyt siihen, että julkisuuslainsäädännössä maassamme tilanne ei ole paranemassa vaan valitettavasti pahenemassa.

Niin kauan kuin tämä asia olisi eduskunnan käsissä, täällä siitä päätetään, mutta ratkaistaanko nämä asiat ja milloin, siitähän ei ole tietoa.

Aikaisemmin käydyssä keskustelussa on jonkin verran käsitelty sitä, kuinka paljon Suomella on itsenäisyyttä Euroopan unionin jäsenyydessä. En tähän asiaan nyt puutu pidemmälti, mutta viittaan Tanskan kokemukseen siltä osin, että kun oli Rion kansainvälinen konferenssi ympäristöasioiden merkeissä, esimerkiksi Tanska Euroopan unionin jäsenenä ei pystynyt siellä esittämään omia näkökantojaan, vaan Tanska pyysi Norjaa esittämään ne ajatukset, jotka tanskalaisten mielestä oli tarpeellista ottaa huomioon Rion ympäristökonferenssissa. Miksi he pyysivät Norjaa apuun? Sen vuoksi, että Euroopan unionissa puhutaan yhdellä kielellä taikka yhdellä suulla, miten tämän nyt voisi sanoa. (Ed. Väyrynen: Yhdellä äänellä!) — Yhdellä äänellä, ehkä se on oikea ilmaisu. — Siis siellä Tanskan kokemuksen mukaan ei voi kansallisvaltio esittää omaa näkökantaansa, vaan se on se, mitä Euroopan unionin piirissä päätetään.

Muutama sana ammattiyhdistysliikkeestä. Suomessa on kiinnitetty huomiota siihen, että meillä ammattiyhdistysliikkeen johto tukee Euroopan unionin jäsenyyttä. Esimerkiksi ensimmäisessä käsittelyssä monessa yhteydessä todettiin, että kun Suomessa kerran työnantajat ja ammattiyhdistysliike ovat niin yksimielisiä, miksi Euroopan unionin jäsenyyttä pitää vastustaa. Haluaisin tähän keskusteluun tuoda sellaisen lisän, että ensinnäkin kun puhutaan ammattiyhdistysliikkeen kannasta, se on nyt kyllä useimmiten esitetty juuri johtajien suulla. Ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön kantoja mielestäni voi tulkita esimerkiksi Evan kyselytutkimuksesta, selvityksestä, joka Evan taholta viime syksynä suoritettiin. Tämän mukaan, jos nyt tähän voi luottaa, SAK:n jäsenistöstä 30 prosenttia kannatti jäsenyyttä viime syksynä ja 52 prosenttia vastusti, mutta 18 prosenttia ei osannut siinä vaiheessa sanoa kantaansa. Siis olisi väärin selittää, että koko ammattiyhdistysliike ja sen jäsenistö voimakkaasti tukee tätä asiaa.

Kun olen Suomen Metallityöväen Liiton jäsen ja tiedän, että Metallityöväen Liitossa on otettu

kyllä myönteinen kanta Euroopan unionin jäsenyyteen, haluan kuitenkin todeta, että Euroopan mitassa 6,2 miljoonaa jäsentä käsittävä metallityöläisten järjestö on viime vuonna selkeästi asennoitunut Euroopan unionia vastaan. Kun aion pysytellä 15 minuutin puheenvuoroajan suosituksessa, en lähde lainailemaan pidemmälti kannanottoa, joka käsissäni on, mutta tässä kannanotossa arvostellaan Euroopan unionia monilta osin. Todetaan, että sopimuspoliittinen itsenäisyys on uhattuna, kannetaan huolta Talous- ja rahaliiton vaikutuksesta metallityöläisten elämään Euroopan eri maissa ja pidetään nimenomaan Emua vaarana sille, että Emu-politiikka johtaa sosiaalivaltion täydelliseen romahtamiseen, niin kuin tässä kannanotossa sanotaan. Tässä kannanotossa kannetaan huolta myös siitä, että Euroopan unionin piirissä ei demokratia toteudu, mutta sen sijaan byrokratia lisääntyy, ja tätä vastaan metallityöläisten kansainvälinen järjestö asennoituu.

Lopuksi, vaikka ajattelin, etten menettelytapakysymyksiin tässä puheenvuorossani puutu, sen verran kuitenkin totean, että kun täällä niin voimakkaasti on paheksuttu sitä, että monet edustajat ovat korostaneet Ruotsin ratkaisun näkemistä, itse omaa kantaani määritellessäni tämä ei ole ollut missään vaiheessa ongelma. Haluaisin vain todeta sellaisen yksinkertaisen tosiasian, että meillä on eduskunnassa valiokuntatyössä ja eduskuntatyössä aivan normaalia, että me kyselemme, tiedustelemme, otamme selvää, miten Suomeen rinnastettavat maat ovat lainsäädäntönsä ja asiansa järjestäneet, miten ne ovat suhtautuneet, joten ei se siis nyt tässä tapauksessa aivan uutena asiana ole esiin tullut, enkä tästä asiasta halua tämän enempää puhua.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine käsitteli varsin tärkeää asiaa, joka on tullut suomalaisen käytännön tulevan muotoutumisen kannalta päivän polttopisteeseen. Tässä on kysymys siitä, kuka tai mikä sopeutuu mihinkin. Sopeutuuko Suomi EU:n järjestelmään ja käytäntöön vai päinvastoin? Tietysti on itsestäänselvää, että se on niin, että Suomi sopeutuu EU-käytäntöön. Silloin kysytään, voisiko EU-käytäntö kuitenkin muuttua Suomen ja pohjoismaisen käytännön mukaiseksi?

Tässä on tehty hyvin vaatimattomia kokeiluja, jotka ovat päättyneet ennätysnopeassa ajassa. Muun muassa oli se kokeilu, jossa tuotiin televisiokamerat kerran hetkeksi oliko se nyt komission vai ministerineuvoston istuntoon ja ne olivat siellä yhden puheenjohtajamaan kaudella jonkun kerran ja sen jälkeen ne nopeasti sieltä poistettiin. Minä olen paljon miettinyt tätä asiaa, mistähän se johtuu, että asiain tila on juuri tällainen. Ehkä syynä on juuri se, että julkisuuskäytäntö kaiken kaikkiaan on näissä EU:n ydinvaltioissa niin rajusti toisenlainen kuin meillä. On se täällä meilläkin omanlaatuisensa, mutta siellä se on raju. Toisin sanoen päätöksenteko ilmeisestikään ei onnistuisi siinä julkisuusilmastossa, joka Pohjoismaissa on. Ja tämä on suoranainen este sille, että tässä tapahtuisi siellä jotakin myönteistä ja että silloin myös, jos Suomi EU:hun menee, Suomen kannaltakin voitaisiin pitää entisestä kiinni.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EU:n vastustajat ovat kyllä pitäneet meteliä siitä, kuinka ihana Suomen julkisuusilmasto on. Minun mielestäni se on kaikkea muuta kuin hyvä. Päinvastoin! Ed. Laineen puheenvuorostahan kävi ilmi, että Suomessahan on pyrkimys pistää EU-asiat salaisuuden alle eikä suinkaan EU:ssa. Esimerkiksi Ruotsissa ulkoasiat elikkä EU-asiat ovat julkisia Ruotsin omalla päätöksellä eikä niihin EU:lla ole mitään sanottavaa. Aivan samalla tavalla Suomi voi päättää, että esimerkiksi ulkoministeriön kautta tulevat EU-asiat ovat julkisia. Sen sijaan kysymyshän on siitä, että meidän virkamiehistömme ei ole julkisuushakuista. Ei ole eikä ole koskaan ollutkaan! Hyvänä esimerkkinä siitä on, että "vuotavaa" virkamiestä uhkaa vuoden vankeusrangaistus, jos hänet saadaan siitä kiinni. Ei tällä asialla elämöinti kyllä EU-vastustajien pisteitä lisää.

Sen sijaan ed. Laine puuttui kyllä hyvin tärkeään asiaan elikkä siihen, että ei näistä asioista eduskunnalle kerrota, vaan kaikki tällaiset asiat saadaan toisen käden kautta tietää. Tämäkin jos mikä osoittaa sitä, että kyllä pitäisi ensiksi puhdistaa oma pesä ja sitten mennä vasta toisten pesää haukkumaan. Totta kai EU:n käytännössä on paljon korjaamisen varaa, mutta niin kauan kun meidän oma yhteiskunnallinen julkisuutemme on sitä, mitä se tällä hetkellä on, niin kovin paljon ei kannattaisi möykätä.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laineella oli huoli

Suomen itsenäisyyden ja itsemääräämisoikeuden menettämisestä. Haluaisin todeta, että tosiasiallisesti osittain itsenäisyys periaatteellisessa mielessä menetettiin viime viikon jarruttajien taktikoinnin seurauksena vaatimalla Suomen eduskuntaa huomioimaan ja kuuntelemaan Ruotsin kansanäänestyksen tulosta ja väheksymällä Suomen kansalaisten kansanäänestyksessä antamaa neuvoa.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Kaarilahdelle, että ei kukaan täällä vaatinut ketään väheksymään Suomen kansan antamaa neuvoa, vaan on poliittisesti viisasta myös katsoa, mitä ympärillä tässä asiassa tulee tapahtumaan. Ei se muuta mitenkään tämän eduskunnan päätöstä kysymyksessä.

Sitten ed. Laineen käyttämään puheenvuoroon. Aika loppui ehkä ed. Laineelta kesken, (Ed. Laine: Ei loppunut!) koska hän ei alkanut mitenkään pohtia niitä syitä, miksi EU-maissa on tällainen tilanne. Väittäisin, että eräs syy on se, että monet nykyiset EU-maat ovat entisiä siirtomaavaltoja, jolloin kotimaassa on ollut toinen käytäntö ja siirtomaissa on ollut toinen käytäntö. Ei niistä maista mikään tänä päivänä ole siirtomaavalta, mutta pitkä siirtomaaperinne on hyvin monella nykyisellä EU-maalla.

Ed. Ukkolan kanssa olen, harvinaista kyllä, tällä kertaa ihan samaa mieltä, että kyllä meillä kotipesässä on paljon parannettavaa. Nyt on kysymys siitä, auttaako EU-jäsenyys parantamaan kotipesän asioita vai viekö se kotipesää entistä pahempaan suuntaan.

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine kertoi puheenvuorossaan jostain gallupeista, joita on tehty ammattiyhdistysliikkeen jäsenten piirissä. Minusta, ed. Laine, nyt olisi hyvä todeta, että olemme järjestäneet neuvoa-antavan kansanäänestyksen, jossa jokaisella on ollut mahdollisuus sanoa sanansa tästä tärkeästä asiasta. Minusta on ollut hyvin tärkeää järjestää kansanäänestys, jotta viedään siivet tällaisilta puheilta, että herrat vievät Suomea Euroopan unionin jäsenyyteen, mutta kansa on vastaan. Nyt jokaisella on ollut mahdollisuus sanoa sanansa, ja sen vuoksi minusta ei enää tarvitse erilaisia gallupeita täällä käsitellä.

Viittasitte myös siihen, että Euroopan unioni puhuu erilaisissa konferensseissa yhdellä äänellä. Näin on, hyvin vahvalla äänellä. En ole Riossa ollut, mutta kun olin Kairon väestökokouksessa, sielläkin Euroopan unioni puhui yhdellä äänellä. Tanskalaisilla oli aivan ilmeisesti jotain sellaista, jota he ei eivät olleet saaneet Euroopan unionin yhteiseen linjaan. He käyttivät siellä kyllä puheenvuoron, mutta aivan oikein, neuvottelivat myös muiden edustajien kanssa ja sitä kautta yrittivät sen lisäksi ajaa heille itselleen tärkeitä asioita. Näen hyvin tärkeänä, että Euroopan unionilla on yhteinen linja. Silloin, kun yhteinen linja on saatu muotoiltua, se on myös hyvin vahva ääni kansainvälisellä foorumilla.

Sitä pidin hyvin myönteisenä, että käsittelitte julkisuus- ja avoimuuskysymystä, se on äärimmäisen tärkeä. Tähän on myös ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä viitattu ja sitä on myös hyvin vahvasti ponnessa alleviivattu, että meillä täytyy omaa julkisuuskäytäntöä, julkisuuslainsäädäntöä kehittää entistä avoimempaan suuntaan eikä missään nimessä käyttää liittymistä Euroopan unioniin salailun tueksi.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ehkä ilmaisin itseni huonosti, kun ed. Ukkola sai sen käsityksen, että minä olin ylvästelemässä Suomen julkisuuslainsäädännön erinomaisuudella. Tarkoitukseni oli nimenomaan sanoa se huoli, että Suomen julkisuuslainsäädäntö saattaa heikentyä Euroopan unionin jäsenyyden seurauksena, ja viittasin siinä yhteydessä eräisiin asiantuntijalausuntoihinkin.

Mitä tulee ed. Kaarilahden vastauspuheenvuoroon, niin minä en nyt paljon puhunut itsenäisyysasiasta. Kerroin vain Tanskan esimerkin, että Tanska ei voinut itse esittää kannanottoa Riossa, vaan sen piti pyytää Norjaa apuun.

Ei minun puheenvuoroni aika loppunut, olisi ollut vielä puolitoista minuuttia jäljellä, mutta katsoin tulleen sanotuksi kaiken sen, jonka ajattelin puheenvuorossani sanoa.

Ed. Kuuskosken puheenvuoron johdota totean, että sen vuoksi kiinnitin huomiota SAK:n jäsenistön kannanottoon ja gallup-numeroihin, koska juuri siitä on annettu sellainen käsitys, että ammattiyhdistysliike on yksimielisesti Euroopan unionin jäsenyyden kannalla. Ei minulla mitään muuta syytä ollut tästä kertoa.

Ed. Väyrynen: Arvoisa puhemies! Nyt, kun täysistunnoissa on siirrytty työjärjestyksen mukaisiin istuntoaikoihin, pyrin parhaani mukaan noudattamaan sitä suositusta, että puheenvuorot kestäisivät korkeintaan 15 minuuttia. Tämä johtaa käsiteltävän asian luonteen vuoksi siihen, että joudun käyttämään toisessa käsitte-

lyssä tämän lisäksi ainakin kaksi muuta puheenvuoroa.

Tämä puheenvuoro ylittää suositellun aikarajan sen vuoksi, että haluan puhua osittain myös ruotsiksi. Kun tällaista osittain ruotsinkielistä puhetta ei tulkita suomeksi, joudun puhumaan tämän osuuden kahteen kertaan.

Ärade talman! Med hänvisning till riksdagsordningens 57 paragraf vill jag först beröra lagligheten i det som i riksdagen tilldrager sig — det som har skett och håller på att ske.

Utrikesutskottets ordförande Pertti Paasio uppmanade oss i sitt tal i riksdagen senaste söndag att stifta bekantskap med George Orwells bok År 1984. Jag uppfyllde rdm. Paasios önskan och tog i går del av denna bok. Boken är intressant och det var nyttigt att stifta bekantskap med den. Det visade sig också att min tidigare uppfattning om bokens innehåll varit tämligen riktig.

Redan före EU-omröstningen nämnde jag ofta att jag har den känslan att vi lever i ett slags orwellskt samhälle, där sanning och sakargument har föga betydelse. I ett samhälle där man öppet skymfar folkväldet och där makten och styrkan dominerar.

Dessa orwellska känslor har under riksdagsbehandlingen av Finlands EU-medlemskap på ett kraftigt sätt förstärkts. I vårt parlament, i det finska folkväldets högborg, har man behandlat denna viktiga fråga, den viktigaste frågan under vår självständighetstid, på ett sätt som jag aldrig på förhand kunde ha trott. Man har brutit mot såväl de allmänna bestämmelserna om utskottsarbetet som mot riksdagens arbetsordning. Man har t.o.m. försökt frånta riksdagsmännen deras grundlagsenliga rätt till att fritt yttra sig. I offentligheten har man tigit om dessa oegentligheter och i ställer förverkligat "store brors" önskan genom att förmedla en bild av de riksdagsmän som kämpat för att ärendet skulle behandlas på ett sakligt och grundligt sätt, som om dessa vore omoraliska "bromskarlar" ja t.o.m. terrorister.

I det orwellska samhället kännetecknas Partiet av följande tre lösenord: krig är fred, frihet är slaveri, ovetskap är styrka.

Utgående från dessa lösenord och från de olika skedena i EU-behandlingen kan man forma följande motsvarande s.k. sanningar: att beröva minoritetens rättigheter är demokrati, att minoriteten kämpar för sina rättigheter är diktatur och terrorism, lagen kan man läsa hur man vill.

Allt det som skett i riksdagen i samband med EU-behandlingen hänför sig till det nordiska dominospelet. Förespråkarna för ett medlemskap uppgjorde senaste vår en taktik för att få de motsträviga folken att godkänna ett medlemskap.

Finländarna, som i rädslan för faran från Ryssland förhöll sig mest positiva till ett medlemskap, skulle rösta först. Förespråkarna med president Martti Ahtisaari i spetsen försäkrade att Sverige i vilket fall som helst kommer att bli EU-medlem. En opinionsundersökning, som blev färdig några dagar före den finländska folkomröstningen och som visade att detta påstående inte håller streck, hemlighölls i offentligheten.

För att dominoeffekten skulle bli fullständig var det viktigt att riksdagen skulle godkänna medlemsanslutningen före Sveriges folkomröstning.

På grund av tidsbrist var medlemsförespråkarna tvungna att bryta mot utskottsbestämmelserna för att få betänkandet klart inom utsatt tid. Riksdagens plena avvek från normal kutym. Inga gruppanföranden hölls och talförbud torde ha utlysts för medlemsförespråkarna. I strid med riksdagens arbetsordning fortsatte plenum nätterna igenom och t.o.m. under alla helgons dag och under söndagen, allt detta i syfte att trötta ut de riksdagsmän som hade en negativ eller reserverad inställning till EU-medlemsskapet.

Att allt detta hände i Finlands riksdag, berodde på att en majoritet i riksdagen ville påverka den svenska folkomröstningen så att även Sverige skulle ansluta sig till unionen. De finska socialdemokraterna och samlingspartisterna försökte på detta sätt hjälpa sina svenska partikamrater. Tyvärr efterlämnar detta spel en stor skamfläck i den finska parlamentarismens och demokratins historia.

Också denna sanning måste i det orwellska samhället vändas till det motsatta. Diskussionen i riksdagen och i det offentliga ordet har förts i den tonen att de riksdagsmän som ville ha en normal behandling i själva verket försökte påverka den svenska omröstningen. Det verkar även som om man över riksgränsen på partinivå överenskommit om en dylik tolkning. Sveriges statsminister Ingvar Carlsson, som uttryckligen önskat sig ett finskt riksdagsbeslut före den svenska omröstningen, stämplade strävan att behandla frågan i normal ordning som ett politiskt spel.

En sanning, som inte ens "store brors" bästa tjänare kan förvränga, är att nu då det slutliga beslutet om ett finskt medlemskap uppskjutits, kan svenskarna göra ett helt fritt val och dessutom erbjudes dem ett bättre alternativ än vad

medlemskapet i EU utgör, nämligen ett utvecklande av samarbetet inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet och inom Norden. Det är nämligen alldeles klart att ifall Sverige väljer att stanna utanför unionen, blir inte heller Finland medlem av EU.

Talmannen har enligt uppgift från det offentliga ordet låtit påbörja en utredning om på vilket sätt man kunde begränsa riksdagsmännens yttranderätt. Jag vill påminna, värderade talman, om att riksdagen tidigare behandlat denna fråga och då motsatt sig alla begränsningar med den motiveringen att den obegränsade rätten till att yttra sig utgör ett skydd för minoriteten mot ett egenmäktigt förfarande från majoritetens sida. Så fungerade skyddet även den här gången.

Ifall rätten att yttra sig begränsas, är det enligt min mening nödvändigt att minoritetens rätt skyddas på ett annat sätt, exempelvis genom att helt förbjuda nattplena. Dessutom borde det skapas ett system, som skulle övervaka lagligheten i utskottsarbetet.

Arvoisa puhemies! Aloitan siis tämän puheenvuoroni valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n sanamuotoa käyttäen puhumalla sen laillisuudesta, mitä valtiopäivillä on tapahtunut ja tapahtuu.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Pertti Paasio kehotti sunnuntain eduskuntapuheessaan meitä tutustumaan George Orwellin kirjaan Vuonna 1984. Noudatin Paasion toivomusta ja selailin eilen tätä teosta. Kirja on mielenkiintoinen ja siihen tutustuminen oli hyödyllistä. Kävi ilmi, että minulla oli ollut osapuilleen oikea kuva kirjan sisällöstä. Jo ennen kansanäänestystä sanoin usein, että minulla on se tunne, että elän orwellilaisessa yhteiskunnassa, jossa totuudella ja asia-argumenteilla ei ole mitään merkitystä, jossa kansanvaltaa avoimesti halveksitaan ja jossa osapuolten valta ja voima ratkaisee lopputuloksen.

Jäsenyyshankkeen eduskuntakäsittelyn aikana nämä orwellilaiset tuntemukset ovat entisestään vahvasti voimistuneet. Tässä parlamenttitalossa, suomalaisen kansanvallan pyhätössä, on tätä maamme itsenäisyyden ajan tärkeintä ratkaisua käsitelty tavalla, jota en olisi ikinä voinut ennakkoon uskoa. Valiokuntatyön yleisohjeita ja eduskunnan työjärjestystä on rikottu ja kansanedustajilta on pyritty riistämään valtiopäiväjärjestyksen mukainen oikeus itsensä ilmaisemiseen. Julkisuus on lähes tyystin vaiennut tästä kaikesta ja on sen sijaan isonveljen tahtoa toteuttaen välittänyt mielikuvaa, jonka mukaan asian riittävän perusteelliseen käsittelyyn pyrkineet kansanedustajat ovat moraalittomia jarruttajia ja jopa terroristeja.

Orwellilaisessa yhteiskunnassa puolueella on kolme tunnuslausetta: sota on rauha, vapaus on orjuutta, tietämättömyys on voimaa. Näitä tunnuslauseita mukaillen voi EU-käsittelyn vaiheista muotoilla vastaavanlaisia totuuksia: vähemmistön oikeuksien polkeminen on demokratiaa, vähemmistön oikeustaistelu on diktatuuria ja terrorismia, laki on niin kuin se luetaan.

Kaikki se, mitä täällä valtiopäivillä on EU-jäsenyyttä käsiteltäessä tapahtunut, on johtunut pohjoismaisesta dominopelistä. Jäsenyyden kannattajat laativat viime keväänä taktiikan, jolla EU-jäsenyyteen vastahakoisesti suhtautuvat Pohjolan kansat saadaan hyväksymään jäsenyys. Kun suomalaiset olivat ennen muuta Venäjän pelkonsa vuoksi myöntyväisimpiä, meidät pantiin äänestämään ensimmäisinä. Jäsenyyden ajajat tasavallan presidentti Martti Ahtisaaresta alkaen vakuuttivat äänestäjille, että Ruotsi liittyy joka tapauksessa unioniin. Kun muutamaa päivää ennen kansanäänestystä valmistui mielipidetutkimus, joka osoitti tämän väitteen valheellisuuden, se röyhkeästi pimitettiin.

Jotta Suomen ratkaisun dominovaikutus olisi ollut täydellinen, piti eduskunnan hyväksyä jäsenyysratkaisu jo ennen Ruotsin kansanäänestystä. Kun aikaa oli vähän, joutuivat jäsenyyden ajajat rikkomaan valiokuntatyön sääntöjä, jotta mietintö valmistuisi asetettuun määräaikaan mennessä. Täysistunnossa taas turvauduttiin hyvin poikkeuksellisiin työmenetelmiin. Ryhmäpuheenvuoroja ei pidetty, jäsenyyden kannattajat saivat puhekiellon, jäsenyyden vastustajat ja siihen kriittisesti suhtautuvat yritettiin näännyttää rikkomalla eduskunnan työjärjestystä ja jatkamalla istuntoa yötä päivää, jopa pyhäinpäivänä ja sunnuntaina.

Kaikki tämä tapahtui Suomen valtiopäivillä sen vuoksi, että eduskunnan enemmistö halusi vaikuttaa Ruotsin kansanäänestykseen siten, että Ruotsikin liittyisi Euroopan unioniin. Suomalaiset sosialidemokraatit ja kokoomuslaiset pyrkivät tällä tavoin auttamaan ruotsalaisia puoluetovereitaan. Tämä jää pahana häpeätahrana suomalaisen parlamentarismin ja kansanvallan historiaan.

Orwellilaisessa Suomessa tämäkin totuus on käännettävä vastakohdakseen. Niinpä eduskuntakeskustelussa ja julkisessa sanassa on syytetty EU-kysymyksen normaalia käsittelyä halunneita kansanedustajia siitä, että he ovat pyrkineet

puuttumaan Ruotsin kansanäänestykseen. Tästä tulkinnasta näyttää sovitun puoluetasolla yli rajojen. Ruotsin pääministeri Ingvar Carlsson, joka oli erityisesti toivonut Suomen eduskuntapäätöstä ennen oman maansa kansanäänestystä, leimasi normaaliin käsittelyaikatauluun pyrkineiden kansanedustajien toiminnan poliittiseksi peliksi.

Yhtä tosiasiaa eivät parhaatkaan isonveljen palvelijat pysty kuitenkaan muuksi muuttamaan. Nyt kun Suomen ratkaisu siirtyi tuonnemmaksi, ruotsalaisilla on todellinen valinnanvapaus ja heille on tarjolla parempi vaihtoehto kuin jäsenyys Euroopan unionissa: Euroopan talousalueen ja pohjoismaisen yhteistyön kehittäminen. On nimittäin selvää, ettei Suomestakaan tule EU:n jäsentä, jos Ruotsi jättäytyy sen ulkopuolelle.

Vielä, arvoisa puhemies, pieni lisäys sen laillisuudesta, mitä valtiopäivillä tapahtuu.

Puhemies on julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan käynnistänyt selvityksen siitä, olisiko kansanedustajien puheoikeutta rajoitettava. Haluan muistuttaa arvoisaa puhemiestä siitä, että eduskunta on samaa asiaa aikaisemmin käsitellessään torjunut rajoitukset sillä perusteella, että puheoikeus on vähemmistön suoja enemmistön mielivaltaa vastaan. Näinhän se toimi tälläkin kertaa.

Jos puheoikeutta rajoitetaan, on mielestäni välttämätöntä, että vähemmistön oikeudet turvataan muulla tavoin, esimerkiksi kieltämällä yöistunnot kokonaan. Lisäksi olisi joka tapauksessa luotava järjestelmä, jolla valiokuntatyön laillisuutta voidaan valvoa.

Nyt kun olemme siirtyneet jäsenyyskysymyksen toiseen täysistuntokäsittelyyn, on syytä todeta, mikä on sen luonne ja tarkoitus. Valtiopäiväjärjestyksen 66 § antaa eduskunnalle mahdollisuuden toisen käsittelyn kuluessa vaatia uuden lausunnon siltä erikoisvaliokunnalta, joka on asian valmistellut, tai joltakulta muulta erikoisvaliokunnalta. Tämä merkitsee, että tässä vaiheessa meidän tulee hankkia erikoisvaliokunnilta kaikki se aineisto, jota tarvitsemme asian toisessa ja kolmannessa käsittelyssä. Keskustelun päätyttyä teemme päätökset lakiesityksen sisällöstä. Tässä tapauksessa, kun laki on lyhyt ja yksinkertainen, on kysymys lähinnä johtolauseen ja voimaantulosäännöksen sisällöstä.

Edellä mainituista asioista meidän siis tulee nyt keskustella. On syytä verrata ulkoasiainvaliokunnan laatimaa mietintöä muiden erikoisvaliokuntien lausuntoihin ja pohtia, tarvitaanko vielä lausuntoja esimerkiksi Suomen mukanaolosta EU:n puolustusulottuvuuden kehittämisessä sekä toisaalta Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa. Näistä asioistahan ulkoasiainvaliokunta oli eri mieltä kuin asianomainen erikoisvaliokunta. Lisäksi voi olla aiheellista pyytää perustuslakivaliokunnalta uusi lausunto lainsäätämisjärjestyksestä. Sitäkin on pohdittava, onko lain voimaansaattaminen jätettävä hallituksen päätettäväksi vai olisiko parempi, että eduskunta päättäisi siitä. Tällöin voisimme harkita myöhäisempääkin voimaanastumisen ajankohtaa kuin ensi vuoden alkua.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi pari huomautusta siihen, mitä luin tänään junassa iltapäivälehdestä. Siellä oli laskettu, kuinka paljon nämä yöistunnot tulivat maksamaan, ja toisaalta siellä sanottiin, että Väyrynen on nostanut korkoja. Mitä tuohon korkoasiaan tulee, niin satuin olemaan Ruotsin radion suorassa haastattelussa maanantaiaamuna ja siellä ennen minua haastateltiin valuutta- ja rahapolitiikan asiantuntijaa ja häneltä kysyttiin, mitä kenties tapahtuu, kun Ruotsin markkinat avautuvat. Hän sanoi, että kansainvälisen korkokehityksen vuoksi hän olettaa, että Ruotsin pitkät korot nousevat maanantaina 0,2—0,3 prosenttiyksiköllä. Näin tapahtui. Suomessa kävi samoin. Ei tämä ole Väyrysen syytä tai ansiota, vaan kysymys on siitä, että kansainvälinen korkokehitys on nostanut sekä Ruotsin että Suomen korkoja. Mutta Ruotsissahan pelataan nyt samaa peliä kuin meilläkin. Siellä sanotaan, että kun ei-äänet olivat enemmistönä gallupissa, niin sitten korot nousevat. Tällaista peliä sielläkin pelataan.

Entä tämä kustannuspuoli? Puhuin tältä paikalta varhain perjantaiaamuna ja totesin, että on jo varmaa, että me äänestämme tästä asiasta vasta Ruotsin kansanäänestyksen jälkeen, ja vetosin puhemieheen, että tuo mieletön puhemylly olisi pantu poikki. Me olisimme säästäneet kolmen päivän, vähintään kahden päivän puhumisen, jos realiteetit olisi varhaisemmassa vaiheessa myönnetty. Nyt arvoisan puhemiehen piikkiin tuli vajaa miljoona markkaa enemmän kustannuksia kuin olisi tullut, jos olisi lopetettu jo perjantaina, kuten ehdotin.

Työministeri K a n e r v a: Puhemies! Ed. Väyrynen puheenvuorossaan puhui puheoikeuden rajoittamistarpeesta tai siitä, pitäisikö eduskunnan työjärjestystä tältä osin muuttaa. Itse kuulun niihin kansanedustajiin, joiden mielestä näin ei pidä menetellä. Siitä huolimatta, että ma-

ratonkeskustelu jarrutuspuheineen voi olla vähemmistön ase enemmistön tahtoa vastaan, jopa kansan enemmistön tahtoa vastaan, siitä huolimatta tämä on niin arvokas oikeus, että uskon, että kerran runsaassa 20 vuodessa tapahtuva jarrutuskeskustelu ei kuitenkaan saisi muuttaa näin arvokasta asiaa valtiopäiväjärjestyksestämme.

Mitä tulee, arvoisa puhemies, siihen, että maan arvovaltaisimmalta puhujakorokkeelta saa nykyään esittää minkälaisia kantoja tahansa eduskunnan työskentelystä, se on asiantila, johon haluaisin eduskunnan huomiota kiinnittää. Ed. Väyrynen on syyttänyt tämän keskustelun aikana sekä puhemiestä, puhemiesneuvostoa että eduskuntaa toimista, jotka ovat paitsi lain niin jopa perustuslain vastaisia. Kuinka pitkälle, arvoisa puhemies, tässä keskustelussa voidaan mennä ilman, että näin vastuuton väitteitten esittäminen arvovaltaisimmalta puhujapaikalta tässä tasavallassa ei johda minkäänlaiseen huomion osoittamiseen tai huomautuksen tai varoituksen antamiseen asianomaiselle valtiopäivämiehelle?

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päinvastoin kuin ed. Väyrynen väittää, kyseessä on ollut eduskunnan normaalin työskentelyn ja siihen liittyvien aikataulujen keinotekoisesta pitkittämisvaatimuksesta, jotta Ruotsin kansanäänestys ehdittäisiin pitää ja jotta se voisi vaikuttaa Suomen eduskunnan päätökseen. Kun puhemies, puhemiesneuvosto ja eduskunnan enemmistö eivät nähneet pitkittämiseen syytä, niin ruvettiin syyttämään kiirehtimisestä. Tästä, arvoisa puhemies, tämä George Orwell mainioine teoksineen tuli mieleen. Havaitsen, että ed. Väyrynen on perehtynyt erääseen teokseen. Hänellä on oikeus omiin tulkintoihinsa, niin kuin minullakin. En tosin aivan kehottanut perehtymään siihen. Arvelin jo perehdytyn täällä nähdyn menon vuoksi.

Mutta voin todeta, arvoisa puhemies, että tämä kyseinen Orwell on kirjoittanut muitakin teoksia. Mainitsen vain tässä muutamaa vuotta aikaisemmin ilmestyneen kirjan Eläinten vallankumous — och på svenska heter den Djurfarmen.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilen Ruotsissa herätti huomiota myös Ruotsin EU-vastustajien keskuudessa, että Suomen eduskunta ei mahdollisesti noudattaisikaan Suomen kansanäänestyksen tulosta. Ruotsissa kansalaiset ovat ehkä suomalaisia valistuneempia omista oikeuksistaan, ja Ruotsissa ei tällainen tulisi kuuloonkaan.

Jos ed. Väyrynen katsoo, että hän edustaa demokratiaa, niin hän voi kyllä todeta, että suurin piirtein koko Ruotsin kansa on hänen kanssaan varmasti eri mieltä. Itse kuulun niihin 150 kansanedustajaan, jotka tässä eduskunnassa ovat ennen kansanäänestystä sitoutuneet Suomen kansanäänestyksen tulokseen.

Vielä Orwellista. Jos ed. Väyryselle mustaa on valkoista ja valkoinen on mustaa Orwellin tyyliin, niin kyllä kai meistä muista voi sanoa, että me näemme maailman täällä vähän päinvastoin.

Ärade fru talman! Jag talar för säkerhets skull också på svenska. Det har igår väckt ett visst intresse i Sverige även bland EU-motståndarna att Finlands riksdag kanske inte kommer att fullfölja den finska folkomröstningens resultat. I Sverige, där medborgarna kanske är mera upplysta om sina rättigheter än i Finland, vore det helt omöjligt. Det här representerar ju ingen demokrati och kanske hela det svenska folket kan vara ense om detta.

Och till sist beträffande det som sades om Orwell, så tror jag att om svart är vitt och vitt är svart för riksdagsman Väyrynen enligt Orwell, så kan jag bara säga att de flesta av oss ser nog världen helt tvärtom.

Ed. N y b y (vastauspuheenvuoro): Värderade fru talman! Som finlandssvensk är jag naturligtvis glad att svenskan breder ut sig här i riksdagens plenisal. Jag uppskattar också mycket att riksdagsman Väyrynen höll ett långt avsnitt av sitt tal på svenska. Tyvärr innehöll den här delen alltför många konspirationsteorier för att verka riktigt trovärdig.

Jag är också mycket glad över att rdm. Väyrynen blivit intresserad av nordiskt samarbete. Något sådant intresse märktes inte under hans tid som utrikesminister. Den här tanken på en nordisk union är dödfödd redan av den anledningen att Sverige är helt ointresserat. Nordiskt samarbete blir allt viktigare, men rdm. Väyrynens agerande har varit en verklig björntjänst för det nordiska samarbetet.

Till sist, fru talman, dessa ständiga hänvisningar till Sverige. Sverige brukar ju inte precis begära goda råd av oss här i Finland.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siitä huolimatta, että toivoakseni en saa juristeja perääni, aion puhua totta.

Ensinnäkin kun ed. Väyrynen sanoi, että jäsenyyden kannattajat ovat saaneet puhekiellon en-

simmäisen käsittelyn aikana, (Ed. Väyrynen: Miksikäs kukaan ei puhunut?) niin en ainakaan minä ole sellaista puhekieltoa saanut ja vajaan 15 minuutin puheenvuoron olen aikanaan käyttänyt ja muutaman vastauspuheenvuoronkin.

Kun ed. Väyrynen väittää, että hallitus ja EU:n kannattajat ovat vaikuttamassa Ruotsin kansanäänestyksen päätökseen, niin kyllä kai se toimii juuri päinvastoinkin. Näin ollen tässä asiassa täytyy myös pystyä katsomaan peiliinkin. Ainakin lehtitietojen mukaan ed. Väyrynen on kertonut, että jos Ruotsi äänestäisi "ei", niin Suomessa mahdollisesti järjestettäisiin uusi kansanäänestys. Mielestäni se on suoraan sanoen melkoinen väittämä.

Arvoisa puhemies! Olen hyvin surullinen, koska ed. Väyrynen puhui mm. meitä keskustan kansanedustajia aikoinaan silloisen EY-hakemuksen kannalle. Siihen on toki tullut muutamia muutoksia, sillä eivät tavoitteet ole ihan täysin toteutuneet, mutta että suurin piirtein kaikki valkoinen on muuttunut mustaksi panee kyllä miettimään, mistä on kysymys. On pakko todeta, että sekin on kyllä tietynlaista orwellilaista politiikkaa.

Arvoisa puhemies! Pyydän myös samalla, että puheeni ruotsinnos liitetään pöytäkirjaan. (Naurua)

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taidamme olla Ruotsin eduskunnassa eikä Suomen eduskunnassa. Minusta tuntuu, että ed. Väyrysen tarkoitus onkin, että ruotsalaiset päättävät meidän asioistamme eivätkä suomalaiset, Suomen kansa sen enempää kuin Suomen eduskuntakaan.

Kun kuunteli ed. Väyrysen puheenvuoroa, muistuipa yhtäkkiä mieleen, mitä tänään luin Ilta-Sanomista ed. Satu Hassin kirjoituksen, ja ajattelin, että hän sittenkin on oikeassa.

Kun ed. Väyrynen vasta nyt ilmoittaa lukeneensa Orwellia, niin kyllä hän ainakin Machiavellinsa on lukenut. Hänhän oli viemässä Suomea orwellilaiseen yhteiskuntaan 70-luvulla salailevalla ja nuoleskelevalla ulkopolitiikalla.

Kun ed. Väyrynen nyt — tämänkin asian olen sanonut aikaisemmin monta kertaa, mutta sanon sen vielä — pitää niin kamalaa meteliä ja huolta siitä, että kansanedustajilla pitää olla puheoikeus, ja käyttää sitä härskisti hyväkseen, niin minä muistan kolme viikkoa sitten, kun täällä oli välikysymyskeskustelu talouspolitiikasta, kuinka ed. Väyrynen minun takanani puhui ja arvosteli puhemiestä siitä, kun puhemies antaa vastauspuheenvuoroja kansanedustajille eli antaa kansanedustajille oikeuden puhua. (Ed. Väyrynen: Liika on liikaa!) — Älkää viitsikö valehdella! Minä tiedän, mitä te puhuitte, ja sille on todistajia. Ihan turha yrittää vääntää mustaa valkoiseksi. Tässä tapauksessa se ei onnistu. (Ed. Väyrynen: Liika on liikaa siinäkin suhteessa!)

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin aivan lyhyesti arvioida ed. Väyrysen tulevia työsuunnitelmia, joita hän auliisti meille täällä sekä lehdistölle esittelee.

Kun ed. Väyrynen on nyt selostanut tälle täysistunnolle George Orwellin utopioita, hän ehkä kertoo meille seuraavan kerran ministeri Göbbelsin käytännöistä.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): "Kallis" puhemies! Sanon näin, koska eräät lehdet ovat ilmoittaneet, että tuli hyvin kalliiksi viime viikko eduskunnalle. Mutta puheenvuoroni ei liity siihen.

Olen ed. Väyrysen kanssa eri mieltä eräästä kohdasta hänen puheenvuorossaan. Tässä talossahan ei edustajien enemmistö halunnut viikon mittaista keskustelua, vaan puhemies Uosukainen halusi sen. (Hälinää — Puhemies koputtaa) Hänhän teki yksin päätökset, koska puhemiehellä on yksinoikeus tehdä ratkaisut eikä puhemiesneuvostolla. Viime viikolla ei yhtenäkään päivänä äänestetty, jatketaanko vai eikö jatketa. Sitähän ei äänestämällä mitattu, vaan puhemies itse päätti asian. Tällä tavoin myös julkisuudessa kerrottiin, että puhemies Uosukainen päätti yksin tämän asian.

Tätä ei tarvitse kääntää ruotsiksi.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että täällä kokeillaan hovikelpoisuuttamme puhumalla ruotsia siltä varalta, että Suomi ja Ruotsi taas pian olisivat yhtä maata.

Arvoisa puhemies! Kuunnellessani ed. Väyrysen puheenvuoroa pidin kyllä tavattoman liioiteltuna sitä, että hän väitti, että Ei-EU-siiveltä olisi tukittu suu. Tämä väite esitetään sen jälkeen, kun he saivat puhua 100 tuntia ja heillä oli 100 tuntia puheoikeutta 1,5 miljoonan markan lisähintaan. Olisitte saaneet aikaa enemmänkin, mutta päätittepähän puheet lopettaa. Tämä väite vielä sen jälkeen, minkä julkisuuden ed. Väyrynen sai. On minusta hyvin irvokasta tosiaan väittää, että nyt poloista ei-puoluetta olisi huonosti kohdeltu täällä tai talon ulkopuolellakaan.

Kuka sitten auttaa Ruotsia, ei- vai juu-puolue? Minusta tässä on mielenkiintoista, että ed. Väyrynen kääntää orwellilaiseen tapaan asiat näin päin. Kun hän on aikaisemmin korostanut Suomen itsenäisyyttä, nyt hän haluaa alistaa Suomen ratkaisun Ruotsin alle. Täällä hyväksytty aikataulu oli nimenomaan ed. Väyrysen suunnitelma, ja nyt kun se on toteutunut ja on lopputulos, hän ihmettelee sitä. Ei ole mitään mahdollisuutta, että hän vierittäisi jälkikäteen syytä lopputuloksesta itsensä ulkopuolelle.

Kansanäänestyksen kunnioittamisesta haluan sanoa, että mikäli ed. Väyrysen toivomus siitä toteutuu, että kansanedustajat kääntäisivät kelkkansa Ruotsin mahdollisen ei-EU-tuloksen jälkeen, äsken pidetty kansanäänestys varmaan olisi viimeinen.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyryselle toteaisin siitä, kun hän perää, että Ruotsi saisi itsenäisesti ratkaista. Nyt tilanne on mennyt siihen, että Ruotsissa järjestetään kansanäänestys, ennen kuin Suomen eduskunta on lopullisen ratkaisun tehnyt. Nyt olemme siinä tilanteessa, että sekä Ruotsi että Suomi ovat saaneet itsenäisesti ratkaista kansanäänestyksellä kansan tahdon mukaisesti, liitytäänkö EU:hun vai ei. Ihmettelen, että ed. Väyrynen edelleenkin haikailee, mitä Ruotsi tekee. Kuitenkin hän on itse ilmoittanut äänestävänsä joka tapauksessa "ei". En näe mitään logiikkaa ed. Väyrysen puheissa. Itselleni on Suomen kansanäänestyksen tulos riittävä. Suurin osa tässä salissa on ilmoittanut kunnioittavansa Suomen kansanäänestystä eikä sitä äänestystä, minkä Ruotsi tekee.

Mitä tulee puheoikeuden rajoittamiseen, siinä olen ministeri Kanervan kanssa samoilla linjoilla. En usko, että kaikesta huolimatta tämänkään pitkän keskustelun jälkeen eduskunnassa tullaan rajoittamaan puheoikeuksia, ja hyvä niin.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jo ehdin kuvitella, että eduskunta pääsee käymään normaalilla asiapitoisella tavalla keskustelua. Se alkoi tuntua jo kotoisalta ja innostavaltakin.

Mutta, arvoisa puhemies, kun ed. Väyrynen nousi puhujakorokkeelle ja ilmoitti käyttävänsä tässä istunnossa useita puheenvuoroja hänen ensimmäinen puheenvuoronsa mukaan lukien, alkoi jälleen näyttää ja tuntua siltä, että haave normaalista, asiallisesta ja innostavasta eduskuntakeskustelusta on jäämässä haaveeksi.

Ed. S e i v ä s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrynen hyvin mielenkiintoisella tavalla käsitteli signaaleja ja dominoteorioita. En nyt puutu siihen sen enempää, mutta yhdessä asiassa en ole aivan hänen logiikkansa kanssa samoilla linjoilla. Hän totesi jotenkin näin, että jos Ruotsi sanoo "ei", niin ei Suomestakaan tule Euroopan unionin jäsentä. Tällainen mahdollisuus on tietenkin olemassa, mutta ratkaisu on sitten EU:sta tai jostakin yksittäisestä EU:n jäsenmaasta johtuva, jos siellä sitten joku taho sanoo, ettei Suomesta tule EU:n jäsentä, jos ei muistakaan Pohjoismaista tule. En näe sitä mahdollisuutta realistisena, että tämä eduskunta äänestäisi EU-jäsenyyttä vastaan yhdellä kolmasosalla. Sitä mahdollisuutta en pidä realistisena. Sen sijaan pidän realistisena sitä, että joku yksittäinen EU-maa saattaa hylätä sopimuksen siinä tapauksessa, jos Ruotsi, Norja ja Suomi eivät kaikki tule jäseneksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väyrysen puhuessa tuli mieleen absurdi puolustuspuheenvuoro lakituvassa, jossa mies ollessaan syytettynä vanhempiensa surmaamisesta oli lain edessä ja puolustusasianajaja totesi, että näytöt ovat selvät, emme kiistä syyllisyyttä, mutta pyydämme ottamaan huomioon, että syytetty on orpo. (Naurua) Samanlainen käsittämätön syiden ja seurausten mylläkkä oli ed. Väyrysen puheenvuorossa, jota puheenvuoroa sinänsä monet odottivat mielenkiinnolla ehkä ajatellen, olisiko siinä sittenkin vivahdus mennyttä valtiomiestä. Näin ei kuitenkaan ollut.

Minä, herra puhemies, tunnen suurta myötätuntoa, ensin tietysti Suomen kansaa kohtaan, mutta nykyään jo vähitellen keskustan eduskuntaryhmää kohtaan. Sen enemmistö on erittäin vaikeissa olosuhteissa, ottaen huomioon myös keskustan kannatuspohjan, ollut mukana hallitustoiminnassa viemässä Suomea Euroopan unionin jäseneksi. Jos tällaisen ryhmän joukosta varsin keskeinen edustaja aloittaa ns. viidennen kolonnan toiminnan, niin kyllä silloin on lähdettävä siitä, että kaikkien niiden ryhmien, jotka näkevät, että Suomen tulevaisuus on kiinteässä vuorovaikutuksessa Euroopan unionin kanssa, on annettava tukensa tämän ryhmän enemmis-

tölle. Täten haluankin pyytää anteeksi kaiken ilkeän, mitä tänään olen sanonut! (Naurua)

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrynen puheenvuorossaan kertoi, että hänellä on tunne, että hän elää orwellilaisessa yhteiskunnassa. Minä en lähde ottamaan kantaa siihen, onko hänen tunteensa tosi vai epätosi tai onko hänen tunteillaan jotain reaalista pohjaa. Haluaisin vain lähinnä pöytäkirjaan hyvin lyhyesti todeta sen seikan, mitä itse olen tämän työn aikana havainnut.

Ed. Väyrynenhän totesi ja on jo monta kertaa aikaisemminkin todennut, että valiokuntatyössä on tapahtunut laittomuuksia. Olen ymmärtänyt, että hän tarkoittaa lähinnä ulkoasiainvaliokuntaa ja EU-mietinnön laatimista siellä. Koska olen ulkoasiainvaliokunnan jäsen, haluan todeta, että minä en ole havainnut tällaisia laittomuuksia. Tulkoon se nyt pöytäkirjaan kirjattua.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väyrynen on todellakin tullut tässä maassa jo kauan sitten kuuluisaksi siitä, että hän pystyy väittämään mustaa valkoiseksi ja valkoista mustaksi. Se tuli nytkin todistettua. Tähän asiaan monet vastauspuheenvuoron käyttäjätkin ovat kiinnittäneet huomiota.

Ed. Väyrynen todella lukee Orwellia niin kuin sanotaan piru raamattua, mutta ed. Väyrynenhän on tullut aiemminkin jo tunnetuksi pikalukijana. Muistelen, että hän muutama aika sitten totesi lukeneensa Dostojevskin tuotannon muutamassa päivässä tai jotain vastaavaa.

Herra puhemies! Suomella oli kerrankin esikoisoikeuteen verrattava mahdollisuus koko Pohjolassa ensimmäisenä päättää liittymisestään Euroopan unioniin kuultuaan Suomen kansan mielipidettä. Tämän esikoisoikeuden ed. Väyrynen myi hernesopasta. (Ed. Hämäläinen: Ei, vaan televisioajasta!) Meillä ei enää ole sitä mahdollisuutta, että me olisimme ensimmäisenä päässeet päättämään tästä tärkeästä asiasta. Ed. Väyrysen hernesoppa tässä asiassa oli se, että hän itse syyllistyi siihen, mistä hän muita syyttää, pyrkimällä vaikuttamaan Ruotsin päätökseen.

Minä näkisin, että hernesoppaa myös on tietty katkeroituneen ihmisen mielen hyvittäminen. Tämän osoittaa mm. se, että hän puhujakorokkeelta syyttelee puhemiestä tietäen erittäin hyvin, että puhemies ei pysty puolustautumaan. (Ed. Väyrynen: Kyllä hän pystyy salin ulkopuolella!) Sen verran ed. Väyrysen tulisi tietää tämän talon työtavoista, että hän tietäisi, että puhemiesneuvosto on se, joka eduskunnan työjärjestyksestä päättää.

Minä olen ollut edustajien rajoittamattoman puheoikeuden kannalla, mutta näyttää siltä, että meidän on ryhdyttävä myös toisenlaisiin toimenpiteisiin.

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Väyrysen puheenvuorossa kansanvallan halveksuntaa on, jos eduskunta ei kunnioita kansan enemmistön tahtoa neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä. Mielestäni se on tullut jo erittäin monta kertaa selkeästi esille ensimmäisessä käsittelyssä sekä myös tänään. Uskon, että se varmaan tältä osin riittää.

Mitä tulee itsensä ilmaisemiseen, niin ihmettelen ed. Väyrystä, jos ensimmäisessä käsittelyssä yli sata tuntia on ollut aikaa ilmaista itseään ja lähes viiden vuorokauden ajan, ettäkö sitä olisi jotenkin rajoitettu.

Toinen tärkeä asia on se, että ed. Väyrynen kritisoi menettelyä, jonka vetäjänä hän toimi itse, mutta taitavasti kääntää asian ikään kuin muita vastaan.

Herr talman! Jag tror, att vi går till Europa och jag hoppas att alla riksdagsmän värderar folkets vilja.

Työministeri Kanerva: Puhemies! Palaan vielä tähän eduskunnan puherajoitusajatukseen sen vuoksi, että tässä esitettiin väärä väitös siitä, että puhemies tai puhemiesneuvosto olisi käynnistänyt toimet puheoikeuden rajoittamiseksi. (Ed. Väyrynen: Selvityksen!) Olen saanut tietooni sitä pyydettyäni, että täällä on käynnistetty virkamiesselvitys siitä, miten asia on hoidettu muissa meihin rinnasteisissa maissa. Tällainen selvitys on varmasti paikallaan.

Henkilökohtaisesti palaan siihen, että toivon, ettei tällaisiin rajoittamisiin tarvitsisi missään tapauksessa mennä. Kyse on erittäin perustava laatua olevasta demokraattisesta oikeudesta, ja vaikka sitä voidaan väärinkäyttää, siitä huolimatta pidän erittäin tärkeänä, että Suomella on tällainen perustavaa laatua oleva oikeus, eikä siihen pidä minkään hetkellisen paineen alaisuudessa suostua, että ryhdytään demokraattisia ilmaisuoikeuksia parlamentissa rajoittamaan. Sen vuoksi toivon, että vaikka tuo selvitys meille tulee ja se antaa varmasti pohtimisen aihetta, niin Suomen eduskunta ei tähän taivu.

Sen sijaan pidän edelleen tärkeänä myös sen pöytätavan selvittämistä, mitä puhujakorok-

keelta täällä voidaan puhemiehen toimia koskien syytöksinä esittää perustuslain vastaisista toiminnoista. Minusta se on järjetöntä, että eduskunnan puhujakorokkeelta voi esittää näin raju- ja väitteitä, jotka koskevat puhemiehen toimintaa ja sen väittämistä perustuslain vastaisiksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun katsoo puhujalistaa, niin siinä on suurin piirtein yhtä paljon nimiä tällä hetkellä kuin ensimmäisen käsittelynkin aikana keskimäärin. Siinä on kuitenkin yksi hyvin merkittävä ero. Mikäli nyt tunnistan näistä nimistä mielipiteitä, niin tässä on jopa enemmistö EU:hun myönteisesti suhtautuvia. Toisin sanoen se on saavutettu, että on syntynyt todellista keskustelua. Minusta se on erinomaisen hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Tämän vuoksi kiinnitän ed. Väyrysen äskeisen puheenvuoron siihen osaan huomiota, jossa hän vihjaisi siihen suuntaan, että nyt tarvittaisiin joitakin lisäselvityksiä asioista, joissa erikoisvaliokunnat ja ulkoasiainvaliokunta ovat olleet eri mielisiä.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tällaisia ei tarvita. Ongelmat tiedetään ja erot tiedetään. Tämä ja kolmannen käsittelyn debatti on tarkoitettu sitä varten, että me selvitämme toisillemme suhtautumisemme näihin mielipide-eroihin, ja se tulee olemaan hyvin mielenkiintoinen. Ei missään nimessä mitään erikoisoperaatioita enää tässä suhteessa.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ministeri Kanervalle totean, että valtiopäiväjärjestyksen mukainen kansanedustajan puheoikeus koskee nimenomaan kaiken sen laillisuuden käsittelemistä, mitä valtiopäivillä tapahtuu. Tietysti, jos jotkut ovat toista mieltä, heillä on oikeus lausua oma mielensä.

Mitä tulee Ruotsin mahdollisen ei-tuloksen seurauksiin Suomessa, arvioni on, että Suomessa ei tulla tekemään siinä tilanteessa päätöstä, että Suomi liittyy. Kansanäänestys menettää oleellisella tavalla merkitystään, jos käy niin, että Ruotsi ei liity, sillä kansalle presidentistä alkaen ennen kansanäänestystä väitettiin, että Ruotsi liittyy. (Ed. Paasio: Väärä väite! — Ed. Louvo: Ei väitetty! — Ed. Kuuskoski: Väittikö puhuja sellaista?) Tämä oleellinen olosuhde muuttuisi.

Toiseksi, jos kävisi niin, että Suomessa syntyisi kuitenkin tällainen päätös, olen vakuuttunut, että Euroopan unioni tai jokin Euroopan unionin jäsenmaista tämän hankkeen kaataisi, ja se olisi meille suuri häpeä ja nöyryytys.

Edelleen ed. Kuuskoskelle totean, että hän on jäävillinen todistaja koskien ulkoasiainvaliokunnan tapahtumia, koska hän oli sen enemmistön mukana, joka äänestämällä kaksi kertaa rikkoi valiokuntatyön yleisohjeen. (Naurua) — Herra puhemies! Saanko puhua rauhassa?

Toinen varapuhemies (koputtaa): Ei saa häiritä puhujaa!

Puhuja: Vielä kaksi lyhyttä huomautusta.

Ed. Pulliaiselle: Jos me saamme tämän keskustelun aikana kaiken selvyyden asioihin, sitten ei tarvita varmaankaan erityisvaliokuntien lausuntoja, mutta se nähdään tämän keskustelun lopuksi.

Vielä aivan lopuksi, rakkaat kansanedustajatoverit, minä tiedän, että monella teistä on paha mieli, ja tiedän, että se tuottaa teille mielihyvää, kun te saatte lausua ilkeyksiä minusta. Olkaa hyvät vaan, minä mielelläni suon teille sen ilon.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies, talman! Ajan voittamiseksi käytän tällä kertaa poikkeuksellisesti vain toista kotimaista kieltä.

Herra puhemies! Minä olin pienenä poikana, sen lisäksi, että olin hyvin kaunis lapsi, kova kyselemään. Ainakin olin kova kyselemään, siitä olen aivan varma. (Ed. Louekoski: Ammattikin viittaa siihen!) Näin vanhempana ei tahdo tulla kyseltyä, vaikka ei tiedä. Sitä tietyllä tavalla häpeää tietämättömyyttään tai ajattelee, että tulisi nolatuksi. Mutta minua on alkanut yksi asia yhä enemmän kiusata ja vaivata Euroopan unionin sopimuskeskustelun aikana. Asiaan, joka saattaa tulla myöhemmin vielä uudelleen esille, kiinnittäisin huomiota ja kysyisin, jos täällä nyt on perustuslakivaliokunnan jäseniä, tai totta kai täällähän kaikki ovat tietyllä tavalla yhtä viisaita kuin perustuslakivaliokunnan jäsenet ja tietävät Suomen perustuslaista ja niiden vaatimuksista. (Ed. Luttinen: Kysykää vain meiltä!)

Meillähän on kaksi mahdollisuutta hyväksyä tämä sopimus, jos niin teemme. Toinen mahdollisuus on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukainen vaikeutetussa järjestyksessä tapahtuva joko näillä valtiopäivillä viiden kuudesosan enemmistöllä tai sitten sillä tavalla, että toinen käsittely tapahtuu seuraavilla valtiopäivillä, jotka ovat vaalien jälkeen. Toinen mahdollisuus tietysti on sitten tämä 69 § eli kahden kolmasosan enemmistöllä eduskunnassa. Perustuslakivaliokuntahan on asettunut, kuten tiedämme, sille kannalle, että päätös voidaan tällä tavalla tehdä kahden kol-

masosan enemmistöllä. Asiantuntijat ovat olleet eri mieltä asioista, ristiriitaisia. Nekin, jotka ovat olleet sitä mieltä, että näin voidaan tehdä, kahden kolmasosan enemmistöllä, ovat antaneet selvästi ymmärtää, että se on siinä ja siinä. Ei tehdä laittomuutta, jos tällä tavalla sopimus hyväksytään, mutta varmasti kukaan asiantuntija ei ole ollut selkeästi sitä mieltä, että asia on selvä. Eräät asiantuntijat ovat olleet sitä mieltä, että se ei täytä perustuslain säätämistarkoitusta.

On nyt sitten kuinka hyvänsä, kun perustuslakivaliokunta on tällä tavalla sanonut, niin jos nyt hyväksymme tämän asian ja lähdemme siitä, että se on kaksi kolmasosaa, jää siitä huolimatta erittäin suuria ongelmia, joista olen aikaisemminkin puhunut. Kysymys on perustuslain sisällöstä. Tarkoitus on se, että kahden kolmasosan enemmistöllä tämä hyväksytään, mutta perustuslakeihin ei tehdä mitään muutoksia. Jos perustuslakeihin tehtäisiin muutoksia, jotka ovat tämän yhteiskunnan oikeudellinen selkäranka, se vaatisi ehdottomasti ja aina viiden kuudesosan enemmistön tai sitten kaksien valtiopäivien käsittelyn.

Jos hallitusmuodosta katsotaan ensinnäkin 1 §:ää, jossa sanotaan, että Suomi on täysivaltainen tasavalta, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja muissa perustuslaeissa, niin on todettava, että täysivaltainen tasavalta on sellainen, joka tietyllä alueella tietyn kansan toimesta harjoittaa ehdotonta ja loukkaamatonta päätösvaltaa, päättää siis kaikista omista asioistaan ilman ulkopuolisten vaikutusta. Kun tiedämme varsin hyvin, että Euroopan unionin jäsenenä päätöksentekovalta 23:ssa eri yhteiskuntatoiminnan muodossa siirtyy joko kokonaan tai osittain Euroopan unionille, ei voida puhua enää silloin suvereenista tasavallasta eikä, niin kuin täällä sanotaan, täysivaltaisesta tasavallasta. Tällaisia asioita ihan muutamia mainitakseni ovat tietysti kauppapolitiikka, maatalouspolitiikka ja monet monet muut, joissa siirtyy kokonaisuudessaan käytännön päätösvalta Euroopan unionille. Sitten on eräitä, joissa se siirtyy vain osittain, mutta näihin ei kannata pidemmälti tässä tapauksessa mennä.

Siis hallitusmuodon 1 § ei missään tapauksessa tule enää täyttämään sille asetettuja vaatimuksia, vaan se pitäisi muuttaa eli: "Suomi on täysivaltainen tasavalta, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja muissa perustuslaeissa, niillä rajoituksilla, joita jäsenyys Euroopan unionissa sille asettaa." Tästähän pitäisi välttämättä tulla huomautus, koska näin on. Jos perustuslakia ei muuteta, me teemme sille silloin raakaa väkivaltaa. Siihen tulee, niin kuin sanotaan, nyrkin mentävä aukko, joka on ruman näköinen.

Hallitusmuodon 2 §:n 2 momentissa sanotaan: "Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa." Sekin on ehdoton yksinoikeus. Siihen ei ole mitään poikkeuksia. Kun me menemme Euroopan unionin jäseneksi, osa lainsäädännöstä tapahtuu velvoittavasti Brysselissä. Tämä eduskuntasali, niin kuin olen todennut aikaisemmin, on tietynasteinen kirjaamo, joka kirjaa suomalaiseen lainsäädäntöön Euroopan unionista annetut lainsäädäntömääräykset.

Tällaisia velvoittavia lainsäädäntömääräyksiä ovat asetukset ja direktiivit. Minulla on tässä Euroopan unionin perusteos, enkä lähde sitä enemmälti lukemaan. Luen täältä asetuksen ja direktiivin osalta — te olette nämä itse lukeneet, mutta tietenkin eduskunnassa paljon puhutaan sellaista, jonka jokainen kansanedustaja on lukenut, mutta kansanedustaja puhujakorokkeelta haluaa sitä korostaa ja niin teen minäkin tällä kertaa.

Asetus — tässä on myös ulkomaankielinen nimi, mutta kun sanoin pysyväni pelkästään toisessa kotimaisessa kielessä, en lähde sen kanssa taiteilemaan: "Asetus sitoo jäsenmaita kaikkein voimakkaimmin. Se astuu voimaan sellaisenaan kaikissa jäsenmaissa. Asetuksella luodaan yhteinen, siis sama käytäntö kaikissa jäsenmaissa. Asetuksia käytetään lähinnä aloilla, jotka on suoraan mainittu perussopimuksissa. Näitä ovat esimerkiksi työvoiman liikkuvuus, kauppa, maatalous ja ydinenergia."

Direktiivien osalta luen ensimmäisen kappaleen: "Direktiivit ovat yleisempiä kuin asetukset, ja myös ne sitovat jäsenmaita. Ne eivät kuitenkaan astu jäsenmaissa voimaan sellaisinaan, vaan antavat ohjeen siitä, millaisen kansallisen säädöksen tulee olla. Direktiivit ovat siis lainsäädäntöohjeita."

Euroopan unioni määrää meidän lainsäädännöstämme osaksi. Eräillä taloudellisen toiminnan alueilla tulee 80 prosenttia Euroopan unionista lainsäädäntöohjeita. Sitten on joitakin sellaisia alueita, joita Euroopan unionin lainsäädäntövalta ei koske lainkaan.

Kun nyt tässä hallitusmuodon 2 §:n 2 momentissa sanotaan siis, että "lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa", se ei Euroopan unionin sopimuksen hyväksymisen jälkeen voi enää pitää paikkaansa,

vaan se on ristiriidassa tosiasiallisten olosuhteiden kanssa. Näin ollen, vaikka en lähde tekemään mitään ehdotuksia perustuslain sanamuodosta, pitäisi olla näin: "Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin ja Euroopan unionin säädöselinten kanssa." Siis maininta perustuslaissa tosiasiallisesta tilasta olisi välttämätöntä.

2 §:n 4 momentissa sanotaan: "Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus." Siinä ei ole mitään poikkeuksia, vaan suomalaiset tuomioistuimet ovat riippumattomia ulkoisista tekijöistä, ainakin ulkomailta annettavista vaikutteista.

Kun me menemme Euroopan unionin jäseneksi, niin tulee kaksi tapaa vaikuttaa suomalaisten riippumattomien tuomioistuinten toimintaan. Ensinnäkin, niin kuin tiedämme, Euroopan tuomioistuimen antama ennakkopäätös, jossakin asiassa ottama kanta, velvoittaa suomalaista tuomioistuinta sen käsitellessä tämän tyyppistä asiaa, ja suomalaiset tuomioistuimet ovat vielä velvollisia viran puolesta ottamaan selvää, onko Euroopan unionin tuomioistuimessa muodostettu jokin tällainen ennakkotapaus, jolloin sen on oltava pohjana. Tuomioistuimet joutuvat myös kysymään tulkintaohjeita Euroopan tuomioistuimista, tulkintaohjeita siitä, miten säädöstä oli tulkittava.

Näin ollen, herra puhemies, on itsestäänselvä asia, että tuomioistuinvalta ei ole enää riippumaton vaan se joutuu ottamaan ohjeita ulkomailta eli Euroopan unionista. Näin ollen myös tähän tuomiovaltaa koskevaan säädökseen, 2 §:n 4 momenttiin, pitäisi tulla merkintä siitä, että tuomioistuinvalta ei ole enää riippumatonta vaan siinä on olemassa tällainen ulkopuolinen tekijä, Euroopan unionin tuomioistuinmenettelystä johdettava.

Näin siis on asia. Jos me emme perustuslakia muuta, niin on tilanne, jolloin perustuslaki, suomalaisen oikeudellisen elämän selkäranta, ei vastaa tosiasiallista tilannetta, ja tällainen tilanne on suorastaan kauhistuttava. Minä en tiedä, mihin se myöhemmässä vaiheessa johtaa. Jos yhdessä vaiheessa perustuslaille tehdään tällaista väkivaltaa, seuraavan kerran sitä tehdään jälleen. Eräänä päivänä tällä perustuslailla ei ole enää mitään merkitystä.

Siis nämä kaksi pykälää, 1 § ja 2 §, niiden eräät momentit pitäisi ehdottomasti muuttaa, mutta perustuslakivaliokunta ei ole katsonut sitä tarpeelliseksi. Näiden muuttaminen taas vaatii eduskunnassa viiden kuudesosan enemmistön tai kahdet valtiopäivät. Minulla on vahva epäilys siitä, että tällaista kantaa ei ole haluttu ottaa, koska vahvasti epäillään, että tästä salista ei ole löydettävissä viiden kuudesosan enemmistöä, jolla perustuslait muutettaisiin. Jos perustuslakien muuttaminen katsotaan velvoittavaksi ehdoksi Euroopan unionin sopimuksen hyväksymisen rinnalla, niin silloin ei myöskään Euroopan unionin kanssa solmittavaa sopimusta voitaisi hyväksyä myöskään kahden kolmasosan enemmistöllä, ei yleensä millään enemmistöllä, koska se vaatisi perustuslakien muuttamista.

Tässä on perussäännökset, joissa tehdään poikkeukset olosuhteiden muuttuessa perustuslakiin. Sen lisäksi tulisi hallitusmuodon 2 §:ään tehdä uusi 5 momentti sekä 92 §:ään 3 momentti, jossa, kun nämä ovat peruspykäliä, jotka äsken sanoin, selitettäisiin, mikä on kansallisten normien ja EU-normien välinen suhde lainsäädännössä ja tuomiovallassa. Eli niissä ehdottomasti sanottaisiin, milloin kansallinen normi on ristiriidassa Euroopan unionin lainsäädäntönormin kanssa, niin kansallinen normi väistyy, koska näin tapahtuu. Siitä pitäisi olla kaksi lisäpykälää. Tämän on mainio oikeustieteen lisensiaatti Tähti, jota ei hyväksytty perustuslakivaliokunnassa lainkaan kuultavaksi, lausunut, ja se on täysin normaalijärjen mukaista.

Siis vielä kerran, herra puhemies — 12 minuuttia 40 sekuntia kulunut, ehdin aivan hyvin ilman jarrutusleimaa otsassa takaisin istumapaikalleni: Jos katsotaan niin, että me hyväksymme tämän valtiosopimuksena kahden kolmasosan enemmistöllä, hyvä on. Mutta täällä ei ole riittävästi kiinnitetty huomiota siihen, että perustuslait vaativat tiettyjä muutoksia tässä asiassa, jotta ne vastaisivat tosiasiallista olotilaa Euroopan unionin ja Suomen oikeudenkäyttöjärjestelmässä, ja näitä ei muuteta kahdella kolmasosalla, vaan pitää olla viiden kuudesosan enemmistö tai sitten käsittely kaksilla valtiopäivillä. Tässähän on aika hyvä tilanne sikäli, jos näin meneteltäisiin, vaalit ovat edessä ja seuraavien valtiopäivien alussa toinen käsittely voitaisiin heti suorittaa, jos niikseen on. Kaikkein pahinta on se, että meidän perustuslaillemme tehdään tällaista väkivaltaa ja aivan selvästi vain poliittisen tarkoituksenmukaisuuden nimissä, koska tarkoitus laillistaa tässä keinot, mennään sieltä, missä aita on matalin. Mutta jos tällä systeemillä mennään, että perustuslakeja ei kunnioiteta, se ei tässä yhteiskunnassa hyvää tiedä pidemmän päälle.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Suomi on aina ollut maantieteellisesti osa Eurooppaa. Myös henkisesti, sivistyksellisesti olemme kuuluneet jo vuosisatoja Eurooppaan.

Eduskunnassa on haluttu käsittää käyty kansanäänestys Euroopan unioniin liittymisestä monella eri tavalla. Mielestäni kansanäänestyksen tulosta on kunnioitettava. Se on demokratiaa, jonka me olemme hyväksyneet omiksi pelisäännöiksemme. Tämä on minun käsitykseni, mutta kunnioitan myös toisenlaisia käsityksiä. Tulen itse äänestämään sen mukaisesti, niin kuin kansanäänestyksen tulos velvoittaa äänestämään.

Kun ed. Väyrynen totesi puheenvuorossaan, että erikoisvaliokunnat eivät ole antaneet riittävästi lausuntoja ulkoasiainvaliokunnalle, niin totean, että me olemme antaneet lausuntomme ulkoasiainvaliokunnalle ajoissa, mm. sivistysvaliokunta, jossa olen, ja samoin myös lakivaliokunta ja monet muut erikoisvaliokunnat. On sitten eri asia, ovatko valiokuntien lausuntoja edustajat lukeneet riittävän tarkasti. Se on heidän asiansa.

Totean vielä sen, että suomen kieli on hyväksytty viralliseksi kieleksi Euroopan unionissa. Tulkoon se sanotuksi, että jää pöytäkirjoihin, että meidän ei tarvitse Suomen eduskunnassa käyttää muita kieliä, ja myös suomen kielellä puhuvat saavat tiedot Euroopan unionista.

Käsittelen omassa puheenvuorossani sivistysvaliokunnan lausuntoon liittyviä eräitä asioita.

Suomen mahdollisuudet säilyttää kansallinen kulttuurinsa Euroopassa eivät näytä huonolta. Kansallinen puolustautuminen edellyttää kansainvälistymistä ja suurta valppautta sekä rohkeutta ja tulevaisuuden ymmärtämistä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni merkittävin etu Euroopan unionin jäsenyydessä on, että me saamme koulutukseen ja kulttuuriin liittyviin hankkeisiin tukea unionin rakenne- ja sosiaalirahastoista, joita me emme ole saaneet Eta-sopimuksen puitteissa. Näiden etujen saaminen edellyttää kuitenkin, että meidän on täysimääräisesti hyödynnettävä rahoitukset koulutuksen, kulttuurin ja tutkimuksen osalta. On suunnattava maassamme panostusta niin, että meillä on riittävät taloudelliset voimavarat kehittää ja edistää kansallista koulutustamme pystyäksemme olemaan eurooppalaisten kanssa yhtä kilpailukykyisiä kuin tähänkin saakka.

Yleissivistävän koulutuksen osalta on todettava, että jäsenvaltioilla on vastuu kansallisesta koulutusjärjestelmästä ja nimenomaan opetuksen sisällöstä. Sopimus korostaa jäsenvaltioiden koulutuspoliittista riippumattomuutta, mikä merkitsee sitä, että EU-jäsenyys ei tuo Suomen koulutuspolitiikkaan mitään merkittäviä muutoksia. Siten kansalliset erityispiirteet voidaan säilyttää myös Suomessa. Suomalaisilla on mahdollisuus hakeutua muiden jäsenvaltioiden koulutusyksikköihin, opiskella ja suorittaa tutkintoja muissa jäsenvaltioissa.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta kiinnitti huomiota myös lukukausimaksuihin. Nehän koskevat käytännössä vain niitä opiskelijoita, jotka vaihto-ohjelmien ulkopuolella suorittavat tutkintoa tai tutkinnon osaa ulkomaisessa yliopistossa. Nämä lukukausimaksut eivät siis ole koskeneet kovin suurta opiskelijamäärää.

Ammatillinen koulutus on myös yhdenmukaistettava. Euroopan unioni ei voi puuttua kansalliseen ammattikoulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Myöskään ammatillisen koulutuksen osalta ei EU-kansalaisilta voida periä korkeampia lukukausimaksuja kuin oman kansalaisilta.

Tähän mennessä Euroopan unionin koulutushankkeista suurimmat ovat olleet joko yliopistojen välistä opiskelijavaihtoa tai yritysten ja yliopistojen välisiä teknologian alan henkilövaihtoja ja yhteistyöohjelmia. Tällä hetkellä Euroopan unionin elimissä kehitetään voimakkaasti ammatillista koulutusta. Me olemme saaneet Suomessa ammattitutkintojen vastaavuudesta lainsäädännön valmiiksi koulutuksen kehittämisen työohjelman mukaisesti.

Suomessa tieteen, taiteen, urheilun ja nuorisokasvatustyön julkinen rahoitus perustuu merkittävästi veikkaus- ja raha-arpapelien tuottoon. Siksi juuri erikoisvaliokunnan, sivistysvaliokunnan, mielestä suomalaisten ratkaisujen on kaikissa tilanteissa oltava sellaisia, että Suomessa harjoitettavien veikkauksen ja raha-arpajaisten ylijäämä edelleenkin jaetaan tieteen, taiteen, urheilun ja nuorisotyön tukemiseen. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen perustyö: ehkäisevä tiedotus, neuvonta, koulutus, kehittämistyö puolestaan ovat valtaosin perustuneet Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksen varaan. Siksi, kun me annoimme lausuntoa ulkoasiainvaliokunnalle, pidimme tärkeänä, että yhdistyksen asema turvataan sosiaali- ja terveyspoliittisin perustein.

Arvoisa puhemies! Tutkimus- ja kehitystyön osalta maakuntaliitot ovat tehneet jo omia ohjelmiaan ja eri yliopistot jättäneet hakemuksia omiin tutkimushankkeisiinsa. Puiteohjelmiin liittyvien hankkeiden toteuttajat valitaan pääsääntöisesti tarjouskilpailujen perusteella. Suurin osa hankkeista on yhteisrahoituksia. On toi-

vottava, että nämä hakemukset käsiteltäisiin tasa-arvoisesti niin, että maamme eri alueet voisivat hyödyntää tutkimus- ja kehitystyötä Euroopan unionin kautta.

Alueellinen kehitys ja sen edistäminen on mahdollista EU-rahastojen kautta. Korkeakouluilla on mahdollisuus saada rahoitusta koulutukseen ja tutkimukseen ja yleensäkin yhdessä alueen kuntien ja muiden oppilaitosten, yritysten ja muun elinkeinoelämän ja kulttuurielämän kanssa.

Haluan vielä todeta, että maakuntien hallinto on merkittävä osa tulevassa Euroopan unionissa. Suomessa maakunnilla on poliittisesti melko rajoitettu mahdollisuus päättää omista asioistaan, kun sitä verrataan tällä hetkellä moniin muihin Länsi-Euroopan vastaaviin yhteisöihin. Maakuntaliitot aluejärjestöineen näkevät välttämättömäksi, että maahamme saadaan aikaan eurooppalaisen demokratian periaatteet täyttävä maakuntahallinto. Se antaisi maakunnalle vastuuta omien asioittensa tulevasta kehityksestä.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella esitän, että Euroopan unionin jäsenyys hyväksyttäisiin koulutuksen ja sivistyksen kehittämiseksi sekä maakuntien aseman turvaamiseksi. On tärkeää, että olemme menossa kohti tulevaisuutta, jossa emme jää mihinkään loukkoon, vaan taistelemme omista kansallisista eduistamme myös Euroopan unionissa.

Ed. R ö n n h o l m : Herra puhemies! Viimeaikaisessa täällä salissa käydyssä keskustelussa on paljon mietitty sitä peruskysymystä, tuleeko edustajien noudattaa kansanäänestyksessä enemmistön ilmaisemaa tahtoa. Tätä meidän edustajien asemaa voisi kuitenkin lähteä arvioimaan hieman aiemmaltakin ajalta ja ottaa myös huomioon sen, että ei ole vuottakaan aikaa siitä, kun Suomen kansa vapaissa vaaleissa valitsi maalle tasavallan presidenttiä. Tasavallan presidentin vaalin yhteydessä EU-kysymys oli keskeisesti esillä. Tasavallan presidentin vaalin ensimmäisellä kierroksella toiselle kierrokselle selviytyivät ehdokkaat, jotka kumpainenkin kannattivat Euroopan unionin jäsenyyttä, ja niin kuin tiedämme, presidentiksi valittiin Martti Ahtisaari, joka selkeästi kaikissa yhteyksissä on ilmaissut tukensa tälle hankkeelle.

Kun tasavallan presidentille kuuluu meidän valtiojärjestyksessämme maan ulkoisista suhteista päättäminen, voi hyvällä syyllä sanoa, että tämä seikka on eräänlaatuinen kansanäänestys myös EU-jäsenyyden puolesta. Sen vuoksi olisi kovin kummallista, jos näiden kahden kansan ilmaiseman tahdon, siis presidentinvaalien ja sittemmin kansanäänestyksessä ilmaistun tahdon jälkeen eduskunnan vähemmistö tulisi muuttamaan kansan näkemyksen ja päätöksen. Sen vuoksi omalta puoleltani ja uskon myös kaikkien kansanvaltaa ja tämän maan valtiojärjestystä kunnioittavien taholta on selkeästi ilmoitettu, että tulemme jäsenyyssopimusta tukemaan.

Olisi meille luonnollisesti kunniaksi ja eduksi, että ulkomaailmalle myös osoittaisimme, että Suomen kansanvaltainen järjestelmä on sellainen, että siinä myös tappiolle jääneet osapuolet voivat kunnioittaa sitä päätöstä, jonka enemmistö on osoittanut ja esittänyt. Sen vuoksi toivoisi erityisesti, että täällä harkintaa käyttäen yhteisesti päädyttäisiin joustavaan ja nopeaan ratkaisuun, joka tukisi kansanvaltaista järjestelmäämme.

Täällä on edelleen runsaasti keskusteltu aikatauluista. Se, että omasta puolestani olen ollut asian ripeän ja asianmukaisen käsittelyn kannalla, on johtunut lähinnä siitä, että olen nähnyt, että tällä tavalla tässä yhteydessä hyvin pikaisesti asian ratkaisten Suomi tulisi saavuttamaan EU:ssa selkeitä etuja, eli siis ne hyödyt, jotka EU-sopimuksen muodossa meille ovat tulossa, voisivat nopealla toteutuksella realisoitua voisiko sanoa täysimääräisemmin kuin hidastelun jälkeen.

Samalla on painokkaasti myös esille nostettava se, että päätöksen tekeminen on omiaan poistamaan epävarmuustekijöitä, joita tällä hetkellä vallitsee ja jotka omalta osaltaan voivat olla esimerkiksi vaikeuttamassa meidän taloudellisen tilanteemme paranemista ja sitä kautta työllisyyden suotuisaa kehitystä. Siis näistä syistä täällä on haluttu noudattaa ripeää, asiallista käsittelyjärjestystä, eikä tähän kysymykseen ole ainakaan omalta kohdaltani liittynyt minkään laatuinen spekulaatio siitä, miten Ruotsin omasta mielestäni pitäisi käyttäytyä tai millä tavalla meidän tulisi Ruotsin käyttäytyminen huomioon ottaa.

Ruotsin kysymyksen osalta edelleen on mielestäni hyvä havaita käänteisesti se, mikä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössäkin on toiseen suuntaan sanottu, eli että Ruotsin kanssa olemme kilpailuasetelmassa ja että Ruotsi siinä tapauksessa, että se liittyisi Euroopan unioniin ja Suomi jäisi ulkopuolelle, saavuttaisi suhteellisen kilpailuedun Suomeen verrattuna. Asia luonnollisesti samalla päättelytavalla on siinä tapauksessa päinvastainen, jos Ruotsi on jäämässä ulkopuolelle, eli tuolloin me voimme saavuttaa suhteellisen kilpailuedun Ruotsiin verrattuna, ja

tämä kilpailuetu olisi varmaankin meidän taloudellista kehitystämme viemässä eteenpäin.

Olen myös pitänyt hyvin merkittävänä ja tärkeänä sitä, mikä nyt aivan sattumalta tuli esille, eli että Suomen asema itään suuntautuvana reittinä, kulkuväylänä, tulisi turvatuksi. Senkin asian mahdollisimman nopea ratkaisu tapahtuu parhaiten siten, että osoitamme jäntevää asian käsittelyä ja tulemme Euroopan unionin jäsenenä tukemaan niitä näkemyksiä, joita nyt jo tällä hetkellä siellä näkyy hyvin ymmärrettävän. Erityisesti tällöin tulee mieleen yhteydet, jotka kulkevat meritse Suomeen ja sitten Suomen maaperällä Eurooppa 18 -tienä Turusta Pietariin tai rautatieyhteytenä samojen paikkojen välillä.

Suomen kannalta on myös hyvin tärkeätä, että Suomi pystyy nimenomaan merenkulussa huolehtimaan Itämeren alueen ja Pohjanlahden merikuljetuksista sillä tavalla, että Suomi pääsisi hyödyntämään sitä kuljetusmahdollisuutta, joka Euroopan unionin myötä meille tulee. Sekin on omalta puoleltaan puoltamassa EU-sopimuksen hyväksymistä.

Luonnollista on myös, että Suomi tulee erityisesti Euroopan unionin jäsenyysolosuhteissa pienenä maana hyötymään niistä tutkimus- ja tuotekehitysresursseista, joita nykyaikainen teknologia edellyttää. Ne tulevat olemaan meille välttämättömiä, jotta voisimme pysyä siinä kehityksessä mukana, joka osittain koko Euroopassa on ollut vaarantumassa sen vuoksi, että suurimmatkaan eurooppalaiset maat eivät ole riittävän kookkaita yksistään huolehtimaan valtavan suurista kehityshankkeista. Tämä on oikean suuntaisen kehityksen tukemista yhteisvoimin. Tämä on ehkä Suomen kokoiselle maalle ainut mahdollisuus olla teknologisessa kehityksessä mukana. Sen vuoksi tätäkään mahdollisuutta ei missään tapauksessa pidä mennä nyt esimerkiksi sillä onnettomalla ratkaisulla estämään, että emme Euroopan unioniin jäseneksi liittyisi.

Kun tullaan tällaisiin ehkä enemmänkin henkilötason, kansalaistason kysymyksiin, niin mielestäni tässä yhteydessä on otettava esille aivan lyhyesti pieni historiallinen perspektiivi siihen, miten tämä Suomen kansa on näitä oikeuksia saanut.

Suomen kansa on joutunut taistelemaan sen oikeuden puolesta, että suomalaiset ovat saaneet omassa kotimaassaan käyttää omaa äidinkieltä, suomen kieltä. Lopullinen läpimurto on oikeastaan tapahtunut vasta itsenäisyytemme aikana. Siis suomen kielen historia kansalaisten virastoja ylipäätänsä virallisena kielenä on näin lyhyt.

Me olemme myös varmaankin tästä erityisestä kielestämme olleet sekä ylpeitä että alemmuudentuntoisia. Useasti kansainvälisillä foorumeilla suomalaiset tunnetaan siitä, että he puhuvat kummallista kieltä, mutta osaavat monia ulkomaisia kieliä kuitenkin kohtalaisen hyvin.

Euroopan unioni on kuitenkin ensimmäinen merkittävä kansainvälinen valtioiden yhteenliittymä, jossa suomen kieli on suurten maailmankielien rinnalle nostettu yhdeksi viralliseksi kieleksi, jolla myös Suomen kansalainen voi saada sekä tiedot siitä, mitä Euroopan unioni päättää, että tarvittaessa myös palveluja. Tämä seikka ei ole mielestäni ollenkaan toisarvoinen. Viime aikoinahan on jopa tuntunut siltä, että voi käydä niinkin, että suomalaiset sen huonon ratkaisun tapahtuessa, että Ruotsi tulisi hylkäämään Euroopan unionin jäsenyyden, siinä yhteydessä voisivat ehkä auttaa kerrankin ruotsalaisia viemällä myös ruotsin, heidän äidinkielensä, Euroopan unioniin virallisten kielien joukkoon.

Suomalaisten pelko siitä, että Euroopan unioni olisi kansalaisten kannalta sellainen yhteisö, jossa suomalaisuus sullottaisiin jalkoihin, on mielestäni ensinnäkin väärä, ja on todellakin hyvin merkittävää kannaltamme, että suomen kielelle on tässä yhteisössä tulossa näin merkittävä asema. Tätä seikkaa ei ehkä ole riittävästi kansalaiskeskusteluissa esiintuotu, ja se on ollut ehkä omiaan hämärtämään kysymystä siitä, minkälainen yhteisö oikein tuo Euroopan unioni on.

Kaiken kaikkiaan luulen, että suomalaisten pitkäaikainen haave, joka monet kerrat on sotkettu suurempien maiden jalkoihin, eli se, että suomalaiset selkeästi itsenäisesti ratkaisevat asiansa ja paikkansa Euroopassa ja Euroopan kansojen keskuudessa, on ehkä tällä kertaa sittenkin toteutumassa. Olisi tietenkin hyvä, että suomalaiset voisivat vilkkaan keskusteluun, jota nyt jo on pitkään tästä asiasta käyty, päätteeksi hyvin yksituumaisesti luoda oman selkeän tavoitteistonsa sen suhteen, mitä Euroopan unionissa tehdään, ja lähteä sinne aiemmista erimielisyyksistä riippumatta yhteisymmärryksessä kamppailemaan omien kansalaisten ja Euroopan yhteisön kehittämiseksi siihen suuntaan, että se paremmin vastaa niitä ihanteita, jotka meille ovat tärkeitä.

Jotta tämä kehitys ei vaarantuisi, tulisi nyt toivoa, että näitä kansanvaltaisia voimia eduskunnasta kaikista ryhmistä löytyy niin paljon, että eduskunta ottaa uuden otteen asian käsittelyyn ja unohtaa ne menneet onnettomat ajat, joita viime viikonvaihteessa täällä elettiin. Suo-

mella on vielä kaikki mahdollisuudet hoitaa tämä homma kotiin. Se voi tapahtua sillä tavalla, että edustajat osoittavat asianmukaista ja oikeaa ryhdikkyyttä.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Rönnholm kiinnitti useampiinkin asioihin huomiota. Hän mm. pohti kilpailuetukysymystä: Jos Suomi on jäsenenä, saammeko kilpailuetua Ruotsia vastaan, ja jos Ruotsi on ja me emme olisi, miten meille kävisi? Haluaisin ed. Rönnholmilta kuitenkin kysyä, onko nyt ihan oikein miettiä sitä näin, että Suomi saisi tai olisi edes ikään kuin oikein saada kilpailuetua siitä, että me olemme mukana, Ruotsi ei.

Minusta Ruotsi saa toki ihan vapaasti ratkaista kantansa ja tekee omat päätöksensä. Olemme kuitenkin aika monissa asioissa olleet historian kuluessa myönteiselläkin tavalla, en tarkoita mitään kielteistä, yhteistyössä Ruotsin kanssa, ja jos muistamme vielä viime sotien aikaa ja muita tällaisia asioita, niin veljesrakkaus on ollut aika suuri. Sanoin aikaisemmin päivällä, että Svenska dagen käytettiin tämän EU-asian keskusteluun, mutta voidaan todeta myös, että kaikki lakiehdotukset yleensä lähtevät siitä, että ensimmäisenä selvitetään ulkomaisessa katsauksessa, mikä on tilanne Ruotsissa. Sitä voi pitää aika hyvänä perusteena, että keskustelu on tässä sallittu.

Toinen kysymys, johon haluaisin kiinnittää huomiota ed. Rönnholmin puheessa, on ajatus siitä, että liikenne saisi enemmän vauhtia Suomen kautta Venäjälle ja että olisi todennäköistä, että valtatieyhteys ja muut yhteydet Suomen kautta Venäjälle aktivoituisivat. Haluaisin ed. Rönnholmilta kuitenkin vähän perusteluita siihen, onko todennäköistä, että varsinkaan maantieliikenne Suomessa lisääntyisi. Kyllä kai Venäjälle on helpompi mennä muuta kautta kuin Turun sataman, joka on ihan viehättävä paikka, tai Helsingin sataman kautta tai Naantalin kautta. Luultavasti mennään etupäässä muuta kautta, ja ainoastaan Suomen teollisuus saattaisi tarvita näitä vahvistuvia yhteyksiä Venäjälle. Onkohan tässä suurikin kasvupotentiaali?

Ed. Rönnholm (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toivon puolestani, että Ruotsi liittyy Euroopan unioniin ja sekin ratkaisu on meidän kannaltamme hyvä. Mutta on selkeästi todettava, että Ruotsin kielteinen kanta liittymiseen ei suinkaan Euroopan unioniin liittymistarvettamme tule vähentämään, vaan päinvastoin lisää sitä, ja se luo myös tiettyjä mahdollisuuksia. Niin kuin hyvin tiedämme, puunjalostusteollisuudessa kuitenkin tulisimme Euroopan unionin olosuhteissa olemaan Ruotsin kanssa suurimpia näiden tuotteiden tuottajia. Sen vuoksi on tärkeätä, että Suomi tässä yhteydessä itsekkäästi valitsee kantansa eikä odota Ruotsin ratkaisua.

Mitä tulee liikenneyhteyksiin, niiden osalta lähinnä kysymys on siitä, että tässä vaiheessa, kun Euroopan unioniin eivät vielä ole liittymässä Puola ja Baltian maat, liikenneyhteydet luonnollisesti kulkevat Suomen kautta. Liikenneyhteydet sinänsä eivät ole ehkä se tärkein asia. Ehkä merkittävintä kuitenkin on, että liikenneyhteyksien varrelle niiden yhteyteen liittyy myös monia muita aktiviteetteja, jotka ovat omiaan parantamaan Suomen työllisyystilannetta, joka, niin kuin hyvin tiedämme, vaatii aktiivisia toimenpiteitä. Myös luulen, että tässä vaiheessa meillä on paremmat mahdollisuudet saada ulkopuolista rahoitusta. Seuraavassa vaiheessa liittyvien joukossa jos olisimme, siellä olisi tarpeita niin valtavasti, että Euroopan unionin mahdollisuudet osallistua näiden verkkojen rakentamiseen olisivat selvästi pienemmät.

Ed. Louvo: Arvoisa puhemies! Tuntuu hyvältä, että monien viikkojen jarruttelujen ja aikataulukeskustelujen jälkeen, hidasteluhan alkoi jo ulkoasiainvaliokunnassa, vihdoin olemme päässeet käymään suhteellisen asiallista keskustelua ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä Suomen liittymisestä Euroopan unioniin. Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että sopimusta Suomen jäsenyydestä Euroopan unionissa on sen laajuuden ja kaikista Suomen tähän mennessä tekemistä kansainvälisistä sopimuksista poikkeavan luonteen vuoksi luonnehdittu Suomen tärkeimmäksi ja kauaskantoisimmaksi valinnaksi.

Itse olen, kuultuani ulkoasiainvaliokunnassa maan parhaita asiantuntijoita, joitakin myös poikkeuksellisesti maan rajojen ulkopuolisia, täysin vakuuttunut, että näin on asian laita ja myös, että Suomen etu on liittyä Euroopan unioniin. Raskas taakka putosi sydämeltäni, kun kansan enemmistö oli kansanäänestyksessä myös tätä mieltä. Olenhan useissa haastatteluissa ilmoittanut äänestäväni eduskunnassa joka tapauksessa kansan tahtoa kunnioittaen.

Asian tärkeydestä johtuen aikataulu- ja hidastelukeskustelut vielä kansanäänestyksen jälkeenkin ulkoasiainvaliokunnassa sekä edelleen täällä suuressa salissa ensimmäisessä käsittelyssä ovat tuntuneet masentavilta ja eduskunnan arvo-

valtaa, parlamentarismia ja kansan tahtoa loukkaavilta.

Jos ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Pertti Paasio ei olisi ollut niin taitava ja sitkeä, istuisimme vieläkin ulkoasiainvaliokunnassa mietintöä käsittelemässä odottaen Ruotsin kansanäänestyksen tulosta, vaikka Suomen kansa on jo sanansa sanonut.

En suoraan sanoen ymmärrä ed. Paavo Väyrysen mietinnön vastalauseessa esittämää ja täälläkin juuri äsken toistamaa kuningasajatusta Pohjolan yhteisöstä PY:stä tässä tilanteessa. Yli kymmenen vuotta Pohjoismaiden neuvostossa toimineena kannatan sydämestäni laajaa ja kiinteää pohjoismaista yhteistyötä, mutta sitähän me voimme harjoittaa EU:ssakin, kun toivottavasti olemme kaikki sen jäseniä tulevaisuudessa. Juna on mennyt mielestäni jo Pohjolan yhteisöhankkeen ohi Nordek-suunnitelman kariutuessa vuonna 1970.

Pohjoismaiden neuvoston pari vuotta sitten julkistamassa 40-vuotishistoriikissa kerrotaan, kuinka Nordek-sopimus pitkälle menevästä taloudellisesta yhteistyöstä Pohjoismaiden kesken oli jo valmiiksi muotoiltu keväällä 1970 ja odotti vain pääministerien allekirjoituksia, kun Suomi viime hetkellä vetäytyi hankkeesta pois, vaikka innostus oli ollut suuri. Tiedämme kaikki, miksi näin kävi. Itänaapurimme, silloinen suuri ja mahtava Neuvostoliitto, ei antanut meille tähän lupaa. Tämän jälkeenhän Tanska ja Norja aloittivat neuvottelut Eec:n jäsenyydestä ja muut Pohjoismaat vapaakauppasopimuksesta Eec:n kanssa.

Mielenkiintoista on, että monet silloiset kiihkeät Eec:n vastustajat, joita on vielä täällä eduskunnassakin jäseninä, nyt sydämestään kannattavat ja tekevät työtä Suomen liittymiseksi Euroopan unioniin. Mielenkiintoista on myös, että nykyinen Venäjä ei vastusta meidän liittymistämme EU:hun, päinvastoin. Tämä tuli erittäin hyvin esiin ulkoasiainvaliokunnan viime toukokuussa tekemällä matkalla Moskovaan, jossa meillä oli tilaisuus keskustella Venäjän korkeiden päättäjien kanssa.

Ulkoasiainvaliokunta toteaakin mietinnössään, että Venäjän taholta ei ole nähty Suomen mahdollista EU-jäsenyyttä rasitteeksi maiden suhteille ja että Venäjä on kesäkuussa 1994 solminut EU:n kanssa laajan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen, jossa maiden tavoitteena on vapaakauppasopimus vuonna 1998. Asiantuntijat ulkoasiainvaliokunnassa painottivat, niin kuin valiokunnan mietinnössä todetaan, että tämä EU:n ja Venäjän välinen ns. Korfun sopimus on huomattavasti kattavampi ja yksityiskohtaisempi kuin Suomen ja Venäjän väliset nykyiset sopimukset, ja sopimus kattaa myös yhteistyön ympäristönsuojelussa, energiahuollossa ja sosiaalisissa kysymyksissä. Valiokunta katsookin, että Suomen EU-jäsenyys edistää taloudellisesti ja poliittisesti Suomen ja Venäjän välisiä suhteita. On mielestäni huomattava, että Etajäsenyys ei meille vielä näitä mahdollisuuksia anna.

Vaikka meillä on hyvä yhteistyö Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kanssa, minkä jatkuvan yhteistyön tärkeyttä myös ulkoasiainvaliokunta painottaa, emme mitenkään kuitenkaan voi olla riippuvaisia Ruotsin kansanäänestyksen tuloksesta. Ajatus on tässä tilanteessa mielestäni absurdi.

Muistan erittäin hyvin, kun Ruotsi yllättäen muille Pohjoismaille mitään ilmoittamatta päätti keväällä 1991 hakea EU:n jäsenyyttä. Pohjoismaiden neuvoston silloisella sosiaali- ja ympäristövaliokunnalla oli kokous Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerien kanssa, ja ruodimme myös kovasti tuota yllättävää Ingvar Carlssonin hallituksen päätöstä.

Opposition edustajat totesivat, että Ruotsin talous oli niin huonossa kunnossa, että EU-jäsenyys nähtiin yhtenä pelastuksena. Koska Ingvar Carlssonin hallitus on jälleen ohjaksissa, uskon henkilökohtaisesti, että Ruotsin kansan enemmistö äänestää "kyllä" EU:lle.

Ruotsalaiset ovat seuranneet eilisten Ruotsin TV:n uutisten mukaan huvittuneina Suomen eduskunnassa näyteltyä näytelmää, ja asiantuntija totesi, että tällainen ei voisi Ruotsissa tulla kysymykseen. Siellä kansanäänestystä pidetään sitovana.

Jos aivan kylmästi taloudellisesti ajattelisi, Ruotsin kansan mahdollinen kielteinen päätös olisi ainakin Suomen teollisuuden kilpailukyvylle etu. Todetaanhan ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä talousvaliokuntaan yhtyen, että Suomen kanssa EU-jäsenyyttä hakeva Ruotsi on teollisuutemme pääaloilla tärkeä kilpailijamme, että Ruotsin liittyminen EU:hun Suomen jättäytyessä sen ulkopuolelle johtaisi maan suhteellisen kilpailukyvyn heikkenemiseen, aivan kuten ed. Rönnholm jo edellä totesi. Tietenkin tämä on myös päinvastoin: Jos Suomi liittyy EU:hun Ruotsin jäätyä tässä vaiheessa pois, se aiheuttaa Ruotsin teollisuuden kilpailukyvyn suhteelliseen heikkenemiseen, enkä usko enkä toivo Ruotsin kansan tätä haluavan.

Suomessa meidän ratkaisumme on selvä, olemmehan itsenäinen maa. Kansa on sanansa sanonut ja pulinat pois. Nyt onkin kaikki tarmo kohdistettava siihen, miten tästä eteenpäin, miten Suomi toimii EU:ssa, mitä tavoitteita ajamme ja ennen kaikkea miten saamme kansan jälleen yhtenäiseksi. Tämähän ei tapahdu muuten kuin konkreettisin käytännön toimin, ja siihen meidän pitäisi nyt keskittyä.

Olen sydämestäni samaa mieltä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön kanssa siitä, että on tärkeätä, että Suomen Eurooppa-politiikkaa pyritään toteuttamaan kansallista yhteisymmärrystä ylläpitävällä tavalla. Kansanäänestystulos osaltaan kertoo siitä, että monissa väestöryhmissä tunnetaan syvää huolta EU-jäsenyyden vaikutuksista. Asianlaita on juuri näin.

Analysoidessani esimerkiksi oman läänini, Kymen läänin, äänestystuloksia, oli helppo todeta, että vain maatalousvaltaisissa kunnissa EU-jäsenyyteen kielteisesti suhtautuvien kanta oli voittanut. Muuten Kymen läänissä EU:hun liittymistä kannattavia oli maan keskiarvoon verrattuna huomattavasti enemmän. Tämä on ymmärrettävää, koska Kymen läänille jäsenyydestä on selvää etua niin valtateollisuutemme, metsäteollisuutemme, kannalta, kuin mm. gateway-asemastamme porttina Venäjälle johtuen.

Myös EU:n aluepolitiikka kohtelee meitä hyvin, jos itse olemme aktiivisia ja innovatiivisia. Suurinta hyötyä rakennerahastoista lähivuosina saavissa kaupungeissa Haminassa ja Kotkassa EU-myönteisyys oli kaikkein suurinta, Haminassa jopa kolmanneksi suurinta koko maassa.

On merkittävää, että kansanäänestyksessä naiset ja nuoret äänestivät muuta väestöä enemmän EU-jäsenyyden puolesta uskoen työllisyys- ja koulutusmahdollisuuksien paranevan, että EU:n jäsenenä pystymme paremmin säilyttämään korkean tason sosiaaliturvassamme, josta päättäminen on Suomen sisäinen asia, mitä ulkoasiainvaliokuntakin mietinnössään painottaa. Konkreettisin toimin on nyt näytettävä, että tämä kaikki todellakin on näin.

Maatalousväestö sen sijaan on aidosti huolissaan ammattinsa tulevaisuudesta. Kiinnitin tähän vakavaa huomiota keskustellessamme keväällä 1992 hallituksen tiedonannosta Euroopan yhteisön jäsenyydestä MTK:n sytyttämien vainovalkeiden palaessa teiden varsilla. Totesin silloin mm., että maatalousväestön hätä on otettava vakavasti, että maatalouden omavaraisuuden säilyttäminen peruselintarvikkeiden osalta kuuluu edelleen turvallisuuspolitiikkaamme. Siitä samoin kuin omista puolustusvoimistamme emme voi EU:n jäsenenäkään luopua.

EU-jäsenyysneuvottelutulos ei maatalouden osalta valitettavasti ole sitä, mitä toivoimme, mutta kuitenkin kohtuullinen. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaankin, että on selvää, että elintarviketeollisuus ei selviä näistä ongelmista ilman kansallisia ja yhteisön rahoituksen turvin toteutettuja tukijärjestelyjä. Kansallisista toimista riippuu nyt paljon, ja toivon, että EU:n komissio antaa niin pian kuin mahdollista hyväksymisensä näille toimille.

Olen itse vakuuttunut, että EU:n jäsenyys kuitenkin on maataloudellekin ajan kanssa parempi vaihtoehto kuin jättäytyminen EU:n ulkopuolelle. Kotimaiset elintarvikkeemme ovat puhtaita ja pääosin maukkaitakin. Puhtaudesta on pidettävä kynsin hampain kiinni ja kaikin keinoin EU:ssa taisteltava, että siirtymisajan jälkeenkään meidän ei mm. tarvitse käyttää runsaasti kadmiumia sisältäviä lannoitteita.

Olen lannoitteiden kadmiumpitoisuusvaarasta puhunut eduskunnassa jo 80-luvun alussa, kun meillä käytettiin marokkolaista kadmiumpitoista fosfaattia lannoitteiden raaka-aineena. (Ed. Laine: Ei pidä paikkaansa!) — Se pitää paikkansa. — Suomalainen fosfaattihan on magmaperäisenä maailman puhtainta kadmiumin suhteen. Tietenkin lannoitteen puhtaus on meille suuri kilpailuetu ja myös terveyskysymys, josta on pidettävä kiinni.

Toinen vaihtoehto maataloudessa on erikoistua yhä enemmän luomutuotantoon, jolloin ei tarvitse käyttää lainkaan keinolannoitteita. Olen aina nähnyt tämän mahdollisuuden mitä suositeltavimpana ja olen tyytyväinen, että tällä hetkellä ei asialle kukaan naura, vaan ulkoasiainvaliokuntakin lausuu mietinnössään, että luonnonmukainen tuotanto on merkittävä suomalaisen maatalouden vaihtoehtoinen tuotantomuoto, jolla on työllistäviä vaikutuksia.

Yhdyn myös täysin valiokunnan kannanottoon, että salmonellavalvonnan mahdollisuus tulee jatkoneuvotteluissa varmistaa ja tarpeellisten valvontaohjelmien laatimiseen tulee ryhtyä niin, että niitä voidaan soveltaa heti jäsenyyden alusta lukien. Nämä käytännön asiat ovat mm. niitä, joita EU:n jäsenenä on aivan erityisesti valvottava, samoin kaikki ympäristökysymykset niin täällä kotimaassa kuin kansainvälisesti.

Kannatan lämpimästi valiokunnan kantaa, että maatalouden ympäristöohjelman seurannassa ympäristöministeriöllä on ympäristönsuojelun asiantuntijaministeriönä keskeinen asema,

samoin sitä, että lähialueilla toteutettavien EU-hankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan. Molemmat kannanotot toivottavasti toteutuessaan antavat vaikutusmahdollisuuksia myös ensi vuonna perustettaville alueellisille ympäristökeskuksille.

Pidän myös erityisen tärkeänä, että Suomi EU:n jäsenenä edistää lähialueyhteistyötä omilla lähialueillamme. Tällä on tavattoman suuri merkitys tietenkin koko Suomelle, mutta erityisesti rajalääneille, kuten Kymen läänille, puhumattakaan kyseisistä lähialueistamme ja niiden ihmisistä. Suomi on tähän mennessä käyttänyt omaa rahaa tähän työhön noin 1,7 miljardia markkaa. Erittäin myönteistä on, että EU:n jäsenyydessä lähialueillemme olisi mahdollista saada tukea EU:n rakennerahastoista myös ympäristöhankkeiden toteuttamiseen. Tällä on merkitystä koko maamme ympäristön tilalle.

Arvoisa puhemies! Olen vakuuttunut, että viisaasti toimimalla niin EU:n jäsenenä kuin omin kansallisin konkreettisin toimin pystymme parantamaan nyt kansanäänestyksessä osalle kansaa tulleet haavat, ainakin useimmat sellaiset, jotka perustuvat järkisyihin ja järjellisiin pelkoihin. Vaikeampaa on sen sijaan vaikuttaa ihmisiin, jotka uskovat, että EU on Ilmestyskirjan peto tai ainakin alku antikristuksen valtakunnalle.

Kansanedustajille on juuri jaettu norjalaisen kirjoittajan suomeksi käännetty kirja EU — Peto vai pelastaja, jossa mm. todetaan, että epäämättömästi juuri uskonnolliset syyt painoivat vaa'assa ratkaisevasti, kun EY:sta äänestettiin Norjassa vuonna 1972.

Omien kokemusteni, yhteydenottojen ja keskustelujen perusteella voin sanoa, että Suomessakin yllättävän suurella osalla EU:n vastustajista on kaiken pohjalla tämä argumentti. Se on kristillisen liiton kielteisen kannan pohjalla, vaikka maallisempia syitä yritetäänkin löytää. Siksi täällä eduskunnassakin pieni fundamentalistien joukko pystyy saamaan tahtonsa läpi.

Olen tähän asiaan jo aikaisemmissa EY-selonteko- ja tiedonantokeskusteluissa kiinnittänyt huomiota ja mm. todennut, että itse papin tyttärenä ja kristillis-isänmaallisen kasvatuksen saaneena olen asiasta hyvin huolissani. On mielestäni edesvastuutonta, että uskonnon varjolla manipuloidaan maallisia asioita. Haluan kuitenkin uskoa, että järki vähitellen voittaisi, toivottavasti myönteiset käytännön kokemukset EU-jäsenyydestä vakuuttavat ja että toteutuu kirkon ulkomaankeskuksen pari vuotta sitten julkistaman EY-kannanoton ajatus, että kristittyjen velvollisuutena on punnita, mikä ratkaisu tuo parhaat edellytykset rauhalle Euroopassa, oikeudenmukaisuudelle ja ympäristöstä huolehtimiselle.

Arvoisa puhemies! Itse uskon, että liittymällä Euroopan unioniin voimme parhaiten edistää rauhaa Euroopassa, oikeudenmukaisuutta ja ympäristöstä huolehtimista. Suomen tulee olla mukana kehittämässä Euroopan unionia yhä enemmän tähän suuntaan. Onneksi Suomen kansan enemmistökin on tätä mieltä.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Louvo, jonka olen oppinut tuntemaan hyvin ympäristöasioihin paneutuvana edustajana, kiinnitti ympäristöasioihin huomiota ja myös siihen, mikä Suomen rooli mahdollisessa EU-jäsenyydessä on. Haluaisin häneltä kuitenkin kysyä, eikö lisääntyvällä markkinatalousmeiningillä, kilpailulla, liikenteellä ole rakenteellisia ympäristöongelmia lisääviä vaikutuksia. Millä tavalla me näihin kysymyksiin vastaamme eli mikä on näissä meidän ympäristöpoliittinen vastauksemme?

Toinen asia, josta hän käytti jonkin sanan, oli kymenlääniläisten kannanottojen perusteet. En halua niihin mennä sen enempää. Itse entisenä kymenlaaksolaisena olen sitä mieltä, että kymenlaaksolaiset saavat toki äänestää niin kuin haluavat, niin kuin me uusmaalaisetkin äänestämme oman ymmärryksemme mukaan. Haluaisin vain kysyä ed. Louvolta, saattoiko olla myös muita syitä. Saattoiko vaikuttaa turvallisuuspoliittinen ulottuvuus, että halutaan liittyä johonkin suurempaan ryhmittymään? Nythän ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä lähdetään siitä, että Suomi itse erikseen päättää, eduskunta päättää tai eduskunnan myötävaikutuksella päätetään, Weu:n tarkkailijajäsenyydestä ja sen edemmäksi ei tässä vaiheessa pyritäkään. Voi kuitenkin kysyä, onko sekin liittyminen jonkinlainen signaali. Onko se pelkästään positiivinen vai onko siinä myös jotakin muuta mukana silloin, jos asiat ja tilanteet idässä päin muuttuvat?

Kolmas asia, johon haluan vielä puuttua, vaikka aika rientääkin, on se, että ihmettelitte Ruotsin anomusta aikoinaan. Ruotsi teki sen meiltä kysymättä. Heillähän oli oikeus siihen. Muistutan kuitenkin, että suurin hallituspuolueemme, ainakin sen kenttäväki, ilmeisesti saatiin Suomen anomuksen taakse sillä perusteella, että Ruotsi on mukana. Eikö ole aika hyvä nyt, että kunnioitamme tätäkin sen verran, niin kuin olemme päättäneet, puhemiesneuvosto on päät-

tänyt? Kun me tiedämme Ruotsin tuloksen, niin sitten me äänestämme. Eikö tämä ole aika hyvä nyt näin?

Ed. L o u v o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EU:han on painottanut, että siellä toimitaan kestävän kasvun mukaisesti. Kestävä kasvu tarkoittaa markkinataloudessa sitä, että markkinatalous on ekologista markkinataloutta eli otetaan ympäristönäkökohdat huomioon. Niin kuin ulkoasiainvaliokunta mietinnössään painottaa, on erittäin tärkeätä kaikissa hankkeissa, niin meidän lähialueillamme kuin kaikissa hankkeissa yleensä, että otetaan ympäristövaikutukset huomioon jo ennalta. Tietenkin se, että liikenne lisääntyy esimerkiksi gateway-aseman johdosta, tuo myös ympäristöhaittoja. Mutta kyllähän siihenkin on keinonsa. Tiedän, että 1995 EU:ssa mm. liikenneministerit tekevät suunnitelman, millä liikenteen ympäristöhaittoja voidaan pienentää.

Totta kai on selvää, että erityisesti rajaläänissä Kymen läänissä myös turvallisuuskysymys oli merkittävä tekijä, joka vaikutti ihmisten myönteiseen kannanottoon. Me koemme siellä, että vaikka meillä on itsenäinen puolustus ja olemme liittoutumattomia, myös Euroopan unionin jäsenyydessä oleminen luo meille turvallisuutta. Senkin vuoksi olemme kokeneet tämän ratkaisun tärkeänä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tulin saliin aivan juuri ja kuulin ed. Louvon loppusanat. Hän sitkeästi niin kuin monet muutkin puhuvat siitä, että kun me olemme Euroopan unionin jäseniä, meillä on itsenäinen puolustus ja olemme liittoutumattomia. Ed. Louvo, tämä nyt ei ole mitään populismia, minä kunnioitan teidän näkemyksiänne, mutta on sataprosenttisen varma asia, kun katsotaan, kuinka Euroopan unioni on kehittynyt ja suunnattu toiminnoiltaan ja kehitykseltään, että Suomella olisi mitään mahdollisuutta olla sotilaallisesti liittoutumaton ja itsellisellä puolustuksella varustettu. Me olemme hyvin lyhyellä aikavälillä, sen jälkeen kun olemme Euroopan unionin jäseniä, myös sen puolustuksellinen jäsen, on se sitten Weu tai Nato tai molempien yhteinen sekoitus.

Minua ärsyttää se, että ei tunnusteta tosiasioita ja itsestäänselvyyksiä. Jos haluamme saada jotakin sotilaallista turvaa, OK, silloinhan se on tietysti välttämätöntä, että olemme Weu:n tai Naton jäseniä. Mutta miksi näitä asioita käännellään? Emme me voi olla liittoutumattomia omalla puolustuksella ja siitä huolimatta saada turvaa, ed. Louvo.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on aika mielenkiintoista se, että käytetään kestävä kehitys -nimistä ilmaisua Euroopan unionin kohdalla, kun tämä instituutio ei virallisesti ole voinut hyväksyä tällaista meille niin helposti omaksuttavissa olevaa filosofiaa lainkaan. Viimeksi viidennessä ympäristöohjelmassa ja sittemmin Maastrichtin sopimuksessa Euroopan unioni joutui ottamaan kantaa tähän asiaan. Ensin puhuttiin kestävästä kasvusta, sitten kestävästä ympäristöä kunnioittavasta kasvusta, mutta ei hyväksynyt kestävä kehitys -ajatusmallia ja toimintamallia. Kestävä kehitys löytyy EU:ssa vain neljännen tutkimusohjelman erään osaohjelman perusteluissa. Siellä esiintyy sustainable development -käsite.

Ed. L o u v o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Aittoniemelle todeta, että ulkoasiainvaliokunta on mielestäni erittäin hyvin turvallisuuspoliittisen näkökohdan mietinnössään selvittänyt, ja olen siitä samaa mieltä.

Ed. Pulliaiselle, ehkä sanoin vahingossa väärin. Tarkoitin nimenomaan kestävää kasvua. Se on asia, mihin minä uskon. Olen huomannut Pohjoismaiden neuvoston työssä, että monissa asioissa yllättäen EU:lla on kireämmät ympäristökriteerit kuin esimerkiksi Pohjoismailla. Tämä on mielestäni asia, joka herättää toivoa, että me voimme molemmin puolin vaikuttaa, EU antaa meille vaikutteita ja me annamme EU:lle.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Jo ensimmäisessä käsittelyssä puhuin melko pitkään, toki aamuyöstä ja hyvin vähäiselle kuulijakunnalle, nimenomaan Suomen mahdollisuuksista jatkaa hyvinvointiyhteiskuntaideologiansa toteuttamista EU:n jäsenenä. Koin sen kaikkien riskien tarkastelun jälkeenkin mahdolliseksi ja meidän omasta päätösvallastamme riippuvaksi. En sen vuoksi palaa tähän aiheeseen, mutta kun nyt toisen käsittelyn aikana eräät edustajatoverit ovat käsitelleet nimenomaisesti oikeus- ja yhteiskuntajärjestelmäämme EU:ssa lakivaliokunnan lausunnon ja siihen liittyneiden vastalauseiden kannalta, pidän aiheellisena tuoda eräitä selventäviä seikkoja esiin.

Lakivaliokunta kuuli aivan yksimielisesti turkulaista oikeusoppinutta nimeltä Tähti muiden asiantuntijoiden ohella. Kaikilla valiokunnan jäsenillä oli mahdollisuus tehdä johtopäätöksensä

kuultuaan sekä Tähteä että muita asiantuntijoita. Eräissä asioissa Tähti jäi aivan yksin omien mielipiteittensä kanssa. Näitä mielipiteitä on esitelty jossakin määrin Aittoniemen, Mäkelän, Seivästön ja Polven allekirjoittamassa eriävässä mielipiteessä. Mutta on väärin väittää, että muut valiokunnan jäsenet olisivat joko olleet tietämättömiä Tähden kannanotoista tai että he eivät olisi millään tavoin ottaneet tätä seikkaa huomioon.

Valiokunnan omassa lausunnossa todetaan, että suomalaisen tuomioistuinjärjestelmän osalta tulee tapahtumaan EU:hun siirryttäessä muutos. Totesimme myös, että käytännössä tämä ei todennäköisestikään ole kovin suuri muutos, vaikka se valtiosääntöoikeudellisesti on varsin mielenkiintoinen tilanne.

Suomessahan on muista EU:n jäsenmaista poiketen tilanne, että meillä ei ole perustuslakituomioistuinta eivätkä korkeimmat tuomioistuimet, siis korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus, ole luonteeltaan puhtaita prejudikaattituomioistuimia. Näin ollen tuomioistuimen valta verrattuna keskimääräiseen EU:n jäsenvaltioon nähden on toki pienempi. Olemme tässä suhteessa ehkä korostetustikin lainsäädäntöön ja eduskunnan päätöksentekovaltaan pitäytyvä maa, vaikkakin tuomioistuimet, totta kai, tulkitsevat lakeja itsenäisesti ja riippumattomasti.

Jos ajatellaan ensin väitettä siitä, että tuomioistuinten riippumattomuus vaarantuisi sen johdosta, että muita kuin suomalaisia säännöksiä tulee tuomioistuimeen sovellettavaksi, on tietysti huomautettava, että tilanne ei tässä suhteessa ole mitenkään aivan uusi. Meillä on koko joukko kansainvälisiä sopimuksia, jotka ovat jo vaikuttaneet Suomeen aikaisemmin. Suomen liityttyä vuonna 1989 Euroopan neuvoston jäseneksi oli pääsyvaatimuksena, että Suomi hyväksyy eurooppalaisen ihmisoikeussopimuksen, joka tulikin Suomen eduskunnan hyväksymäksi vain muutamin varauksin.

Suomalaiset tuomioistuimet ovat jo täysin tottuneita näiden muutaman vuoden aikana lisäämään oman lainsäädäntömme lisäksi myös maininnat siitä, mitä mieltä eurooppalainen ihmisoikeussopimus asiasta on. Näin ollen tässä suhteessa muutosta ei tuomioistuinten puolella tapahdu.

Toinen asia tietysti on, että sekä eurooppalainen ihmisoikeussopimus että muut kansainväliset sopimukset on pohjoismaisen dualistisen käsityksen mukaisesti ensin ollut hyväksyttävä eduskunnassa, kun sen sijaan EU-säännöstöt tulevat voimaan sellaisenaan järjestelmän puitteissa. En kuitenkaan pidä tätä, niin kuin eivät muutkaan enemmistössä olleet lakivaliokunnan jäsenet tai sen kuulemat asiantuntijat, olennaisena erona hallitusmuodossa tarkoitettuun tuomioistuinten riippumattomuussäännökseen.

Toinen syy, jolla voitaisiin perustella riippumattomuuden vaarantumista, on, että EY:n tuomioistuimen kannat ovat myös ratkaisevia, ja tältä kannalta voitaisiin katsoa, että meille tavallaan sivusta tulee prejudikaattituomioistuin, joka olisi meidän tuomioistuimiamme sitova.

Lakivaliokunta on pohtinut tätä ja todennut myös, että tätäkään muutosta se ei pitänyt niin olennaisena, että se olisi aiheuttanut toimenpideehdotuksia. On toki kuitenkin alleviivattava, jottei väärinkäsityksiä tulisi, että EY-tuomioistuin ei siis ole mikään ylimmäinen, vielä meidän tuomioistuinjärjestelmämme ulkopuolella oleva tuomioistuin, johon voisi vedota sen jälkeen, kun on muut asteet Suomessa läpikäynyt, vaan se on nimenomaisesti lausunnon antaja, sitova sinänsä, mutta päätösvalta on meidän omilla tuomioistuimillamme.

Mielestäni olisi ollut varsin mielenkiintoista aikoinaan verrata sitä, minkälainen asema on Strasbourgin ihmisoikeustuomioistuimella meidän tuomioistuinjärjestelmäämme nähden, koska sen kohdalla nimenomaisesti edellytetään, että kansalainen osoittaa ensin käyttäneensä oman maansa tuomioistuinjärjestelmän ja on tyytymätön saamiinsa päätöksiin tai että hän ei ole voinut käyttää tällaista oikeustietä ja sen jälkeen Strasbourg antaa vastauksensa, joka tavallaan on minun mielestäni ulkopuolinen arvostelu ja voi johtaa jäsenvaltioita vastaan tiettyihin seuraamuksiin. Tämä ei kuitenkaan aikoinaan Suomen eduskuntaa millään tavoin hätkähdyttänyt.

Mielestäni siis eriävän mielipiteen allekirjoittajat vetävät liian äkkijyrkän päätöksen asiantuntijoiden, myös Tähden, lausunnoista eikä meidän riippumattomia tuomioistuimiamme uhkaa mikään sellainen riski, mikä estäisi meitä liittymästä Euroopan unionin jäseneksi.

Toinen kysymys on, millä tavoin tulee käsitellä Euroopan unionin liittymissopimus ja siitä mahdollisesti tulevat seuraamukset. Valiokunta kävi varsin seikkaperäisen keskustelun asiasta. Olen itse sanonut lakivaliokunnassa, että minun mielestäni on mielipidekysymys, halutaanko nähdä Euroopan unionin liittymissopimus pääasiana, joka voidaan asiantuntijoiden ja perustuslakivaliokunnan mukaan päättää nyt ehdotetussa muodossa ja sitten tehdä muut, sinänsä monimutkaisempaa menettelyä vaativat muu-

tokset perustuslakeihin, kuten esimerkiksi eräät ehkä tuomioistuinlaitosta koskevat huomautukset.

Eriävän mielipiteen allekirjoittajat ovat puolestaan sitä mieltä, että tämä on kokonaisuus ja se näin ollen tulisi käsitellä vaikeammassa järjestyksessä. Tämä tietysti vaikuttaisi siihen, kuinka paljon aikaa koko prosessi vie talven aikana.

Arvoisa puhemies! Kumpikaan näistä ratkaisuista mielestäni ei ole laiton. Se on sanottu valiokunnan mietinnössä. Kysymys on siitä, miten päin asian näkee. Se valiokunta, joka on kuitenkin selkeästi perustuslakiemme mukaan oikeutettu tästä kannan ottamaan, on perustuslakivaliokunta. Näin ollen mielestäni on täysin riittävää, että lakivaliokunta on omassa kannanotossaan käsitellyt tätä, ja sen jälkeen, niin kuin me hyvin tiedämme, niin ed. Aittoniemi, ed. Seivästö, ed. Vuoristo tai minä tai ed. Tykkyläinen, sihteerit voivat olla keskenään yhteydessä. Koska meidän lausuntomme valmistui myös aikaisemmin, he tiesivät, mitä mieltä me asiasta olimme, mutta me emme voi puuttua siihen, mitä perustuslakivaliokunta itse sanoo. Tässä mielessä mielestäni eriävä mielipide lausuntoon ei ollut aivan asianmukainen. Asiaa on jo ennakoivasti kommentoitukin tässä eriävässä mielipiteessä. On sanottu, "että se peruste, että lainsäädäntövaltaan kuuluvat kysymykset ovat enemmälti perustuslakivaliokunnan toimialaan kuuluvia, ei voi olla pitävä. Nimenomaan lakivaliokuntaan käsittelyreviiri on selvästi osin päällekkäinen perustuslakivaliokunnan kanssa, joten kannanotot esittämälläni tavalla olisivat olleet perusteltuja." Tämä on suora lainaus ed. Aittoniemen eriävästä mielipiteestä.

Mielestäni niiltä osin, kun kyse oli nimenomaan säännöspohjasta, näin on asianlaita, mutta niiltä osin, kuin kyse on lainsäätämisjärjestyksestä ja sopimuksen hyväksymisjärjestyksestä, mentiin eriävässä mielipiteessä lakivaliokunnan oman alueen ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Ei ole niin kauhean tarkkaa normaalisti, miten päin näitä asioita tulkitaan, mikä valiokunta milloinkin asiaan ottaa kantaa. Mutta se kehitys, mitä täällä nyt on ollut tämän EU-sopimuksen hyväksymisen kanssa, antaa mielestäni aiheen tehdä nämä huomautukset. Minun mielestäni mitään sellaista salaamista taikka hätiköimistä tai laittomuutta, jota jotkut ovat antaneet ymmärtää valiokunnissa tapahtuneen, ei ainakaan lakivaliokunnassa ole tapahtunut, ja lakivaliokunnan puolelta käytettiin koko joukko aikaa näiden asioiden pohtimiseen. Samoja asioita käsiteltiin jo ennakoivasti Eta-sopimuksen yhteydessä, koska EY-tuomioistuimen vaikutus on myös Etakaudella aivan selkeä. Se tulee tihkumalla tämän säännöstön läpi, ei suoraan niin kuin nyt, mutta vaikutus on kuitenkin aivan selvä. Ensimmäisessä Eta-sopimusversiossa, jonka Eftamaat neuvottelivat EU-maiden kanssa, tihkuminen olisi ollut pienempää. Mutta kuten tunnettua, Luxemburgin tuomioistuin, siis tämä EY-tuomioistuin, ei sitten sitä hyväksynyt ja näin sitten romuttui tämä parempi sopimusvaihtoehto. Siinä, mikä meillä olisi voimaan jäänyt, tihkuminen olisi ollut aivan ilmeinen.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti toisen valiokunnan puolelle. Luin varsin suurella mielenkiinnolla nimenomaan työasiainvaliokunnan lausunnon sen vuoksi, että se käsitteli työelämän lisäksi myös tasa-arvoa. Sukupuolten välinen tasa-arvo on ollut varsin paljon esillä nimenomaan kansanäänestyskampanjan yhteydessä, ja tämän jälkeen kansalaisille jäi varmasti aivan aiheellisesti sellainen kuva Suomen päättäjistä, että meille on erityisen tärkeä ja kallis asia sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Eräät EU-vastustajat jopa väittivät olevansa nimenomaan sen vuoksi EU:ta vastaan, että heidän mielestään suomalaisten naisten asema vaarantuisi EU-jäsenyydessä.

Kun katsotaan säännöksiä, niin tasa-arvoasiat on aika hyvin hoidettu EU:n puolella. Toinen asia tietysti on, että Suomessa on toki paljon enemmän kokemuksia niistä vaikeuksista, mitä naisilla on ollut työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa ja monissa muissa käytännön kysymyksissä.

Olisin toivonut, että tasa-arvoasioista olisi ollut enemmänkin kannanottoja työasiainvaliokunnassa, mutta tällaisenaankin se on varsin hyvä lisä tulevaisuutta silmällä pitäen. Näyttää nimittäin kuitenkin mielestäni ilmeiseltä, että kun kansanäänestys on mennyt ohitse, kummankin osapuolen kiinnostus tasa-arvoasioihin on ollut aika tavalla hiljaisempaa.

Mielestäni työasiainvaliokunnan vaatimus, että naisten osuutta päätöksenteon prosesseissa niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla tulee lisätä, on todella otettava vakavasti. Kansallinen taso on täysin meidän suomalaisten itsemme päätettävissä. Ainoastaan EU-parlamentaarikot, jotka tullaan jatkossa valitsemaan suorilla vaaleilla, ovat kansan valinnan varassa. Tämä kansa on kuitenkin aina osoittanut olevansa huomattavasti demokraattisempi sukupuolten

väliseen tasa-arvoon nähden, kuin mitä kansan valitsemat henkilöt ovat olleet omissa valinnoissaan.

Näin ollen osoitan odottavan katseeni sekä nykyisen että tulevan hallituksen puoleen, että ne todella sitten täyttäisivät tämän vaatimuksen eivätkä innostuisi puhumaan sukupuolten välisestä tasa-arvosta vasta sen jälkeen, kun kaikki vähänkään tärkeät paikat on täytetty.

Toinen asia on, että ei Suomi itsestään säily myöskään minkään näköisenä mallimaana EU:n jäsenenä tai sen ulkopuolella, jos ei tasa-arvopolitiikkaa jatketa myös Suomessa. Sen vuoksi toivon, että EU-hengen innoittamana hallituksen esitys tasa-arvolain muutokseksi, jossa on jo nyt havaittavissa kolme virhettä EU-asetuksiin ja -direktiiveihin nähden, korjattaisiin nyt eduskuntakäsittelyn aikana eurotasoa vastaavaksi ja näin taattaisiin se kuuluisa sukupuolten välinen tasa-arvo.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen arvostanut aina ed. Halosta siitä, että hän antaa toistenkin näkemyksille arvoa silloin, kun siihen on hänen mielestään tarvetta. Hän kuitenkin totesi — en kuullut hänen puheenvuorostaan kuin osan — sillä tavalla, että lainsäädännön alaa ja ehkä tuomiovaltaa ei kovin paljon loukata tässä sopimuksessa. Tämä ei kyllä pidä paikkaansa. Lähtökohta sekä tuomiovallan että lainsäädäntövallan osalta aika surullinen. Kaiken lisäksi Euroopan unionin lisääntyvä norminanto vie tätä koko ajan eteenpäin. Sen vuoksi, kun hallitusmuoto puhuu, että lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa ja taas tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus, on todettava, että se on joko näin tai ei ole. Se on ehdoton. Jos lainsäädäntövaltaa käyttää muukin, tai tuomiovallan osalta ne eivät ole riippumattomia vaan ottavat ohjeitaan Euroopan unionin tuomioistuimista, on silloin tehtävä perustuslakiin, hallitusmuotoon, muutos, jossa näkyy muuttunut tilanne. Se on silloin säätämisjärjestykseltään viiden kuudesosan enemmistö täällä eli vaikeutettu säätämisjärjestys.

Aikaisemmin, kun olin puhumassa puhujakorokkeella varsinaista puheenvuoroani, käsittelin juuri tätä asiaa. Se on tai ei ole. Jos loukkaa, vaikka vähänkin lainsäädäntövaltaa, tuomiovaltaa, se on silloin mainittava perustuslaissa. Se vastaa tosiasioita.

Mitä tulee siihen, että Tähteä ei ole kuultu, on perusteltu sillä, että hän on Jyrängin oppilas. Se on aika huono peruste, että kun tiedetään Jyrängin ajatukset, jotka ... (Ed. Halonen: Olihan meillä Tähti!) — Niin oli meillä, mutta perustuslakivaliokuntaan, johon häntä ehdotettiin, hän ei päässytkään. Tällainen on puolueellista.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin tärkeää, että ed. Halonen selkiytti lakivaliokunnan käsittelyä ja sen päätöksiä ja arvioita ja nimenomaan myös siltä pohjalta, että kun ed. Aittoniemi sunnuntaina vannoi tähtien tai Tähden nimeen, tulipa tämäkin asia korjattua, että häntäkin on kuultu ja että sitten hän jäikin yksin verrattuna siihen, mitä muut asiantuntijat valiokunnassa ovat sanoneet.

Toinen asia, jota pidän merkittävänä, on, että ed. Halonen otti esille tasa-arvokysymykset. Asiahan oli hyvin keskeisesti esillä ennen kansanäänestystä. Monet, erityisesti naiset pohtivat sitä, mitä vastata, "kyllä" vai "ei", juuri tasa-arvoon liittyvien kysymysten perusteella. Siinäkin mielessä on erittäin tärkeää painottaa asiaa nimenomaan siltä pohjalta, että se tulee olemaan yksi niitä keskeisiä asioita, joissa suomalaisten tulee yrittää vaikuttaa myös Euroopan unionin puitteissa.

Ed. K u i t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Halosen puheenvuoroa, ainakin osan siitä työhuoneessani ja kiinnitin huomiota hänen puheenvuoronsa tasa-arvokohtaan. Yhdyn niihin mielipiteisiin. Hän mainitsi, että työasiainvaliokunnan lausunnossa oli ehkä liiankin vähän käsitelty tasa-arvoa. Muistan, kun keskustelimme siitä työasiainvaliokunnassa, jotkut valiokunnan jäsenet välillä olivat sitä mieltä, että se kattaa liiankin suuren osan valiokunnan lausunnosta. Itse en kuitenkaan ollut samaa mieltä vaan tyydytyksellä huomioin, että lausuntojen antamisten välillä yhä enemmän kiinnitimme huomiota tasa-arvoon ja löysimme siitä keskeisiä kohtia.

Tasa-arvo mielestäni pitää pitää mielessä myös Euroopan unionin mahdollisen jäsenyyden jälkeen ja kiinnittää huomiota yhteiskunnalliseen osallistumiseen myös kansallisissa luottamustehtävissä sekä virkamieskoneiston ja edustajien osalta että työelämän kehittämisen osalta. Emme voi perustella esimerkiksi osa-aikatyötä, joustotyötä, palkkatasoa tai urakehitystä vertaamalla tilastoja suoraan muihin maihin, vaan meidän on kaikkia näitä huomioitava ja tarkastelta-

va nimenomaan tasa-arvonäkökulmasta, mitä se vaikuttaa naisten ja miesten asemaan.

Kaiken kaikkiaan pidän hyvin tärkeänä, että niin valmistelutyössä kuin suunnittelussa ja myös päätöksenteossa koko ajan tasa-arvonäkökulma, miesten ja naisten asema ja edistyminen on otettava huomioon.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että meidän kannattaa ed. Aittoniemen kanssa jatkaa keskustelua kolmannen käsittelyn aikana, jos se ei enää toisessa käsittelyssä käy päinsä. Nimittäin nyt on sellainen tilanne, vähän kuin vanhanaikaisessa perheriidassa, että minä kyllä kuuntelin ed. Aittoniemeä, mutta hän ei kuunnellut minua. Minä olin aika monessa asiassa hänen kanssaan samaa mieltä, mutta johtopäätösosassa olin kovasti eri mieltä, ja sekin on tuttu tilanne tietysti perheriitatilanteessa. Mutta ehkä nyt, kun kuitenkin olemme eduskunnassa, tilanne laukeaa sillä, että kumpikin lukee toisensa puheenvuoron ja sen jälkeen palaamme asiaan myöhemmissä keskusteluissa.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Minäkin haluan pistää soppani tähän tasa-arvokeskusteluun. EU:tahan on pidetty miesten linnakkeena, mutta nyt linnake näyttää olevan murtumassa. Paineet vaikuttavat. Merkille pantavaa on, että uusista komissaareista näillä näkymin on viisi naista, ja minusta on erittäin iloista todeta se, että näistä viidestä naispuolisesta komissaarista neljä edustaa eurooppalaista sosialidemokratiaa. (Ed. Aittoniemi: Minä olisin valmis komissaariksi!) — Ed. Aittoniemi olisi valmis komissaariksi neljän sosialidemokraattisen komissaarin vuoksi. Hauska kuulla!

Eduskunnan päätös Suomen liittymisestä Euroopan unioniin on osa maanosamme väkevää muutosta. Euroopan sotilaallinen ja ideologinen kahtiajako on murtunut, ja se on antanut Suomen, Itävallan ja Ruotsin kaltaisille puolueettomille maille mahdollisuuden hakeutua aiempaa tiiviimpään eurooppalaiseen yhteistyöhön. Suomi on osaltaan ollut tähän saakka tämän Euroopan historiallisen muutoksen ja murroksen tarkkailija. Jäsenyys Euroopan unionissa merkitsee, että menemme mukaan eurooppalaisen politiikan muotoiluun.

Suomen kannalta liittymisen ajankohta on mitä sopivin. Olemme jäseniä, kun Euroopan unioni aloittaa vuonna 1996 ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyönsä tiivistämisen. Kohtaloomme vaikuttavia päätöksiä ei siis tehtäisi enää ohitsemme tai ylitsemme, kuten historian eri vaiheissa niin usein on tapahtunut.

Suomessa tulee aloittaa heti jäsenyyden tultua voimaan keskustelu siitä, millaiset ovat meidän tavoitteemme EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Sitä keskustelua on käytävä avoimena kansalaiskeskusteluna. Pelkän kabinettivalmistelun aika on ohi. Tässä mielessä minusta on hyvin arvokasta, että ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että mahdollinen päätös Weu:n, Länsi-Euroopan unionin, tarkkailijajäsenyydestä tuodaan EU:n käsittelyyn. Se on ikään kuin tae tälle kansalaiskeskustelulle, johon emme ole turvallisuuspolitiikassa emmekä juuri paljon muutenkaan kovin tottuneita.

Tämän syksyn kokemukset osoittavat, että valmiutemme pohtia kiihkottomasti ja monipuolisesti turvallisuuspolitiikkaan kuuluvia kysymyksiä on ilmeisesti lähihistoriasta johtuen varsin kehno. 1970-luvun ihanne oli mahdollisimman suuri kansallinen yksimielisyys ulkopoliittisesta linjasta. Tälle ihanteelle oli perustelunsa, objektiiviset olosuhteet olivat silloin sellaiset. Mutta kilpailun opin puhtaudesta johti usein vääristymiin, ja mielipide-erot kätkettiin maallikoille vaikeasti avautuvaan munkkilatinaan. Puolueettomuudella oli tuolloin 1970-luvulla monta astetta ja monta määritelmää.

Aktiivinen, rauhantahtoinen puolueettomuuspolitiikka merkitsi jopa joillekin yhteisiä sotaharjoituksia Varsovan liiton kanssa. Merkillepantavaa on, että tässäkin salissa viime kuukausina ja tämän EU-käsittelyn ajan ylipäätänsä vahvimmin puolueettomuudesta ja itsenäisyydestä puhuneet olivat aiemmin tämän aktiivisen, rauhantahtoisen ja sotaharjoitukset sisällään pitävän puolueettomuuspolitiikan kannalla. Euroopan sotilaallisen kahtiajaon poistuminen ei merkitse Suomen kannalta, että turvallisuuspoliittinen asemamme olisi ongelmaton ja itsestäänselvästi vakaa. Eurooppalaisen suursodanuhka on poistunut, mutta lähialueidemme kehitystä leimaa epävarmuus monella tapaa.

Itse lukeudun niihin, jotka katsovat, että Itämeren alue, samoin kuin Kuolan niemimaa, ovat edelleen strategisesti merkityksellisiä. Suomen etu on nähdäkseni tässä vaiheessa se, että Itämeren rannoilla ei tapahdu sotilaallista liittoutumista. Kun Venäjän, entisen Neuvostoliiton, joukot ovat vetäytyneet pois Baltiasta, olisi hyvä, että tällä alueella voitaisiin elää sotilaallisen liittoutumattomuuden olosuhteissa. Tämä sen vuoksi, että tilannehan on vielä poliittisesti, taloudellisesti ja kansallisuusryhmien välillä varsin herk-

kä, eikä ole hyvä tarjota mahdollisuuksia edes kuvitelluille uhkakuville.

Minusta on erinomaisen myönteistä, että tällainen käsitys Itämeren-alueen rauhoittamisesta sotilaallisen liittoutumattomuuden ulkopuolelle jaetaan aika laajasti myös lännessä ja kautta maailman, joskin tietysti monenlaisia puheenvuoroja ja mielipiteitä asiasta esitetään. Meidän suomalaistenkin tulee tottua siihen, että monenlaisia puheenvuoroja on, eivätkä kaikki merkitse, että jonkun läntisen turvallisuuspolitiikan harrastajan haastattelu jossakin suomalaisessa lehdessä tarkoittaa, että uusi Jartsev on ilmestynyt.

EU:ssa vallitseva turvallisuuspoliittinen ajattelu, joka lähtee mm. Euroopan elintasoerojen madaltamisesta, demokraattisen poliittisen järjestelmän vakiinnuttamisesta ja ympäristötuhojen torjumisesta, on Suomen kannalta erittäin myönteinen, myös monia käytännön yhteistyömahdollisuuksia tarjoava malli. Esimerkiksi Saksassa sekä hallitus että sosialidemokraattinen oppositio pitävät EU:n keskeisenä tehtävänä yhteistoiminnan kehittämistä Venäjän, Baltian maiden ja itäisen Keski-Euroopan maiden kanssa.

Willy Brandtin idänpolitiikan henki, sen ydin, elää vahvasti. Liittokansleri Helmut Kohl totesi pari viikkoa sitten Bonnissa EU-maiden parlamenttien Eurooppavaliokuntien kokouksessa tervehtivänsä Itävallan ja Suomen jäsenyyttä suurella mielihyvällä juuri tästä syystä. Kohlin mielestä Suomi ja Itävalta voivat toimia portteina yhteistyön syventämiselle kyseisten maiden kanssa.

Tämän vuoksi kuuntelin hyvin hämmentyneenä ensimmäisessä käsittelyssä ed. Seppäsen puheenvuoroa, kun hänen mielestään EU:n ja Venäjän yhteistyösopimus, joka solmittiin Korfulla, joka myös merkitsee alempia tulleja kuin esimerkiksi Suomen ja Venäjän välillä tällä hetkellä on, ja EU:n ja Viron välinen taloudellinen sopimus olisivat jotenkin Suomen kannalta hankalia. Ed. Seppänen pelotteli meitä. Hän sanoi ensinnäkin, että se, että Viro ja EU sopivat sopimuksen Suomesta riippumatta, kertoo EU:n ikävästä luonteesta, ja se, että EU tarjoaa Venäjälle tullietuisuuksia, merkitsee sitä, että me olemme venäläisen halpatuonnin kohteena ja meidän tuotantomme kärsii siitä. Tämä on minusta hyvin merkillinen tapa tarkastella maailmaa kahdesta syystä.

Ensinnäkin me olemme perinteisesti sitä mieltä ja tulevaisuudessa joudumme toivottavasti olemaan oikein erityisesti sitä mieltä, että meidän päämarkkinamme ovat lähialueilla. Toiseksi minusta kannattaisi melkein vähän jopa maksaa siitä, että näissä maissa päästään jaloilleen. Se on iso eurooppalaisen turvallisuuden asia. Voisi vain kuvitella, että jos Venäjällä ja EU:lla ei olisi sopimusta ja jos Virolla ja EU:lla ei olisi sopimusta, niin esimerkiksi ed. Seppänen sanoisi, että voi kamala, tämä kertoo juuri EU:sta, kun EU:lla ei ole sopimusta näiden maiden kanssa.

Minusta Suomen tulee mennä EU:hun sillä mielellä, että meillä on myös annettavaa omasta historiallisesta kokemuksestamme lähtien. Suomen ja Itävallan puolueettomuus sotien jälkeisessä Euroopassa antaa aivan varmasti omalta osaltaan hyviä mahdollisuuksia siihen sillanrakentajan tehtävään, josta esimerkiksi liittokansleri Kohl on puhunut. Elämme maailmassa, jossa kyky elää rauhassa naapureiden kanssa on aivan yhtä tärkeä kyky kuin se on ollut ennenkin kahtia jakautuneessa Euroopassa.

Toinen tärkeä työkenttä, jonka haluan tässä yhteydessä mainita, on EU:n institutionaalinen kehittäminen. Sen suhteen on muodostettava kantoja sekä poliittisissa ryhmissä että kansallisessa poliittisessa päätöksenteossa. Eurooppalainen sosialidemokratia on asettanut tavoitteekseen Euroopan unionin kehittämisen entistä avoimempaan ja epäbyrokraattisempaan suuntaan. Euroopan sosialidemokraattinen puolue pyrkii niin ikään edistämään läheisyysperiaatteen toteuttamista. Yhteistyön syventämisen eri asteista, hallitusten yhteistyö versus liittovaltiomalli, vallitsee sen sijaan erilaisia, kunkin kotimaan poliittisista traditioista kumpuavia käsityksiä. Mutta minusta ilman häpeää on todettava myös se, että sosialidemokratia lähtee perusarvoissaan siitä, että kansainvälisen yhteistyön syveneminen on hyvä asia silloin, kun se on vapaaehtoista: Se on hyvä asia nimenomaan rauhan kannalta.

Monet merkit viittaavat siihen, että yhteistyön syventäminen kohtaa joka tapauksessa, oli kysymys sitten poliittisesta yhteistyöstä, institutionaalisesta yhteistyöstä, rahapolitiikasta, Maastrichtin sopimuksesta huolimatta vaikeuksia. Kansallistunnehan elää hyvin voimakkaasti meidän maanosassamme tällä hetkellä niin hyvässä kuin pahassa. Toivon, että EU voisi tässä pahassa mielessä elävää kansallistunnetta ihan oikealla tavalla myös hillitä.

Joka tapauksessa kunkin jäsenmaan kansalaisten tuntemukset ovat aivan varmasti kaikista merkittävin EU-yhteistyön ja sen institutionaalisen kehityksen tahdittaja.

Aivan samoin kuin EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan muotoilusta on myös tästä EU:n päätöksentekojärjestelmän kehittämisestä kyettävä käymään kunnollista kansalaiskeskustelua. Olen hyvin iloinen ed. Hautalan pitämästä puheenvuorosta. Ed. Hautalahan avasi, että kun EU on kehittynyt hiili- ja teräsyhteisöstä Euroopan yhteisöjen kautta Euroopan unioniksi todella evoluution myötä, ei suinkaan revoluution myötä, niin se on merkinnyt, että siellä on useita eritasoisia sopimuksia, se on aiheuttanut hyvin monenlaista byrokratiaa. Kun ed. Hautala rohkeasti sanoi, että hänestä tämän takia EU:lle pitäisi luoda perustuslaki, niin se oli minusta hyvin virkistävä ja raikas avaus tähän EU:n institutionaalista kehitystä koskevaan keskusteluun.

Minusta olisi nyt tärkeätä, että kun pääsemme eduskuntakeskustelusta ja käytämme myös tietysti nämä kokemukset hyväksemme emmekä masennu, niin ei hukata sitä hienoa mahdollisuutta kansalaiskeskusteluun, minkä tämä EU-kansanäänestys tarjosi. Minusta sen parhaita puolia oli, että se toi tärkeän yhteiskunnallisen keskustelun ulos niistä ghetoista, mihin poliittinen keskustelu hyvin usein tahtoo vajota. Nyt täytyy tätä keskustelumahdollisuutta, kykyä keskustella, johon kansalaiset olivat hyvin valmiita ja kypsiä, käyttää siinä, kun mietitään yhdessä sekä EU:n institutionaalista kehitystä että EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittista kehitystä ja sitten tietysti niitä kuuluisia Emu-kriteerejä.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme nyt lähes viikon ajan kuunnelleet, kuinka menee itsenäisyys tai kuinka kansallisvaltiot kuolevat. Tänään viimeksi ed. S-L. Anttila väitti näin käyttämässään puheenvuorossa. Siksi haluan kiittää ed. Iivaria siitä, että hän toi esille sen näkemyksen, että Suomen itsenäisyys todella pysyy ja että me olemme jatkossa yhtenä EU-maana itsenäisenä kansana rakentamassa ja turvaamassa ei vain lähialueidemme turvallisuutta ja rauhantilaa vaan sitä myös takaamassa koko Euroopan alueella.

Ed. V ä y r y n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minusta oli hyvin myönteistä, että ed. Iivari puheenvuorossaan antoi kannatusta sille ajatukselle, että Suomen tulisi myöskin EU-jäsenyydessä säilyttää liittoutumaton asemansa. Tähän liittyen toteaisin, että ulkoasiainvaliokunnassa ehdotin kannanottoa oikeastaan useampaankin kohtaan, jolla olisi edellytetty, että Suomen hallitus EU-politiikassansa rakentaa sellaista ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, joka antaisi meille mahdollisuuden tämän liittoutumattoman aseman säilyttämiseen. Minä toivon, että ed. Iivari kolmanteen käsittelyyn mennessä perehtyy näihin muutosehdotuksiin ja harkitsee, voisiko hän antaa tukensa näille ajatuksille, sillä ellemme me itse aktiivisesti luo tilaa puolueettomuutemme säilymiselle, niin sitten sitä ei ehkä kyetä säilyttämään, vaan puolustusasiainvaliokunnan esittämä ajopuuteoria toteutuu.

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ei ole kysymys ajopuusta, kun on kysymys siitä suuresta muutoksesta, mikä tapahtuu Euroopan turvallisuudessa. Samalla lailla kuin entinen Neuvostoliitto on vetäytynyt Itämeren alueelta ja keskisen Euroopan alueelta, samalla lailla amerikkalaiset ovat vetäytymässä Atlantin taakse. Emme tiedä, minkälainen Nato on muutaman vuoden kuluttua. Emme myöskään tiedä, kehittyykö Länsi-Euroopan unionista ylipäätänsä EU:n sotilaallinen käsivarsi. Sen takia minusta emme voi vannoa vuosien taakse. Mutta minusta selvästi kansallinen intressi ja koko tämän alueen intressi on se, että me varjelemme osaltamme sitä, että Itämeren alueella säilyy sotilaallinen liittoutumattomuus.

Kun täällä on kirjoista puhuttu, niin suosittelen myös esimerkiksi Pietari Suuren elämäkertaa.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! EU:han on prosessi. Monissa tähän asti käytetyissä puheenvuoroissa, olivatpa ne sitten vastustajien tai EU-kannattajien käyttämiä, on havaittu se tosiasia, että kun Suomi pyrkii Euroopan unioniin, niin Suomi ei pyri mihinkään pysyvään olotilaan, vaan Suomi pyrkii sellaiseen kansojen yhteisöön mukaan, joka tulee aikanaan vastaamaan erilaisilla tavoilla erilaisessa ajassa esiintyviin haasteisiin. Keskeinen lähtökohta tietysti tälle kaikelle ovat olleet ne, voisiko sanoa, uuteen maailmanjärjestykseen tähtäävät taloudelliset blokit, joista toisaalta Kaakkois-Aasian blokki, toisaalta Yhdysvaltojen blokki ja toisaalta nyt Euroopan blokki muodostavat ikään kuin taloudellisten intressenttien varsin keskeisen yhteisen organisaation.

Mutta tosiasiassa on pidettävä huoli siitä, että koko ajan muistamme sen, ettei ole olemassa mitään pysyvää asiaintilaa, johon me olisimme menossa mukaan, jollei oteta huomioon ns. Etaratkaisua, sillä sehän on pysyvä ratkaisu: Me olemme tehneet Eta-sopimuksen tiettyjen kaupallisten intressien hoitamisesta tietyillä edelly-

tyksillä tiettyyn aikaan, emmekä sen jälkeen, ennen kuin sen sopimuksen avaaminen olisi ajankohtaista, voisi lähteä tekemään uusia päätöksiä.

Mutta Suomi, joka faktisesti on ollut vuosikymmenten ajan varsin sulkeutunut maa, se johtopäätöshän tästä kaikesta keskustelusta täytyy vetää, ei oikeastaan ole ehtinyt sulkeutuneisuudessaan huomata, että Eurooppa on yhdentynyt ja Euroopassa ovat muutosvirrat kulkeneet siihen suuntaan, että Suomen on aika tehdä valintoja. Erityisesti nyt, kun Suomelle on tarjoutunut muutoinkin varsin merkittävä poliittinen mahdollisuus tehdä ratkaisu ilman, että Suomea siihen mikään työntäisi tai vetäisi. Toisin sanoen Suomi tekee tulevaisuuden siirtonsa varsin vapaasti, tai ainakin Suomella on varsin suuri mahdollisuus tehdä se ratkaisu.

Oikeastaan perimmäinen kysymys koko EU-asiassa on se, onko Suomelle parempi olla sisällä vai ulkona. Tähän kysymykseen vastaaminen edellyttää niiden seikkojen läpi menemistä, jotka liittyvät meidän resursseihimme. Kun me sanomme esimerkiksi, että mukana ei ole Sveitsi, mukana ei ole Norja jne., me unohdamme, että nämä maat ovat tehneet ratkaisunsa kukin omista lähtökohdistaan. Sveitsin osalta on toki mainittava vielä sekin kysymys, että Sveitsihän on hakenut EU-jäsenyyttä, se vain ei ole hyväksynyt Eta-ratkaisua, mutta EU ei ole käsitellyt Sveitsin anomusta.

Norjan rooli on kerrassaan toisenlainen. Se lähtee liikkeelle merkittävästä sellaisesta taloudellisesta pohjasta, jollaista Suomi ei saata kuvitellakaan. Sitä paitsi Norja on Nato-maa, jolla muutoinkaan ei ole ollut erityisen suurta vaikeutta osoittaa, mihin osaan maailmaa se kuuluu. Sen vuorovaikutus läntisen Euroopan kanssa on ollut kestävä ja tulee olemaan kestävä täysin riippumatta siitä, millaisia ratkaisuja sen kansa Euroopan unioniin liittymisestä tekee.

Toisin on Suomen laita. Suomen riippuvaisuus Euroopan unionin markkinoista, Suomen riippuvaisuus Euroopasta kulttuurisesti on aivan toisenlainen, ehkä paljon tärkeämpi, sillä me olemme eläneet täällä sivussa 60 leveyspiirin pohjoispuolella siinä määrin eristyksissä.

Suomen liittymisessä Euroopan unioniin on varsin usein arvuuteltu sitä, että mehän menetämme suvereniteettiamme. Mutta eikö koko elämä ole suvereniteetin menetystä? Kun ihmiset liittoutuvat, se merkitsee sitä, että tehdään sopimus. Aina, kun jostain asiasta sovitaan, menetetään suvereniteettia jonkun hyväksi. Minusta on aika kunniakasta menettää suvereniteettia sen teoreettiselta osalta sellaisen yhteisön hyväksi, joka konstruktiivisesti pyrkii kansojen demokratian, oikeuden kannalta kestäviin ratkaisuihin. Minusta se, että Suomi antaisi jotakin periksi tällaisissa kysymyksissä, on erinomaisen tärkeätä.

Arvoisa puhemies! Luulenpa, että Suomen rooli suhteessa Venäjään, joka on myös ollut varsin usein keskustelun alaisena, muuttuu paljon tärkeämmäksi ja Venäjän kannalta mielenkiintoisemmaksi, kun Suomi olisi osa sellaista taloudellista ja tieteellistä osaamiskokonaisuutta kuin Euroopan unioni. Henkilökohtaisesti näen ns. venäjänkortilla erinomaisen suuria mahdollisuuksia. Toteaisin, että Suomen hallituksen pitäisi, toki EU-ratkaisun estämättä, pohdiskella paljon enemmän kuin se on tehnyt mahdollisuuksia uusiin kaupallisiin, uusiin teknisiin avauksiin Venäjän kanssa.

Kun otetaan huomioon EU:n ja Venäjän väliset intressit, jotka eivät ole vähäiset, ja Suomen Venäjän-osaaminen, niin ei ole kovin vaikeata vetää sellaista johtopäätöstä, enkä usko, että ollenkaan on väärää, että Suomi voisi olla unionin kannalta varsin merkittävä ja toisaalta unioni voisi auttaa Suomea varsin merkittävästi harjoittamaan sellaista vuorovaikutusta Venäjän kanssa, joka omalta osaltaan paitsi hyödyttäisi Suomea ja Venäjää, toimisi myös liennyttävänä elementtinä Euroopan unionin ja Venäjän välillä.

Arvoisa puhemies! Minun on pakko ymmärtää, että varsin monet negatiivisesti unioniin suuntautuvat mielipiteet lähtevät liikkeelle siitä, että meidän ajattelutapamme murtuu. Meille on ilmeisesti, ainakin osalle meistä, syntynyt eräänlainen totalitaarisuuden ajatusmalli tai ainakin, lievemmin ilmaistuna, sellainen ajatusmalli, joka merkitsee sitä, että sellaisen politiikan toteuttajat haluaisivat pitää yllä yhteiskuntaa, jossa elettäisiin eräänlaista jakokäsimentaliteettia, toisin sanoen, jossa poliittinen valta perustuu siihen, että kansalaiset ehdollistetaan toimimaan tai saamaan erityisiä hyötyjä poliitikkojen käsistä. Euroopan unionissa puhaltavat tältä osin siinä määrin vapaammat tuulet, että totalitaristisesti ajattelevat poliitikot tulevat olemaan vahvaa menneisyyttä.

Herra puhemies! Tarkoitukseni oli kuitenkin erityisesti puuttua tässä asiassa erääseen yksityiskohtaan, joka taas liittyy tämän päivän pääasiaan eli ulkoasiainvaliokunnan Euroopan unioniin liittymistä koskevaan mietintöön. Siinä on käsitelty varsin laajasti paitsi muuta myös aluepolitiikkaa. Aluepolitiikan osalta on sanot-

tava, että sillähän on Euroopan unionin operatiivisessa toiminnassa varsin keskeinen rooli. Unionin budjetista kolmisenkymmentä prosenttia liittyy aluepolitiikkaan. Kaikki me ymmärrämme, että aluepolitiikka on osa ns. poliittista jakokäsiajattelua, johon jo ehdin toisessa mielessä puuttua. Euroopan unioni epäilemättä haluaa paitsi jakaa tasaisesti hyvinvointia ja tasata hyvinvointieroja eri Euroopan osissa, myös tyynnytellä epäilijöitä aluepoliittisten tukien myöntämisellä. Oikein/väärin?

Joka tapauksessa Suomi on neuvotteluissa onnistunut mielestäni varsin hyvin. Suomi on saanut varsin huomattavan osan maata erilaisten aluepoliittisten tukien piiriin, aluepoliittisten tukien, jotka kykenevät varsin monipuolisesti ottamaan huomioon toisaalta taantuvien teollisuusalueitten ja toisaalta peräti harvaanasuttujen ja palveluvarustukseltaan jälkeenjääneiden alueiden hoitamisen. Se, että Suomi saa tänä jaksona, siis vuoteen 1999 saakka, 2,1 miljardia markkaa aluepoliittista tukea, ei ole lainkaan vähäarvoinen asia. Se oikein käytettynä merkitsee sellaista voimavaraa, joka voi rohkaista ja jonka täytyisikin rohkaista myönteistä toimeliaisuutta maan eri puolilla. Täytyisi rohkaista, sanon tämän erityisesti siksi, että en usko, että aluepoliittinen tuki Euroopan unionissa tulisi olemaan pysyvä ilmiö, vaan epäilemättä, ja siihenhän meidän pitäisi pyrkiä, Euroopan unioni on väline kansakuntien menestymiselle ja eurooppalaisten kansakuntien kilpailukyvylle kansainvälisillä blokeilla. Näin ollen Euroopan unionin täytyy tähdätä politiikassaan siihen, että sen eri osat kykenisivät mahdollisimman tehokkaaseen toimintaan. Näin ollen myös sen aluepoliittisen tuen, jota me saamme, käytössä on oltava valppaana, jotta täältä lähtisi sellaisia impulsseja, joihin ylimalkaan on mahdollista saada tukea, sillä tukihan ei ole automaattista vaan tuki edellyttää sitä, että Suomen eri alueilla on suunnitelmia ja nimenomaan Eurooppa-politiikan näkökulmasta myönteisiä suunnitelmia.

Mutta juuri tässä kohtaa näkyy valiokunnan mietinnössäkin eräänlainen vanhan jäänteen jälki. Me rakastamme hallinnointia, me olemme tottuneet jakamaan. Ennen kuin näistä rahoista on näkynyt penniäkään, jo valiokunta ehättää ottamaan kantaa siihen, millä tavalla tulevaa rahaa pitäisi jakaa. Me olemme aluepoliittista lainsäädäntöä kehittäessämme luoneet varsin hyvän järjestelmän maakuntien liittojen kautta tapahtuvaan toimintaan. Mehän olemme antaneet aluekehitysvastuun kunnille ja kuntalähtöisesti toimiville maakuntien liitoille. Mutta tuota lakia säätäessämme oli varsin voimakkaana taustaajatuksena se, että Suomeen ei ole tarpeen eikä tarkoituksenmukaista perustaa uutta hallinnollista tasoa.

Ulkoasiainvaliokunta näyttää tätä asiaa tarkastelleen hieman ulkopuolisen silmin, sillä se on päätynyt näkemään, että oikein tapa hoitaa näitä kysymyksiä on aikanaan saattaa kunnallisvaalien yhteydessä äänestettäväksi myös ns. maakunnallisten valtuustojen valinnat. Tämä käsitys on täysin ristiriitainen kaikkeen siihen nähden, mitä on varhemmin nimenomaan aluepoliittisen lainsäädännön yhteydessä esitetty, ja toisaalta se on peräti ristiriitainen myös sen hallinnon kehittämisen käsityksen kanssa, joka viime vuosina on ollut yleisenä linjana Suomessa. On erittäin vaarallista, että juuri tähän aikaan, jolloin me olemme purkamassa hallintoa ja jolloin me olemme antaneet signaaleita lääninhallinnon keventämiseksi, me samaan aikaan melko keveästi huitaisisimme läpi mietinnön, jossa varsin arvovaltaisessa yhteydessä, ilman että sillä tietysti on lain sisällön merkitystä, annettaisiin ymmärtää, että Suomessa tarvitaan uusi hallinnon taso.

Tässä mielessä, arvoisa rouva puhemies, ilmoitan, että tulen asian kolmannen käsittelyn yhteydessä esittämään pontta, joka tarkoittaisi sitä, että eduskunta ei yhdy valiokunnan käsitykseen tässä asiassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. T o i v o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario hyvin mielenkiintoisessa puheenvuorossaan puuttui tukipolitiikkaan. Myös käydyssä keskustelussa hämmästyttävän suuren painoarvon on saanut se, miten paljon EU:n piiristä on saatavissa tukea, tukihan on tarkoitettu surkeille talouksille, sen sijaan että painopiste olisi kiinnitetty siihen, millä tavalla talous elpyy niin, että näitä tukia ei tarvittaisi. Suunnaton määrä energiaa on uhrattu siihen, mitä kaikkea ja minne, sen sijaan että lähtökohta olisi toinen ja tietyllä tavalla positiivinen eikä lähtisi siitä, että meidän taloutemme on niin surkeassa kunnossa, että se tarvitsee erilaisia tukijärjestelmiä myös EU:n kautta.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saarion ajatuksen-

kulku koko EU-kysymyksessä on oikeastaan erittäin mielenkiintoinen. Hän näkee EU:n välineenä kilpailukyvyn tehostamiseen, mahdollisimman tehokkaaseen toimintaan, ja kohta kutakuinkin seuraavassa lauseessa hän sanoo, että EU maksaa aluetukea ja aluetuen kautta voidaan rakentaa sitä ja voidaan rakentaa tätä. Eli hän näkee rahan ja toisella puolella sen, että päätösvaltaa menetetään. Kuitenkin perusajattelu ilmeisesti lähtee talouspoliittisista hyödyistä, jotka mahdollisesti olisivat sitä kautta saavutettavissa.

Aluepolitiikan osalla ymmärtääkseni suomalainen perusajattelu on lähtenyt huomattavasti paljon laajemmasta perusajattelupohjasta, eli aluepolitiikka on sitoutunut hyvin pitkälle teollistamispolitiikkaan, työllisyyspolitiikkaan, koko maan asuttuna pysymiseen jne. Ymmärtääkseni perusajattelumalli on ollut huomattavasti laajempi, mistä aluepolitiikkaa on lähdetty hoitamaan tähän asti.

Kun aivan selkeästi on nyt nähtävissä kuitenkin se tosiasia, että jos EU:n kautta aluepolitiikkaan on mahdollisesti rahaa saatavissa, niin toisaalta Suomen kansantaloudesta huomattavasti isompi määrä rahaa on pois, mikä johtaa siihen kiistattomaan lopputulokseen, että esimerkiksi kuntien valtionosuuksia leikkaamalla aluepoliittiset tuet, mitä EU:n kautta mahdollisesti on tulossa, nollautuvat, saattavat mennä huomattavasti jopa miinuksen puolelle, niin ed. Saarion ajatuksenkulku ei silloin tuota sitä aluepoliittista tarkoitusperän lopputulosta, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa tähän saakka on totuttu ajattelemaan.

Ed. V ä y r y n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Saario vähätteli EU-ratkaisun merkitystä, kun hän puhui siitä, että kysymyksessä on prosessi, ja hän vähätteli myös suvereniteetin menetystä. Se on kyllä varsin pitkä askel, jos Suomi liittyy Euroopan unioniin. Se merkitsee hyvin isoa päätäntävallan menetystä. Kun meillä nyt on kansallinen kauppapolitiikka, maatalouspolitiikka, aluepolitiikka, rahapolitiikka, niin näissä asioissa päätöksenteko on siirtymässä Euroopan unioniin, ja siellä vieläpä sellaisille elimille, joissa jäsenvaltioilla ei ole ollenkaan edustusta, eli komissioon ja keskuspankkiin. Toisaalta kun EU on prosessi, niin me joudumme jäsenenä mukaan sellaiseen kehitykseen, jota me käytännössä emme voi estää. Meillä on teoriassa mahdollisuus estää yksimielisyys tai teoriassa mahdollisuus ehkä jättäytyä jostakin pois, mutta käytännön tasolla tällaista mahdollisuutta ei ole.

Minusta tämän ratkaisun merkitystä ei pidä väheksyä, vaan avoimesti ratkaisun hetkellä myöntää, että me olemme tekemässä valtavan suurta ratkaisua, joka on peruuttamaton ratkaisu; Euroopan unionista ei voi käytännössä erota.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Saario kiinnitti huomiota ulkoasiainvaliokunnan ehdotukseen, jossa esitetään, että kunnallisvaalien yhteydessä valittaisiin suoralla kansanvaalilla maakuntavaltuusto. Tätä ehdotusta ei sisällytetty erikoisvaliokunnan eli hallintovaliokunnan lausuntoon tästä asiasta. Voikin kyllä sanoa, että näissä oloissa maakuntavaltuuston valitseminen suoralla kansanvaalilla ei varmaankaan ole tarpeellinen eikä myöskään ajankohtainen, kun ottaa huomioon, että näillä alueellisilla viranomaisilla, maakuntien liitoilla, ei ole vielä tarpeellista päätösvaltaa, jota varmaan useimmat haluavat maakuntien liitoilla olevan.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintöön on käsittääkseni hyvinkin otettu erikoisvaliokunnan eli hallintovaliokunnan aluepolitiikkaa koskevat kannanotot, myös tämä oleellinen kohta valiokuntamme lausunnosta, jossa todetaan, että perusongelmana alueiden päätösvallan käytössä on se, että pitäisi saada alueiden omaa päätösvaltaa suhteessa valtion sektoriviranomaisiin selvästi terävöitettyä. Se on se keskeinen asia, jos aiotaan omaehtoista maakuntien ja myös kuntien tahdon mukaista aluepolitiikkaa annettujen resurssien puitteissa hoitaa.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Väyryselle olisin todennut, että kun Eurooppa on ottamassa suurta askelta — en vähätellyt tämän askelen suuruutta — niin minä tahdon, että Suomi on mukana ottamassa sitä askelta ja vaikuttamassa aikanaan eurooppalaisen yhteisön askeltamiseen, sillä kuten totesin, keskeistä on myös se, että jos me olemme ulkona, niin me emme lainkaan voi vaikuttaa siihen, millaiseksi Eurooppa muodostuu. Kun me olemme sisällä, me olemme joka tapauksessa asiallisesti omalla osuudellamme vaikuttamassa niihin päätöksiin, joita Euroopassa tehdään. Tässä mielessä muodollinen suvereniteetin menetys itse asiassa saattaa kääntyä eduksemme. Me alamme päättää huomattavasti suuremmista asioista huomattavasti laajemmalla foorumilla kuin tähän saakka.

Mitä tulee aluepolitiikkaan, jossa ed. Korhonen tahallaan tahtoi ymmärtää puheenvuoroni väärin, minä näen, että Euroopan unionilla on varmasti sekä aluepoliittinen ja rakennepoliittinen viritys että myös selvästi valtapoliittinen viritys jakaessaan tällaisia tukia. Se on arkista elämää, ja kun kerran se tuki on saatavissa, niin haluan olla mukana ottamassa tukea enkä jakamassa sitä muille. Suomen on liittyessään unioniin saatava se osuus, joka Suomelle kuuluu.

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Pitkien puheiden aikana itse kukin toimi ja touhusi tavallaan, kuten olemme ehkä kuulleet ja tiedämme. Itse luin muutamia kirjoja sinä aikana, ja yksi kirja, jonka luin, on Anne Friedin uusin kirja Kaipauksen hiljaiset äänet. Minä uskon, puhemies, että Anne Fried on varmasti tuttu ihminen, tämä 91-vuotias, Wienissä syntynyt, Euroopan maita elämässänsä kolunnut ja Suomeen vihdoin ja viimein päätynyt kirjailija, emigrantti.

Kirjassa on pieni kuva Anne Friedistä. "Anne Friedillä on vanhan Euroopan sielu. Hänessä elävät sivistys, henkisyys, ilo, rohkeus ja realismi. Nämä tekijät ovat selkeästi toteutuneet hänen elämäntyössään ja elämäntavassaan, mutta ne läpäisevät myös hänen uuden kirjansa jokaisen luvun. Samalla kun Anne Fried kirjaa ylös hyvinkin henkilökohtaisia, omaan sisäiseen maailmaansa kuuluvia pieniä värähdyksiä, hän piirtää laajoin ja selkein vedoin suurta kuvaa eurooppalaisen kulttuurin, sivistyksen ja ihmisyyden historiasta." Siis Anne Friedin kirja Kaipauksen hiljaiset äänet, kymmenen kertomusta, on varmasti kaikille lukemisen arvoinen kirja. Se on myös kansanedustajien kirjahyllyssä oleva kirja myös.

Minä olin eilen kuuntelemassa tätä Anne Friediä. Hän piti esitelmän Kannelmäen työväenopistossa kirjallisuuspiirissä. Huomasin, että tällainen mahdollisuus on, ja ilman muuta sinne lähdin häntä kuuntelemaan, koska tiedän, kenestä on kysymys, kun puhutaan Anne Friedistä. Esitelmä alkoi kello 18.30. Luentosali tuli aivan täyteen, nuoria, keski-ikäisiä, vanhoja ihmisiä. Tuoleja tuotiin lisää. Tasan kello 18.30 Anne Fried saapui keppiinsä nojaten köpöttäen yleisönsä eteen pöydän taakse, istui, hänet esiteltiin, hänelle taputettiin, hän alkoi puhua omalla hiljaisella ja persoonallisella äänellänsä. Hän puhui aina kello 20.01:een saakka, 1,5 tuntia. Salissa oli aivan hiiskumaton hiljaisuus. Joku kuulijoista alkoi ottaa pastillereita taskusta ja se rapisi. Hänet katsottiin hiljaiseksi. Hän pisti pastilleriaskin takaisin. Hiiskumaton oli hiljaisuus Anne Friedin puhuessa.

Kello 19.30 hän keskeytti tämän tunnin luentonsa siihen mennessä kysyäkseen ja katsoessaan kuulijakuntaa, haluatteko te kuulla vielä jotakin. Kaikki nyökkäsivät. Sen jälkeen hän vaihtoi aihetta. Hän rupesi puhumaan Albert Camus'stä ja Albert Camus'n uudesta kirjasta, joka siis ilmestyy 30 vuotta auto-onnettomuudessa kuolleen kirjailijan kuoleman jälkeen. Hän selvitti tätä kirjaa, joka luultavasti Anne Friedin mukaan on erinomainen kirja. Se nimittäin oli Albert Camus'n mukana hänen autossansa sillä tavoin kirjoitettuna, että hänen vaimonsa yritti kolme vuotta saada selville, mitä siinä kirjassa on, ja vähitellen se on avautunut. Mutta tunnin puhuttuansa hän keskeytti kysyäksensä tämän kysymyksen. Vanhat, sivistyneet ihmiset tekevät tällä tavalla. He ymmärtävät, että kuulijoissa voi olla sellaisia, joilla on kestämistä kuunnella pitkiä puheita, vaikka hän itse oli 91-vuotias.

Tässä haluan nyt sanoa sen asian, mikä oikeastaan johtaa Anne Friedin tähän keskusteluun. On olemassa perustuslaillinen oikeus puhumiseen. Se on huikea perustuslaillinen oikeus, ja sitä ei hevin saa muuttaa, olen siitä samaa mieltä. Se on sellainen oikeus, joka siis on aivan perustavaa laatua oleva oikeus. Mutta vanhassa, sivistyneessä lakikirjan alussa eli tuomarin ohjeissa sanotaan sillä tavalla, että suurin oikeus saattaa olla suurin vääryys, oikeudessa pitää aina armon olla mukana. Siis jos tämä huikea perustuslaillinen oikeus polkee sillä tavoin toisia oikeuksia eikä lähdekään puhtaasta kunnioituksesta, se muuttuu suurimmaksi vääryydeksi. Tässä kulkee, jos sanoisi tällä tavoin, sivistyksen, älykkyyden ja viisauden raja. On ehkä kovinkin älykästä pitää pitkiä puheita, mutta se ei ole kovin viisasta. Anne Fried ymmärsi, mikä on viisaus. Älykkäitä saattavat olla kyllä monet asiat, mutta ne eivät välttämättä ole viisaita. Siis se tästä Anne Friedistä.

Minä kavahtaisin, jos joutuisin sellaiseen oikeuteen, sellaisen tuomarin eteen kuin Vesa Laukkanen, sillä siinä tapahtuisi varmasti kaikki oikein, ehkei aina oikeudenmukaisesti, mutta siinä varmasti ei olisi armo mukana, ja se olisi julkea tuomio. Näin uskoisin. Se saattaisi olla oikein älykkäästi perusteltu, mutta vanha tuomari on viisas ja ymmärtää, että oikeudessa pitää armon aina olla mukana. Sen takia minä en kovin paljon arvosta näitä pitkiä puheita. Tiedän sen, että ihminen pystyy puhumaan pitkään. Ei se ole mikään ongelma. Hän pystyy puhumaan.

Hän ottaa esimerkiksi tämän sisällysluettelon silmiensä eteen ja rupeaa puhumaan sitä lävitse. Puhuu siinä kirjan. Kahdeksan tuntia kuluu siinä helposti. Ei se mikään ongelma ole eikä sellaisia ennätyksiä tarvitse tässä talossa tehtailla. Tämä on toisenlaisten puheitten paikka kuin ennätyspitkien puheitten paikka.

Vielä yhden asian ottaisin esimerkiksi. Tasan kaksi viikkoa sitten parlamenttivaltuuskunta, jota puhemies johti, oli ilmassa todennäköisesti Krakovan ja Varsovan välillä. Parlamenttivaltuuskunta teki vierailun Puolaan kaksi viikkoa sitten. Se oli tietysti, niin kuin tällainen parlamenttivierailu on, valtavan hieno vierailu, ja minulle tietysti erityisesti Puola, ensimmäisen kerran kun siinä maassa olin, siis vahvan uskonnollisen perinteen omaavassa maassa, oli jo sinänsä elämys ja tietysti koko tämä Krakovassa olo myös. Ymmärsin, että me olimme aivan Euroopan ytimessä. Ymmärsin, että tässä kansassa, Puolan kansassa, niin kuin jotkut sanoivat, on tapahtunut huikeat muutokset muutamassa vuodessa. Ymmärsin, että se on sieltä nousemassa lujaa siitä syystä, että sillä on sellainen sivistys ja sellainen perinne, josta kumpuaa mitä vain.

Tiedämme tietysti, että Puola suuntautuu niin paljon kuin mahdollista nyt länteen kaikissa suhteissa. Mutta ymmärrämme tietysti sen kansan historian, mistä se kumpuaa. Siellä on myöskin vahva historia, joka tuottaa sitä, että kun ihmiset tekevät siellä työtä tällä hetkellä, he ovat innostuneet tekemään työtä, ihmisiä kehotetaan tekemään työtä, niin kansa nousee siellä nopeasti. Jos me jäämme odottamaan nyt sitä, että seuraavassa aallossa, sitten kun nämä keskisen Euroopan maat, Puola, Tshekki ja muut, tulevat mukaan, olemmeko enää niiden mukana? Saattaa olla, että me olemme jo niistä jääneet jälkeen. Nyt on meidän aikamme.

Voimme olla kiitollisia niille suunnilleen Suomen itsenäisyyden ikäisille ihmisille, jotka nyt ovat eläkkeellä ja ihmetellen katsovat tätä kaikkea, että he ovat rakentaneet sellaisen maan, että tämä on sellaisessa kunnossa, että me pystypäin, ylpeästi voimme tämmöisiä asioita pohdiskella ja ylpeästi ikään kuin astua Eurooppaan, siihen yhteisöön, johon nyt oikeastaan pitää tällä hetkellä mennä. Emmehän me tiedä, minkälainen tulevaisuus tulee olemaan, mutta ymmärrämme sen, että semmoisessa tietysti pitää olla mukana rehellisesti ja ylpeästi ja tehdä siinä sitä työtä mitä tehdään.

Minusta olisi upea asia, jos eduskunta voisi kaiken tämän jälkeen, mitä kansanäänestyksineen on ollut, jossa kansa on viisaasti toiminut, todella kypsän ratkaisun tehnyt, tehdä päätöksen suoraan viiden kuudesosan enemmistöllä, jolloin perustuslailliset kuviopohdiskelut saisivat jäädä omaan arvoonsa. 30 voi olla aina sellaista, joiden pitää tämmöisessä asiassa ikään kuin periaatteesta vastustaa, mutta eduskunnankin kypsyys saattaisi olla siinä, että se ratkaisisi tämän asian viiden kuudesosan enemmistöllä ja sillä siisti.

Sen jälkeen meidän on tietysti Suomessa suuntauduttava siihen työhön, mitä pitää tehdä ja otettava jotkin Ahtisaaren työryhmän työt vakavasti, sillä tavalla että työttömyys nähdään keskeisenä ongelmana ja työllisyyden parantaminen aivan keskeisenä asiana, jotta me vältämme sellaisten muodostelmien syntymisen, joista me saimme demonstraation tänä päivänä, kun mustapaidat olivat tuolla ylhäällä lehterillä. On olemassa koko ajan mahdollisuus, että yhteiskuntamme meidän päätöksistämme johtuen joutuu sellaiseen tilaan, että se porukka ja siihen liittyvät saavat täällä vallan. Emme me saa päästää maata enää siihen. Näin, minä uskon, ajattelevat kaikki, jotka ovat Suomen itsenäisyyden ikäisiä, 75-vuotiaita. Älkää koskaan päästäkö Suomea enää semmoiseen tilanteeseen, jossa Suomi joskus on ollut! Siitä syystä tämä ratkaisu on nyt tehtävä.

Ed. V ä y r y n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Vuoristo nimeltä mainiten täällä kovin sanoin arvosteli ed. V. Laukkasta, katson asialliseksi häntä hieman puolustaa.

Sivistyksen mitta on sekin, kuinka enemmistö ottaa huomioon vähemmistöjen oikeudet. Ikävä kyllä eduskunnassa tämän asian käsittelyn yhteydessä enemmistö oli sivistymätön ja käynnistettiin keskeytymätön täysistunto, jonka tarkoituksena oli riistää kansanedustajilta oikeus vapaasti puhua ja lausua mielensä eduskunnan pöytäkirjaan. Meiltä riistettiin edellytykset asianmukaiseen työskentelyyn. Ed. V. Laukkanen teki palveluksen demokratialle puhumalla välillä niin pitkään, että me toiset saatoimme levätä, valmistella puheenvuoroja ja käyttää sitä oikeutta, jonka perustuslaki meille valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n kautta antaa.

Mielestäni nämä moitteet ed. V. Laukkaselle eivät olleet asianmukaiset. Sitä paitsi hän puhui täyttä asiaa koko ajan, asiaa jota monet teistä, arvoisat edustajat, ette ole edes vaivautuneet kuuntelemaan. Kun hän puhui integraation yhteydessä suhteellisen ja absoluuttisen edun käsitteistä, ne ovat ydinkäsitteitä. Hän puhui jotain

sellaista, joka tieteellisellä tasolla on tällä hetkellä laajan kansainvälisen huomion kohteena. Siihen itse kunkin pitäisi syventyä, sillä koko integraation ajatus käy kyseenalaiseksi, jos joudutaan toteamaan, kuten hän on osoittanut, että suhteellisen edun periaate ei enää toimikaan kuten aikaisemmin, vaan yhä enemmän toimitaan absoluuttisen edun periaatteen nojalla.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos ed. Vuoristo olisi käyttänyt puheenvuoronsa ensimmäisessä käsittelyssä, häntä olisi syytetty pahemman laatuisesta jarruttamisesta. Oletan myöskin, että rouva puhemies olisi puuttunut hänen puheenvuoroonsa siksi, että se vasta parissa viimeisessä kappaleessaan pääsi itse käsiteltävään asiaan.

Mutta ymmärrän tietenkin ja itse olen tietenkin sitä mieltä, että tässä keskustelussa pitääkin saada käyttää ja perustella hyvin laajasti vaikka kahta viimeistäkin kappaletta, mutta toivon, että puhemiehet silloin kohdistavat samanlaisen menettelyn kaikkiin kansanedustajiin.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ajatellut aivan samaa kuin ed. Vuoristo, että kansanäänestyksen tuloksen jälkeen eduskunta valtioelimenä osoittaisi suurta kypsyyttä, jos se hyvin suurella enemmistöllä, mahdollisesti sillä viiden kuudesosan enemmistöllä, säätäisi sopimuksen voimaan saattamisesta ilman että ketään painostetaan, mutta siitähän ei tässä ole kysymys. Mutta mielestäni se olisi hyvä ratkaisu tähän pulmalliseen tilanteeseen, johon on jouduttu keskustelussa säätämisjärjestyksestä. Siinä keskustelussa mielestäni olennainen osa on se, että neuvoa-antavalla kansanäänestyksellä ei oikeastaan voida perustella supistettua säätämisjärjestystä, vaan kyllä meidän pitää suhtautua siihen ja siihen suhtauduttiinkin monella taholla enimmäkseeen niin, että se on sitova. Tämänhän takia 150 kansanedustajaa ennen kansanäänestystä ilmoitti, että he sitoutuvat enemmistön tahtoon.

Jotakin tällaista voisi vielä parhaimmillaan tapahtua, mistä ed. Vuoristo puhui.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Vuoriston puheenvuoro oli todella hieno ja osoittaa, että myöskin eduskunnassa voidaan puhua sivistyneesti. Olin samalla parlamenttivaltuuskunnan matkalla ja totesin, että todella Puola haluaa myös EU:hun jäseneksi ja toivoo, että Suomikin menisi jäseneksi ja puhuisi Puolan puolesta. Tämä oli sanoma jokaisen kohdalla, jonka tapasimme.

Huomio siitä, että Puolan maaseutu oli hyvässä kunnossa ja maatalous nousussa, oli oikea. Jos meidän maataloutemme joutuu kilpailemaan eteläisessä Puolassa olevien maanviljelijöiden kanssa, me varmasti häviämme, joten meidän etumme on pyrkiä tässä vaiheessa ja päästä EU:n täysjäseneksi saadaksemme myös maataloudelle ne edut, jotka nyt on saatu neuvoteltua. Olen samaa mieltä, että meidän olisi kyllä hienoa pyrkiä viiden kuudesosan enemmistöpäätökseen täällä eduskunnassa, kun äänestämme EU-jäsenyydestä.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Vuoristo todella hienolla tavalla käytti puheenvuoron meidän puhumisen oikeudestamme ja samalla myös arvioi, mikä Euroopan tuleva kehitys tulee olemaan. Siksi minusta olikin eduskunnan enemmistöä äärimmäisesti loukkaava ed. Väyrysen kommentti, jossa hän edelleen jatkoi linjaa "enemmistö on sivistymätöntä" ja "kuinka ed. V. Laukkanen järjesti hänellekin oikeuden maata täällä työaikana, että hän saattoi padota tunteitaan ja itsekkäitä pyrkimyksiään".

Minulle on myös tehnyt pahaa tämän päivän aikana katsoa mustapaitoja tuolla ja katsoa pihalla muutamaa ihmistä, jotka epätoivoisesti yrittävät vielä ei-ratkaisua, ikään kuin kansanäänestystä ei olisi ollut. Minusta myös ed. Laakson kommentti ed. Vuoriston puheeseen oli erittäin tyhmä. Jos hän ei ymmärtänyt eroa siihen, mitä oli viime viikolla käytettyjen puheenvuorojen ilmaisu ja sisältö ja mikä oli ed. Vuoriston käyttämän puheenvuoron ilmaisu ja sisältö, ei voi kuin valittaa.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja demokratian perusta, uskon niin, lähtee kansanvallasta, ja kansanvallan toimivuus rakentuu poliittisen järjestelmän kykyyn toimia kypsästi ja avoimesti toista kunnioittaen. Jos se menettää tuon kyvyn, myös poliittisesta järjestelmästä tulee kyvytön tekemään ratkaisuja ja tekemään päätöksiä. Kansalaisten luottamus poliittisen järjestelmän toimintakykyyn horjuu, ja silloin vaihtoehtoina ei ole kovinkaan monissa maissa ollut muuta kuin kaaos tai sitten ajautuminen diktatuuriin.

Sen vuoksi minusta eduskunnalla, joka valtiopäiville kokoontuessaan edustaa kansanvaltaa

tärkeimmässä muodossa, kuuluu erityinen vastuu siitä, että kansalaiset voivat luottaa poliittisen järjestelmän toimintakykyyn. Tässä meillä on jokaisella vastuu, joka on suurempi kuin oman asian puolustaminen. Tämä on vain minun kommenttini siihen, mitä olemme ensimmäisessä EU-liittymissopimusasian käsittelyssä voineet kokea.

Euroopan unionin liittymissopimus ja nyt siihen liittyvä käsittely on seurausta siitä, että Suomi on pohtinut jo usean vuoden suhdettansa Länsi-Euroopan muutoksiin. Meillä on lähiympäristössä suuret poliittiset mullistukset. Maastrichtin kokouksessa Euroopan yhteisöistä tuli Euroopan unioni, joka muutti hyvin voimakkaasti luonnettansa, ja käsillä on meidän suhteittemme järjestäminen Eurooppaan. Me olemme sopineet siitä, että asia on niin merkittävä ja laajakantoinen, että me haluamme kuulla kansan neuvon, ja kansa neuvo on nyt saatu.

Tässä kansalaiskeskustelussa ihmiset olivat kovasti huolestuneita siitä, kun he eivät tunteneet kaikkia säädöksiä, direktiivejä jne., ja pelkäsivät, ovatko he pystyneet muodostamaan kantansa oikeilla asiatiedoilla. Minä omasta puolestani sanoin kaikissa tilaisuuksissa, että ei ole niinkään välttämätöntä, että tietää kaikki direktiivit, sillä eihän kukaan Suomenkaan kansalainen miettiessään, millaista on olla Suomen kansalainen, lue läpi teoksia Suomen Laki I ja II. Kysymys on enemmänkin arvovalinnoista ja sellaisista suuntaratkaisuista, joihin haluamme vaikuttaa, kuin siitä, että meidän täytyisi tietää ja hallita yksityiskohtia. Varmasti se kansanviisaus, että "metsä on nähtävä puilta" on hyvin tarpeellinen.

Euroopan yhteisöjen ja Euroopan unionin suurimpia saavutuksia on se, että Euroopassa on kuitenkin ollut kohtuullisen vakaat olot. Olemme voineet kuitenkin nähdä, että samalla, kun Länsi-Euroopan integraatio on syventynyt, entisissä sosialistisissa maissa, erityisesti Itä-Euroopan maissa, kansalliskiihko on noussut, ja olemme nähneet hyvin väkivaltaisia ratkaisuja. Euroopassa käydään siis edelleen sotaa.

Euroopan unionin suurimpia saavutuksia on kuitenkin se, että se on pystynyt takaamaan rauhantahtoisen kehityksen. Erityisesti ottamalla esimerkiksi viimeisimmät jäsenmaat, Kreikan, Espanjan ja Portugalin yhteyteensä se on voinut vahvistaa näissä diktatuurin sijaan, joka on ollut hyvin traumaattinen kokemus, demokraattisen, ihmisoikeuksia kunnioittavan ja kansanvaltaisen kehityksen.

Tämän kaltaisesta yhteisöstä on kysymys. Se ei ole siis Suomelle mikään uhka, vaan se on meille jokaiselle suomalaiselle, kuten myös Suomelle kansakuntana turvallisuustae. Se on jotain paljon enemmän kuin mitä koskaan sotilaspoliittinen turvallisuus aseiden kautta voisi olla.

Haluan tässä yhteydessä kuitenkin pitää hyvänä sitä, että ulkoasiainvaliokunta on omassa mietinnössään erityisesti todennut, että Weu:hun menemisestä tehdään erikseen ehdotus eduskunnalle ja eduskunta siitä päättää. Mielestäni tämä on oikea lähtökohta.

Kun perustuslakivaliokunta on käsitellyt omassa lausunnossansa sitä, miten tämä valtiosopimus tulisi saattaa voimaan, se on lähtenyt siitä, että meidän valtiosääntömme kirjaimessa erityisesti ja myös valtiokäytännössä on lähdetty siitä, että sopimuksista valtioiden kanssa säädetään erillisellä säätämisen tavalla, supistetulla perustuslain säätämisjärjestyksellä. Asiantuntijat laidasta laitaan saattoivat jakaa tämän käsityksen eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Näitä eräitä poikkeuksia perusteltiin siten, että valtiopäiväjärjestyksen 69 § ei voisi tulla kysymykseen sen vuoksi, että silloin, kun valtiopäiväjärjestyksestä on säädetty, ei ollut tietoa Euroopan unionin kaltaisista ylikansallisista yhteistyömuodoista. Se väite tietysti pitää paikkansa, mutta me olemme voineet nähdä, että sekä meidän valtiosääntömme kirjain, mutta erityisesti valtiokäytäntö, on voinut hyvin joustavasti kehittyä ja löytää sisältönsä kulloisestakin yhteiskunnallisesta tilanteesta, josta on voitu luoda johdonmukainen valtiosäännön mukainen valtiosopimusten käsittelyn linja.

Todettakoon, että tämä linja on ollut eräinä aikoina sillä tavalla aukollinen, että esimerkiksi ystävyys-, ja yhteistyö- ja avunantosopimuksesta Neuvostoliiton kanssa eduskuntaa ei kuultu lainkaan. Voi sanoa, että joka tapauksessa perustuslakivaliokunnan ratkaisu siitä, että Euroopan unionin liittymissopimus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaisessa järjestyksessä, lähtee valtiosäännön erityisesti kirjaimesta, mutta myös valtiosäännön käytännön hengestä.

Kun juuri äsken muutamissa vastauspuheenvuoroissa todettiin, että ratkaisu on niin merkittävä ja kun siihen on liittynyt myös kansanäänestys, niin kansanvallan kunnioittamisen ja kansan mielipiteen arvostamisen lähtökohdista olisi hyvä, että sopimus voitaisiin eduskunnassa hyväksyä jopa viiden kuudesosan enemmistöllä.

Jos me haluaisimme kunnioittaa aito kansalaisyhteiskuntaa eli sitä, että me haluamme edus-

tuksellisen demokratian rinnalla käyttää myöskin hyvin tärkeissä kysymyksissä suoraa kansanvaalia ja kansalta kysyä neuvoa asioissa, meidän tulisi lähteä siitä, että se on paitsi moraalisesti, myöskin poliittisesti sitova. Mielestäni tästä kansanäänestyksen tuloksesta ei voisi tehdä mitään muuta johtopäätöstä, kuin että eduskunta yksimielisesti hyväksyy Euroopan unioniin liittymissopimukseen liittyvän lain.

Arvoisa puhemies! Sitten joitakin huomautuksia vielä ulkoasiainvaliokunnan mietintöön. Sehän on toisen käsittelyn pohjana. Keskustelua on käyty erityisesti siitä, miten Euroopan unioni kehittyy tulevaisuudessa. Erityisesti Talous- ja rahaunioni on ollut keskustelun kohteena. Minusta on hyvin tärkeätä havaita, että Maastrichtin sopimuksessa ja koko Euroopan yhteisöjen perustamisasiakirjoissa on erityisesti korostettu kaikkina aikoina työllisyyden merkitystä.

Emu-kriteereistä, joista niin kovin paljon on puhuttu, jotka liittyvät mm. julkisen talouden kokoon, velkaantumisen asteeseen, inflaatioon, korkotasoon jne., on sanottu, että ne merkitsevät meidän hyväksyvän työttömyyden yhteiskunnassa talouden sopeuttamisen keinoiksi. Mielestäni näin ei ole. Emu-kriteerit ovat välineitä siinä talouspolitiikan hoitamisessa, jolla halutaan mm. tasata pienten kansantalouksien suuria suhdannevaihteluita. Emu-kriteereiden toteuttamisen kautta voidaan hakea myöskin tasaista, työllisyyden hoitoon tähtäävää talouspolitiikan linjaa.

Mielestäni Raha- ja talousliitto onkin suomalaiselle kansantaloudelle hyvin tärkeä tulevaisuuden kannalta ja koko kansantaloutemme kehityksen kannalta. Erityisesti juuri siksi, että nyt ensi vaiheessa liitymme Euroopan unioniin, kuten kansa on toivonut, ja siitäkin syystä, että koko kansantaloutemme kulkee ikään kuin veitsen terällä, talous on tietyssä mielessä alkanut elpyä. Mutta uhkatekijöitä on runsaasti, mm. korkea korkotaso, josta on ollut seurauksena, että investoinnit eivät ole lähteneet liikkeelle. Me tarvitsemme yksittäisiä tekijöitä, jotka vahvistavat kansantalouden positiivista kierrettä, antavat tukea sille, että vientiteollisuuden vetovoima tuo myöskin kotimarkkinoille kysyntää ja ihmiset voivat luottavaisesti suunnitella omaa elämäänsä ja omien kotitalouksiensa hankintoja.

Positiivisen kierteen aikaansaamisessa Euroopan unionin jäsenyys on hyvin tärkeä asia. Se merkitsee silloin sitä, että me olemme ottaneet vastaan haasteen ensinnäkin pitää huoli niistä markkinoista, joita suomalaisilla tuotteilla on. Otamme vastaan myös haasteen siitä, että me yritämme välttää sen devalvaatio — inflaatio -kierteen, joka aiheutuu siitä, että pieni kansantalous, kuten Suomi, on aina ollut riippuvainen vain ja pelkästään metsä- ja paperiteollisuuden menekistä. Suhdannevaihteluita yritetään tasata ja me saamme suureen yhteisöön liittyviä etuja. Se on hyvin tärkeätä teollisuutemme monipuolisuuden kannalta, myös julkisten palvelujen ja ylipäätänsä koko teknologisen kehityksen kannalta.

Me tarvitsemme siis pikaisesti ilman mitään kommervenkkejä ja pitkiä jarrutuskeskusteluja päätöksen, että me noudatamme kansan tahtoa ja sopimus Euroopan unioniin liittymisestä tulee aikaansaaduksi.

Aluepolitiikasta sen verran, että kun meillä on aluehallintomalli, niin mielestäni olisi hyvin tarpeellista muistaa suomalaiseen politiikkaan liittyvät erityispiirteet. Meillä on erityisen vahvasti kehittynyt kunnallinen itsehallinto. Meidän ei pitäisi luoda keinotekoisia, vahvoja ja betonoituja maakuntaliittoja, joiden kautta sitten operoidaan Euroopan unionin kanssa aluepolitiikan nimissä ja lähdetään hakemaan esimerkiksi unionin kehitysrahastoista tukea. Meidän pitäisi lähteä siitä, että alueilla voi olla eri tilanteissa hyvin erilaisia yhteistyöfunktioita tai tarpeita.

Esimerkiksi Helsingin kaupungin näkökulmasta voisi kuvitella, että jos me puhumme suhteestamme itään päin, niin yhteistyökumppaneitamme ovat ehdottomasti kaikki ne kunnat tai seudut, jotka tulevat väylälle Helsinki-Pietari. Se on jotain muuta kuin Uudenmaan liitto. Monissa kysymyksissä, jos ajatellaan puhtaasti esimerkiksi joukkoliikenteen järjestämistä tai muutoin yhdyskuntarakenteen muotoutumista, meille tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat kaikki pääradan varren kunnat. Joissakin asioissa taas suuntana voi olla jokin muu.

Näin ollen meidän pitää pitää huoli, että nyt Euroopan unioniin liittymisen jälkeen aluepolitiikkaa, seutuhallintoa ja maakuntahallintoa kehitetään siten, että se voi toimia joustavasti ja perustua asiakohtaisesti erilaisten seutujen ja kuntien väliseen yhteistyöhön.

Olen kovin pahoillani siitä, että ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa on esitetty kanta sen puolesta, että pitäisi myöskin pystyttää maakuntavaltuustot, jotka valittaisiin suoralla kansanvaalilla. Se mielestäni ei enää ole kansanvaltaa puhtaimmillaan, vaan nyt muodostetaan liian mutkikkaita hallintojärjestelmiä. Me tarvitsemme kuntatason, jossa kuntalaisilla on suora vaikutusvalta siihen, miten palvelut järjestetään, ja me

tarvitsemme valtakunnallisen tason, jossa yhdessä sovimme pelisäännöistä. Mutta me emme tarvitse siihen väliin enää mitään maakuntahallintoa sen vuoksi, että meillä on kunnallinen kehittynyt itsehallinto. Maakuntahallinto moninkertaistaisi viisimiljoonaisen kansan kotimaisen päätöksenteon ja tekisi siitä liian jäykän. Tässä mielessä en pidä kaikkia vaaleilla valittuja asioita kansanvallan kannalta pelkästään hyvänä.

Haluan sanoa pari sanaa myös siitä, että kun Euroopan unioniin liittyminen merkitsee sitä, että me voimme yrittää vahvistaa myös tätä kautta talouden positiivista kehityskulkua, niin se on äärettömän tärkeä yhteisten palvelujen kannalta. Tähän liittyy erityisesti naisten asema ja tasa-arvokehitys, sillä ilman hyvää talouskasvua, jonka ei tarvitse olla ympäristöä riistävää eikä millään tavalla itseisarvo sinänsä, ei myöskään ole mahdollisuutta pitää huolta yhteisistä palveluista, jotka ovat naisten itsellisen elämän välttämätön ehto.

Haluaisinkin tulevissa Euroopan unionin jäsenyyden oloissa erityisesti lähteä siitä, että suomalaisten päättäjien ja virkamiesten tulee erilaisissa Euroopan unionin päätöksentekoelimissä toimia erityisesti yhteisen työllisyyspolitiikan aikaansaamiseksi. Euroopan unionin maissa työttömyys on puolet siitä, mitä se on meillä Suomessa. Meillä kaikilla on yhteisenä haasteena yrittää löytää uusia työpaikkoja palveluelinkeinojen piiristä, erityisesti ympäristöteknologian piiristä jne. Haluaisin vahvistaa myös sosiaalista ulottuvuutta Euroopan unionissa. Se vahvistaisi erityisesti lasten, nuorten ja naisten asemaa Euroopan unionin kokonaisuudessa. Se olisi myös tärkeää tasa-arvokehityksen kannalta. Haluan tukea myös sitä käsitystä, jonka ulkoasiainvaliokunta on omassa mietinnössään alleviivannut: Jotta Euroopan unioni voisi kehittyä sellaiseksi, mitä me suomalaiset pidämme tärkeänä, avoimeksi yhteisöksi, jossa voidaan käydä arvokeskustelua ja tehdä ratkaisuja, niin että kaikki vaikuttimet tiedetään, on julkisuusperiaatteen läpivieminen Euroopan unionissa on äärettömän tärkeää.

Arvoisa rouva puhemies! Euroopan unioniin liittymisessä olemme tulleet nyt siihen vaiheeseen, jossa olemme käyneet läpi hyvin monipuoliset Euroopan unionin kehitystä kuvaavat keskustelut ja arviot. Nyt meillä on edessä ratkaisun tekeminen, ja sitä ei eduskunnan pidä pelätä.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Den första behandlingen av anslutningsavtalet kan beskrivas som ett misslyckande i handläggningen av EU-frågan. Den här stora frågan förtjänar nog en värdigare avslutning. Finlands folk har gett riksdagen klart besked i EU-frågan att vi skall godkänna anslutningsavtalet. Demokratin kan kännas obekväm ibland men den förtjänar respekteras. Om riksdagsmännen tar sig frihet att pröva ändamålsenligheten av resultat i folkomröstningar är folkomröstningsinstitutionen inte mycket värd. Det här bör vi ha klart för oss i fortsättningen.

Omassa vaalipiirissäni enemmistö äänesti jäsenyyttä vastaan. Tämä minun ja toistenkin on nähtävä ilmauksena siitä, että monet uskovat EU:n sopivan maallemme ja erityisesti omalle läänillemme huonosti. Siltä osin kuin tälle on perusteita, asia on otettava huomioon maamme integraatiopolitiikassa. Mutta kun eräät EU:n vastustajat vaativat, että läänin kaikkien kansanedustajien tulee noudattaa läänin äänestystulosta, en ole samaa mieltä. Äänestys koski koko maata, josta läänimme on osa. Ei tietenkään ole mahdollista eikä olisi edes eduksi, jos läänit voisivat valita omat ratkaisunsa. Vaasan lääni on riippuvainen maan yhteisistä eduista, jotta selviäisimme tulevaisuuden haasteista. Kun kannatan EU:hun liittymistä, toivon ja oikeastaan edellytän, että sellaiset erityiset ongelmat, joita jäsenyys toisi läänille, otetaan huomioon maan integraatiopolitiikassa.

Arvoisa puhemies! Toivon hartaasti ja uskonkin edelleen siihen, että Ruotsin kansanäänestys antaa vastaavan tuloksen kuin meidän kansanäänestyksemme. Tiedän kokemuksesta ja minusta tuntuu, että raja Merenkurkussa, Pohjanlahdella, olisi ihan mahdoton ajatus. Tällainen raja hajottaisi pitkälle kehitetyn raja-alueyhteistyön meillä Keski-Pohjolassa sekä vaikeuttaisi ja heikentäisi yleisesti yhteispohjoismaisia kotimarkkinoita. Lisäksi Pohjoismaat tarvitsevat toisiaan EU:ssa omien etujensa puolustamisessa. Oma kansamme on ottanut kantaa jäsenyyden puolesta, olkoonkin sitten epätietoisena Ruotsin kannanotosta.

Minusta ulkoasiainvaliokunta on tehnyt hyvää työtä tehtävän vaikeus huomioon ottaen. Mietinnön teksti ei ole yksipuolista ylistyslaulua EU:lle, vaan myös haittoja, vaikeuksia ja epäselvyyksiä kuvataan, niin kuin pitääkin. Koska kuitenkin selvä valiokunnan enemmistö tukee jäsenyyttä, tämä tietenkin leimaa loppupäätelmiä. Merkittävää ja näkyvää on valiokunnan pyrkimys vaalia maan ja eduskunnan myötävaikutusta päätöksentekoprosessissa EU:ssa.

Ehdotus siitä, että Weu:hun osallistuminen edellyttäisi eduskunnan myötävaikutusta, onkin hyvä ja varsin perusteltua. Tärkeät askeleet turvallisuuspolitiikassa tulee ottaa eduskunnassa ottaen huomioon Euroopassa tapahtuvat muutokset.

Sama koskee mahdollista siirtymistä yhteiseen rahapolitiikkaan ja valuuttaan. Mielipiteet tulevat olemaan todennäköisesti eriäviä tällaisesta suuresta pitkästä askeleesta, sen tarpeellisuudesta ja aikataulusta.

Värderade talman! En orsak som här redan framkommit till det förhållandevis stora motståndet mot medlemskap i mitt län Vasa län är landsbygdskaraktären. Lantbruket är viktigt i hela länet och växthusodlingen i vissa delar. Utrikesutskottet konstaterar att förhandlingsmålen för dessa näringar inte har uppnåtts till alla delar och att det krävs betydande stödåtgärder för att bevara bosättningen på landsbygden och för att se till att den är livskraftig.

Betänkandet präglas av en saklig inställning till dessa näringar och jag vill för egen del tro att överenskommelserna i Bryssel och den politiska viljan här hemma håller när löftena skall uppfyllas. Allt annat vore ju svek inte bara mot näringsutövarna utan också mot oss som talar för medlemskap.

On pitkään ollut tiedossa, että kansalaisilla kuten poliitikoillakin on erilaisia käsityksiä EU-jäsenyydestä. Oikeastaan kaikki osapuolet tarvitsivat kansanäänestystä, joka ankkuroi Eurooppa-politiikan suunnan valinnan kansalaisten parissa. Minusta kansanäänestyksen tulos ei ollut mikään suuri yllätys. Valitettavasti kuitenkin eduskunnassa käyty keskustelu on syventänyt jakoa kahteen leiriin, samanaikaisesti kun meidän on tunnustettava yksimielisyyden tarve integraatiopolitiikassa.

Tällainen tilanne on tietysti pantava merkille EU-politiikassamme. On tietoisesti pyrittävä torjumaan ne haitat, joita kansalaiset vastustavat, samalla kun hyötyä käytetään hyväksi. On puolustettava läheisyysperiaatetta ja vaadittava enemmän demokratiaa ja julkisuutta EU-päätöksen prosesseille. Tässä on haettava tukea samoin ajattelevilta jäsenmailta.

Kyse on myös valvonnasta ja vaikutusmahdollisuuksista kotimaassa hallituksen selontekojen, eduskunnan päätösten ja kansanäänestysten avulla.

Värderade talman! Det har länge varit bekant att medborgarna liksom politikerna och partierna har olika uppfattningar om medlemskap i EU. Så att egentligen kan man säga att alla parter verkligen behövde en folkomröstning som förankrar det här vägvalet för vår Europapolitik bland medborgarna. Jag tycker personligen att röstningsresultatet inte innebar någon större överraskning, men tyvärr så har debatten i riksdagen fördjupat uppdelningen i två läger samtidigt som vi bör vara väl medvetna om behovet av samförstånd i integrationspolitiken om vi framgångsrikt skall kunna handskas med den här frågan.

Den här situationen som råder bör självfallet noteras i vår EU-politik. Det gäller att medvetet försöka eliminera de nackdelar som medborgarna protesterar mot samtidigt som fördelarna utnyttjas. Det gäller att försvara subsidiaritetsprincipen och kräva mera demokrati och offentlighet i beslutsprocessen i EU. Här gäller det att söka stöd i de likasinnande länder som finns inom EU i dag. Men det gäller också insyn och påverkningsmöjligheter här hemma med hjälp av regeringens redogörelser, riksdagens beslut och folkomröstningar.

Värderade talman, arvoisa puhemies! Itse olen valmis kunnioittamaan kansanäänestyksen tulosta.

För egen del så är jag beredd att respektera folkomröstningens resultat.

Ed. J. Leppänen: Arvoisa puhemies! Minä kirjoitin viime viikolla puheen, ja siinä oli alkukappale, jota en aio nyt lukea sen vuoksi, että en halua provosoida enää enkä palata tähän käsittelyaikatauluun sen enempää. Sen vain totean, että niin kuin meidän perustuslakiemme muutos on viisaasti vuosisadan alussa säädetty vaikeaksi eli pitää käsitellä kaksilla valtiopäivillä, niin lienee parasta meille edustajille, että tässä yhteydessä emme myöskään puheoikeuden rajoittamiseen kovin paljon ota kantaa, ennen kuin pöly laskeutuu ja mielemme rauhoittuvat.

Arvoisa puhemies! Aluksi hieman säätämisjärjestyksestä, koska olen perustuslakivaliokunnan enemmistön kanssa eri mieltä loppupäätelmästä. Me perustuslakivaliokunnassa olimme yksimielisiä siitä, että Euroopan unionin sopimus ja sen määräykset poikkeavat useissa eri kohdissa voimassa olevista perustuslaeistamme ja ennen muuta koskettelevat hallitusmuotoam-

me. Hallitusmuoto on perustuslakiemme peruspilari. Sen alkutekstissä sanotaan seuraavasti: "Koska, sen jälkeen kuin Suomi on tullut riippumattomaksi, täysivaltaiseksi valtioksi, on käynyt tarpeelliseksi kehittää ja vakaannuttaa sen valtiosääntöä uusilla perustuslain säännöksillä, jotka, samalla kuin ne takaavat valtiovallalle tarpeellisen lujuuden, laajentavat kansaneduskunnan oikeuksia ja turvaavat kansalaisten oikeutta ja lainalaista vapautta, vahvistetaan täten, Eduskunnan päätöksen mukaisesti, - - seuraava hallitusmuoto Suomelle." Edellä olevaan perustuen mielestäni on otettava hyvin vakavasti sellaiset ratkaisut, jotka merkitsevät selvää puuttumista perustuslakiemme peruspilariin eli hallitusmuotoon.

Arvoisa puhemies! Muutamia huomioita perustuslakivaliokunnan mietinnöstä. Niin kuin siinä todetaan, ensiksikin kysymys on siitä, että sopimuksella annetaan meidän oikeudenkäyttöpiiriimme kohdistuvaa julkista valtaa lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan muodossa EU:n toimielimille ja näin ollen rajoitetaan Suomen valtioelinten toimivaltaa. Lisäksi sopimukset merkitsevät poikkeuksia siihen, miten perustuslakien mukaan käytetään päätösvaltaa suhteessa muihin valtioihin ja kansainvälisiin järjestöihin. Esimerkiksi tullipolitiikka kuuluu yksinomaan yhteisön toimivaltaan ja siten rajoittaa jäsenvaltion sopimuksentekokompetenssia.

Edellä olevat kaksi esimerkkiä kuvaavat sitä ristiriitaa, joka syntyy hallitusmuotomme 1 ja 2 §:n säännösten kanssa ja muidenkin pykälien kanssa.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön liiteosassa, jossa on erikoisvaliokuntien lausunnot, sivulla 3 selvitetään yksityiskohtia. Valiokuntamme lähti siitä, että me emme toistaisi kovin paljon niitä kohtia, joita hallituksen esityksen perusteluosassa on, vaan poimimme sen lisäksi joitakin kohtia. Tässä yhteydessä muutamaan, arvoisa puhemies, haluan palata.

Säätämisjärjestysperusteluissa käsitellään yhteisön oikeudessa keskeistä etusijaperiaatetta, josta muun muassa ed. Aittoniemi päivällä puhui. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteisön normia, joka kuuluu yhteisön toimivaltaan, on sovellettava aina ensisijaisesti suhteessa kansalliseen normiin. Oikeussuojan antamiseksi yksilöille ja yrityksille suhteessa julkiseen valtaan tätä periaatetta on sovellettu myös direktiivien selkeisiin ehdottomiin ja täsmällisiin määräyksiin, vaikka direktiiviä ei olisi pantu kansallisesti täytäntöön määräajassa. Niin kuin perusteluissa todetaan aivan oikein, etusijaperiaatteen omaksuminen vaatii perustuslain säätämisjärjestyksen käyttämistä. Tämä periaate ei perustu nimenomaan sopimusmääräyksiin, vaan EY:n tuomioistuimen tulkintoihin perustamissopimuksista ja niiden mukaisesta toimivallan jaosta.

Lisäksi EU:n perustamissopimuksen 171 artiklassa sanotaan, kuinka jäsenvaltion on otettava huomioon yhteisön tuomioistuimen tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet, mikäli tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille sopimuksen mukaan kuuluvan velvollisuuden. Näin ollen tuomioistuimen päätös saattaa synnyttää jäsenvaltioille velvollisuuden muuttaa lainsäädäntöään. Tämäkään ei ole aivan pieni asia. Tällainen toimivalta on poikkeus täysivaltaisuutta koskevista hallitusmuodon säännöksistä.

Arvoisa puhemies! Edelleen yhteen seikkaan kiinnittäisin huomiota. Kun valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen puolelta on jäsenyydestä neuvoteltaessa todettu, että Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirtyminen edellyttää valtiosäännön mukaan eduskunnan myötävaikutusta, tämä toteamus otettiin mielestäni lähinnä siitä, että Saksan perustuslakituomioistuin otti tällaisen tulkinnan. Mielenkiintoista on tulevaisuudessa nähdä, mitä merkitsee Suomen tulkinta tässä yhteydessä. On ilolla merkille pantavaa, että ulkoasiainvaliokunta mietinnössään tähän asiaan puuttui ja nimenomaan totesi, että siihen tarvitaan eduskunnan myötävaikutusta.

Kuten tunnettua, valiokunnan enemmistö päätyi säätämisjärjestyksessä valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentin mukaiseen säätämisjärjestykseen, jonka sisällön me kaikki tiedämme. Kysymyksessähän on ns. poikkeuslaki. Valtiosääntöasiantuntijat käyttävät tällaista aukkoteoria-sanontaa, jolloin voimaansaattamislailla synnytetään perustuslakeihin sellainen aukko, josta nämä oikeusvaikutukset kansanomaisesti sanottuna ujutetaan lävitse.

Itse eräässä keskustelussa käytin tällaista vähän leikillistä sanontaa, että mielestäni nyt ei ole aukkoteoriasta kysymys, vaan rattiteoriasta, joka tarkoittaa sitä, että tehdään pieni aukko, josta nyt ja tulevaisuudessa yhä uudestaan ja uudestaan tämän poikkeuslain turvin viedään läpi merkittäviä päätöksiä, jotka ovat ristiriidassa meidän perustuslakimme kanssa.

Eräs säädöshistorian peruste on kahden kolmasosan enemmistöllä säädettävälle valtiosopimusjärjestelmälle ollut, että kysymyksessä on

yleensä kansakunnan kannalta niin tärkeä asia, että pienen enemmistön ei voi antaa sitä torjua. Toisaalta siihen momenttiin liittyy myös lepäämäänjättämiskielto, jonka perusteena taas säädöshistoria tuntee sen, että asialla on yleensä kiire. Jos otetaan esimerkiksi rauhansopimus, näinhän varmasti on.

Muutamissa puheenvuoroissa on otettu esille rauhansopimus ja toisena esimerkkinä yya-sopimus ja verrattu, kuinka ne ovat valtiollista itsemääräämisoikeutta murentaneet ja kaventaneet. Mielestäni näiden esimerkkien ottaminen säätämisjärjestyksen perustaksi, kun perustellaan tätä kahden kolmasosan enemmistöä, ei ole oikein. Ne historialliset tilanteet, jotka silloin vallitsivat, eivät ole vertailukelpoisia tänä päivänä. Kukin ajallinen ja kansallinen ratkaisunsa ja niiden kulku on perusteltava sillä ajalla, missä se tehdään, ja niillä tosiasioilla, jotka silloin vallitsevat. Tämän vuoksi mielestäni vertaaminen yya-sopimuksen ja rauhansopimuksen säätämiseen ei ole perusteltua.

En voi yhtyä myöskään valiokunnan enemmistön perusteluihin, joissa sanotaan, että jo valtiopäiväjärjestyksen 69 §:ää säädettäessä on valiokunnan arvion mukaan siten voitu pitää mahdollisena, että valtiosopimukset saattaisivat vaikuttaa merkittävästi Suomen valtiosääntöön ja sen järjestelmään. Tämä tuntuu aika kaukaa haetulta, eivätkä asiantuntijatkaan tukeneet tätä ajatusta, sillä nimenomaan useimmat asiantuntijat vahvasti, perustellusti sanoivat, että tämä ns. unionilaki on aikaisemmista poikkeuslaeista olennaisesti poikkeava poikkeuslaki tällaista toistamista nyt tapahtuu.

Jos muistelemme sitä, että koko poikkeuslakiteoriaa, tätä aukkoteoriaa, on jatkuvasti kritisoitu ja mm. perusoikeuskomitea ehdotti sen lopettamista, tulee hieman kyyninen kysymys mieleen: Onko osoitettu perin harvinaista kaukoviisautta pysyttämällä poikkeuslakikäytäntö ainakin niin kauan, kun liittymisprosessi on saatettu loppuun? Tulevaisuus vastaa myös tähän kysymykseen.

Eriävässä mielipiteessä, joka on ensimmäinen, esitämme perusteluja, miksi kyseinen voimaansaattamislaki olisi säädettävä normaalissa perustuslain säätämisjärjestyksessä. En käy kertaamaan perusteluja, koska ne voi sieltä lukea, mutta mielestämme paras ratkaisu olisi ollut, että olisi hallitusmuotoomme, siis perustuslakeihimme, säädetty normaalissa perustuslain säätämisjärjestyksessä pykälä, jolla voidaan ylikansallisille elimille antaa päätösvaltaa. Se olisi ollut valtiosäännön hengen ja kirjaimen mukaan paras ratkaisu, niin kuin asiantuntijatkin sanoivat. Mutta koska sitä ei ollut haluttu, sen valmistelu olisi pitänyt jo lähes vuosi sitten aloittaa, nyt sitten edetään tämän mukaan, mitä on päätetty.

Jos hieman kansanomaisesti vertailisin lopuksi säätämisjärjestysasiasta viimeaikaisia säätämisjärjestyskannanottoja ja kyseessä olevaa, niin tämä kyllä herättää ainakin minussa paljon kysymyksiä. Täytyy tunnustaa, etten ole juristi, olen maallikko, ja ehkä siitä syystä nuo kysymykset ovatkin niin voimakkaasti mielessä.

Miten voi olla mahdollista, että pieni valtion puuttuminen kuntien verotusoikeuteen, kun sitä käsittelimme pari viikkoa sitten, olisi säädettävä normaalissa perustuslain säätämisjärjestyksessä mutta EU:hun liittyminen kahden kolmasosan enemmistöllä? Miten voidaan verrata maatalouden markkinoimisrahaston perustamista budjetin ulkopuolisena rahastona säädettäväksi perustuslain säätämisjärjestyksessä, jos koko maatalouspolitiikka, sataprosenttisesti sen päätökset, annetaan EU:lle kahden kolmasosan enemmistöllä? Näitä esimerkkejä voisi näin kansanomaisesti luetella lukemattomia.

Peruskysymys onkin mielestäni, kuinka voidaan lainsäädäntö-, tuomio- ja toimeenpanovaltaa antaa ylikansallisille elimille pienemmällä enemmistöllä kuin omassa päätösvallassa oleville tai perustettaville kansallisille elimille. Tähän kysymykseen ei ole kukaan vielä antanut vastausta muuta kuin vetoamalla valtiopäiväjärjestyksen pykälään ja kirjaimeen. Ratkaisu on tehty, mutta eräs valtiosääntöasiantuntija minulle lähettämässään kirjeessä sanoi: "Joka tapauksessa valtiosääntöjuristitkin teidän ratkaisijoidenne lisäksi saavat asiasta pitkäksi aikaa purtavaa." — Pitää varmasti paikkansa.

Jos EU-ratkaisu tehdään, on edessämme merkittävä muutostarve perustuslakeihimme. Jälleen kerran toteutuu asiantuntijan arvio, että meidän perustuslakimme näyttää edelleen säilyvän joustavan jäykkänä.

Arvoisa puhemies! Tämä säätämisjärjestyksestä ja sitten hieman maatalouspolitiikkaan. Näyttää siltä, että 15 minuutin raja muutaman minuutin ylittyy, mutta puhemies sallinee sen, koska en ensimmäisessä käsittelyssä käyttänyt puheenvuoroja lainkaan.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa tarkastellaan hyvin laajasti maatalouspolitiikkaa ja minusta hyvin ansiokkaasti. Me kaikki olemme minun kuulemani ja näkemäni mukaan lähes yksimielisiä siitä, että me emme saavutta-

neet maatalousneuvotteluissa kahta tärkeintä neuvottelutavoitetta: riittävää siirtymäaikaa, joka muuten kaikilla tähän mennessä EU:hun liittyneillä mailla on ollut — tämä on ensi kerta, kun tätä sovelletaan, että ei ole — ja toiseksi arktisen maatalousalueen tunnustamista EU:ssa.

Kun tilanne on tämä, yksinkertainen kysymys kuuluu: Voiko maatalous ja koko elintarviketalous selviytyä EU-oloissa? Koko turva tämän kysymyksen myönteiselle vastaukselle on laitettu kotimaiseen tukipakettiin, jonka käsittelystäkin täällä käytävillä puhutaan ja sen kohtalosta. Minusta on aika tavalla käsittämätöntä, että siitä yleensä puhutaan ja uhataan jopa sen kaatamisella. Ei näytä todella hyvältä.

Riittääkö meillä aika sopeutukseen? Riittääkö maatalouden ja elintarviketalouden aika sopeutukseen, siitähän on kysymys. Sen vuoksi siirtymäaika olisi ollut tarpeen.

EU:n maatalouspolitiikasta sen verran, että meillä on vuosikymmenet puhuttu, jo kaksi kolme vuosikymmentä, ylituotannosta. Te, jotka olette tutustuneet EU:n maatalouteen, tiedätte, että sen ylituotanto-ongelma on yhä paheneva, jyrkästi paheneva. Meillä päinvastoin ongelma on hiipumassa. Me olemme pystyneet sen hoitamaan kohtuullisesti. Jos katsotaan cap-ratkaisua ja sen asettamia velvoitteita, ne ovat huomattavasti vaikeammat EU:n toteuttaa äsken mainitusta syystä kuin meidän, eli me menemme ottamaan lisää ongelmia oman maataloutemme piikkiin, kun menemme yhteiseen maatalouspolitiikkaan. On aivan selvää, että EU:n vahvat maatalousmaat odottavat Pohjoismailta lisää markkina-aluetta. Näinhän on aivan selvä asia.

Eräästä julkaisusta luin, miten maataloustuotteiden vienti- ja tuontitilanne on: Hollannissa maataloustuotteisiin liittyvää tuontia on 14 prosenttia, vientiä 25 prosenttia, Tanskassa 14 prosenttia, vientiä 28 prosenttia, Suomessa muistaakseni 7 prosenttia ja vienti suhteessa huomattavasti suurempaa. Suomen metsäteollisuudessa, vaikkei se tähän suoranaisesti kuulu, tuontipanoksia on 2 prosenttia ja vientipanoksia 34 prosenttia. Mitä tämä Hollannin ja Tanskan vientituontiesimerkki kuvaa? Se kuvaa sitä, että EU:n ylituotanto voimakkaissa maatalousmaissa perustuu kehitysmaista tuotaviin rehuihin, varovasti voisi sanoa, että kehitysmaiden riistoon, tällaistahan maailmankauppa on. Voisi kysyä, onko eettisesti oikein — minä en käytä moraalisanaa, se on minulle niin arvokas sana, että minä en tässä yhteydessä sitä käytä — että me rikkaat Euroopan maat käytämme nälkää näkevien kehitysmaiden raaka-aineita tuottaaksemme ylituotantoa ja harjoittaaksemme tämän kaltaista maatalouspolitiikkaa. Tästä asiasta ei ole keskusteltu. Sen vuoksi tämän puheenvuoron halusin käyttää, että tämäkin kannanotto pöytäkirjaan merkitään.

Mikä oikeus meillä rikkaan Euroopan ihmisillä on harjoittaa tämän kaltaista kehitysmaiden riistoa? Maailmalla on 700 miljoonaa ihmistä, joilla ei ole ruokaa riittävästi. EU:ssa ei näytä olevan tästä asiasta kovinkaan suurta huolta. Siitä puhutaan kehitysyhteistyökonferensseissa ja puhutaan globaaleista, niin kuin tässäkin salissa, nälkäongelmista, väestönkasvuongelmista, mutta silloin kun on ratkaisujen paikat, näistä ongelmista herkästi vaietaan. Tässä viimeksi mainitussa asiassa on minulle ehkä tärkein peruste, miksi olen EU:ta kohtaan kielteisellä kannalla.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Leppäselle voin mainita, että olen eräässä vaiheessa käsitellyt EU- ja kehitysmaapolitiikkaa parin liuskan verran ja kiinnitin huomiota juuri näihin samoihin asioihin kuin te.

Mutta, arvoisa puhemies, kun ed. Kautto mainitsi puheessaan, että hänestä teki pahaa nähdessään mustapaidat lehterillä, minä puolestani haluaisin vain todeta, että ovat ihmiset musta- tai punapaitaisia, viiksekkäitä, vinosilmiä, kauniita tai vähemmän miellyttäviä, niin kyllä meidän on päivittäin pystyttävä kohtaamaan myös niitä ihmisiä, joiden ajattelutapa, teot, toiminnat eroavat omista näkemyksistämme. Mutta jokaisella on tietysti oma aate- ja arvomaailmansa.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on käynyt usean vuorokauden pituisen asiallisen keskustelun Suomen liittymisestä Euroopan unioniin. Tässä keskustelussa on varmaankin käyty läpi kaikki sopimukseen liittyvät asiat ja niiden vaikutukset Suomeen. Tämän takia en ryhdy enää yksityiskohtaisesti käsittelemään jäsenyyden eri osa-alueita tai merkitystä maallemme, vaan lyhyesti käyn läpi muutamaa periaatteellista kysymystä.

Ensimmäinen mieleeni tuleva periaatteellinen kysymys on, miksi Suomi ylipäätänsä liittyy Euroopan unionin jäseneksi, kun sillä on toimiva Eta-sopimus. Kysymys tulee mieleeni lähinnä siksi, että vain muutama vuosi sitten keskusteltaessa Eta-sopimuksen solmimisesta ja hyväksymisestä myös hallituksen toimesta todettiin, ettei Etan jälkeen Suomella ole mitään kiirettä edes harkita jäsenyyttä Euroopan unionissa. Eta-sopimuksen katsottiin riittävän turvaamaan

maamme taloudelliset edut ja kilpailukyvyn pitkälti tälle vuosikymmenelle. Tämän eduskunnan toimesta ei hallituksen mielestä koko kysymykseen tarvinnut enää edes puuttua. Tästä huolimatta olemme nyt viikon sisällä todennäköisesti päättämässä Suomen EU-jäsenyydestä. Miksi tämän kaltainen kiire, kun hallitus itsekin vielä kolme vuotta sitten oli asiasta eri mieltä?

Hallitus ilmoitti jäsenyyttä hakiessaan hyväksyvänsä nk. Maastrichtin sopimuksen pilkkuakaan sitä muuttamatta. Käytännössä tämä merkitsi täydellistä hyväksymistämme myös EU:n tulevalle valuuttayhteistyölle eli keskuspankille ja yhteiselle rahalle sekä yhteiselle puolustus- ja ulkopolitiikalle. On mielestäni erittäin merkillistä, että jäsenyyssopimuksessa ja siitä käydyssä julkisessa keskustelussa on ruodittu yksityiskohtaisesti mm. maatalouteen, ympäristönsuojeluun ja liikenteeseen liittyviä kysymyksiä samalla, kun on yhdellä lyhyellä toteamuksella hyväksytty oman valuutan ja oman keskuspankin, oman itsenäisen ulkopolitiikan ja oman puolustuksen pois pyyhkiminen.

Mielestäni nämä asiat eivät ole oikeassa suhteessa keskenään, sillä pidän näitä Maastrichtin sopimuksen mukanaan tuomia, automaattisesti hyväksyttyjä kysymyksiä vähintäänkin sopimuksen tekemisen yhteydessä yksityiskohtaisesti käsiteltyjä toimintoja tärkeämpinä. Voisiko olla kysymys siitä, että kyseiset asiat ovat liian vaikeita ja vaarallisia tuoda laajaan julkiseen keskusteluun? Mitä nämä kaikki EU:n uudet ulottuvuudet tulevat lähivuosina ja -vuosikymmeninä jäsenyyden toteutuessa Suomelle merkitsemään, on täysin hämärän peitossa. Tuleeko tämä käytännössä merkitsemään eurooppalaisen liittovaltion syntymistä, jossa kansallisvaltioilla on ainoastaan liittovaltion rajoitetun itsenäisyyden asema?

Euroopan unionissa puuhataan yhteistä perustuslakia, joka tulisi merkittävästi laajentamaan jo nyt jäsenyyden mukana tulevaa Euroopan unionin kansalaisuutta. Käytännössähän liittyessämme Euroopan unioniin suomalaiset saavuttavat tietyllä tavalla kaksoiskansalaisuuden. Olemme sekä edelleen Suomen kansalaisia että myös Euroopan unionin kansalaisia vapaine liikkumaoikeuksineen ja sosiaaliturvineen kaikissa jäsenmaissa.

Mikäli unionin onnistuu hyväksyä itselleen uusi yhteinen perustuslaki, tulee tämän mukana myös uusia oikeuksia ja ennen kaikkea velvollisuuksia. Velvollisuuksista pidän kaikkein vaarallisimpana yhteistä verotusta ja yhteistä puolustusta.

Mikäli EU:n verotusoikeus tulevaisuudessa ulottuu yksittäiseen Euroopan unionin kansalaiseen, tulee se merkitsemään suomalaisessa verotuksessakin olennaista muutosta, sillä sen on otettava huomioon ylikansallisen verotuksen vaikutus laadittaessa kansallisia verolakeja.

Puolustuksellisista velvoitteista jokainen meistä voi kuvitella, mitä ne käytännössä tarkoittavat. Arvoisa puhemies! Puolustuspolitiikan osalta pidän Maastrichtin sopimuksen mukanaan tuomia ulottuvuuksia erittäin vaarallisina. Suomi joutuu mitä suurimmalla todennäköisyydellä jollakin tapaa liittymään Weu:hun, jolloin siitä automaattisesti on seurauksena Suomen lähentyminen Natoon. Puolustusvaliokunta onkin lausunnossaan ulkoasiainvaliokunnalle EU-sopimuksesta hyvin selkeästi ja rehellisesti lausunut käsityksensä asiasta. Luonnollisesti tätä lausuntoa on vahvasti arvosteltu sen rehellisyyden takia. Katson, että Suomen Nato-jäsenyys on erittäin lähellä toteutumistaan vielä tämän vuosikymmenen kuluessa, mikäli menemme mukaan EU:hun ja sitä kautta Weu:hun. Nato-jäsenyys puolestaan tuo mukanaan uusia, erittäin mittavia velvollisuuksia Suomelle ja Suomen kansalaisille puolustuksellisessa mielessä.

Lopuksi eräs asia, mistä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössäkään ei lainkaan ole mainintaa. Tämä kysymys on Euroopan unionista eroaminen, onko se yleensä mahdollista ja jos on, millä ehdoilla. Ihmettelen suuresti sitä, että tätä asiaa ei todellakaan ole käsitelty valiokunnan mietinnössä. En lainkaan ymmärrä sitä, että maamme on liittymässä valtiosopimukseen, jonka irtisanomismahdollisuuksia ei virallisesti ole lainkaan pohdittu. Tämä olisi omasta mielestäni ensimmäinen ja kaikkein tärkein toimenpide harkittaessa johonkin liittymistä. On varsin erikoista tehdä tämän kaltainen valtiosopimus tietämättä, onko maamme ikuisiksi ajoiksi sidottu Euroopan unionin jäseneksi, halusimmepa sitä tai emme jatkossa.

Todennäköistä on, että Euroopan unionista eroaminen on käytännössä mahdotonta. Yksipuolisesta eroamisesta aiheutuvat vastatoimenpiteet EU:n ja sen muiden jäsenmaiden taholta lienevät niin voimakkaat, että käytännössä asetamme itsemme selvitystilaan erotessamme EU:sta. Tämän syyn takia todennäköisesti ei hallitus eikä myöskään ulkoasiainvaliokunnan enemmistö halunnut tähän asiaan puuttua ja jätti sen kokonaan käsittelemättä.

Mielestäni tämä asia tulisi vielä ennen asian lopullista hyväksymistä eduskunnassa selvittää ja perusteellisesti keskustella, jotta tietäisimme, mihin olemme menossa ja kuinka peruuttamattomasti.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Mäkipää kiinnitti huomiota moniin erittäin tärkeisiin seikkoihin, ja puheenvuoro oli erittäin hyvä. Haluaisin hänen viimemainitsemaansa perustuslakiasiaan kiinnittää huomiota siinä mielessä, että siinä yhteydessä tietysti Suomelle itse asiassa saattaisi tulla, jos suunnitelmat niin menisivät, kuin ensimmäinen luonnos ainakin Euroopassa on tästä perustuslaista, eteen tilanne, jossa jouduttaisiin miettimään jopa tätä eroamisasiaa. Olen todella huolestunut siitä, että nykyisissä papereissa ei ole selvää kantaa siitä, miten EU:sta voisi erota. Mikäli kävisi niin, että tällainen perustuslaki tehtäisiin ja kun se tehdään, jos se siinä muodossa tulisi, kuin ensimmäinen luonnos oli, niin ainakin tuon esityksen mukaan perustuslaki tulisi voimaan, kun jäsenmaiden enemmistö, joka edustaa 4/5:aa väestöstä, on ratifioinut sen. Muiden jäsenmaiden olisi tietyn määräajan jälkeen valittava joko ratifioinnin tai unionista lähtemisen välillä. Lähtijöiden kanssa solmittaisiin Eta-tyyppinen sopimus. Eli tämä tästä eroamisesta, eräästä mahdollisuudesta.

Perustuslakiesityshän sisältää myöskin pykälän, jonka mukaan ryhmä maita voisi päättää nopeammasta etenemisestä kohti syvempää integraatiota. Tämä koskee erityisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Näinhän on meille pyynnöstä erikseen annetussa selvityksessä tuosta suunnitelmasta luettavissa.

Ed. Väyrynen: Arvoisa puhemies! Kun käytin ensimmäisen puheenvuoroni toisessa käsittelyssä, arvioin, että joutuisin käyttämään vielä kaksi muuta puheenvuoroa ehtiäkseni esittää kaiken sen, mitä välttämättömänä pidän. Tällöin oletin, että tämä keskustelu olisi jatkunut pitempään. Kun se nyt on lopuillaan, joudun nämä asiat yhdistämään yhteen puheenvuoroon, joka saattaa hieman ylittää 15 minuutin ajan, mutta teen parhaani pysyäkseni siinä. Minusta olisi turha pyytää erikseen vielä kolmatta puheenvuoroa vain tämän puheenvuororajoituksen vuoksi. Näyttää olevan niin, että monet edustajat pitävät tätä asiaa läpihuutojuttuna tässä toisessakin käsittelyssä. Puheenvuorojen käyttämiseen ei ole suurtakaan halua.

Arvoisa puhemies! Minä aloitan käsittelemällä hieman kysymystä, jonka ed. Vuoristo otti esille, eli sivistystä.

On usein sanottu, että sivistyksen mittana on se, kuinka kansakunta huolehtii heikoimmistaan. Minusta toinen hyvä määritelmä on se, että sivistyksen mitta on se, kuinka enemmistö huolehtii vähemmistöjen oikeuksista päätöksenteossa. Sehän tässä meillä on ollut ongelmana eduskuntatyössä sekä ulkoasiainvaliokunnassa että täysistunnossa, että enemmistö ei ole suostunut ottamaan huomioon vähemmistön oikeuksia.

Minä myös sanoisin, että kun kuuntelee tätä eduskuntakeskustelua, niin välillä joutuu kysymään, mikä meidän sivistyksemme taso on. Kun käytin ensimmäisen puheenvuoroni, hyvin monet edustajat pyysivät vastauspuheenvuoroja. Niissä ei ollut kovinkaan paljon asiaa, vaan niissä oli henkilökohtainen hyökkäys minua kohtaan, pyrittiin sanomaan hyvin ilkeästi. Minä en henkilökohtaisesti ole tällaiseen turvautunut, vaan yleensä pyrin puhumaan vain asiasta. En yritä loukata ketään. Vältän tällaisia ilkeyksiä. Minä toivon, että sivistyksen taso nousisi myös tässä suhteessa ja me pitäytyisimme vain itse asiassa ja välttäisimme tällaisia henkilökohtaisuuksia.

Arvoisa puhemies! Tärkein asiani on säätämisjärjestystä koskeva kysymys. Siitähän varsinaisesti on keskusteltu ja päätetty perustuslakivaliokunnassa, mutta myös ulkoasiainvaliokunta kuuli muutamia asiantuntijoita. Minun tulkintani tästä asiantuntijakuulemisesta, kun olen lukenut perustuslakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden lausuntoja ja ollut ulkoasiainvaliokunnassa niitä kuulemassa, on, että asiantuntijoiden selvän enemmistön näkemys on se, että oikea säätämisjärjestys olisi tavanomainen perustuslain säätämisjärjestys. Se olisi legitiimi, selvä, oikea säätämisjärjestys.

Sitten asiantuntijat ovat pohtineet, onko tämä hallituksen esittämä supistettu menettely edes laillinen. Sen suhteen mielipiteet käyvät ristiin. Jotkut pitävät sitä valtiosäännön vastaisena, toiset pitävät sitä juuri ja juuri valtiosäännön mukaisena, ja jotkut ovat päätyneet siihen, että sitä voidaan pitää selvästikin valtiosäännön mukaisena.

Minä nyt ajan voittamiseksi kiinnitän huomiota vain kahteen lausuntoon, joita minä henkilökohtaisesti erityisesti arvostan. Toinen niistä on asiantuntija Saraviidan ja toinen asiantuntija Hidénin lausunto.

Saraviita esimerkiksi kirjoittaa omassa kirjallisessa lausunnossaan näin: "Valtiopäiväjärjes-

tyksen 69 §:n 1 momentin soveltaminen unioniratkaisuun ei siis ole oikeudellisesti eikä varsinkaan valtiosääntösystemaattisesti selvä asia." Sitten hän käsittelee tätä systematiikkaa ja tulee uudelleen säätämisjärjestykseen näin: "Kaikista edellä selostamistani merkillisyyksistä huolimatta päädyn, joskin vakavin epäilyksin, katsomaan, että hallituksen esittämä käsittelyjärjestys on hyväksyttävä. Se ei ole paras eikä järkevin eikä johdonmukaisin. Se kuitenkin nähdäkseni juuri ja juuri ylittää valtiosäännön mukaisuuden riman." Siis hän vakavin epäilyksin päätyy katsomaan, että se juuri ja juuri täyttää valtiosäännönmukaisuuden vaatimuksen.

Hyvin paljon tätä käsittelyjärjestystä arvioitaessa on nojauduttu asiantuntija, professori Mikael Hidénin lausuntoon. Hänhän on kirjallisessa lausunnossaan esittänyt mm. seuraavaa. Ensin hän käsittelee laillisuuspuolta, legaalisuutta, ja toteaa tältä osin, että supistettua menettelyä voidaan pitää laillisuuden kannalta korrektina, oikeana. Sitten hän jatkaa: "Tämän muodollisen laillisuuden, legaalisuuden, ohessa on kuitenkin syytä kysyä myös noudatetavan menettelyn legitimiteettiä, sen yleistä hyväksyttävyyttä ja soveltumista kansanvaltaiseen järjestelmään." Sitten hän jatkaa: "Kun unioniin liittyminen merkitsee jo liittymishetkestä alkaen laaja-alaista sidonnaisuutta Suomen ulkopuoliseen normistoon ja päätöksentekoon, kun tämä sidonnaisuuden ala voi tulevaisuudessa edelleen laajeta unionin kehittymisen myötä ja kun eroamista unionista ei näillä näkymin voida pitää reaalisena mahdollisuutena, voidaan perustellusti kysyä, onko legitiimiä luoda tällainen sidonnaisuus eduskunnan kerran tekemällä, kahden kolmasosan enemmistöä edellyttävällä ratkaisulla. Minusta se ei olisi", hän kirjoittaa.

"Kun EU:n yhteydessä puhutaan demokratiavajeesta, voitaisiin tässä ehkä puhua legitimiteettivajeesta. Vaje ei tässä olisi yhtä paha kuin syksyn 1918 kuninkaanvaalihankkeessa, mutta tässäkin olisi kysymys valtiosäännön tarjoaman varsin yksinkertaisen menettelyn käyttämisestä tärkeään ratkaisuun tilanteessa, jonka kaltaiseen menettelysäännöstä tuskin oli tarkoitettu. Tämän legitimiteettivajeen korjaamiseen voidaan ajatella lähinnä kahta menettelyä.

Yksi olisi se, että tavallisessa perustuslainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttäisin perustuslain muutos tai poikkeuslaki, joka liittyisi ainakin niin selvästi EU-jäsenyyteen, että sen hyväksymisen voitaisiin katsoa heijastavan suhtautumista itse jäsenyyteen.

Toinen mahdollisuus on se menettely, jossa äänestäjien suhtautuminen jäsenyyteen ensiksi selvitetään kansanäänestyksessä ja vasta tämän jälkeen jätetään lopullinen ratkaisu valtiosäännön osoittamien elinten tehtäväksi. Mielestäni menettelykokonaisuus, jossa liittymisratkaisuun sisältyy sekä äänestäjien enemmistön kannatus kansanäänestyksessä että eduskunnan kahden kolmasosan enemmistöllä tekemä päätös liittymisen edellyttämän voimaansaattamislain hyväksymisestä, täyttää sekä muodollisen laillisuuden että legitimiteetin vaatimuksen."

Tämä on selvästi kirjoitettu ja näin voidaan ajatella. Mutta tässä me tulemme sitten käytännön ongelmaan, että tasavallan presidentistä alkaen kansanedustajia nyt painostetaan noudattamaan kansanäänestyksen tulosta. Tämä ei ole minun käsitykseni mukaan professori Hidénin tarkoitus, tai ei voida katsoa, että tällainen tulkinta olisi perustuslain mukainen ajatellen sitä, mitä Hidén on kirjoittanut. Kyllähän tämä selvästi tarkoittaa sitä, että eduskunnan määräenemmistö, kaksi kolmasosaa, täytyy tulla kansanedustajien vapaan harkinnan perusteella. Se riittää, kun on myös kansanäänestys. Ellei olisi kansanäänestystä, tarvittaisiin hänen mukaansa siis viiden kuudesosan enemmistö tässä eduskunnassa.

Tämä on minun mielestäni perustuslaillisuuskysymyksen kannalta mielenkiintoinen asetelma. Nyt esitetty supistettu menettely voidaan Hidénin perustein katsoa lailliseksi vain, jos kansanedustajat vapaata tahtoansa noudattaen ottavat kantaa kolmannessa käsittelyssä. Tähän ei näytä olevan edellytyksiä, kun presidentistä alkaen painostetaan kansanedustajia noudattamaan kansanäänestyksen tahtoa.

Tässäkin salissa vähän väliä huudetaan väliin, että kansa on jo ratkaissut asian. Ei se niin ole, vaan perustuslain kannalta kansa on antanut Hidénin tulkinnan mukaan vain oikeuden käyttää kahden kolmasosan enemmistöä viiden kuudesosan asemesta. Nyt meidän pitää vapaalla harkinnalla tämä asia ratkaista.

Sitten tähän asiaan liittyy vielä muita tärkeitä näkökohtia. Nythän on niin, että ulkoasiainvaliokunnan mietintöön on poimittu säätämisjärjestysasiasta perustuslakivaliokunnan lausunnosta pieni kappale. Kun tässä ei ole selostettu vähemmistön mielipidettä, niin valiokunnan mietintö tällaisenaan antaa suorastaan harhaanjohtavan kuvan siitä, mitä asiantuntijat ovat valiokunnassa sanoneet. Tässä nimittäin siteeratan perustuslakivaliokunnan lausuntoa, jonka

mukaan meidän perustuslakimme eivät tunne tämän asian käsittelemiseen muuta menettelyä kuin 69 §:n 1 momentin mukaisen menettelyn. Tämä väitehän ei pidä paikkaansa, vaan monet asiantuntijat ovat itse asiassa katsoneet, että se ei ole oikea säätämistapa ja että on muitakin.

Mainittakoon, että ed. Kaarilahti, kokoomuksen edustaja perustuslakivaliokunnassa, on tehnyt oman eriävän mielipiteen, jossa hän kyllä yhtyy enemmistön kantaan, että hyväksytään supistettu menettely, mutta perustelujen osalta hän kirjoittaa eri tavalla: "Valiokunta perustelee päätymistään esittämäänsä säätämisjärjestykseen sillä, ettei muuta menettelyä ole ja ettei valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetty menettely ole vaihtoehto. Useat asiantuntijat valiokunnassa kuitenkin päätyivät siihen, että valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n käyttäminen juuri ja juuri täyttää muodollisen laillisuuden, legaalisuuden, korrektiuden. Käsittelyjärjestyksen valinta ei ole siten itsestäänselvä." Eli siis enemmistöön yhtynytkin kansanedustaja katsoo, että perustelu on väärä. Tämä näkökohta mielestäni pitää nyt ottaa huomioon, kun täysistunnossa asiaa käsittelemme.

Sitten vielä viittaan tänään käytettyihin puheenvuoroihin. Muun muassa ed. Vuoristo ja samoin ed. Hautala puheenvuoroissaan minusta antoivat ymmärtää, että he ovat samaa mieltä kuin minäkin, että säätämisjärjestys tässä on väärä, ja he toivoivat, että tulisikin viiden kuudesosan enemmistö, että oltaisiin ikään kuin varman päällä, etteivät jälkipolvet pääse sanomaan, että tämä meni väärällä tavalla läpi. Eli kysyn vain, kuinka monta kansanedustajaa täällä on sosialidemokraattien ja kokoomuksenkin riveissä, jotka itse asiassa ovat säätämisjärjestyksestä samaa mieltä kuin minä olen.

Sitten vielä kansanäänestyksestä. Kun sillä nyt on tässä juridisessa rakennelmassa niinkin suuri merkitys kuin professori Hidénin lausunnosta käy ilmi, niin herää kysymys, kuinka suuri on tämän kansanäänestystuloksen auktoriteetti ajatellen säätämisjärjestystä ja eduskunnan päätöksentekoa. Kun kansanäänestys järjestettiin, kaikki jäsenyyden ehdot eivät olleet vielä tiedossa. Kysyttiin, hyväksyttekö jäsenyyden neuvottelutuloksen mukaisena. Mutta me emme vielä tänä päivänäkään tiedä, mikä on neuvottelutulos koskien elintarviketalouden pakettiasioita. Tältä osin kansanäänestykseltä on moraalinen pohja osittain poissa.

Sitten on toinen seikka, jonka jo mainitsin, eli että kansanedustajia nyt painostetaan kansanäänestyksen tuloksen perusteella toimimaan vastoin sitä, minkä kansanedustaja katsoo olevan oikein. Meidän kansanedustajienhan pitäisi noudattaa edustajantoimessa vain oikeutta ja totuutta ja meillä pitäisi olla vapaus harkita asioita ja noudattaa vain perustuslakia. Nyt meitä kuitenkin painostetaan kansanäänestyksen perusteella toimimaan toisin ja se painostus on aika voimakasta, kuten olemme tässäkin salissa huomanneet.

Sitten on vielä kolmas tähän kansanäänestykseen liittyvä seikka, joka on mielestäni merkittävä. Tasavallan presidentistä alkaen Suomen valtiollinen johto vakuutti äänestäjille, että Ruotsi liittyy joka tapauksessa unioniin, ja sanottiin, että me jäämme yksin, jos me emme liity. Tämä argumentti, me tiedämme jo tänä päivänä, ei ole paikkansa pitävä, ja myös tällä vaikutettiin asiattomasti kansanäänestyksen tulokseen.

Sitten kun vielä ajatellaan säätämisjärjestystä, niin ed. J. Leppänen mainitsi mielestäni tärkeän näkökohdan, eli kun ylipäätään on tätä supistettua menettelyä ajateltu käytettävän, niin lähtökohtana koko tämän järjestelmän luomisessa on ollut se, että voi olla kiire saattaa voimaan tällainen valtiosopimus. Sen vuoksi ei ole aikaa käyttää tavanomaista perustuslain säätämisjärjestystä. Tämä perustelu nyt tuntuu hieman oudolta sen takia, että meillä on ensinnäkin eduskuntavaalit ensi maaliskuussa. Toisaalta on niin, kuten ulkoasiainvaliokunnan mietintöönkin on kirjattu, että eihän meillä ole varmuutta, astuuko tämä sopimus edes voimaan ensi vuoden alusta. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä sivulla 2 on kappale, jossa todetaan, että Suomesta riippumattomista syistä on mahdollista, että sopimus ei astu voimaan 1.1.1995. Näin käy, jos jokin näistä neljästä hakijamaasta ei ratifioi ajoissa tai jos joku nykyisistä jäsenmaista ei ratifioi ajoissa. Eli voi olla, että voimaan astuminen on joka tapauksessa siirtymässä kevään eduskuntavaalien tuolle puolen. Miksi sitten täytyy kiirehtiä ja käyttää tätä supistettua menettelyä? Tässä on mielestäni perusteluja sille, että tätä säätämisjärjestysasiaa pitäisi vielä perustuslakivaliokunnassa harkita.

Sitten vielä muutama näkökohta säätämisjärjestyskysymyksen ohella. Kiinnitin jo ensimmäisessä puheenvuorossani huomiota siihen, että on pari sellaista merkittävää aluetta, joissa ulkoasiainvaliokunta on päätynyt erilaiseen kantaan kuin asianomainen erikoisvaliokunta. Ne ovat Raha- ja talousliittoa koskeva kohta ja puolustusulottuvuutta koskeva kohta.

Mitä Raha- ja talousliittoon tulee, se on sillä tavoin mielestäni merkittävä ajatellen tätä päätöksentekotilannetta, että kansanedustajat perustelevat omaa myönteistä kantaansa jäsenyyteen aivan päinvastaisella tavalla. Nimenomaan sosialidemokraattien ryhmässä on tämä ilmiö nähtävillä. Jotkut katsovat, että jäsenyyden hyöty tulee ensi sijassa siitä, että tulee Talous- ja rahaliitto ja mekin olemme siinä mukana. Tällä perusteella kannatetaan jäsenyyttä, kun se on taloudellisesti hyvä asia. Samassa eduskuntaryhmässä on kansanedustajia, jotka ovat erittäin epäileviä tähän Talous- ja rahaliittoon nähden ja hyväksyvät jäsenyyden vain sillä edellytyksellä, että nimenomaan ei oteta kantaa Emun puolesta, vaan että tämä asia pitää vielä erikseen eduskunnassa päättää.

Minusta on outoa, jos me menemme päätöksentekotilanteeseen niin, että meillä on muiden erikoisvaliokuntien lausuntoja, joissa on hyvin kritiikitön ja vahva kannatus Emu-jäsenyydelle myös kolmannessa vaiheessa, ja ulkoasiainvaliokunnan mietintö on kirjoitettu hyvin varauksellisesti. Tämä on mielestäni asia, josta olisi pitänyt saada lisää selvyyttä, mutta sitä nyt varmaankin on vaikea enää saada.

Toinen on puolustusulottuvuuspuoli. Ei minusta voida noin vain sivuuttaa puolustusasiainvaliokunnan yksimielistä lausuntoa. Hyvillä asiaperusteilla voidaan päästä siihen arvioon, mikä puolustusvaliokunnassa on tehty. Tavallaan on tosiasioilta silmänsä sulkemista se, mitä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä valiokunnan enemmistö nyt on lausunut. Minulla oli omia muutosehdotuksiani ja tulen niitä kolmannessa käsittelyssä esittämään, joilla tätä kysymystä pyrittäisiin selventämään.

Mikä minusta on tässä oleellista, on se, että jos Suomi liittyy Euroopan unioniin, niin jotta me voisimme säilyttää nykyisen turvallisuuspoliittisen asemamme, puolueettomuuspolitiikkaa voitaisiin jatkaa, niin se edellyttää sitä, että meillä on aktiivinen oma ote koko Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittisen arkkitehtuurin rakentamisessa. Jos me jäämme odottamaan, mitä Länsi-Euroopan unionin jäsenmaat ja Nato-maat suunnittelevat, niin ei siellä suunnitelmissa välttämättä ole tilaa Suomen ja Ruotsin puolueettomuudelle, mutta jos me itse olemme aktiivisia, teemme rakentavia ehdotuksia, miten tämä yhteinen puolustuspolitiikka olisi hoidettava, niin tällainen tila meille ehkä löytyy. Tämäkin on asia, joka normaalikäytännössä olisi saattanut edellyttää vielä valiokuntien lisälausuntoja, mutta voi olla, että niitä nyt ei tässä tilanteessa enää ole mahdollista hankkia.

Viittasin jo ensimmäisessä puheenvuorossani siihen, että voimaantulosäännöstä pitäisi ehkä myös vielä tarkastella. Nythän tässä hallituksen esityksessä esitetään, että voimaantulosta säädettäisiin asetuksella, määrittelemättä tälle mitään ehtoja. Ainakin minua tämä menettely jonkin verran epäilyttää. Eikö olisi parempi, että eduskunta määrittelisi, mikä on voimaantulopäivä. Kun on epäselvyyttä siitä, milloin muut ratifioivat, niin tässä tilanteessa tuntuisi järkevältä se, että me asettaisimme voimaantulopäivän, joka on myöhempi, jotta me välttyisimme sellaiselta tilanteelta, että tulee kuukausien epäselvyys, milloin tämä kaikki oikein toteutuu. Meillä on muutenkin tämä aikataulu äärimmäisen tiukka ja hankala, ja kyllä se on aivan mahdoton tilanne, jos meille tulee joulukuulla tieto, että jäsenyys toteutuukin 1.4. tai 1.6. alkaen.

Mutta tämä on asia, joka ehkä voi mennä tässä käsittelyssä ilman sen lähempää tarkastelua. Mehän voimme kolmannessa käsittelyssä antaa ponnen muodossa evästyksen siitä, miten tätä olisi hoidettava. Minun lähtökohtani on se, että eduskunnan olisi hyvä todeta, että jos meistä riippumattomista syistä sopimuksen voimaantulo on lykkääntymässä, niin sitä sitten lykättäisiin kokonaisella kalenterivuodella, jolloin vältyttäisiin hyvin monilta käytännön hankaluuksilta.

Arvoisa puhemies! Olen käyttänyt yli 15 minuuttia ja yrittänyt ainakin pääosan siitä sanoa, mitä olin suunnitellut, kaikkea en ole ehtinyt. Lopuksi vielä palaan säätämisjärjestystä koskevaan kysymykseen. Valtiopäiväjärjestyksen mukaanhan on niin, että asia voidaan panna toisessa käsittelyssä pöydälle, ja lisäksi valtiopäiväjärjestyksessä todetaan, että asian toisen käsittelyn kestäessä voi eduskunta vaatia uuden lausunnon siltä erikoisvaliokunnalta, joka asian on valmistellut, tai joltakulta muulta erikoisvaliokunnalta. Niillä perusteilla, jotka tässä puheenvuorossani olen esittänyt, ehdotan, arvoisa puhemies, että asia pantaisiin pöydälle sitä varten, että perustuslakivaliokunta voisi antaa lain säätämisjärjestyksestä uuden lausunnon.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Tiedustelen ed. Väyryseltä, tarkoitatteko sitä, että tämä asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

P u h u j a: Kyllä, pantaisiin pöydälle ja vaadittaisiin uusi lausunto säätämisjärjestyksestä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Väyrynen perusteli varsin hyvin sen, että perustuslain tulkintaan on tehty Euroopan unionin mentävä aukko. Ehkäpä hänen puheenvuoronsa olisi tullut vielä selvemmäksi, jos hän olisi verrannut eräitä lainsäädännöllisiä hankkeita, jotka vaativat vaikeutetun säätämisjärjestyksen.

Esimerkiksi laki turvatarkastuksista lentoliikenteessä vaatii vaikeamman säätämisjärjestyksen kuin nyt käsittelyssä oleva Euroopan unionin jäseneksi liittyminen, laki metsänparannuslainojen takaisinperinnän nopeuttamisesta ja koron nostamisesta samoin. Amerikan yhdysvaltojen kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksyminen, eräitä erillisiä palstoja koskeva lainsäädäntö ja monet muut tällaiset varsin pieniltä tuntuvat asiat vaativat siis vaikeamman säätämisjärjestyksen kuin Suomen liittäminen Euroopan unionin jäseneksi. Esimerkiksi metsästyslain muutos, kirkkolain muutos, postitoimintalainsäädäntö, käräjäoikeuden tuomareiden nimitysmenettely, kaikissa näissä tapauksissa käytetään vaikeutettua perustuslain säätämisjärjestystä, mutta sen sijaan Euroopan unioniin Suomi voidaan liittää kahden kolmasosan enemmistöllä. En pidä tätä oikeana, mutta täytyy sanoa, että kun perustuslakivaliokunta on kantansa ilmaissut, niin en usko myöskään, että tässä asiassa uuden lausunnon pyytäminen tuo enää muutosta tähän hankkeeseen.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Väyrynen käsitteli monipuolisella tavalla perustuslain tulkintaa. Hänen sanomansa puheenvuorossa oli se, että professorit Hidén ja Saraviita muun muassa ovat päätyneet monien vaiheiden jälkeen sille kannalle, että Euroopan unioniin liittymisestä voidaan päättää kahden kolmasosan enemmistöllä edellyttäen, että edustajat vapaata tahtoa noudattaen tekevät päätöksen.

Voidaan kysyä, milloin edustajat noudattavat vapaata tahtoa. Kun ed. Väyrynen mainitsee painostuksena sen, että eräät poliittiset johtajat ja kaikki muutkin tahot puhuvat kyllä-vaihtoehdon puolesta ja tietysti on tahoja, jotka puhuvat ei-vaihtoehdon puolesta, jää yksittäisenä kansanedustajana kysymään, mikä tässä on painostusta, eikö asia ole ihan luontaisesti sillä tavalla, että jokainen tekee puolestaan oman näkemyksensä mukaan työtä. Ainakaan minä en ole kokenut minuun kohdistunutta vaikuttamista ollenkaan sillä tavalla, etten minä voisi vapaasti päättää senkin jälkeen, vaikka minuun otetaan valtavan paljon yhteyttä yhden tietyn suunnan kannanoton muodostamiseksi.

Jos lähdetään siitä, että edustajiin voidaan tietysti normaalikeinoja käyttäen mielipiteillä vaikuttaa, niin tullaan siihen tulokseen, että me saamme muodostaa toki vapaasti tahdon, ja silloin myös ed. Väyrysen tulkinnan mukaan päätös tapahtuu perustuslain oikeaa tulkintaa noudattaen.

Ed. A l h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrynen tulkitsi perustuslakivaliokunnan lausuntoja ja siellä kuultuja asiantuntijoita varsin oudolla tavalla.

Valtiopäiväjärjestyksemme tuntee kolme erilaista lain säätämisen tapaa, ensinnäkin tavallisen, yksinkertaisen lain säätämisen järjestyksen ja toiseksi perustuslain säätämisjärjestyksen. Kun turvatarkastuksissa puututaan ihmisten koskemattomuuteen, se on perustuslain vastainen, ja tästä syystä järjestys on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukainen. Mutta valtiosääntömme tuntee erityisesti myös rauhansopimukseen tai muuhun valtiosopimukseen liittyvän säätämisjärjestyksen silloin, kun asia koskee lainsäädännön alaa. Nyt Euroopan unioniin liittymissopimus koskee paitsi lainsäädännön alaa, mutta myös perustuslakeja, mistä päästään siihen, että tätä ei voida käsitellä yksinkertaisessa lainsäätämisjärjestyksessä eli yksinkertaisella enemmistöllä, vaan supistetussa perustuslain säätämisjärjestyksessä, kun sitä on kannattanut kaksi kolmasosaa kansanedustajista.

Mainittakoon vielä, että valtiopäiväjärjestyksen 69 §:ssä, jossa puhutaan valtiosopimuksesta, on lain säätäjä aikanaan ajatellut, että kysymys on Suomen itsenäisyyden kannalta myös hyvin merkittävästä asiasta. Nimittäin siinä viitataan mm. siihen, että valtakunnan rajoihin tulevat muutoksetkin voidaan täällä hyväksyä kahden kolmasosan enemmistöllä. Tästä syystä olen ehdottomasti sitä mieltä, kuten perustuslakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat, että valtiosäännön kirjaimen mukaan on ehdottoman oikein päätyä tähän säätämisjärjestykseen. Se on myös meidän valtiokäytäntömme hengen mukaista.

Kun täällä on viitattu ed. Kaarilahden eriävään mielipiteeseen, että tämä juuri ja juuri täyttää muodollisen laillisuuden, asia ei ollut suinkaan näin. Meillä ei ole ollut tapana korjata eriäviä mielipiteitä. Asiantuntijat, jotka olivat tämän säätämisjärjestyksen kannalla, sanoivat, että jos jotain epäilystä säätämisjärjestyksestä on

jäänyt, asia korjautuu sillä, että järjestetään neuvoa-antava kansanäänestys, jolloin legitimiteetti on turvattu.

Mitä tulee Saraviidan ja Hidénin lausuntoihin, he eivät yleensä ole kannattaneet ollenkaan neuvoa-antavaa kansanäänestystä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari kolme viikkoa sitten pidimme erään palaverin, jossa oli oikeusoppineita, joitten kanssa mietittiin sitä, että entäs jos tulisi tällainen tilanne, mitä ed. Väyrynen äsken kuvasi, niin mitenkä pitäisi tämänlaatuiseen tilanteeseen suhtautua. Siinä keskustelussa tuotiin hyvin monipuolisesti eräitä historiallisia mahdollisuuksia esille. En nyt voi olla tuomatta erästä sellaista esille ja vastaamatta siihen, mitä siihen todettiin. Todettiin, mitä jos olisi ollut 1940-luvun loppupuoli ja jokin Suomen hallitus olisi tehnyt kansainvälisen sopimuksen Suomen liittämiseksi Neuvostoliittoon, niin olisiko se käsitelty sillä tavoin kuin on esitetty. Tähän emme vastanneet silloin.

Totesimme kuitenkin heti siinä perään, että kun perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa, niin mikä olisi se todennäköisyys, että se nyt muuttaisi mielipidettään, ja vastaus oli, että se todennäköisyys olisi puhdas nolla. Siis toisin sanoen ei ole mitään mieltä siinä, että tällaiseen operaatioon tässä tilanteessa ryhdyttäisiin. Tästä syystä en voi kannattaa ed. Väyrysen äsken tekemää ehdotusta.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä asiassa ei ole kyse siitä, että Suomea liitettäisiin mihinkään valtioon. EU on kansainvälinen organisaatio.

Ed. Väyryselle haluan todeta, että kun hän puhui tästä kiirehtimisestä, eräs asia, jota täällä todella kiirehdittiin, oli kotimainen tukipaketti, mutta ei hän silloin valittanut siitä, että aikataulu oli tiukka. Se oli tiukka, mutta se oli siinä tilanteessa tarkoituksenmukainen. Kun hän sanoi, että täällä painostetaan, en tiedä kuka painostaa muu kuin Suomen kansa kansanäänestyksen kautta. Mutta silloin, kun eduskunta päätti kansanäänestyksestä, ei ed. Väyrynen silloin vastustanut tuota kansanäänestystä. Hän on itse myötävaikuttanut siihen, että Suomen kansalla on oikeus myös painostaa häntä äänestämään "kyllä" täällä eduskunnassa.

Kun ed. Väyrynen nyt jo ennakoi, että Ruotsi sanoisi "ei", niin minä en usko, että Ruotsin kansa sanoo "ei", vaan uskon, että Ruotsi sanoo "kyllä". Mutta eiköhän ole parasta, että odottelemme. Mutta toivon, että kukaan Suomen kansasta ei pyri painostamaan Ruotsin kansaa heidän päätöksenteossaan ja että ed. Väyrynenkään ei hyppää lahden toiselle puolelle painostamaan Ruotsin kansaa, vaan että Ruotsin kansa itsenäisesti ja vapaasta tahdostaan tekee päätöksen.

Mitä tulee siihen, että tässä asiassa annettaisiin päätösvalta Ruotsin kansalle, se ei ole oikea menettely. Eikö ole oikein se, että Suomen kansa tekee päätöksen tässä asiassa? Totuushan on myös se, että jos Ruotsista ei tule EU-jäsentä, se merkitsee sitä, että merkittävä osa ruotsalaisista investoinneista siirtyy Suomeen, ja se on myönteistä Suomen talouselämälle.

Ehkä on mielenkiintoista todeta se, että silloin kun ed. Väyrynen oli ulkoministeri, hän availi ovia Natoon. Hän puhui siitä, että ei pidä sanoa ei koskaan Nato-jäsenyydelle, ja silloin hämmästeltiin jossain määrin tuota lausuntoa. Mutta toivon, että ed. Väyrynen ainakin myöntäisi tänä päivänä sen, että jos Suomi haluaa liittyä johonkin järjestöön, kyseessä täytyy olla Suomen oma anomus. Vahingossa Suomi ei voi luiskahtaa mihinkään organisaatioon.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta sen, että perustuslakivaliokunta on kertaalleen arvioinut tämän kysymyksen. Asiantuntijoitten enemmistö on ollut sitä mieltä, että tässä järjestyksessä asia voidaan säätää. Kukaan asiantuntija ei ole ilmoittanut muuttaneensa kantaansa. Ei ole mitään syytä ottaa asiaa uudelleen käsittelyyn, vaan pitäytyä aikaisemmassa perustuslakivaliokunnan kannassa.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrynen viittasi puolustusvaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan, sanotaan nyt hieman sitaateissa, "ristiriitaan" tässä Länsi-Euroopan unionin kysymyksessä. Osittain ristiriidan syntymiseen on saattanut vaikuttaa se, että puolustusvaliokunnan lausunnon ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnön välillä on noin kuukausi aikaa, ja puolustusvaliokunnan lausunto sai aluksi hyvin murskaavan kritiikin vastaansa. Hyvin korkealta ja arvovaltaiseltakin taholta tuo lausunto todettiin "huonoksi". Saattaa olla niin, että kun sotilashenkilö kuulee tällaisen kritiikin, hän tulee omissa arvioinneissaan hieman varovaisemmaksi ja ehkä jättää jotakin sanomatta. Se ehkä osittain selittää tätä aika pit-

källe kuitenkin näennäistä ristiriitaa, joka puolustusvaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan välillä on kysymyksessä suhteessa Länsi-Euroopan unioniin Weu:hun ja sitten Weu:n täysjäsenyyden liittymisestä Nato-kysymykseen. Tässä kysymyksessä nähdäkseni puolustusvaliokunnan puheenjohtaja ed. Lamminen on turhaan joutunut leimatuksi ja syytösryöpyn kohteeksi.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin hyvin selkeästi todeta sen, että meidän perustuslakimme vaatii vain yhden hyväksyvän enemmistön perustuslain muutoksiin tai poikkeuksiin perustuslakiin ja se enemmistö on kaksi kolmasosaa. Nämä kaksi menettelytapaa, jotka tässä on käsitelty, ns. supistettu järjestys valtiosopimusten osalta ja tavallinen järjestys, poikkeavat siis lepäämäänjättämismahdollisuuden tai kiireelliseksi julistamisen osalta toisistaan. Mutta lopullinen vaadittava enemmistö on kaikissa tapauksissa se, mikä se nytkin on: kaksi kolmasosaa eduskunnassa annetuista äänistä on oltava hyväksyviä.

Valtiopäiväjärjestyksen 69 §, joka käsittelee valtiosopimusta, joka koskee perustuslakia, sanamuotonsa mukaan soveltuu tähän tapaukseen. Perustuslakivaliokunta mietti, voitaisiinko tuosta sanamuodosta poiketa, eikä edes vähemmistö näytä keksineen järkeviä perusteluja sille, miksi tässä tilanteessa pitäisi poiketa selvästä valtiopäiväjärjestyksen sanamuodosta. Eli täällä syntyvä päätös on selkeästi ja ehdottomasti laillinen, mutta se on myöskin paitsi legaali, laillinen, legitiimi, yleisesti hyväksytty, ja sen yleisen hyväksynnän on Suomen kansa tälle ratkaisulle antanut. Ainakin minä koen tämän keskustelun sellaisena, ettei hyväksytä Suomen kansan antamaa hyväksymistä.

Ed. V ä y r y n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen halunnut kirjattavaksi eduskunnan pöytäkirjaan sen käsitykseni, että tämä säätämisjärjestys ei ole oikea. Se on tapahtunut kerran, kun allekirjoitin ed. Pulliaisen kirjallisen kysymyksen, mutta nyt kun olemme toisessa käsittelyssä, on siihen toinen tilaisuus. Sen takia tämän esityksen tein, eli ehdotus tarkoittaa sen seikan ilmaisemista, että en hyväksy esitettyä säätämisjärjestystä vaan lähden siitä, että perustuslakivaliokunnan on asia uudelleen käsiteltävä. Siihen on perustelut, jotka täällä esitin. Esitän niistä tässä vastauspuheenvuorossa vain viimeisen eli sen, että nyt on ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä käynyt ilmi, että on jopa todennäköistä, että sopimuksen voimaantulo viivästyy sen takia, että ratifiointi ei etene kaikkialla, niin kuin on ajateltu. Tämä merkitsee sitä, että meillä on edellytykset ... (Ed. Paasio: Ei pidä paikkaansa!) — Onko minulla puheenvuoro? — että meillä on edellytykset käyttää tavanomaista perustuslain säätämisjärjestystä, ilman että asian käsittely viivästyy, ilman että sopimuksen voimaanastuminen siitä viivästyisi. Perustuslakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat olleet säätämisjärjestyksestä eri mieltä. Siinä on erilaisia vaihtoehtoja. Minun mielestäni tämä esitetty säätämisjärjestys ei ole hyväksytty, ja sen takia katson, että tarvitaan perustuslakivaliokunnan uusi lausunto.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Käytin illalla 15 minuutin puheenvuoron säätämisjärjestyksestä, omasta mielestäni varsin selkeän ja perustellun. Uusi tilanne on syntynyt siitä, että tässä salissa useat kansanedustajat, muut kuin tähän saakka tässä asiassa erimielisiä näkemyksiä esittäneet, ovat lausuneet näkemyksenään, että tämä olisi pitänyt säätää vaikeutetussa, perustuslain säätämisjärjestyksessä. Täällä alkaa pikku hiljaa tulla tietynlainen epäilys omaantuntoon monellekin, mitä me olemme tekemässä itsenäiselle Suomelle vastoin perustuslakeja. (Ed. Rönnholm: Ketkä?) — Ne löytyvät pöytäkirjoista, kun katsotte. Ed. Väyrynen mainitsi tämän asian.

Itsekin lähden siitä tässä asiassa, että nyt on se aika, jolloin näistä asioista päätetään. Nyt ei ole varmasti kysymys jarrutuksesta. Kysymys on vain siitä, että meidän on nyt ja tässä ratkaistava tämä asia. Minäkään en voi hyväksyä tätä asiaa niihin lausumiini perustuen, joita aikaisemmassa puheenvuorossani esitin.

Aivan lyhyesti esitän tämän asian vielä näin. Ajatellaan, että me hyväksymme tämän sopimuksen kahden kolmasosan enemmistöllä valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaisesti. Hyvä on. Mutta mitä tapahtuu silloin meidän hallitusmuodollemme? Hallitusmuodon 1 § lausuu: "Suomi on täysivaltainen tasavalta, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja muissa perustuslaeissa."

Sen jälkeen kun Euroopan unionin jäsenyys on hyväksytty, Suomi ei ole enää täysivaltainen tasavalta. Minä viittaan tässä tapauksessa monta kertaa mainitun oikeustieteen lisensiaatti Tähden lausunnossaan sivulla 3 esiin tuomaan: Valtion täysivaltaisuus kehittyy ja koostuu sekä ulkoisista että sisäisistä tunnusmerkeistä.

Ulkoisia tunnusmerkkejä ovat ensinnäkin valtioiden oikeudellinen yhdenvertaisuus. Kun Suomi menee Euroopan unioniin, meillä on siellä päätösvaltaa vain 3 prosenttia. Me emme ole oikeudellisesti yhdenvertaisia toisten valtioiden kanssa eikä valtiomme ole enää täysivaltainen.

Toiseksi: Oikeus vapaasti päättää ulkopolitiikasta. Jos me menemme Euroopan unionin jäseneksi ja liitymme EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, se merkitsee kansallisen päätösvallan supistumista. Tämä visio on hyväksytty Maastrichtin sopimuksen yhteydessä. Me olemme hyväksyneet Maastrichtin sopimuksen tavoitteet.

Kolmas on: Valtiolla ei ole velvollisuutta suostumuksettaan sitoutua kansainvälisiin velvoitteisiin tai valtion yläpuoliseen toimivallan käyttöön. Tästäkin lisensiaatti Tähti lausuu: "Kuten hallituksen esityksestä ilmenee, Euroopan yhteisöillä on toimivalta tehdä jäsenvaltioiden puolesta sopimuksia kolmansien maiden ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa. Nuo sopimukset ovat osa yhteisön oikeusjärjestystä. Sikäli kuin yksittäisellä jäsenvaltiolla ei ole oikeudellista ja tosiasiallista mahdollisuutta estää yhteisöjen sopimuksentekoa tai kieltäytyä noudattamasta tällaisia sopimuksia, joihin yhteisöt ovat jäsenvaltioiden puolesta sitoutuneet, tämä merkitsee poikkeamista tästä täysivaltaisuuden osatekijästä."

Sisäisellä puolella lisensiaatti Tähti mainitsee: "Valtion 'alueherruus', yksinoikeus julkisen vallan käyttämiseen." Me menetämme sisäisen tunnusmerkistön sikäli, että meidän lainsäädäntövaltamme ei ole enää tämän eduskunnan ja presidentin hallussa, vaan siihen vaikutetaan Euroopan unionin lainsäädäntöjärjestelmän kautta, koska osa lainsäädännöstä velvoittavasti osoitetaan meille mainitusta Eurooppa-instituutiosta. Samoin: "Tuomioistuinvalta sisäistä alueherruutta." Meidän tuomioistuimemme ovat velvolliset ottamaan huomioon a) ennakkopäätökset, mitä on tehty Euroopan unionissa, b) tulkintaohjeet oikeudenkäytöstä suomalaisessa systeemissä. Suomi ei ole enää sen jälkeen täysivaltainen valtio. Näin ollen 1 § tulisi muuttaa vastaamaan senhetkisiä tosiasioita tai muuten se on ristiriidassa tosiasioiden kanssa.

2 §:n 2 momentissa sanotaan: "Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa." Tähän viittasin jo äsken. Jos Euroopan unionin lainsäädäntöelimet määräävät meidän lainsäädännöstämme, Suomen eduskunta ja tasavallan presidentti eivät enää yhdessä hoida tämän maan lainsäädäntövaltaa. Lainsäädäntövalta on tai ei ole. Jos siihen puututaan promillellakin ulkopuolisten toimesta, niin kuin tapahtuu, tämä hallitusmuodon 2 §:n 2 momentti on muutettava, jotta se vastaisi oikeita olosuhteita, esimerkiksi näin: "Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin ja Euroopan unionin kanssa."

Edelleen tässä mainitussa pykälässä 4 momentti: "Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus." Tässä ei ole minkäänlaista vaihtoehtoa. Tämä pykälä menettää merkityksensä, jos eurooppalainen tuomioistuin antaa Suomen tuomioistuinjärjestelmälle ennakkopäätöksiä, joihin Suomen tuomioistuinjärjestelmän täytyy virkansa puolesta tutustua, ja laintulkintaohjeita, joita Suomen tuomioistuinjärjestelmä on velvollinen pyytämään Euroopan unionin järjestelmästä.

Hallitusmuodon 2 §:n 4 momentti pitää muuttaa, jotta se olisi synkronissa tosiasioiden kanssa. Jos me solmimme Euroopan unioni-sopimuksen, 1 ja 2 §:t ovat ristiriidassa olemassa olevien tosiasioiden kanssa. Ne siis pitää muuttaa, ja se tapahtuu vain ja ehdottomasti viiden kuudesosan enemmistöllä tai sitten, niin kuin ed. Niinistö aivan ansiokkaasti sanoi, kaksilla valtiopäivillä, esimerkiksi vaalien jälkeen siihen on mahdollisuus, toiset käsittelyt toteuttaa. Silloin puhutaan kaksikolmasosaenemmistöstä.

Mutta tässä vaiheessa, jollemme tee väkivaltaa Suomen perustuslaille, emme voi hyväksyä näitä asioita muuten kuin viisi kuudesosan enemmistöllä. Jos me emme hallitusmuodon 1 ja 2 §:ää muuta tässä yhteydessä, ne ovat ristiriidassa niiden tosiasioiden kanssa, jotka tulevat meitä vastaan Euroopan unionin jäsenenä. Tämä on itsestäänselvä asia. Sen ymmärtää jo kuusivuotias lapsikin, kun tutustuu tähän asiaan ja kuuntelee.

Rouva puhemies! Minä en halua jarruttaa tätä asiaa tai keskustella tästä asiasta pidempään. Tämä on normaalia käsittelyä. Olen lähtenyt siitä, kun on kuunnellut täällä keskustelua ja esimerkiksi ed. J. Leppäsen mainion puheenvuoron aikaisemmin tästä asiasta, hän on perustuslakivaliokunnan jäsen, niin minä en omalta osaltani voi jättää tätä asiaa äänestyttämättä. Silloin vielä kerran harkittaisiin, haluammeko me toteuttaa tämän asian, jos näin käy, sillä tavalla kuin meidän perustuslakimme vaativat vai emme, väännämmekö me perustuslaista rautalankamallin poliittisen tarkoituksenmukaisuuden perusteella ja siinä tarkoituksessa, että hinnalla millä hyvänsä tämä asia täytyy hyväksyä.

Jos Euroopan unionin jäsenyys hyväksytään sillä tavalla, kuin meidän hallitusmuotomme, valtiopäiväjärjestyksemme, siis meidän perustuslakimme edellyttävät, niin pulinat pois. Sanaakaan en sano siitä, etteikö ratkaisu olisi tehty oikein, mutta ei sitä saa tällä tavalla tehdä.

Rouva puhemies! Kannatan ed. Väyrysen tekemää ehdotusta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

P u h e m i e s : Kun on tehty ehdotus asian lähettämisestä perustuslakivaliokuntaan ja sitä on kannatettu ja kun ehdotuksen hyväksyminen keskeyttäisi asian asiallisen käsittelyn, on siitä työjärjestyksen 42 §:n mukaan ensin päätettävä. Kehotan sen vuoksi seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä ehdotuksesta.

Keskustelu asian lähettämisestä perustuslakivaliokuntaan:

Ed. N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Minusta ehdotukseen ei pidä suostua. Se perustuu ilmeiseen väärinkäsitykseen perustuslain oikeasta tulkinnasta tai suorastaan perustuslain kirjaimesta.

Ymmärrän, että ed. Aittoniemi, kun hän vetosi perustuslakivaliokunnan jäsenen ed. P. Leppäsen mielipiteeseen, on tullut siitä erehtyneeksi. Ei ole olemassa viiden kuudesosan enemmistöä, joka vaadittaisiin perustuslakien muuttamiseen. Ainoa kohta lainsäädännössä, jossa viiden kuudesosan enemmistö tunnistetaan, koskee kiireelliseksi julistamista, ei minkään ehdotuksen hyväksymistä. Kun ilmeisesti kannatuspuheenvuoro perustuu tällaiseen väärään lain lukemiseen, jo pelkästään siitä syystä siihen ei ole mitään syytä suostua.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Sen lisäksi, mitä ed. Niinistö sanoi ed. Väyrysen tekemästä ja ed. Aittoniemen kannattamasta ehdotuksesta, haluan myös korostaa sitä, että kun me päätämme Euroopan unioniin liittymissopimuksesta kahden kolmasosan enemmistöllä, niin ed. Aittoniemen mielestä kuusivuotiaskin lapsi ymmärtää, että tämän jälkeen on olemassa perustuslaissa kohtia, jotka ovat ristiriidassa meidän perustuslakimme kanssa. Se on juuri se ainutlaatuinen Suomen valtiosääntöoikeudellinen tilanne, että me voimme säätää perustuslain säätämisjärjestyksessä tässä tapauksessa valtiosopimuksesta kahden kolmasosan enemmistöllä ja olla tilanteessa, jossa jotkut hallitusmuotomme pykälät ovat ristiriidassa tekemämme sopimuksen kanssa. Mainittakoon, että tällainen asiaintila on aika tavallinen suomalaisessa poliittisessa elämässä. Olemme esimerkiksi päättäneet, että budjetin ulkopuolisia rahastoja ei tulisi olla. Olemme kuitenkin päättäneet perustuslain säätämisjärjestyksessä perustaa Valtion vakuusrahaston, joka on budjetin ulkopuolinen rahasto, ja elämme tällä hetkellä ristiriitaisessa tilanteessa suhteessa meidän valtiosääntöömme.

Ei se ole mitenkään outoa. Jokainen kuusivuotiaskin tietää, että tämä on suomalaisen valtiosäännön tilanne ja käytäntö.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olemme kuulleet eilen uutisista ja varmaan tienneet muutenkin, että Ruotsissa sopimusasia käsitellään kaksilla valtiopäivillä. On tietysti selvää, että Suomen hallitusmuoto ja perustuslait lähtevät siitä, että kansainvälinen sopimus voidaan säätää vain kahdella kolmasosalla, sitä ei voida jättää lepäämään. Mutta kun otamme huomioon kokonaisuuden, josta tässä on kysymys, ja kun tämä valtiosopimus vaikuttaa hyvin moniin muihin asioihin, joita joudumme jatkossa käsittelemään, niin kuin ed. Alho totesi perustuslakivaliokunnan jäsenenä, niin olisi kyllä ollut säätämisjärjestyksenä varsin miellyttävä, oikea ja viisaskin se, että laki olisi säädetty kaksilla valtiopäivillä, varsinkin kun seuraavat eduskuntavaalit ovat hyvin pian, ensi maaliskuussa. Sen jälkeen huhtikuussa tuo kaksi kolmasosaa olisi sitten ollut aivan luonteva määrä, jolloin kokonaisuus olisi myös mennyt läpi taikka tullut hylätyksi.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Alho totesi, että näin on tapa ja kaikki kuusivuotiaat tietävät. Minulla on siinä iässä olleita ollut viisi kappaletta, eikä kukaan ole tiennyt tästä mitään.

Ei pidä jatkaa huonoa käytäntöä, arvoisa ed. Alho. Se on olennaista tässä asiassa. Jos on ollut jokin käytäntö, joka on huono, sellaista ei pidä jatkaa silloin, kun on näin suuren luokan asiasta kysymys. Se minusta on väärää ja kohtalokasta. Tulen äänestämään sen mukaisesti, että tätä ei lähetetä perustuslakivaliokuntaan, mutta perusteeni vain poikkeavat siitä, mitä edustajat Niinistö ja Alho ovat todenneet.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä ilmaisin kantani säätämisjärjestysasiasta. Perustuslakivaliokunnan jäsenenä en voinut yhtyä enemmistön kantaan, vaan katsoin, että tämä tulisi säätää normaalissa perustuslain säätämisjärjestyksessä. Vaikka säätämisjärjestyksen osalta olen ollut ja olen edelleenkin eri kannalla kuin valiokunnan enemmistö, niin katson kuitenkin, että en voi yhtyä ehdotukseen, että asia lähetettäisiin uudelleen perustuslakivaliokuntaan. Katson, että valiokunta on kokonaisuutena tehnyt ratkaisunsa vakaan harkinnan pohjalta eikä mitään sellaista uutta ole ymmärtääkseni ilmennyt, joka edellyttäisi asian uutta käsittelyä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Asiantuntijat, jotka ovat hyväksyneet menettelyn, ovat todenneet valiokunnassa, että juuri ja juuri se menee tällä tavalla. Mikä olisi ollut sitten vaihtoehto, jos heidän mielestään se ei olisi juuri ja juuri täyttänytkään laillisuutta? Silloin olisi ollut kysymyksessä vaikeutettu järjestys eli viisi kuudesosaa, mikäli asia aiotaan saada kiireellisenä läpi niin, että sopimus on voimassa ensi vuodenvaihteessa, jolloin astumme Euroopan unioniin jäseneksi. Tällaiset väitteet ovat turhia, ettei ole olemassa mitään viiden kuudesosan järjestelmää. Minä en ymmärrä tällaista asiaa ollenkaan.

Joka tapauksessa, rouva puhemies, en minä halua tästä asiasta luonnollisesti riidellä. Lähden siitä, että tämä on niin tärkeä asia, että kun aina puhutaan, että "minä haluan pöytäkirjoihin merkittäväksi, nyt minä haluan ainakin pöytäkirjoihin merkittäväksi", että tämä eduskunta on saanut vielä yhden mahdollisuuden toteuttaa tämä asia laillisesti, minun mielestäni laillisesti. En minä väitä, että te olette väärässä, mutta näin on. Tällä tavalla tästä lähdetään, rouva puhemies.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa rouva puhemies! On totta, että kun tätä asiaa käsitellään valtiosopimuksena, niin valtiosääntö mahdollistaa juuri sen tyyppisen käsittelyn, mikä perustuslakivaliokunnan enemmistön kannaksi on tullut. Aivan toinen kysymys on se, miten suuri ja syvällinen muutos tästä tulee Suomen suvereniteettiin, Suomen itsemääräämisoikeuteen, mm. eduskunnan valta kavenee.

Olisi tietysti ollut hyvä, jos olisi voitu edetä niin, että valtiosääntömuutokset olisivat olleet tässä rinnalla. Toivottavasti ne vielä ehditään tehdä, jotta ne saadaan lepäämään eduskuntavaalien yli, koska hallitusmuodon muutokset totta kai tarvitaan. Aiheutuuhan tästä se ristiriita, mikä täällä on todettu. Minä tavallaan ymmärrän heitäkin, jotka väittävät, että tällä ratkaisulla tehdään niin suuri muutos Suomen itsemääräämisoikeuteen ja eduskunnan asemaan, että sen muutoksen suuruus olisi edellyttänyt valtiosäännön muuttamista samassa yhteydessä. Nyt on kuitenkin valittu tieksi valtiosopimus, ja siinä tavallaan mennään yli siitä, missä aita on matalin, mutta mennään valtiosäännön mukaisesti.

Ed. V ä y r y n e n : Arvoisa puhemies! Asiantuntijat ovat olleet eri mieltä tästä säätämisjärjestyksestä, ja valiokunnassa 11 jäsentä on kannattanut supistettua menettelyä, 6 on katsonut, että tarvitaan tavanomainen perustuslain säätämisjärjestys. Lisäksi näistä 11:ta, jotka kannattavat supistettua menettelyä, 1 on jättänyt eriävän mielipiteen, joka koskee perusteluja. Olen esittänyt puheenvuorossani näkökohtia, jotka puoltavat uutta käsittelyä. Eduskunnan täysistunnossa tämä on se tapa, jolla me voimme ilmaista mielemme, että tämä säätämisjärjestys ei ole hyväksyttävä ja sitä pitäisi vielä perustuslakivaliokunnassa tutkia. Näin minä tämän asian ymmärrän ja sen takia olen ehdotukseni tehnyt, että tämän historiallisen asian käsittelyssä pöytäkirjaan tulee kirjatuksi se, että tehtiin vielä yritys perustuslain säätämisjärjestyksen käsittelemiseksi, oikean säätämisjärjestyksen käsittelemiseksi. Jos se sitten hylätään, niin sitten kaikki keinot on käytetty ja asia etenee.

Ed. N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Väyrynen esitti täällä painavimpana perustelunaan asian uudelleen tutkimiseen perustuslakivaliokunnassa sen, että ratifiointi saattaa viivästyä, jolloin olisi aikaa noudattaa jotain muuta säätämisjärjestystä. Tämä seikka ei ole luonnollisestikaan missään tekemisissä sen arvion kanssa, mikä on oikea säätämisjärjestys. Ei siinä oteta kantaa siihen, mihin on aikaa ja mihin ei ole aikaa, vaan kysymys on oikeasta säätämisjärjestyksestä. Vielä vähemmän ed. Jääskeläisen mainitsema perustelu, että olisi miellyttävää valita toisenlainen säätämisjärjestys, perustuu meidän omiin perustuslakeihimme. Miellyttävää se saattaisi olla kyllä ed. Jääskeläisen mielestä.

Nähdäkseni ed. S-L. Anttila pääosin kuvasi tilanteen oikein. Kuitenkin haluan huomauttaa, että ei tässä ole mitään valinnaisia teitä. On vain yksi oikea säätämisjärjestys, ja se oikea säätämisjärjestys nyt on valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n

mukainen niin perustuslakivaliokunnan kuin useimpien sen kuulemien asiantuntijoidenkin mielipiteen mukaisesti.

Se, mitä ed. Aittoniemi on todennut täällä, on nimenomaan syy siihen, miksi tässä noudatetaan perustuslain säätämisjärjestystä. Juuri näistä ed. Aittoniemen mainitsemista syistä niin tehdään. Me olemme tälläkin hetkellä tilanteessa, jossa Suomessa on voimassa lukemattomia lakeja, jotka ovat perustuslain kanssa ristiriidassa. Ne on säädetty poikkeuksena perustuslakiin vaikeutetussa perustuslain säätämisjärjestyksessä. Siitä logiikasta tässäkin on kysymys, eikä, ed. Pulliainen, siitä voida luopua, koska se on nimenomaan meidän lainsäädäntömme tunnustama ja vaatima järjestys.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Mielestäni olisi ollut viisasta, jos tämä EU-sopimus säädettäisiin varsinaisessa perustuslain säätämisjärjestyksessä. Kiinnitin tähän asiaan runsaasti huomiota EU-sopimuksen lähetekeskustelussa toukokuussa. Ne puheenvuorot on pöytäkirjoihin merkitty. Olin juuri silloin tehnyt lakialoitteen, jossa esitin vaihtoehdoksi varsinaiselle perustuslain säätämisjärjestykselle, että eduskunnan valmis, viimeistelty päätös alistettaisiin esimerkiksi Tanskan tapaan sitovaan eli päättävään kansanäänestykseen. Sitten tuli vasemmistoliiton EU-välikysymys, joka oli mielestäni todellinen mahdollisuus saada aikaan vaalit, joissa tähän varsinaiseen perustuslain säätämisjärjestykseen olisi voitu siirtyä, jolloin tämä ja seuraava eduskunta olisivat voineet sen sopimuksen käsitellä, koska hallitus oli hyvin lähellä kaatua, niin kuin muistatte. Silloin vihreiden ryhmäpuheenvuorossa kiinnitettiin tähän asiaan huomiota.

Myös ed. Pulliaisen kirjallisen kysymyksen tästä aiheesta olen allekirjoittanut. Tosin ed. Väyrynen väitti allekirjoittaneensa sen. (Ed. Väyrynen: Kyllä olen!) Tässä se kysymys on, eikä hänen nimeään siitä löydy, tässä on nyt jokin sekaannus. — Ed. Väyrynen, se kysymys on täällä. Me olemme ed. Pulliaisen kanssa etsineet teidän nimeänne siitä jo puoli tuntia eikä sitä siitä löytynyt. Siinä on 46 nimeä.

Kuinka sitten tässä tilanteessa tulisi käyttäytyä? Katson, että on turhanaikaista lähettää tätä valiokuntaan uudelleen käsiteltäväksi, koska päätös tulee aivan samassa muodossa takaisin, jolloin sellaiseen operaatioon ei kannata ryhtyä. Kyllä, ed. Väyrynen, teidänkin huolenne tästä asiasta on vähän myöhäsyntyinen.

Ed. V ä y r y n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Niinistö taisi kuunnella huolimattomasti, mitä esitin. Minähän totesin, että kun aikanaan tämä 69 § on säädetty, siinä on ollut perusteluna, että voi olla tarve nopeasti saada voimaan tällainen kansainvälinen sopimus. Minusta tämä tausta on pidettävä mielessä, kun harkitaan, käytetäänkö tätä menettelyä, jota pidetään monien asiantuntijoiden käsityksen mukaan hyvin arveluttavana. Tässä tilanteessa tämä kiireperuste ei lainkaan toimi, koska on jo ilmeistä, että sopimus ei voi astua voimaan 1.1., ja kun meillä on vaalit niin pian, että me ehtisimme käsitellä tämän myös tavanomaisessa perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Keskustelu asian lähettämisestä perustuslakivaliokuntaan julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Väyrynen ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka haluaa jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Väyrysen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 10 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 86. (Ään. 1)

Eduskunta on päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

2) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 (LA 11)

3) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50 (HE 157)

4) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51 (HE 158)

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52 (HE 159)

6) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53 (HE 161)

7) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54 (MP 2)

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55 (HE 177)

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56 (HE 133)

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57 (HE 156)

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58 (HE 244)

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59 (HE 245)

13) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 12 (HE 219)

14) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 31 (HE 124)

15) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 32 (HE 139)

16) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 33 (HE 168)

17) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 34 (HE 170)

18) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12 (HE 187)

19) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30 (HE 190)

20) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 272)

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 22.24.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen